

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskernes Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SLÆGTEN BUKH

SLÆGTEN BUKH

SLÆGTEN BUKH

EN SLÆGTSHISTORIE

Udarbejdet af
PEDER BUKH

Paabegyndt af
NIELS BUKH; „ENGHOLM“

**MCMLXXXIV
MORSØ FOLKEBLAD
NYKØBING**

FORORD.

Nogle Aar før sin Død begyndte min Fader, Gaard-ejer Niels Bukh, „Engholm“, Flade, at samle Oplysninger til en Slægtshistorie. Han fik en kyndigere Mand til at oplede den lige Mandslinie i Kirkebogen i Landsarkivet i Viborg, og denne kom tilbage til Søren Lauridsen (død 1735). Flade Sogns Kirkebog begynder 1689. Niels Bukh fik en Del nedskrevet om Peder Mortensen, Klitgaard, og om enkelte andre, ligesom han fik opnoteret Enkeltheder om Slægtens Sidelinier; men desværre fik han intet skrevet om sine Forældre og Søskende, som det navnlig var hans Tanke at skrive om. Over hans Optegnelser staar: „Tilegnet mine Forældres Minde“. Da han forstod, at han ikke fik Kræfter til at fuldføre Arbejdet, ønskede han meget, at en anden vilde gøre det færdigt, og lod mig indføre Retelser faa Dage før sin Død.

Det var mig da en Glæde, da min Fætter Anders Bukh i Efteraaret 1930 paa fleres Vegne opfordrede mig til at skrive vor Slægts Historie og skaffede den tilstrækkelige økonomiske Hjælp dertil. - Foraaret 1931 begyndte jeg ved en Arkivars Hjælp at fremskaffe Oplysninger fra Landsarkivet i Viborg, og samtidig satte jeg mig i Forbindelse med Folk i (og uden for) Familien, som kunde give Oplysninger. Meddelelserne om de 6 Brødre, Peder Larsen, Peder Mortensen, Poul, Lars, Jens og Morten og deres Efterkommere, bygger saaledes mest paa, hvad enkelte af disse Brødres Børn har

skrevet til mig, I det hele taget har jeg fra alle Sider mødt den største Beredvillighed til at give Oplysninger og mærket Interesse for Arbejdet, hvad jeg siger min bedste Tak for. En særlig Tak for Hjælpen fra Gaardejer Johan P. Hovmøller og Lærerne Søndergaard, Flade, og Thomsen, S. Draaby, som alle har stillet værdifuldt Materiale (fra Rigsarkivet) til min Raadighed.

Af Slægtpapirer eller Dokumenter har jeg kun haft et Par Skøder fra Klitgaard, andet findes ikke. Af trykt Materiale har jeg saa godt som kun haft Højskolelærer Peder Mortensen Bukh's Erindringer.

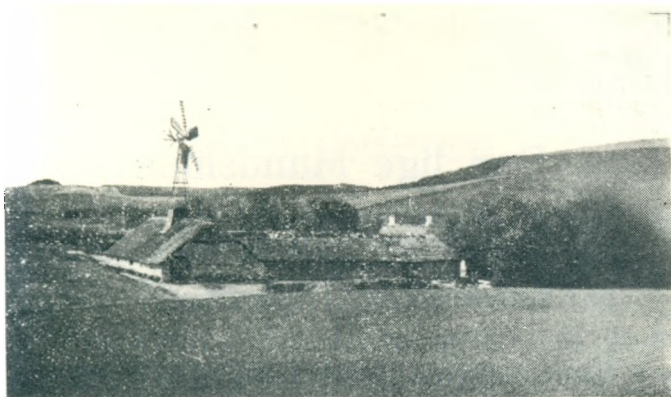
Som Slægtshistorien nu foreligger, er den skrevet af mig, men Oplysningerne fra min Faders Optegnelser er naturligvis benyttede. Det vil altid til en vis Grad være skønsmæssigt, hvor meget man skal tage med i en saadan Skildring. Jeg vil haabe, jeg har truffet de rette Grænser, og at jeg i Skildringer, hvor jeg har prøvet en Karakteristik, maa have været „Sandheden tro i Kærlighed“.

Naar jeg har taget Sidelinierne med, da er det bl. a. for dermed at give en Hjælp og Opfordring til, at andre Slægtshistorier kan blive skrevet paa det her givne Grundlag.

Den 18. Juni i Aar (1932) blev der afholdt en Slægtsfest paa Slægtsgaarden „Bavnegaard“ i Flade, ordnet af Pakmester Anders Bukh, Fredericia, hvortil var indbudt alle Bukh-Slægtsens Medlemmer. Ved den Lejlighed blev det vedtaget at bekoste nærværende Bog trykt.

O k s b ø l, den 24. August 1932.

PEDER BUKH.

Slægtsgaarden „Bavnegaard“ i Flade.

Den Slægt, hvis Historie her skal skrives, er en Bondeslægt fra Mors. Der findes indtil de sidste tre Slægtled ingen blodsbeslægtede Medlemmer af Familien, som er født uden for Mors, og kun et Par enkelte, som en Tid har levet uden for Øen (i Udlandet). Og der findes i samme Tidsrum ingen, som har „læst“, og kun en enkelt i Slægtens yderste Udkant er Haandværker (Smed). Det er en Slægt af jævne, velstillede Bønder.

De allerfleste af den lige Mandslinies Medlemmer har boet i Flade Sogn. Og Stamfædrene i den lige Mandslinie fra Laurs Laursen den ældre har alle ejet den samme Jord og — med et lille Forbehold (se V. Slægtled) — boet i den samme Gaard, den, som nu hedder „Bavnegaard“.

Disse Bukh-Slægtens Forfædre i den lige Mandslinie har i flere Slægtled været Selvejere* og har været fri for Hovarbejde, Forhold, som har været af afgørende Betydning, dels i økonomisk, men mere i rent menneskelig Henseende, og som har givet dem Betingelser for at blive blandt de førende i Landsbyens Liv, hvad ogsaa flere Ting tyder paa, at de har været.

*) Se om en Undtagelse Side 19.

Den lige Mandslinie:

(Alle boet i Bavnegaard).

Las Søffrensen (?)

|
Laur Laursen (1611—1694)

|
Laur Laursen (1661—1701)

g. m. *Maren Jensdatter* (1660—1720)

|
Søren Laursen (1690—1735)

g. m. *Margrethe Sørensdatter* (1693—1783)

|
Laurits Sørensen (1731—1807)

g. m. *Kirsten Lauritsdatter* (1743—1807)

|
Peder Lauritsen (1769—1848)

g. m. *Sidsel Jensdatter* (Buch) (1778—1839)

|
Jens Pedersen (Buch) (1815—1880)

g. m. *Grete Marie Pedersdatter* (1816—1880)

|
**To Døtre (døde ugift) og Sønnerne: Peder Larsen,
Peder Mortensen, Poul, Lars, Jens, Morten, Niels.**

Stamfaderen.

Det ældste kendte Navn i Slægten og i den lige Mandslinie er:

Laurs Laursen ¹⁾

Gaardmand i Flade, f. 1611 og død 1694, 83 Aar gl. Han døde 31. Marts og blev begravet 6. April

Laurs Laursen var Fæster under Viborg Hospital (som den eneste i Flade). Hans Gaard var paa 7 Fdk. 2 Skp. Hrtk., gl. Matrikel (fra 1661). Udsæd: 15 m. Skp. Rug, 4 Td. Byg, 4 Td. Are, 1 Læs Hø. Pligtig at yde i Gæsteri til Viborg Hospital: 6 Td. Byg, 1 Pund²⁾ Smør, 1 Svin, 3 Td. Are³⁾.

Det er en bevæget Tid i Danmarks Historie, hvori Laurs Laursen levede sit lange Liv. Han har levet under Kr. IV, Fr. III og Kr. V. Han er født det Aar, Kalmarkrigen udbrød, oplevede senere Kejserkrigen, Torstensonkrigen, Svenskekrigen og den skaanske Krig. Han har oplevet Adelens Fald og Enevældens Indførelse (1660). Og han har været samtidig med Grif-feldt, Niels Juel, Kingo, Leonora Christine.

Hvor meget har han kendt til dette, og hvor meget har det betydet for hans Liv? Ingen ved det.

¹⁾ I Hald Lens Regnskab 1599/1600 nævnes Las Søffrensen i Flade som pligtig at yde: 2 $\frac{1}{2}$ Pund Byg, 1 Pund Smør, 1 Lam, 1 Gaas, 2 Høns, 8 s. Leding, 24 s. Skat, 6 Hestegæsteri, 1 Svin Navneformerne Las, Laurs, Lars, Laurids, Laurits er samme Navn og bruges i Flæng. Las Søffrensen (Sørensen) er den eneste med det Fornavn, som nævnes fra Flade paa den Tid. Han er da muligvis Laurs Laursens Fader. At Navnet Søren (Las Søffrensens Faders Navn) senere dukker op i Slægten tyder ogsaa derpaa.

²⁾ 1 Pund = $\frac{1}{2}$ Td.

³⁾ Matrikel 1664.

I. Slægtled.

Laurs Laursens Søn (andre Børn kendes ikke¹⁾) saa lidt som hans Hustru) bærer samme Navn:

Laurs Laursen,

født 1661, da Faderen var 50 Aar gl., død 1701, kun 40 Aar gl. og kun 7 Aar efter sin Fader.

Han boede i samme Gaard som sin Fader. Efter ny Matrikel 1688 er den paa 4 Td. 4 Skp. 3 Fdk. 1 Alb. og har Nr. 23. 1688, da Laurs Laursen den yngre allerede havde overtaget Gaarden, var den endnu Fæste under Viborg Hospital; men, som det fremgaar af nedenstaaende Skifteforretning, var han ved sin Død Fæster under „Søe“ i Sejerlslev Sogn.

Laurs Laursen var gift med *Maren Jensdatter*, f. 1660, død 19 Aar efter sin Mand i 1720. Samme Aar ^{30/5} fandt Skifte²⁾ Sted „efter salig Laurids Lauridsens Enke Maren Jensdatter, som boede og døde i Flade Sogn og By“. Til Stede var: Sønnen Søren, 30 Aar gl., paa den næstældste Søn Stephans Vegne, som er fraværende, Stephan Thøgersen i Flade og paa tredie Broder Laurids Vegne, som er i sit 20. Aar, „hans nærmeste Frænde“, Michel Thøgersen i Flade, paa den ene Søster Elses Vegne, som er gift, hendes Mand, Christen Pedersen i Tødsø, og paa de to umyndige Søstre, Sidsel og Margrethes Vegne deres Morbroder Peder Jensen i Flade.

Maren Jensdatter er altsaa ikke blevet gift igen. Hun har haft Gaarden til sin Død (den ældste Søn bliver først gift 1724, 34 Aar gl.). I Skiftets Registrering af hendes Ejendele har vi da en Fortegnelse over alt, hvad der paa det Tidspunkt fandtes i hendes og Laurs Laursens Gaard. Derfor aftrykkes denne Registrering med paafølgende Vurdering:

¹⁾ Se dog Side 21.

²⁾ Skifte er en af Retten foretaget Deling af en Afdøds Formue mellem Arvingerne. — Skiftet findes i Dueholm, Ørum og Vestervig Skifteprotokol 1720—28, S. 1 f.f.

Bæster: 1 gl. brun Hoppe i 11. Aar 8 Rd., 1 brun Hoppe med Føll, 5 Aar gl., 14 Rd., 1 sortbrun Hosplag, 2 Aar gl., 6 Rd., 1 brun Aarings Hesteplag 5 Rd.

Kiør og Ungnøder: 1 sortbroget Koe, 10 Aar gl., 4 Rd. 2 Mk., 1 sortbroget ditto, 8 Aar gl., 4 Rd., 1 sortstjernet ditto, 6 Aar gl., 4 Rd. 4 Mk., 1 hvid Stud, 4 Aar gl., 7 Rd., 2 sorthjelmede Stude, 3 Aar gl., 4 Rd. 8 Mk., 1 sort Stud Ungnød, 2 Aar gl., 3 Rd. 3 Mk., 1 sortbroget Qvie, 2 Aar gl., 2 Rd., 1 spee [spæd] Qvie Kalf 3 Mk. 8 Sk., 14 Faar med hver et Lam a 3 Mk. 8 Sk. er 8 Rd. 1 Mk., 2 Faar og 1 Væir [Vælder] a 3 Mk. er 1 Rd. 3 Mk., 1 Soe Svin med 2 Grise 1 Rd. 5 Mk., 5 gl. Gies og 30 unge tilsammen vurderet for 2 Rd. 3 Mk.

Vogn- og Plovredskaber: 1 Høevogn med behørig Redskaber 3 Rd. 2 Mk., 1 anden Vogn med Havre og Tilbehør 1 Rd. 4 Mk., 1 gl. Ploug med noget Tilbehør 1 Rd. 1 Mk. 8 Sk., 1 gl. Harve med de $\frac{1}{2}$, Parter Jerntænder udi 1 Rd., 1 gl. Træharve, snart ubrugelig, 2 Mk.

Jernredskaber: 1 Høelee med Skaft 2 Mk., 1 gl. ubrugelig ditto 8 Sk., 1 Skierknif med Kiste 1 Mk. 6 Sk., 2 Tørvespader 1 Mk. 8 Sk., 2 Plejle 4 Sk., 2 Rifver 4 Sk., 1 Øxe 1 Mk., 1 Loftstie 6 Sk., 2 Jerngrebe 3 Mk., 1 Trægreb og 1 Skovl 4 Sk., 1 Boenknif 6 Sk., 2 Nafve og 1 Borre 7 Sk., 3 Hugiern og 1 Sauge 1 Mk., 1 Kniftang, 1 Hammer, 1 Bildhammer og en 1 Hevll 1 Mk. 8 Sk., 1 Slibesteen med Jernaxel 3 Mk., 2 Lyngleer 1 Mk.

Indbøe og Bohave: *I Stuen:* 1 Fyrbord med et gl. Skab under 4 Mk., 1 Skammel ved Bordet 12 Sk., 3 Træestole a 12 Sk. er 3 Mk., 1 gl. Vogenskrin og 1 liden Skammel 1 Mk. 8 Sk., 2 Tintallerkener og 2 Cercirkler¹⁾ 2 Mk. 8 Sk., 2 Messinglysestager 4 Mk. 8 Sk., 1 gl. Mallem Gryde 3 Mk., 5 hollandske Tinfade a 6 Sk. er 1 Mk. 14 Sk., 2 Tallerkener 10 Sk., 2 røde Steenfade 6 Sk., 3 Kruser og 2 smaa røde Potter 6 Sk., 6 gl. Kruser 2 Mk. 8 Sk., 4 Glasse 12 Sk., 17 Trætallerkener 14 Sk., 1 dansk Bibel og 1 Huspostil 2 Rd. *I Kiøderen*²⁾: 1 $\frac{1}{2}$ Td. Mjød 9 Rd. 2 Mk., 2 $\frac{1}{2}$ Øltønder 1 Rd., 1 Flesketraug og 2 Ottinger 2 Mk., 1 Løgte og 1 half Kande 1 Mk. 2 Sk., 2 smaa Kar og 1 gl. Halfrønde 1 Mk. 2 Sk., 1 Loftstie og 1 lidet gl. Kar 1 Mk., 1 Kierne 12 Sk., 2 Par Karer [Karter] og 1 Uldsax 1 Mk. 8 Sk., 1 gl. Heggel 4 Sk., 8 gl. og ny Sækker a Stk. 2 Mk. er 2 Rd. 4 Mk. *I Kiøkenet:* 1 Brø-

¹⁾ Smaa runde Fade.

²⁾ Kældere var meget sjældne paa den Tid.

gerkedel i Gruen 5 Rd., 1 Brøgerkar 4 Mk. 8 Sk., 5 andre mindre ditto 21 Mk. 8 Sk., 2 smaa Stripper og 2 gl. Masketønder 1 Mk. 2 Sk., 1 Haandqværn med Tilbehør 3 Mk., 3 gl. Trauge 1 Mk., 4 Solde, 2 Seldre og 6 gl. Løbe 3 Mk. 4 Sk., *I den Østerstue*: 1 lidet Bord med aaben Fald 2 Mk. 6 Sk., 1 liden Fierding 10 Sk.

Sengeklæder: 1 Seng i *den lille Stue*, hvorudi findes 2 Vadmelsdyner, 2 Hoveddyner, 1 Hoveipude, 2 Halsklæder. 1 Sengeklæde 5 Rd. 1 Seng i *Storstuen*, hvorudi findes 1 Olmerdugs Overdyne, 1 Vadmels Underdyne, 1 Hoveddyne, 2 Hovedpuder og 2 Lagen, 1 Sengeklæde 2 Rd. 3 Mk., Linklæder: 1 Dug af Længde 8 Alen 4 Mk., 1 liden Drejels ditto 12 Sk.

Sæden, der er saad: Rug 1 Td. 4 Sk., Biug 7 Td., Havre 7 Td., hvilket Korn forbliver ved Gaardens Besætning og kand ej vorderis.

Noch blev fremlagt et Skjode udgifven af Hospitalsinspektøren for Viborg Hospital og confirmeret af hans kgl. Majestæt paa forbemeldte Arvinger iboende Gaard af Hartkorn, ny Matricul, 4 Td. 4 Skp. 3 Fdk. 1 Alb. tilslagen for 211 Rd. 3 Mk. 4 Sk. Samme Skøde og hans kgl. Majestæts Confirmation er dateret d. 10. Oktober 1699. Endnu fremlages et Skøde paa samme Gaard, udgifven af Sr Gunde Jensen paa Soe og hans Kiæreste af Dato d. 10. Febr. 1707. Men som han kgl. Majestæts allernaadigste Forordning af Dato d. 31. Januarij om Jordgodsets Taxt ej beløber sig højere indtil Tønden velbesat Gods 40 Rd., kan disse 4 Tdr. 4 Skp. 3 Fdk. 1 Alb. Hartkorn ej ansættes for mere end a Td. 40 Rd., som beløber sig ialt i Penge 184 Rd. 1 Mk.

For den Sum er da Gaarden købt til fri Ejendom. Forklaringen paa de 2 Skøder er efter al Rimelighed den, at Hovedgaarden „Soe“ har overtaget Fæstet af Laurs Laursens Gaard 1699, men 1707 har hans Enke Maren Jensdatter købt Gaarden af Gunde Jensen, „Soe“, og det er da denne Kvinde, det skyldes, at Slægtens Mandslinie fra da af var Selvejere. Hele Boets Midler andrager sig til ialt 336 Rd. 4 Mk. 3 Sk. Efter Gældens Fradrag blev tilbage til Deling 260 Rd. 3 Mk. 3 Sk. Heraf fik den ældste Søn Søren en Broderlod, 65 Rd. 12³/₄ Sk., og han fik Gaarden mod at udrede Arven til sine Søskende.

Laurs Laursens og Maren Jensdatters Børn er i Følge Skiftet (her nævnt efter deres — formodede — Alder):

Søren Lauridsen.

Else — g. m. Christen Pedersen, Tødsø.

Stephan — Opholdt sig i Holland og døde der (se omst.)

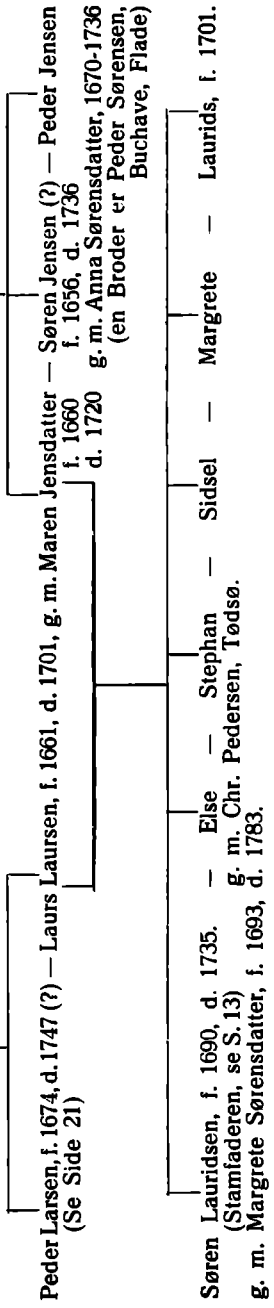
Sidsel.

Margrethe — En Tid i Holland (se omst.)

Laurids, f. 1701.

Laurs Laursen, f. 1611, d. 1694

Jens Sørensen

Peder Larsen, f. 1674, d. 1747 (?) — Laurs Laursen, f. 1661, d. 1701, g. m. Maren Jensdatter — Søren Jensen (?) — Peder Jensen (Se Side 21) f. 1660 d. 1720 g. m. Anna Sørensdatter, 1670-1736 (en Broder er Peder Sørensen, Buchave, Flade)

Søren Lauridsen, f. 1690, d. 1735. — Else — Stephan — Sidsel — Margrete — Laurids, f. 1701. (Stamfaderen, se S. 13) g. m. Chr. Pedersen, Tødsø. g. m. Margrete Sørensdatter, f. 1693, d. 1783.

Jens Sørensen

Maren Jensdatter, f. 1660, d. 1720 — Søren Jensen, f. 1656, d. 1736 — Peder Jensen g. m. Laurs Laursen, f. 1661—1701. g. m. Anna Sørensdatter, f. 1670—1736 (en Broder er Peder Sørensen Buchave, Flade)

Margrete Sørensdatter, f. 1693, d. 1783 — Johanne, f. 1696 — Jens, f. 1699 — Søren, f. 1702 g. m. Søren Lauridsen, f. 1690, d. 1735 g. m. Poul Chr. Vester, Gullerup. (Efter ovenstaaende skulde disse være Søskendebørn)

At ovennævnte Søren Jensen er Søn af Jens Sørensen og Broder til Maren Jensdatter kan ikke bevises Det er kun en ret usikker Slutning ud fra Navn, Alder og den Omsændighed, at Søren Jensens Ejendom (paa en Fjerdingkar nær) har samme Størrelse som den ene af de to, Jens Sørensen var Fæster af 1688. — Peder Jensen kan saa have overtaget den anden. Denne ejes 1790 af Søren Sørensen. Kan jo være ovennævnte Søren Sørensen, t. 1702.

II. Slægtled.

Søren Lauridsen

er født 1690. Som Faddere ved hans Daab den 14. Sept. nævnes Jens Sørensens Kone, Tøger Stephansen, Jens Stephansen og Christen Sørensen. Det ligger nær at antage, at førstnævnte er Barnets Bedstemoder paa mødrene Side, altsaa hedder Maren Jensdatters Fader *Jens Sørensen*. Han nævnes som Gaardejer i Flade i Matriklerne fra 1684 og 1688 og tillige i Markbog for Flade fra 1683. 1688 var han Fæster af 2 Gaarde, hvoraf den største var noget større og bedre end Svigerønnens, saa vi kan nok gaa ud fra, at med Datteren Maren Jensdatter er ikke alene Selveje, men ogsaa den Velstand, som toranstaaende og eftertølgende Optegnelser fra Skifterne vidner om, kommet ind i vor Slægt. *Tøger Stephansen* nævnes som Gaardmand i Flade i Matriklen fra 1688 og i Markbogen fra 1683. Han skønnes af sidstnævnte at være Nabo til Jens Sørensen, og af Marknavne kan endvidere antages, at de tilsammen har ejet den Jord, som siden ejedes af Jens Lauridsen (se 8, Side 24), og som nu hører til Gaarden „Lindholm“. I Tøger Stephansens Gaard boede 1664 Steffen Olluiffsen, sandsynligvis Faderen. Det er endvidere rimeligt, at Tøger Stephansen er Fader til de i foranstaaende Skifte fra 1720 nævnte Stephan Tøgersen og Michel Tøgersen, som da er Formyndere for to af Søren Lauridsens Søskende. Grunden til den nøje Forbindelse mellem denne „Tøger-Slægt“ og Efterkommerne af Laurs Laursen d. ældre synes foruden Naboskab ogsaa at være Svogerskab (se Side 21).

Søren Lauridsen blev gift i Flade 3. Juledag 1724 med

Margrete Sørensdaughter,

født 1693.

Han boede i samme Gaard som sin Fader og døde som denne i en ung Alder, 45 Aar gl., 31. Marts 1735 efter kun at have ejet Gaarden 15 Aar og at have været gift i 11.

Den $\frac{29}{4}$ afholdes Skifte efter Søren Lauridsen¹⁾. Enkens Lavværges var *Peder Sørensen Buchhauge* (som er hendes Morbroder, se Side 18). Og Enkens to Brødre *Jens* og *Søren Sørensen* indsattes som Formyndere for de 4 umyndige Børn.

Jeg gengiver Skiftets Registrering og Vurdering fuldstændig. Det har sin Interesse at sammenligne Fortegnelsen her med den fra 1720. Man kan finde de samme Genstande begge Steder. Derimod er det vanskeligt at faa Rummene fra de to Skifter til at falde sammen. Har Maren Jensdatter ogsaa bygget nyt Stuehus? De mange hollandske Ting skyldes vel Søren Lauridsens 2 Søskende i Holland (Side 17). Ligesom den forrige Registrering viser ogsaa denne, at der var Velstand i Gaarden:

I Dagligstuen: Udi en liden forseget Skab: 1 liden Buddike med rede Penge 1 Mk. 12 Sk., 1 Ragekniv med Træe Futteral 10 Sk., 1 Furbord med Skab og Skuffe under 1 Rd. 2 Mk., 1 Benck ved Bordet 8 Sk., 2de ditto fastslaget 8 Sk., 1 oval Bord med aaben Fald 1 Mk. 8 Sk., 1 Ageskrin med Jernbeslag og dertil Nøglego Laas 4 Mk., 1 stoer Fuurkiste med Nøgler og Laas 2 Rd., 1 gammel Kiste med Laas og Nøgler 3 Mk. Udi samme Kiste fandtes den salig Mands Gangklæder, bestaaende som følger: 1 graae Cabuus med sort Slag 1 Mk. 14 Sk., 1 bruun, faaret Hue 6 Sk., 1 Hatt med Baand om 1 Mk. 14 Sk., 1 gl. sort Klædes Kiol 2 Mk., 1 gl. graae Vadmels ditto 4 Mk., 1 gammel ditto 1 Mk., 1 rød Klædes Trøje 4 Mk., 1 hvid Vadmels ditto 1 Mk. 8 Sk., 1 rød Vadmels ditto 3 Mk. 8 Sk., 1 gl. graae Klædes ditto 3 Mk., 1 nye graae Vadmels ditto 1 Rd., 1 gl. Skindditto 2 Mk. 8 Sk., 1 gl. rød Vadmels Brøstdug 12 Sk., 1 Par nye, sorte Vadmels Buxer uden nogen Underfoeder 1 Mk. 8 Sk., 1 Par gammel ditto 1 Mk., 1 Par Leeder ditto 3 Mk. 8 Sk., 1 Par hvide Strømper 1 Mk. 4 Sk., 1 Par gamle ditto 12 Sk., 1 nye Hørlerritz Skiorte 3 Mk., 1 nye ditto 3 Mk., 1 Hørlerritz Skiorte 3 Mk., 1 ditto 3 Mk., 1 Par blaae Vandter 8 Sk., 1 nye Hørlerritz Halsklud 1 Mk., 1 ældre ditto 10 Sk., 1 gammel ditto 6 Sk., 1 Par Skoe 2 Mk., 1 Par Støfter 2 Mk. 8 Sk.

I Stuen: 1 goed Vugge 3 Mk. 8 Sk. 1 samme Vugge var: 1 Underdynne 1 Mk. 1 Overditto 10 Sk., 1 lides Deeke 6 Sk., 1 liden Stoel 6 Sk., 1 liden Træe Æsk med een-

¹⁾ Dueholm, Ørum og Vestervig Skp. 276 b.

deel gammelt Jernskrammel, ialt 1 Mk. 12 Sk., 1 stoer Steenkruus 1 Mk., 1 ditto 1 Mk., 1 mindre ditto 12 Sk., 1 ditto 12 Sk., 1 liden ditto 8 Sk., 1 stoer Hollands Steenfad 12 Sk., 1 ditto 10 Sk., 1 mindre ditto 8 Sk., 1 Hollands Steen Zalscercken 4 Sk., 1 ditto Tallercken 10 Sk., 1 mindre ditto 6 Sk., 1 smuck ditto 12 Sk., 1 guul Steenditto 1 Sk., 1 stoer dyb Hollands Fad, som var noget beskadiget, 2 Sk., 1 hviid ditto Kouse 4 Sk., 1 dyb Steenfad 4 Sk., 1 ditto 2 Sk., 1 Steenkouse 2 Sk. Messing: 1 Becken 1 Mk., 2de Lysestager 4 Mk. Tiin: 1 liden Zallseercken 4 Sk., 1 Træe Peberqværn 2 Sk. Bøger: Den Danske Bibel 2 Mk., Luthers Psalmebog 1 Mk. Sengeklæder: I Koennens Seng: 1 rød og blaae Olmerdugs Underdynne 1 Rd., 1 Bolster Overdynne 2 Rd., 1 Hovedpude med Voer 2 Mk. I Pigernes Seng: 1 gl. sribet Vadmels Dynne 2 Mk., 1 liden Hovedpude 8 Sk., 1 gl. ditto 4 Sk. I Børnenes Seng: 1 Olmerdugs Overdynne med sorte Striber udi 1 Rd. 1 Mk., 1 Vadmels Underdynne 1 Mk. 8 Sk. Udi bemelte Børnenes Seng 1 Vaar 1 Mk., 1 Olmerdugs Hovedpude med Vohr 1 Mk. 4 Sk., 1 Vadmels ditto 4 Sk. I Stuen: 1 blaae Reisehynde 1 Mk. 8 Sk., 1 liden grøn ditto 8 Sk., 1 sribet Benckedyne 1 Mk., 1 Jern Bielegger Ofn 9 Rd.

I Østerstuen: En Seng hvorudi fandtest: 1 nye Sengedecken 3 Mk., 1 ditto, grovere, 1 Mk., 1 graae Vadmels Dynne 8 Mk., 1 nye Vadmels Underdynne 1 Rd., 1 Bolster Hovedpude med Vohr 2 Mk., 1 Vadmels ditto 1 Mk., 1 Mk., 1 Par Blaagarns Lagner 3 Mk. I samme Stue: 1 Træe Lehnstoel 1 Mk., 1 liden Fuurskriin med Laas og Nøgel 4 Mk.

I Brøgerhused: 1 nye Sælde 1 Mk., 1 liden Kar med Skammel 1 Mk., 1 Salt Tønde 12 Sk., 1 Brøgerkar 1 Mk 8 Sk., 1 stoer Mæskekar 1 Rd., 1 Haandqværn med ald sin Tilbehør med Stav og dislige 1 Rd. 2 Mk., 1 stoer ubrugelig Grynkube 1 Sk., 1 liden ditto 8 Sk., 1 Sold 10 Sk., 1 ditto 6 Sk., 1 gammel Troug 2 Sk., 1 Løb 2 Sk., 1 stoer Leergryde 4 Sk., 1 Kåber Kiedel paa 3 Tdr. Rum, som var i Grue, 5 Rd., 1 gl. Maskekaer 4 Sk.

Udi i et lidet Cammer: mest ved Brøgerhuused: 1 gammel Strippe 2 Sk., 1 stoer Leergryde 2 Sk., 4 gl. ditto 2 Sk., 5 smaae Potter 2 Sk., 4re sorte Stetter 2 Sk., 1 Steenpande 1 Sk., 1 Jern Ildtange 6 Sk., 1 Jern Ildforck 2 Sk., 1 Jern Rist, gl., 2 Sk.

I dend vester Cammer: Endeel Kroeg Liemer 2 Mk. 8 Sk., noget gl. ditto 1 Mk. 4 Sk., 1 Spindrock 1 Mk. 8 Sk., 1 gl. Hegle 4 Sk., 1 gl. Løgte 6 Sk., 1 Gryntønde 1 Mk.,

- 1 gl. Standtønde 6 Sk., 1 gl. Hegle 12 Sk., 1 Par gl. Karrier 6 Sk., 1 Stange Jern til Fiske 4 Sk.
- Udi et lidet Ølcammer: 1 Øltonde 3 Mk., 1 ditto 3 Mk., 1 Halfditto 2 Mk., nogle Glase og Boutellier, som tilhobe ansettes fore 2 Mk.
- Noch et lidet Cammer mest ved det andet: 1 stoer Deiger Kar 2 Mk., 1 Kierne med Stav og Laag 1 Mk., 1 gl. Skriin 3 Sk., 1 Grynkuube 3 Sk., 1 ditto 3 Sk., 1 liden Halm Grynkuube 3 Sk., 1 mindre ditto 2 Sk., 1 gl. Fierding 4 Sk., 1 bedre ditto 6 Sk., 1 gl. ditto 2 Sk., 1 gammel Rock 8 Sk., 1 Kornsaelde 6 Sk., 1 Loffstie 4 Sk., 1 ditto noget mindre 4 Sk., Eendeel Hør og Hamp 1 Rd., ligeledes ogsaa eendeel spuundet Garn, baade af Ulden og Linnen, tilsammen 1 Rd.
- Paa et lidet Loft over Dagligstuen fandtes: 1 Kornskovl 1 Sk., 1 gl. Osthecke 1 Sk., 2de sorte Gryder 1 Sk., 1 goed Biekube 4 Sk., 1 Biekube 3 Sk., 1 ditto 3 Sk., 1 gl. ditto 2 Sk., 1 gl. Spand 4 Sk. Nock fandtes paa samme Loft noget Støb, som blef af Encken med Lauverge saavel som Formynderne angiven at skulle bruges til Husholdningen og blef desaarsag icke anført til nogen Vurdering.
- Paa et andet Lofft over det vesterst Cammer; 2 Tdr Rug a Td. 1 Rd. 2 Mk. 2 Rd. 4 Mk., 2 $\frac{1}{2}$ Td. Maldt a Td. 1 Rd. 2 Rd. 3 Mk.. 1 Td. 6 Skp. Blanding a Td. 5 Mk. 1 Rd. 2 Mk. 12 Sk.
- Paa Staldloftet: 25 Tdr. Biug a Td. 5 Mk. 20 Rd. 5 Mk., 8 Tdr. Haure a Td. 3 Mk. 4 Rd., 1 Standtønde 1 Mk.
- I Udehuuset mest ved Stuehuset: 1 gl. ubrugelig $\frac{1}{2}$ Harve 9 Sk., 1 gl. Hiul 4 Sk., 1 Stk. Fiel 4 Sk. Eendeel gammel Træeverk og ubrugelig Skrammel 4 Sk.
- I Hønsehuuset: 2de Støcker gamle Træer 6 Sk.
- I Laden: 1 Skieppemaal 8 Sk., 1 Skiærkieste med 2 Knifve 4 Mk., 1 Hiølie 1 Mk.. 1 Hiølie med Drog og Kroeg 3 Mk.
- I Gaarden: 1 beslagen Vogn med ald Tilbehør som Hamler, Skagler, Kobler, Tømmer og dislige 6 Rd. 4 Mk., 1 Træevogn med ald Tilbehør 2 Rd. 4 Mk., 1 gammel ditto 1 Rd. 2 Mk., 1 Slibesteen med Jernvinde 3 Mk., 1 goed Ploug med beslagen Hiul og ald Tilbehør 5 Mk., 1 Jernharre 1 Rd. 3 Mk., 1 Træe ditto 3 Mk 8 Sk., 1 Stk. Træe, som er en 12 Allen, 12 Sk., 4 Steenlægter 1 Mk., 1 gl. Stie 2 Sk., 1 Biestock 1 Rd., 1 ditto 4 Mk., 1 Naver 12 Sk., 1 ditto 8 Sk., 1 Spigerboer 8 Sk., 1 Save 8 Sk., 1 Tørvespade 1 Mk., 1 ringere ditto 8 Sk., 1 Økse 1 Mk., $\frac{1}{2}$ Hæstehud 2 Mk., 10 Stk. Tyrreer 4 Mk., Fore- og

Bagereeb til en Vogn 1 Mk., 1 liden Fiskegarn, dend halve Deel 2 Mk., $\frac{1}{2}$ Delen af een Tromle 5 Mk. Dend anden halve Dæl var icke Sterfbsen tilhørende, hvorfor icke heller blifver registeret og vurderet.

Levendis Creaturer: *Bæster*: 1 sort Hoppe, 5 Aar gammel, 10 Rd. 4 Mk., 1 ditto, 10 Aar gammel, 6 Rd., 1 sortebrun Plag 6 Rd. 4 Mk., 1 ditto 6 Rd. 4 Mk., 1 brun Hoppe med Føel, beegge Deelee ansettes for 9 Rd.

Fæehøfder: *Kiør*: 1 sort Koe, 10 Aar gl., 3 Rd. 4 Mk., 1 sorthielmed Koe 3 Rd., 1 graaebroged ditto 2 Rd., 2 Mk., 1 Stud 6 Rd., 1 Qvie 2 Rd., 1 Kalv 5 Mk.

Faar ehøfder: 20 Støck med Lamb a Stk. med Lamb 4 Mk., er saa 13 Rd. 2 Mk.

Sviin: 1 Soe med Griise 1 Rd. 1 Mk.

Hele Boet udgjorde 395 Rd. 2 Mk. 6 Sk. Gaarden er Selveje efter Skøde af 1699 og 1707 og takseredes til 184 Rd. 1 Mk. Det er som i 1720, men til Gaarden hører nu et Hus paa 1 Fdk. 1 Alb., beboet af Chr. Pedersen, som vurderes til 20 Rd.

Blandt Gælden regnes 6 Rd., som indeholdes af salg Mands Søster Margrethe Larsdatters Arvelod.

Det hedder i Skifteprotokollen: „Endvidere blev af velagte Peder Jensen i Flade som Formynder for sl. Mands Søren Laursens Søster naflig [ved Navn] Margrethe Lauritsdatter¹⁾ (som af Landet og Riget er udrejst) og ej vides andet, end at hun jo endnu er ugift og saaledes umyndig gjort Paastand for hendes efter sin salig Moder Maren Jens latter tilfaldne Arv, som efter denne af hannem her i Skifteretten producerede Lodseddel, under den rette Skifteforvalters Haand og Segl dateret Thisted d. 29. Oktober 1720, retteligen tilkommer at fordre: 32 Rd. 3 Mk. $6\frac{3}{4}$ Sk.“

Af det følgende fremgaar det med ret stor Sikkerhed, at Peder Jensens Søsterdatter og Myndling, Margrethe Lauritsdatter, opholder sig i Holland:

„Fremdeles indfandt sig i Sterreboen Christen Pedersen af Tødsø, som fordrede paa hans Søns Vegne Arvedel efter hans Hustrus Broder, som for nogle Aar siden i Holland bortdøde . . . 7 Rd.“

Hvilke Omstændigheder, der har ført Stephan Lauridsen og senere hans Søster til Holland, lader sig ikke opklare; men der var endnu paa den Tid som tidligere livlig Forbindelse mellem Danmark og Holland.

¹⁾ Sml. S. 11.

Vi kender Navn paa Søren Lauridsens Hustru, *Margrethe Sørensdatters Forældre*. De hed *Søren Jensen* (f. 1656, d. 1736) og *Anna Sørensdatter* (f. 1670, d. 1743) og boede i Flade. Søren Jensen var Fæster under det Oluf Nielsen i Nykøbing tilhørende Gods. Der er Skifte efter ham ved hans Død. Børnene er foruden Margrethe Sørensdatter (som Aaret før var blevet Enke) de før Side 14 nævnte Søren Sørensen, 34 Aar gl., og Jens Sørensen, 37 Aar gl., begge hjemme hos Moderen, og Johanne Sørensdatter, 40 Aar, boede i Gullerup, g. m. Poul Christensen, Vester. Lavsværge er Anna Sørensdatters Broder, Peder Sørensen Buchhauge af Flade. Det er anden Gang, vi møder denne Mand som Lavsværge, og her iaar vi at vide, at han (som allerede nævnt Side 14) er af den nære Slægt. Gennem Margrethe Sørensdatter er da allerede begyndt den Slægtsforbindelse med Buchhaverne, som skulde blive fornyet af hendes Sønesøn og da medføre Slægtnavnet (se under V S. 27).

Søren Jensens Gaard var paa 1 Td. 7 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. Hrtk. Boets Midler vurderedes til 252 Rd. 2 Mk. 4 Sk. Til de fire Børn blev til Deling 110 Rd.

Margrethe Sørensdatter blev Enke 43 Aar gl. og har altsaa Aaret efter mistet sin 80aarige Fæder. Hun døde som Enke 1783 i den høje Alder af 88 Aar og 8 Maaneder.

Børn af Søren Lauridsen og Margrethe Sørensdatter:

1. *Maren*, f. 1725.
 2. *Sidsel*, f. 1727, død ugift 1749.
 3. **Laurids**, f. $24/5$ 1731, d. 1807.
 4. *Stephan*, f. 1733. I en Hartkorns-Specification af 1788 nævnes Stephan Sørensen i Flade som Fæster under Søb Gods. Hrtk : 1 Td. 4 Skp. 2 Fdk.
-

III. Slægtled.

Laurids Sørensen

boede i sin Faders Gaard, som han vel tidligt har begyndt at passe for Moderen og saa overtaget ved Myndighedsalderen eller efter sit Giftermaal 1768, da han var 37 Aar gl.

I Hoverireglementet for Overgaard¹⁾ i Sejerslev Sogn (?) fra 1770 nævnes Laurs Sørensen i Flade. Han maa da have været hoveripligtig til denne Gaard. En Selvejrer kunde godt være pligtig til Hoveri. Men der er efter de under Overgaard nævnte Ejendomme tilføjet: „Ingen Hoveri eller Hoveriafløsning“, saa Laurids Sørensen har altsaa ikke gjort Hovarbejde. Gaarden har som i Matrikel af 1688 Nr. 23, og Hartkornets Størrelse er den samme. Om Gaarden gives samme Sted følgende Oplysninger: Udsæd anslagen i Rug-sæd 18 Td., Høavl 5 Læs, Græsning 5 Høvder, Landgilde 1 Rd. 74 s.

Lars Sørensen nævnes 1788²⁾ som Fæster under Søe Gods. Gaarden er paa de 4 Tdr. 4 Skp. 3 Fdk. 1 Alb.; det maa sikkert være den her beskrevne Laurids Sørensen, saa her synes — mærkelig nok — at være en Afbrydelse i Selvejerrækken.

Laurids Sørensen blev viet til sin Hustru

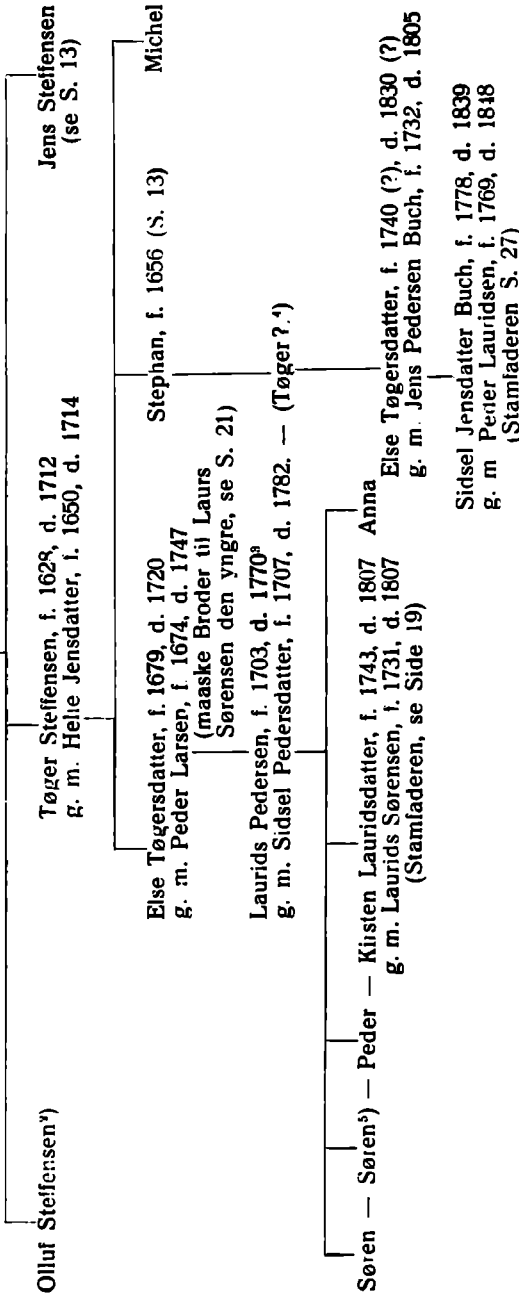
Kirsten Lauridsdatter,

f. 1743, efter kgl. Bevilling, da de var Næstsøskendebørn. Hun havde 4 Søskende: Søren, f. 1737, d. 1738, Søren, f. 1739, Peder, f. 1741, d. 1742, Anna, f. 1747. — Hendes Fader hed *Laurids Pedersen* (f. 1703, d. 1770). Hendes Moder *Sidsel Pedersdatter* (f. 1707, d. 1782). Hendes Farfader hed *Peder Larsen* (f. 1674, d. 1747) og hendes Farmoder *Else Tøgersdatter* (f. 1679, d. 1720). Denne Else Tøgersdatters Fader hed *Tøyer Steffensen*. Han døde i Flade 1712 og blev

¹⁾ General Hovedreglementer i Overensstemmelse med Forordning af 1769 fra Proprietærerne 1769—71.

²⁾ Hartkorn-Specificationer indsendte i Henhold til Rentekammerordre af Juni—Juli 1788.

Staffen Ol'ufsen¹⁾, Flade

1) Nævnes i Matrikel af 1664.

2) Nævnes i Matrikel af 1688. Han er sammen med Tøger Steffensen om Gaarden.

3) Paa det Sted synes der at være en Mulighed for en Fejltagelse. Kirkebogsundersøgelsen, der ligger til Grund, er foretaget af en anden.

4) Slægtskabet mellem Elsø Tøgersdatter og Tøger Steffensen, f. 1628, er kun bygget paa Gætning, som mest støtter sig til Navnet.

5) Der er en Gaardmand Søren Larsen i Flade 1788.

84 Aar gl., saa hans Fødselsaar er 1628. Hans Hustru, *Helle Jensdatter*, er antagelig hans anden Hustru, da hun er 22 Aar yngre end sin Mand, født 1650 og død 1714. Alle bor de i Flade.

Med Tøger Steffensen er vi tilbage ved samme Slægtled som med den ældste Laurs Laursen, hvem han ogsaa er omtrent jævnaldrende med. Det ligger yderst nær at gaa ud fra, han er den samme Tøger Steffensen, Flade, som 1690 stod Fadder til Søren Lauridsen (se under II Side 13). Hans Sønner, Stephan Tøgersen og Michel Tøgersen (se samme Sted), er da Brødre til Else Tøgersdatter (se iøvrigt overfor staaende Oversigt). — Slægtskabet mellem Laurids Sørensen og Kirsten Lauridsdatter kan bestaa deri, at Laurs Laursen d. y. og Peder Larsen er Brødre. Saadan:

Laurs Laursen, f. 1611, d. 1694

Laurs Laursen,
f. 1661, d. 1701
g. m. Maren Jensdatter,
f. 1660, d. 1720

Søren Lauridsen,
f. 1690, d. 1735
g. m. Margrethe Sørensdatter,
f. 1693, d. 1783

Laurids Sørensen, f. 1731, d. 1807, g. m. Kirsten Lauridsdatter
f. 1743, d. 1807

Peder Larsen,
f. 1674, d. 1747
g. m. Else Tøgersdatter,
f. 1679, d. 1720

Laurids Pedersen,
f. 1703, d. 1770
g. m. Sidsel Pedersdatter,
f. 1707, d. 1782

Baade Laurids Sørensen og hans Hustru døde 1807, han begravet $\frac{17}{4}$, 76 Aar gl., hun $\frac{4}{8}$, 64 Aar gl.

De havde 9 Børn:

- 1 **Peder**, f. $\frac{28}{9}$, 1769 (Stamf., se nedenfor under IV).
- 2 **Sidsel**, f. $\frac{9}{10}$, 1771, gift med Gaardejer Jens Pedersen Søndergaard, „Søndergaard“ i Sejerslev.
Af deres Efterkommere nævnes:

A Laurits Jensen Søndergaard,
g. m. Maren Olesdatter.

a Jens Laursen g. m. Kirsten Pedersen (de boede i Ø. Hundrup)

b Ole Laursen

c Peder Christian Laursen
g. m. Ane Poulsdatter

d Sidsel Kathrine Laursen
g. m. Christen Thomsen, Jørøby

- e **Mette Mari Laursen**
g. m. Peder Bækhoj, Lødderup
- B **Niels Jensen Søndergaard g. m. Maren Olufsdatter, „Søndergaard“, Sejerslev.**
 - a **Jens Nielsen Søndergaard**
g. m. Ane Margrethe Poulsdatter
 - b **Lars Mikkelsen Søndergaard g. m. Inger Marie Mikkelsdatter, „Søndergaard“, Sejerslev.**
 - c **Peder Christian Nielsen**
g. m. Sidsel Mehlsen, Jørsby
 - d **Ole Søndergaard g. m. Grethe Krog, Sejerslev**
 - e **Karen Nielsdatter Søndergaard**
g. m. Peder Christian Søndergaard, Sejerslev
 - f **Sidsel Nielsdatter Søndergaard**
g. m. Svenning Søndergaard, Sejerslev
- C **Else Kirstine Jensdatter g. m. Christian Andersen (boede i Sejerslev).**
- 3 **Margrethe, f. ¹⁰/₁₀ 1773, g. m. Gaardejer Kristen Larsen i Flade.**

Af deres Efterkommere nævnes:

 - A **Søren Kristensen (Plejdrup), Flade, g. m. Kirsten Pedersen Plejdrup.**
 - a **Grete Plejdrup g. m. Andreas Lundorf (boede i Plejdrup, Flade)**
 - b **Kristen Plejdrup, Flade**
 - B **Laurids Kristensen (boede i Flade)**
 - a **Ane Lauridsen („store Ane“)**
 - b **Laurids „**
 - c **Søren „ (Gullerup)**
 - C **Jens Søndergaard, Flade.**
 - a **Kristen Lauridsen g. m. Grete Sørensen**
 - b **Lars Søndergaard, Flade. Bor i Slægtsgaarden.**
 - c **Jens Søndergaard (død ugift)**
 - d **Grete g. m. Kr. Haaning (Sognefoged)**
 - e **Peder Andreas Jensen**
 - f **Steffen**
 - D **Ane g. m. Kristen Haaning (Sognefoged), Flade**
 - a **Kristen Haaning, Sognefoged i Flade**
 - b **Lars Haaning, Flade**
 - c **Jens Haaning, Nykøbing**
 - d **Kirsten Haaning g. m. Kristen Rolighed (deres Søn, Kristen Haaning, bor nu i Plejdrup)**

- E Kirsten g. 1 Gang m. Søren Kristensen (kaldet „bøtte Søren Kræn“), g. 2. Gang m. Kristen Jespersen (Søndergaard).
- a Lars Grønberg, Flade, (se D b Side 24)
 - b Grete g. m. Mikkel Dam, Flade
 - c Ane g. m. Mads Kolding i Skarum
 - d Johanne g. m. Niels Peter Kortbæk, Flade
I andet Ægteskab :
 - e Søren Søndergaard, Flade, g. m. Sidsel Bukh (Datter af Niels Bukh, Tødsø, Side 32)
- 4 **Laurits**, f. $25\frac{1}{2}$ 1776, g. m. Karen Jensdatter, boede i „Jørsbygaard“, Jørsby. Karen Jensdatter er Datter af Jens Pedersen Buch, Flade, og Søster til Sidsel Jensdatter Buch, Peder Lauridsens Kone (IV S. 27).
- Af deres Efterkommere nævnes:
- A Laurids Lauridsen g. m. Johanne Christensdatter, Datter af Chr. Mortensen, „Rolighed“ i Sdr. Draaby. **Børn, bl. a. Laurids Lauridsen i Fredsø.**
- B Kirsten g. m. Peder Christian Mikkelsen, boede i Jørsbygaard.
- a Laurids Pedersen, Sdr. Draaby
 - 1 Kirsten g. m. Gdr. Niels Mortensen, Sdr. Draaby
 - 2 Karen g. m. Gdr. Thomas Nielsen, Nr. Draaby.
 - 3 Peder Pedersen, boede i Sæliing
- 5 **Sidsel**, f. $20\frac{1}{7}$ 1778, død i sit 10ende Aar.
- 6 **Anna**, f. $15\frac{1}{5}$ 1780, død samme Aar.
- 7 **Anna**, f. $28\frac{1}{5}$ 1781, g. m. Gaardjer Peder Larsen, Plejdrup i Flade. Peder Larsen byggede Gaarden op. I Krigstiden 1807—1814 laa han som Soldat, og der fortaltes, at han sad tungen i Altona. Hans Kone troede, han var død; men en skønne Dag kom han spadserende over Holland hjem. Hendes Brødre, Peder og Jens stod imens hans Kone bi med Raad og Daad — Saaledes raadede de hende til at sælge en stor Dynge Sten, der laa tæt ved Gaarden; der var jo knappe Tider den Gang. „Nej“, sagde An' Plejdrup, „de kan maaske ligge, til de bliver til Brød“. Og saadan gik det, at da der siden blev endnu daarligere Tider, solgte hun Stenene til Opførelsen af en Gaard i Ny-

købing og fik Rug med hjem for dem. Saa de blev godt nok til Brød.

Af Peder Larsens og Anna Lauridsens Efterkommere nævnes:

- A Ane Pedersen Plejdrup g. m. Søren Mikkelson, „Højgaard“, Flade.
- B Laurids Pedersen Plejdrup. Boede i Salling.
- C Kirsten Pedersen Plejdrup g. m. Søren Kristensen (Plejdrup) (Se 3. A. S. 22).
- D Søren Pedersen Plejdrup g. m. Karen Villadsen.
 - a Ane g. m. Klaus Larsen (9 F a, Side 19)
 - 1 Karen g. m. Jakob Tøgersen, Flade
 - 2 Laurits g. m, Ane Bukh
 - b Grete g. 1. Gang med Kr. Larsen (Søndergaard), 2. G. m. Lars Grønbjerg, Flade, (E a, S. 23)
 - c Peder Sørensen Plejdrup. Døde i Amerika
 - d Kristen Sørensen, Hesselbjerg
- E Laurids Pedersen Plejdrup. Boede i Sillerslev.

- 8 **Jens**, f. $\frac{6}{12}$ 1782, d. 1861, g. m Sidsel Thomasdatter, Datter af Selvejeren Thomas Jensen i Flade, f. 1754, d. 1821, og Hustru Maren Christensdatter, f. 1763, d. 1827. Dennes Gaard var 1790 paa 13 Tdr. 3 Skp. 2 Fdk. 2 Alb Hrtk., som har 2 Matrikler og altsaa oprindelig maa have været 2 Gaarde. Denne Ejendom overtog Jens Lauridsen. Han blev saaledes Storbonde og meget velhavende. Min Fader har hørt ham benævne „den rige Mand fra Flade“. At han tillige var djærv og selvfølende, vidner følgende om:

En Gang kom Jens Lauridsen ridende, som man paa den Tid gjorde, naar man skulde „af By“, og kom for Skade at ride over en Ko. Han vendte sig da om og sagde til Folkene, som saa det: „Hvis Koen har taget Skade, kan I henvende jer til Jens Lauridsen i Flade“. Saa red han videre.

Der fortaltes ogsaa om ham, at da det blev forbudt at lave Brændevin, blev han meldt for ikke at have efterkommet Forbudet. Han skulde

have noget særligt fint Brændevinstøj. Da saa Byfogden en Dag kom og vilde se Brændevinstøjet, tog Jens Lauridsen roligt Flaske og Glas — med smukke Blomster paa — frem af Skabet. Han skænkede nok ogsaa i lor Fogden, men andet ved man ikke at, der kom ud af den Undersøgelse.

Jens Lauridsen byggede et nyt Stuehus, som var større end almindelig paa den Tid, og der blev da sagt: „Laang Støvler aa stakket Bovser¹⁾), det haar a nok si't far, men tri'k Skørstien aa taav hal Dar, det haar a pirrekaal alle si't far“. (Lange Støvler og korte Bukser, det har jeg nok set før, men tre Skørsten og to Halvdøre, det har jeg „pirrekaal“ aldrig set før).

Der fortælles endvidere om en Gaardmand i Flade, at han praled af sin Velstand ved at sige: „Jens Lavsen og Pe Lavsen og Kren Lavsen²⁾) og mæ og vi Kaael, vi haar betal vor Skat“. — De var jo alle Gaardmænd i en Tid, da mange ikke evnede at betale Skat.

Jens Lauridsen blev valgt ind i Sogneraadet straks ved Kommunalraadens Oprettelse 1842 og sad der til 1850. Flade—S. Draaby Sogneprotokol fortæller om, at Sogneraadet har betroet ham flere af sine vigtigste Hverv (f. Eks. Valgmand til Landstinget). Da Sogneboerne i 1848 samler ind til 2 Heste til Hæren, giver Jens Lauridsen og Proprietær Buchwald, Nandrup, i Fællesskab den ene, mens de øvrige giver den anden.

Af Jens Lauridsens og Sidsel Thomas Jatters Efterkommere nævnes:

- A Maren g. m. Niels Mehlsen, „Lindholm“, Flade.
 - a Lars Mehlen, boede i Slægtsgaarden „Lindholm“, som nu er overtaget af en Son.
 - b Sidsel Mehlsen (se B c, S. 22)
 - c Kristen Mehlsen. Boede i Nees
- B Kirsten g. m. Kristen Sørensen. Boede i Gaarden lige Syd for „Lindholm“. Kristen Sørensen blev gift anden Gang med Maren Hansen (se 1 B, S. 29).

¹⁾ Saadan har Jens Lauridsen nok gaaet klædt.

²⁾ Pe Lavsen er vel snarest Broderen, men kan jo ogsaa være Svogeren i Plejdrup, og Kren Lavsen er den anden Svoger.

- 9 **Maren**, f. ²⁶/₁₂ 1886, d. 1874 (88 Aar gl), g. m. Gaardejer *Thomas Nielsen*, Nr. Draaby. (Boede hvor nu Povl Søndergaard bor).
- Af deres Efterkommere nævnes (der var 13 Børn, hvoraf vistnok de 10 blev gift):
- A Niels Th. g. m. Kirsten Marie Svenningsdatter.
 - B Ane Kirstine g. m. Enkemand, Gdr. Peder Chr. Mikkelsen (se IV, 4 B), Jørsbygaard.
 - a Mikkel Pedersen. Boede i Jørsbygaard, Sejerslev.
 - b Kirsten g. m. Jens Larsen Søndergaard, Sdr. Hunnerup.
 - C Stephan g. m. Karen Marie Nielsdatter. Havde ingen Børn, Boede i Skærbæk.
 - D Johanne g. m. Anders Chr. Laursen, N. Draaby.
 - a Maren
 - E Niels Th., N. Draaby.
 - F Lars Th. g. m. Ane Kristensen.
 - a Klaus Larsen g. m. Ane Sørensen.
 - b Thomas Larsen, boede i „Kjærgaard“ i Flade, g. m. Sidsel Østergaard.
 - G Mette g. m. Peder Kærgaard. Boede i Hesselbjerg.
 - H Sidsel Marie g. m. Jens Josefsen, Jørsby, (Broder til Jeppe Josefsen, Flade).
 - a Thomas Josefsen, Sejerslev.
 - b Josef Josefsen, Erslev.
 - c Ane Elisabet g. m. Jens Hansen, Jørsby.
 - d Morten Josefsen, Jørsby.

Af foranstaaende fremgaar det, at Laurids Sørensen og Kirsten Lauridsdatters Børn alle er blevet gift ind i og tillige blevet Stamfædre og Stammødre til gode og ansete Slægter i Sognet og Egnen. Og det samme gælder, som vi skal se, Børnene af Sønnen Peder Lauridsen.

IV. Slægtled.

Peder Lauridsen,

f. 1769, gift 1806.

Aaret efter døde begge hans Forældre, og han overtog Fødegaarden. Han er Selvejer 1817, som de fleste paa den Tid var. Vi ved ellers kun meget lidt om den Mand, som dog er Bedstefader til flere endnu levende. Han har nok ikke været saa fremtrædende som sin Broder Jens. Mens denne endnu var hjemme hos Broderen, tærskede de en Dag Ærter og havde en Husmand til Hjælp (Kristen Sallingbo), som var nem at narre. Peder var ikke hjemme, og da de saa var færdig med den første Lofuld, gik Jens ud, idet han lod falde et Ord om, at der jo skulde laves Tag af Halmen. Da Peder kom hjem, stod Kr. Sallingbo endnu og ribbede og stødte i Ærtehalmen. „Det maa vi vist hellere lade være“, sagde Peder Lauridsen.

Saa meget ved dog Overleveringen om Peder Lauridsen, at han nok yndede lidt Løjer og var hurtig til et træffende Svar.

Hans Kone hed

Sidsel Jensdatter,

f. 1778, men blev kaldt Sidsel Bukh. Med hende er *Navnet Bukh* kommet ind i Familien. Hendes Fader hed *Jens Pedersen Bukh*, f. 1732, d. 1805 og boede i Flade. Hendes Moder hed *Else Tøgersdatter*, f. 1740 eller 1747, d. 1830 (?). — Hun er maaske af den før nævnte Tøger-Slægt, og Tøger Steffensen (f. 1628) er da nok hendes Oldefader. En anden Datter af Jens Pedersen Bukh var gift med Peder Lauridsens Broder Laurids (se 4, S. 23).

Jens Pedersen Bukh var Fæster under Nandrup i Flade. Hans Gaard er efter stor Sansynlighed Matr. Nr. 11. Den var beliggende i det sydøstligste af Flade By og var paa 4 Tdr. 4 Skp. 1 Fdk. $\frac{1}{4}$ Alb. (beregnet af Matr. fra 1844). Han havde en Broder, Niels Pedersen Bukh, der var Smed i Flade (Niels Smed) (samt en lang Række andre Søskende). Faderen til

dem hed *Peder Christensen Buchau* og Moderen Karen Lauridsdatter (f. 1709, d. 1762). Peder Christensen Buchau kan jo godt være den Peder Buchhauge fra Flade, som fæstede Ullerup Vandmølle 1720. Men det er maaske snarere den Side 14 og 18 nævnte Peder Sørensen Buch, Flade, der var Fæster af Mølsen. Iøvrigt kan Peder Sørensen B. og Peder Christensen B.s eventuelle Slægtskab ikke udredes. De kan jo være Fættre.

Vi møder her Navneformen *Buchau*, som altsaa er en hel anden end Formen Buchhauge (Buchhave) med de to h'er. Den kan være dannet efter Udtalen af Buchhave, men den kan maaske ogsaa være den Form, baade Formerne Buch og Buchhave er dannet af. I Kirkebogen og i Dokumenter eller Fortegnelser fra ældre Tider bruges Navneformerne Buch, Buchhauge (og maaske Buchau) helt i Flæng, saadan at den samme Person et Sted hedder Buch, et andet Sted Buchhauge. Buch er en Simplificering af Buchhauge. Efter Dr. Marius Kristensens Oplysning har Navnet sin Oprindelse fra Dyrenavnet Buk (= Vædder). Have (skreves Hauge) betyder et Stykke nærmest med Træer indhegnet Jord. En saadan lille Mark eller Fold, hvor Landsbyens Bukke gik, blev kaldt Bukhave (i andre Egne har man tilsvarende Hestehave og Kohave). Efter Stedet har den nærmest liggende Gaard faaet Navnet og derfra er det igen gaaet over paa Manden, der boede i Gaarden. I Sdr. Draaby findes en Gaard, som hedder Bukhave, og det er vel sandsynligt, at Navnet stammer der fra.

Iøvrigt er Navnet Buch (ofte skrevet Buk) gammelt i Flade. Løjtnant Mansa, „Søe“, har meddelt min Fader, at der omkring 1400 levede en Mand i Flade, der hed Ebbe Buk. Han var Kroningsfoged. Halvandet Hundrede Aar senere (1555) nævnes Roi Buk og Mikkil Buk i Flade¹⁾. I Kirkebøgerne fra Flade nævnes Navnet ofte i sidste Halvdel af det 18. Aarhundrede, men bæres vist kun af den udbredte Buchhaveslægt. — For ca. 25 Aar siden bestemte de da levende 6 Brødre (hvoraf de to dog ikke selv brugte Navnet Bukh) at stave Navnet B-u-k-h²⁾, dels for at undgaa det tyske ch, dels for at Slægten kunde have sin egen Navneform.

¹⁾ Chr. Søndergaard: „Flade Sogns Historie“.

²⁾ Bruges herefter i nærværende Bog.

Sidsel Jensdatter Bukh havde 3 Søskende: Tøger, f. 1772. Blev sandsynligvis Gaardmand i Flade. 1816 nævnes Tøger Jensen som saadan og som Fæster under Nandrup, saa han har nok overtaget Faderens Gaard. Karen, f. 1775, g. m. Laurids Lauridsen, Peder, f. 1781. Sidsel nævnte blev kaldt Peder Bukh eller Peder Jensen Bukh og boede i Sdr. Draaby. Om ham fortælles: Han kom en Dag kørende forbi, hvor hans Søster Sidsel boede, og drejede om i Gaarden. Da han var kommen ind og var blevet bænket og skænket, som den Gang var Skik, spurgte Søsteren, hvad han kørte efter. Peder Bukh svarede nok saa sindig, at hans Kone var syg, og han skulde efter Jordmoderen. Da blev han ikke videre beværtet den Gang, men blev hurtig jaget paa Døren¹⁾.

Peder Lauridsen døde 1848, 79 Aar gl. Hans Kone var allerede død 1838, 61 Aar gl. Netop som sin Fader var han 37 Aar, da han blev gift. Hans Kone var 28 Aar gl. Deres 9 Børn er født i Løbet af 11 Aar:

- 1 **Kirsten**, f. 1807, g. m. Gaardejer *Hans Østergaard*, Søn af Niels Hansen, Østergaard i Alsted, Mors. Boede i Fødegaarden.
 - A Niels Hansen g. m. Ane Nygaard, Datter af Povl Nygaard, „Nygaard“ i Jordsby. — Boede i „Nygaard“.
 - B Maren g. m. Kristen Sørensen (B S. 25), Søn af Søren Kristensen i Flade. — Boede i Flade.
 - C Peder Larsen Hansen g. m. Ane Krogh Have, Datter af Kristen Have i Alsted. — Boede i Alsted.
 - D Jens Hansen g. m. Else Marie Nørgaard, Datter af Jens Nørgaard, Skarum. — Boede i Fødegaarden „Østergaard“ i Alsted.
 - E Peder Hansen g. m. Dorthea Pedersen, Datter af Peder Knudsen i Alsted.

¹⁾ Maaske denne Fortælling ved en Fejltagelse er knyttet til Peder Jensen Bukh (en Tradition knytter den til Kr. Bovbjerg, 3, Side 30), for i Følge Tillytningslisten er han kommen til Sd. Draaby fra Ø. Jølby 1836 og var da Enkemand. En Datter, Maren, var gift med Fisker Chr. Pedersen Egholm, og en Søn i dette Ægteskab er Fisker Peder Jensen Pedersen (Egholm), som nu bor i Sdr. Draaby.

2 **Maren**, f. 1808. Døde ugift.

Else Pedersdatter

- 3 **Else**, f. 1810, d. paa Viborg Sygehus 1883, g. m. Gaardejer *Kristen Bovbjerg*, Søn af Gaardejer *Kristen Bovbjerg*, Faartoft. — Boede i Faartoft.
- A **Sidsel Bovbjerg** g.m. Sognefoged og Gaardejer *Povl Sørensen*, Søn af *Søren Lavsen*, Gullerup. — Boede i Gullerup.
- B **Peder Bovbjerg** g. m. *Kirsten Marie Nielsen*, Datter af *Niels Kristensen* (Smed) i Gullerup. — Boede i Faartoft.
- C **Lars Bovbjerg** g. m. 1) *Sidsel Nielsdatter Worm*, Datter af *Niels Worm* i Thorup. — Boede i Faartoft. 2) *Trine Boll*, Datter af *Kristen Boll* i Bjergby. — Boede da i Tødsø.
- D **Niels Bovbjerg** g. m. *Ane Kirstine Dahl*. — Boede i Erslev, senere i Amerika.
- E **Jens Bovbjerg** g. m. *Nikoline Sørensen*, Datter af Gaardejer *Mads Sørensen*, Høgsted ved Vejle. — Boede i Sæssing, Vendsyssel.
- F **Lars Larsen Bovbjerg** g. m. *Karen Lynggaard*, Datter af Gaardejer *Lars Lyng-*

gaard Pedersen, Bjerby. — Boede i Faartoft.

G Anders Bovbjerg. Død som ung.

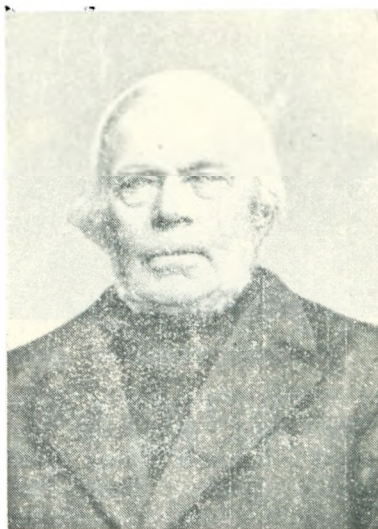
- 4 **Ane**, f. 1812. Død samme Aar.
- 5 **Laurids**, f. 1813. Død samme Aar.
- 6 **Jens**, f. 1815. (Stamf., se under VI).

Steffen Pedersen

- 7 **Steffen** f. $\frac{1}{9}$ 1816, d. 1888, g. m. Johanne Olesdatter Overgaard, Datter af Ole Overgaard, „Overgaard“, Faartoft, Mors (Broder til Stine Overgaard. — Boede i Flade. Hos Steffen Pedersen begyndte Friskolen i Flade. Blev siden fortsat hos Sønnen O. P. St.
 - A Peder Steffensen g. m. Trine Thomsen, Datter af Thomas Pedersen. — Boede i Flade.
 - B Ole Peter Steffensen g. m. Johanne Thomsen, Datter af Thomas Kristoffer Jepsen i Bjergby. — Boede i Fødegaarden i Flade.
 - C Lars Steffensen g. m. Dorthea Frost, Datter af Lærer Lars Frost, Tøving. — Boede i Sæssing, Vendsyssel.

- D Jens Steffensen g. m. Stine Ringgaard,
Datter af Lars Ringgaard, Flade. — Boede
i Flade.
- E Povl Steffensen g. m. Johanne Sørensen,
Datter af Kristian Sørensen, Flade. — Boede
først i Thorup, rejste siden til Amerika.
- F Ane Søndergaard Steffensen g. m. Kri-
stian Jakobsen Kjelderup. — Boede i Amerika
- G Peder Kristian Steffensen g. m. Marie
Thomsen, Datter af Thomas (Teglbrænder),
Erslev. — Boede først i Flade, rejste siden
til Amerika.
- 8 **Maren**, f. 1816. Tvillingsøster til ovennævnte.
Død samme Aar.

Niels Pedersen Bukh

- 9 **Niels**, f. 1818, g. m. Ane Elisabet Jensen,
„Overgaard“, Hesselbjerg.

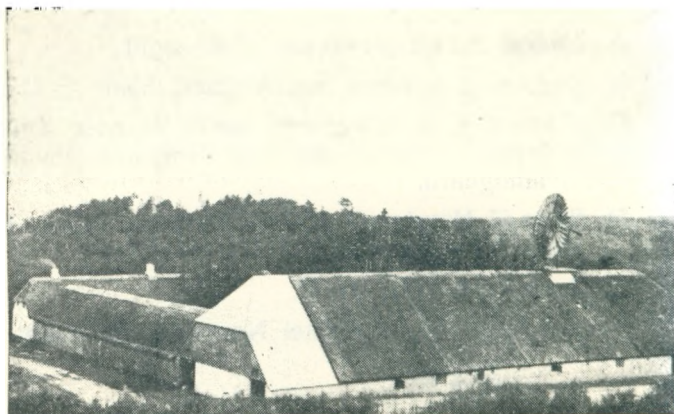
Han blev kaldt Niels Bukh. I 12 Aar efter,
at hans Broder Jens var blevet gift og havde
overtaget Fødegaarden, blev han derhjemme,
og den ny Kone i Gaarden tog sig moderlig af
ham. Min Fader har fortalt, at da man byggede
den ny Gaard til ham 1880, hjalp Niels Bukh

med at køre Sten. Da han var oppe med et Læs, vilde han med det samme besøge sin Svingerinde i det gamle Hjem, som han vidste var meget syg. Da min Fader fortalte ham, at hun var død, græd han meget og kørte straks hjem. — Niels Bukh boede i Tødsø.

Børn:

- A Peder Bukh Nielsen. Død ugift.
 - B Sidsel g. m. Søren Søndergaard, Flade (S. 23).
 - C Maren g. 1. Gang med Søren Madsen, Gullerup, 2. Gang med Jens Nørgaard, Fladelandgaard.
 - D Sidsel Marie g. m. Falk Falksen. Tødsø. — Bor i Fødegaarden.
 - E Ane Katrine. Ugift.
 - F Johanne g. m. Mikkel Nørgaard, Sillerslev.
-

Klitgaardslægten.

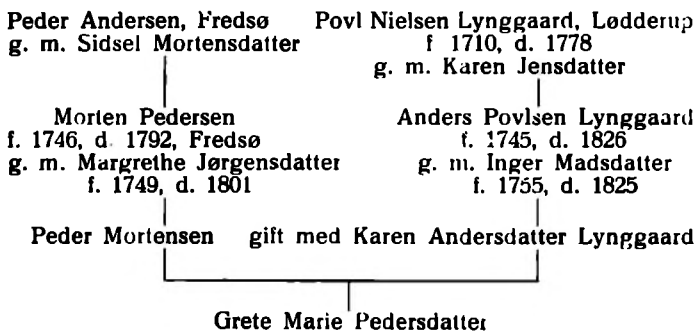

„Klitgaard“

Jens Pedersen (Bukh) blev gift med
Grete Marie Pedersdatter

fra „Klitgaard“ i Faartoft. Hendes Slægt, *Klitgaardslægten*, skal her nærmere omtales. Der er engang sagt om denne Slægt, at den var Kærnen i Mo sø Bønder. I alt Fald tæller den mange dygtige og særprægede Mennesker, saa med Grete Marie Pedersdatter er noget værdifuldt kommet ind i Bukh Slægten.

Først en Oversigt over hendes Førlægt:

Hertil kan knyttes nogle faa Oplysninger mere om omstaaende Stamtavle:

Morten Pedersen og Margrethe Jørgensdatter havde Bryllup 1774. Hun var fra Legind, og hendes Fader hed Jørgen Nielsen, hendes Moder Sidsel Berthelsdatter. En Datter (altsaa Peder Mortensens Søster) var den myndige Sidsel Østergaard, „Østergaard“, Bjørndrup. Efter Morten Pedersens Død, 47 Aar gl., blev hans Enke gift anden Gang 1793 med Povl Povlsen Kjærgaard.

Anders Povlsen Lynggaard boede i „Lynggaard“ i Lødderup. Han blev 81 Aar gl. 68 Aar gl. skriver han med sikre og kraftige Træk sit Navn i Lødderup Sogns Kirkebog (mens de fleste ellers den Gang skrev „med paaholden Pen“). En Søn (altsaa Broder til Karen Andersdatter), som hed Niels, faldt i Frankrig ca. 1814 under Napoleonskrigen.

Peder Mortensen var som ung Omgangslærer, siden (umiddelbart før han kom til „Klitgaard“) Lædefoged paa Herregaarden „Dueholm“ ved Nykøbing, og alt tyder paa, at han har været fremmeligere og mere oplyst end de fleste den Gang. Han ejede „Schades Beskrivelse over Mors“ og var endog medvirkende ved dens Udgivelse. En Mand fra Mors husker, at han som Barn blev sendt til „Klitgaard“ for hos Peder Mortensen at laane en Lovbog. Han subscriberede paa 1. Udgave af Traps Beskrivelse over Danmark¹⁾.

Peder Mortensen kom til „Klitgaard“ 1805. Han er født 1775 og var altsaa da 30 Aar gl. Han var først Bestyrer for Enken i „Klitgaard“, men blev Aaret efter gift med hendes Datter og overtog Gaarden. Skødet er af 25. Januar 1806. Købesummen var 1652 Rd. Peder Mortensen kaldes i Skødet „fra Dueholm“. Han underskriver med en smuk, karakterfast Skrift. Vitterlighedsvidner er Jens Peiter og Niels Hangaard. Denne Peder Mortensens første Kone hed Kirsten Marie Johansdatter. Hendes Fader hed Johan Christensen Klitgaard, hendes Moder Maren Pedersdatter. Kirsten Marie Johansdatter var født 1779 og døde 31 Aar gl. 1810. Hun havde født Tvillinger, som begge døde som smaa.

I Aaret 1811 blev Peder Mortensen gift anden

¹⁾ Peder Bukh: „Erindringer fra min Barndom, Ungdom og senere“. („Fra Vallekilde Folkehøjskole“ 1906).

Gang med ovennævnte *Karen Andersdatter Lynggaard*, f. 1787.

„*Klitgaard*“ var en af de saakaldte Ryttergaarde, som i Krigstilfælde skulde afgive en fuldt udrustet Rytter. Til Gengæld var Rytterigodset fritaget for enhver Form for Skatter.

Der var ikke Velstand paa Gaarden, da Peder Mortensen overtog den. Dens Beliggenhed er smuk og ejendommelig mellem høje Bakker og med Marken ud mod Limfjorden, men den ligger afsides, og Jorden er bakket og streng at dyrke. Den var desuden den Gang i daarlig Drift; men Peder Mortensen tog fat med den største Dygtighed og Energi paa at drive den store Gaard.

Jorden kom straks i god Drift, og Bygningerne blev bygget op.

Peder Mortensen var en streng Husbond, men kunde dog have sine Tjenestefolk i længere Tid. Han var ogsaa streng i sit Hjem, hvad hans Kones blødere Natur havde svært ved at holde til. Han var en Mand helt ud af den gamle Storbondetype, der herskede som en Konge paa sin Gaard og gennemførte med myndig Bestemthed stort som smaat efter sin stærke Vilje, saa der herskede den største Orden overalt paa Gaarden og i Bedriften.

De yngre i Familien fandt ham ærgerrig, naar han krævede gammeldags patriarkalsk Ærbødighed af dem og f. Eks. forlangte, de skulde kysse ham til Velkomst og Afsked.

Han bestemte temmelig afgørende, hvem hans Børn skulde giftes med, og vilde nok gerne have en Finger med i Spillet, ogsaa naar det gjaldt Børnebørnene. Da Jens Pedersen Bukh kom til „*Klitgaard*“ for at bejle til en af Døtrene og ytrede Forkærlighed for Inger Marie, lod Peder Mortensen ham vide, at han gittede sine Døtre bort efter Alder. Saa tog Jens Bukh den ældre Søster Grete — og blev heller ikke narret med hende!

Peder Mortensen skal have været en meget smuk Mand med kraftige Ansigtstræk. Han gik i en Skindvest („*Lædertrøje*“), og den øverste Knap var aldrig knappet — man sagde, fordi han brugte Vestehjørnet til at bide i, naar han blev vred.

Han kørte aldrig i Trav, men kun i Skridt, enten han saa kørte med Læs paa eller med den tomme

Vogn. Naar man kørte Korn til Nykøbing — $2\frac{1}{2}$ Mil — fra Klitgaard, kørte han altid selv den forreste Vogn. Hver Mand havde sin Madpakke med, som de saa spiste ved Erslev Kro — men de sad ude paa Vognen dermed. Heller ikke i Nykøbing kom de paa Værtshus; de fik deres Kaffe hos Købmanden, naar de havde Vognene tømt, og kørte derefter straks hjem — i Skridt.

Paa den Tid solgte man jo meget Korn. Kvægbruget bestod mest i Studeopdræt. De større Gaarde købte tit de mindre Gaardes Stude og havde dem et Aar længere som „Staldstude“. Saaledes havde Kristen Bovbjerg (den ældre — 3 S. 30) og Peder Mortensen i Fællesskab købt Jens Bukhs, Jakob Mikkelsens og Peder Ringgaards Stude. Det var Bestemmelsen, at Studene skulde drives op i Kr. Bovbjergs Gaard og der deles paa den Maade, at de trak Lod om hvem af dem, der skulde tage først. Denne tog da to, den anden derefter to og saadan fremdeles skiftevis. De tre yngre Mænd besluttede i Stedet at drive Studene til Klitgaard, da der var bedre Plads, og Portene lukkede bedre. Men saadan kunde man ikke paa egen Haand forandre den gamle Bestemmelser. Da de kom til Klitgaard, var Portene lukkede og stængede indenfra. Der stod de. Da en Tid var gaaet, sagde Jens Bukh, at der kunde de jo ikke blive staaende. Han gik saa ind af den lille Dør, der var ved Siden af Porten, tog Stangen fra og aabnede Porten, saa Studene kom ind. Jakob Mikkelsen gik hen og kyssede Peder Mortensen og sagde, at de syntes, her var bedre Plads, og her var Portene saa godt i Orden. Det formildede den gamle, saa han lod sende Bud efter Kr. Bovbjerg; dennes Stude blev ogsaa staldet ind, og Mændene blev den Dag særlig vel beværtet.

Der herskede gammeldags Gudsfrygt i Klitgaard. Om Søndagen vilde Husbonden have, at der altid skulde være nogen fra Gaarden i Kirke — Han bad altid Børdbøn, og naar han paa sine ældre Dage var til Stede ved højtidelige Familiefester, var det ogsaa Skik, at han bad til Bords og fra Bords.

Peder Mortensens Kone, Karen, var en særlig mild og hjælpsom Kvinde. Hun var meget gavmild, og fattige gik aldrig forgæves til hende — hvad de nok heller ikke gjorde til hendes Døtre. Men Peder Mor-

tensen syntes ikke altid om, at hun gav saa meget bort, skønt der efterhaanden blev Velstand i Gaarden. Derfor gik Karen undertiden ud af Bagdøren og gav Tiggerne en ekstra Portion af Flæsk, Mælk eller Gryn. Og naar Peder Mortensen var af Gaarde, f. Eks. paa Besøg hos Datteren i Torp, da søgte de fattige til Klitgaard.

Karen var ikke saa rask og i de sidste Aar af hendes Levetid for det meste sengeliggende. Hun led da meget af Tungsind og af Bekymring for sin Sjæls Frelse. „Hun syntes, hun havde levet saa daarligt, saa hun ikke kunde finde Naade hos Gud“. ¹⁾ Baade hendes Anfægtelse og Hjælpen derimod havde nok nogen Forbindelse med den kristelige Vækkelse paa Mors, som senere affødte Valgmenigheden. Men da var Peder Mortensen og Karen døde. Begge blev gamle, han døde 1863, 88 Aar gl., hun 1867, 80 Aar gl.

Efter Peder Mortensen findes følgende:

EPITAPHIUM

over

den i Livet som faa hæderlige og i Sandhed agtværdige Mand, den 85-aarige²⁾ fromme Olding Peder Mortensen til Klitgaard, nvem Herren sidstafvigte 5. Februar 1865 ved en blid og rolig Død borttog fra Jorden. — — — Mæt var han af Dage, hans Kraft var brudt. Før virkede han for sines og andres Vel som hartad ingen i videste Kreds — nu længtes han efter Himlen, og Himlen har han arvet. Hans fromme Enke og 4 Børn begræde med mange Venner hans Bortgang.

De havde 5 Børn:

- I **Kirsten Marie Pedersdatter**, f. 1812, g. m. Gaardejer Markvor Kristensen, Søn af Gaardejer Kirsten Kristensen, Torp, Karby Sogn, og Hustru Maren Kristensdatter³⁾. Markvor Kristensen og Kirsten Marie overtog hans Fødegaard i Torp, hvor de boede til deres Død. „Kirsten Marie var en meget udviklet og betydelig Kvinde, der satte sit Præg paa Hjemmet og Børnene. Hun var tillige meget religiøs, og hun og hendes

¹⁾ Peder Bukh: Erindringer S. 14 og 30.

²⁾ Alderen maa være forkert.

³⁾ Oplysningerne om denne Slægtsgren og om flere andre Forhold vedrørende Klitgaardslægten skyldes Gaardejer Johan P. Hovmøller, „Hovmølle“, Rakkeby, Søn af Peder Markvorsen (4, S. 39).

Kirsten Marie Pedersdatter

Mand var stadig Kirkegængere i Karby Kirke. Naar alle var samlet om Middagsbordet, læste hun Bordbønnen højt og tydeligt, og dette gjorde, at der altid for os Børnebørn var noget højtideligt over Maaltiderne i deres Hjem. Vi mindes dem med dyb Ærbødighed“.

Deres Børn:

- 1 Kristen Markvorsen f. 1834, g. m. Maren Seerup, Datter af Gaardejer Jens Kr. Andersen, V. Assels, og Hustru Mette Johanne Kristensen. — Boede i „Holmgaard“, Torp.
- 2 Maren M., f. 1834, g. m. Søren Peter Madsen, Søn af Gaardejer Kristen Madsen, „Ejstrup“, og Hustru Margrethe Dorthea Sand. — Boede paa „Kammerhøjgaard“, Sindbjerg.
- 4 Karen M., f. 1838, g. m. Povl Blaabjerg, Søn af Gaardejer Søren Blaabjerg, „Sønder Blaabjerg“, Rakkeby, og Hustru Ane Sofie Olsen. — Boede i „Øster Blaabjerg“, Rakkeby.
- 4 Peder M., f. 1839, g. m. Ane Nielsine Johansen Hovmøller, Datter af Møller og Gaardejer Johan Hovmøller, „Hovmølle“, Rakkeby,

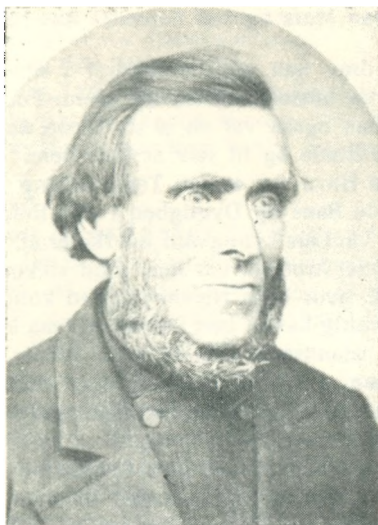
- og Hustru Ane Kirstine Jørgensen. — Boede i „Hovmølle“, Rakkeby.
- 5 Povl M., f. 1841, g. m. Inger Marie Bæk­høj, Datter af Gaardejer Kristen Pedersen Bæk­høj, „Tøttrupgaard“, Andrup, og Hustru Sid­sel Pedersen. — Boede i „Kirkegaard“ i Lød­derup.
 - 6 Niels M., f. 1844, g. m. Ane Sesilie Sørensen, Datter af Gaardejer Peder Sørensen, „Sto­rupgaard“, Ørding, og Hustru Nikoline Kjær. — Overtog efter forannævntes tidlige Død Gaarden „Kirkegaard“ i Lødderup. Niels Markvorsen var Folketingsmand for Mors fra 1895 til 1918.
 - 7 Nikoline M., f. 1846, g. m. Gaardejer Niels Larsen, Søn af Gaardejer Lars Kr. Ander­sen, Ø. Hvidbjerg, og Hustru Ane Povlsen. — Boede i Karby, Torp og Karby.
 - 8 Søren, f. 1849, g. m. Johanne Hyldig, Datter af Gaardejer Jens Hyldig, Tæbring, og Hu­stru Kirsten Thomsen. — Boede i hans Fa­ders Fødegaard i Torp i Nykøbing, nu hos en Søn, der er Sognepræst i Karby. — Den eneste nulevende af Markvor Kristensens og Kirsten Marie Pedersdatter Børn.
- II Lars Lynggaard Pedersen**, f. 1814, d. 1898, g. m. Kirsten Kristensdatter, Datter af Gaardejer Kristen Madsen, Bjergby. — Boede i sin Kones Fødehem. „Lars Lynggaard var en meget dyg­tig og afholdt Mand, der var Medlem af Amts­raadet og tillige Sognefoged i Bjergby Sogn. Han var en Foregangsmand paa Landbrugets Omraade og var i det hele taget en Mand, hvis Ord havde Vægt“.

I „Morsø Dagblad“ f. 14.—2.—98 findes føl­gende Artikel:

LARS LYNGGAARD.

Den 9. Februar døde en af Morslands Storbønder, Stor­bonde i bedste Forstand, Lars Lynggaard i Bjergby. Han op­naede en høj Alder, 84 Aar, og var en Pryd for sin Stand lige til sin Død.

Lars Lynggaard fødtes i Klitgaard her paa Mors den 23. Januar 1814 Faderen, Peder Mortensen, og Moderen, Karen

Lars Lynggaard Pedersen

Lynggaard, var begge fra Lødderup Sogn. 1844 blev han gift med Kirsten Kristensen, Datter af Gaardejer Kristen Madsen og Hustru Ane Søndergaard i Bjergby. Han overtog sin Hustrus Fødegaard — den han boede i til sin Død. Lars Lynggaards i Bjergby var et af de Hjem, hvor der var godt at være baade for store og smaa. Kirsten Lynggaard var en stille og blid Hustru og Moder. Hun var af de stille i Landet, men hun havde en saare heldig Indflydelse paa sine Omgivelser, grundet paa sit rige og varmtførende Hjerte og sin aabne Haand. Hun havde sikkert bidraget sit til, at Lars Lynggaard altid var den hjælpsomme Mand, baade med Raad og Daad. Han hører til en Slægt, der sætter dybe Spor, og selv har han ved sin Færd efterladt sig Spor, der længe vil kendes. Mange er de, der vil savne Lars Lynggaard og mindes ham med Glæde og Taknemmelighed.

Ikke faa er de Tillidshverv, han har haft baade i kommunal og andre Henseender. Han har saaledes i en Række Aar været Sognefoged, Medlem af Sogneraadet og i Tredserne var han Medlem af Amtsraadet. I sin Tid arbejdede han stærkt paa at faa tvungen Fattighjælp afskaffet i Bjergby Sogn, hvilket ogsaa saa nogenlunde lykkedes en Del Aar, ved at man i Kommunen dyrkede fælles Jord til de fattiges Underholdning.

Han tog virksom Del i Oprettelsen af Brandforsikringen for Bygninger i Thisted Amt, ligesom han ogsaa med Ihærdighed arbejdede for Oprettelsen af Brandforsikringen for rør-

lige Ejendele paa Mors og sad i mange Aar i Bestyrelsen for samme.

Sin Gaard drev han mønsterværdigt i sine kraftige Aar. Han var en af de første paa Øen, der gjorde Forsøg med Dræning, ligesom han ogsaa var en af de første, der gik over fra at sælge magre Stude og til selv at fede dem.

Den kjonne Have og øvrige Træplantning vidner om, at han ogsaa havde Sans og Dygtighed i den Retning.

Ledliggang var Lars Lynggaard en Hader af. Var han ikke at finde ved andet Arbejde, var man altid sikker paa at finde ham i Smedien, hvor hans Nævenyttighed kom ham tilgode, thi skønt han aldrig havde lært Smederiet, saa kunde han dog for en stor Del istandsætte Gaardens Redskaber, og det blev han ved med saa at sige til sin Død. Men trods sin Arbejdsiver havde han dog altid Tid til Samtale, især naar det gjaldt nyttige Foretagender.

„Gammel og allægs“ blev Lars Lynggaard ikke. „Gammel“ vilde han ikke være, og „allægs“ fik man aldrig Indtryk af, at han var. Man kunde saaledes omtrent altid være sikker paa at træffe ham ved større Folkemøder og ved kirkelige Møder og ret ofte om Søndagen i Kirken, og man kunde aldrig se paa ham, at han var saa gammel, som han var.

Han var godt med Tiden, baade i den ene og den anden Retning. Da der for mange Aar siden blev Tale om at oprette en Højskole i Galtrup, var han en af de ivrigste til at fremme Iværksættelsen af denne Sag baade med Mund og Haand, og noget lignende gentog sig senere, da samme Skole skiftede Forstander. I det hele taget, hvor en god Sag trængte til at nyde Fremme, der var han med at støtte. Han kunde ikke godt lade nogen trængende gaa uhjulpen fra sig.

Han havde sluttet sig til Frimenigheden i Øster Jølby og befandt sig saare vel der, thi han havde den Glæde at kunne samles med alle sine Børn der.

Mange er de, der har kendt Lars Lynggaards Hjem — og mange er de, der er gaaet sorgbetyngede derind, men gaaet derfra med Følelsen af, at „et kærligt Ord gør Hjertet saa godt“, og derfor blev der sagt, da Kirsten Lynggaard døde: Nu har vi tabt en fuldtro Ven, en højbaaren ædel Danekvinde. Og nu 12 Aar efter vil der blive sagt: Nu table vi en trofast Støtte og Raadgiver, en Hædersmand og Danemand.

Derfor vil ret mange forhaabentlig skønne og drage sig det til Indtægt og Eftertanke, at i dette Hjem har Bjørnsøns Ord tilfulde være forstaaet og efterkommet, naar han synger

Elsk din Næste du kristen Sjæl,
trød ham ikke med jernskoet Hæl,
ligger han end i Støvet.

Alt, som lever, er underlagt
Kærlighedens Genskerbermagt,
aliver den bare prøvet.

Og derfor har Lars Lynggaard og hans elskelige Hustru
kunnet efterlade sig saa skønne Minder, som de har.

Ja, gid deres Minde maa leve længe og lysende iblandt os.

Lars Vad.

Børn:

- 1 Karen Larsdatter Lynggaard, f. 1847, g. m. Gaardejer Lars Larsen Bovbjerg (F, S. 30), Søn af Gaardejer Kristen Bovbjerg, Faartoft, og Hustru Else Pedersdatter (3, S. 30). — Boede i Faartoft.
- 2 Ane Søndergaard, f. 1849, g. m. Gaardejer, Amsraadsmedlem, Skatteraadsmedlem, Sognefoged, Sogneraadsformand, Formand for Frimenigheden paa Mors, Niels Hansen, Søn af Gaardejer Hans Nielsen, „Kringsholm“, Karby, og Hustru Sidsel Jensen. — Boede i Tøving.
- 3 Inger Kjerstine Lynggaard, f. 1851, g. m. Gaardejer Kristen Ringgaard, Søn af Gaardejer Peder Ringgaard, Gullerup, og Hustru Ane Bovbjerg. — Boede i hans Fødehjem.
- 4 Kristen Lynggaard, f. 1852, g. m. Inger Kirstine Jakobsen, Datter af Gaardejer Jakob Mikkelsen, Gullerup, og Hustru Ane Povlsdatter Nørgaard. — Boede i Fødegården.
- 5 Ane Marie, f. 1857, g. m. Gaardejer Kristen Hangaard, Søn af Gaardejer Kristen Pedersen, Faartoft. — Boede i Sundby.
- 6 Trine Lynggaard, f. 1859, g. m. Gaardejer Anders Nielsen, Søn af Husmand Niels Nielsen, Erslev. — Boede i Odder.
- 7 Peder Mortensen Lynggaard, f. 1861, g. 1. Gang m. Sidsel Søndergaard, Datter af Gaardejer Jens Søndergaard, Ø. Jølby, 2. Gang m. Elise Didriksen, Datter af Sadelmager Didriksen, Møen. — Boede først i Bjergby, derefter i „Klitgaard“ og saa i Skallerup.
- 8 Line Lynggaard, gift med Andreas Kristen Andersen, Bjergby.

III **Grete Marie,**

f. 1816, d. 1880, g. m Jens Pedersen Bukh (se V. Slægtled).

III **Inger Kirstine Pedersdatter,** f. 1818, g, 1839 m. Gaardejer Jakob Mikkelsen, Søn af Gaardejer Mikkel Jakobsen, Gullerup. Han overtog 1838 sin Fødegaard (som nu ejes af hans Sønesøn Jakob Mikkelsen).

Inger Kirstine døde 1849. I Slægten er bevaret Mindet om hendes Hjælpsomhed overfor trængende og i det hele om hendes milde og gode Sind. Hun har nok i særlig Grad lignet Moderen.

Deres Børn:

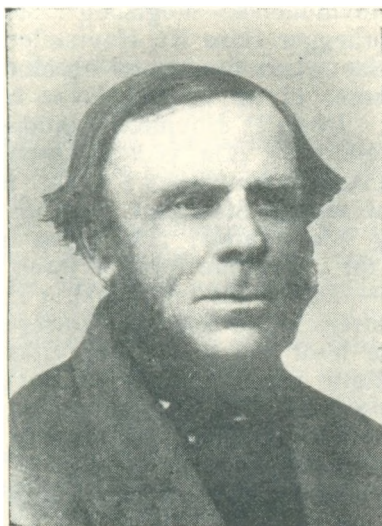
- 1 **Else Jakobsen,** f. 1841, kom efter Moderens Død 8 Aar gl. til sine Bedsteforældre i Klitgaard, hvem hun blev en udmærket Plejerske til deres Død¹). Gift 1867 med Lærer Mads Chr. Søndergaard, Flade. Hun døde barnløs 1874.
- 2 **Mikkel Kristian Jakobsen,** f. 1844, g. m, Maren Ringgaard, Datter af Gaardejer Peder Ringgaard, Gullerup. — Boede i Gullerup.
- 3 **Karen J.** Død som Barn.
- 4 **Peder Mortensen J.** Død som Barn.

(Jakob Mikkelsen blev 2. Gang gift med Ane Povlsdatter Nørgaard, Datter af Gaardejer Povl Nørgaard, Skjoldborg, Thy. Deres Børn er:

- 1 **Povl Jakobsen** g. m. Kirsten Marie Ringgaard, Datter af Gaardejer Peder Ringgaard, Gullerup.
- 2 **Inger Kirstine J.** g. m. Gaardejer Kristen Lynggaard, Bjergby (4, S. 43).
- 3 **Peder** g. m. Charlotte Lauritzen, Datter af Grosserer Lauritzen, København. Præst i Gamborg, Fyn.
- 4 **Else J.** g. m. Gaardejer Peder Toft, Søn af Gaardejer Kristen Pedersen Hangaard, Faartoft. — Boede i Solbjerg.
- 5 **Inger Katrine J.** g. m. Mejeriejer og Forpagter Peder Rasmussen, „Brændeskovgaard“ v. Svendborg.

¹) Peder Bukh: Erindringer S. 25 og 30.

- 6 Ane Kirstine J. g. m. Mejeriejer H. P. Hansen, Rørvig, Sjælland.
- 7 Jens B. J. Død som lille.
- 8 Anna Jacobsen. Fotograf. Ugift. Boede i Olle-
rup, Fyn).

Morten Andreas Pedersen

- V **Morten Andreas Pedersen**, f. 1822, g. m. Stine Overgaard, Datter af Gaardejer P. Chr. Østergaard (kaldet Overgaard), „Overgaard“, Faartoft. — Overtog „Klitgaard“ efter Faderen for en Købesum af 2000 Rigsdaler („udi Sølv“). Paa Skødet underskriver Peder Mortensen med de samme faste Træk som paa Skødet fra 1806; til Vitterlighed underskriver Lars Lynggaard og P. Chr. Østergaard, ingen af dem med „paaholden Pen“.

Morten Andreas havde flere af sin Faders og Moders bedste Egenskaber. Han var flittig og dygtig som Landmand og tillige sparsommelig, saa han blev en meget rig Mand. Men han vilde gerne have sine Penge anvendt til noget godt. Ansgars Kirken i Ø. Jølby skænkede han et Orgel. En Sum blev ved hans Død sat som Legat til Hjælp for unge Menneskers Uddannelse blandt hans Søskendes Efterkommere. Re-

sten af hans Formue gik ogsaa i Arv til hans Søsken- des Slægt, da hans Børn alle var døde før ham. Han var en gæstfri Mand; men hans Hustrus tidlige Død og hans Børns Død gjorde ham paa sine ældre Dage til en noget ensom Mand. Han var ogsaa som sin Fader af den lidt faamælte, tunge, gammeldags Type.

I „Den Hovmøllerske Slægtsbog“, skrevet af af- døde Kunstforlægger Hans Kr. Hovmøller, findes føl- gende Udtalelse: „Lars Lynggaard og Morten Andreas i Klitgaard hører til de bedste Navne blandt Morsø Bondestand“. Johan P. Hovmøller skildrer et Besøg hos Morten Andreas: „Da vi kom kørende oven for Gaarden, saa Anders Hovmøller¹⁾ straks, at man var i Færd med at mønne Stuehuset med de sædvanlige Græstørv, og han udbød: „Det er en uheldig Dag, vi kommer, for i Dag har Morten travlt og vil ikke forstyrres“. — Da vi lidt efter holdt i Gaarden, saa vi Morten Andreas sidde oppe paa Huset skrævs over Tagrygningen, hvor han var i travl Virksomhed med at lægge til Rette paa Rygningen, og det gjordes sær- deles pænt og godt. Da han saa os, standsede han Arbejdet, kom ned af Huset, og Karlene blev sat til andet Arbejde, mens han var opholdt af os; thi han betroede ingen at lægge Tørvene til Rette paa Huset.

Han tog vel imod os, og det var meget interes- sant at høre de gamle Mænd, som var saa gode Ven- ner, sidde og tale sammen. Men det kan ikke næg- tes, at man i sit stille Sind sad og beundrede disse to Mænd, der var et Billede paa en svunden Tid, en Tid, hvor saadanne Bønder som disse var vant til at byde og til at blive adlydt. Vel var de ikke af ade- lig Slægt, men de ejede en Hjertets Adel, der ube- vidst prægede dem.

Da vi kørte af Gaarde, entrede Morten Andreas op ad Stigen, der stod mod Stuehuset, for at begynde Arbejdet med at lægge Tørv til Rette paa Rygningen. Naar vi tænker os, at han endnu i 1901, 3 Aar før sin Død som en meget gammel Mand, flere Dage i Træk sad paa Rygningen af Husene og tumlede med de tunge Møntørv, saa har vi et godt Billede paa hans kraftige Konstitution og en fra Fædrene nedar- vet stærk og sejt Viljestykke“.

I „Morsø Avis“ for Mandagen d. 4. Juli 1904 læses:

¹⁾ Fortællerens Slægting.

DØDSFALD.

„Gaardejer Morten Andreas Klitgaard i Faartoft er i Lørdags afgaaet ved Døden efter en Tids Svagelighed. Den afdøde, der var kendt som en godgørende Mand, har i en lang Aarrække siddet i Bankraadet i Morsø Bank.

Han sluttede sig stærkt til den grundtvigske Retning og var et ivrigt Medlem af Frimenigheden i Ø. Jølby“.

I „Morsø Dagblad“ skrives 4. Juli 1904:

DØDSFALD.

Som kortelig meddelt i Lørdagsnummeret afgik Gdr. Morten Andreas Klitgaard af Faartoft i Lørdags ved Døden i en Alder af 82 Aar gl.

Afdøde ejede og drev Klitgaard, som han i sin Tid arvede efter sin Fader, i lidt over 50 Aar. Han var en ualmindelig driftig og dygtig, omsigtfuld og paapasselig Lardmand. Han lik da ogsaa et saa smukt Resultat ud af sin Bedrift, at han i Aarenes Løb arbejdede sig op til at blive Øens rigeste Bonde.

Til trods for denne store Interesse, han havde for sin Gaards Bedrift, hørte han dog ikke til dem, der ikke havde Øje for andet end det, der ligger inden for deres egen Skel.

Han fulgte med levende Interesse med i sin Tid, og oplyst ud over det almindelige, som han var, havde han tilegnet sig en solid Forstaaelse paa mange Omraader.

Han havde da ogsaa i sin Tid taget Del i mangt og meget og siddet inde med mange Tillidsposter; han har saaledes været Sogneraadmedlem i en længere Aarrække, Tyende-Forligsmægler, Medlem af Morsø Folkeblads Bestyrelse, Repræsentant for Thisted Amts Brandkasse og beklædt mange andre Poster.

Morten Andreas Klitgaard var en virkelig helstøbt Personlighed og en staalsat Karakter. Der, hvor han var, der var han, og det, han vilde, det vilde han.

Hans Ord var ikke altid mange, men de var altid til at forstaa, fordi de altid indeholdt hans Mening sagt lige ud og usminket, og de var at bygge paa som en Klippe, saa sikre blev de holdte. Han var derfor i sin offentlige Virksomhed en meget skattet Mand; de, han arbejdede sammen med, skattede ham særdeles højt, og han var en saare værdifuld Støtte for dem, han stod i Parti med, og en Mand, hvem Modstanderne egentlig aldrig sagde andet om, end at det var kedeligt, at han stod i Fjendens Række.

Afdøde var tillige en fin, retsindig Mand og udpræget nobel af Tankesæt. Han var ogsaa en meget hjælpsom Mand. Det var hans Natur imod at hjælpe planløst og uden Udsigt

til, at Hjælpen fik nogen Betydning, og han kunde derfor undertiden sige nej, hvor det kunde have hændt, andre havde sagt ja, fordi et Ja var forbundet med saa lidt Offer. Men hvor han troede, en Hjælp kunde have nogen Betydning og være den Vedkommende til nogen Værdi, der hjalp han gerne, og han hjalp saa kongelig rundhaandet som nogen anden. — Frimenigheden i Ø. Jølby, som havde vundet hans Hjerte, har han ydet meget betydelig Støtte, og manges anden Sag, som han syntes god, fik Hjælp fra ham; og mange Mennesker støttede han, og naar han hjalp, var det altid med et Ja, der aldrig var nølende, og med en Haand, der aldrig var kneben. Flere end nogen aner har modtaget værdifulde Haandsrækninger af afdøde, men hvor mange — det er en Hemmelighed, som afdøde tager med sig i sin Grav; thi om den Slags Sager var han noget ordknapp.

Med alt dette er det naturligt, at afdøde ogsaa som Privatmand blev meget afholdt og skattet, og tillige er det naturligt, at de, der stod ham nærmest og kendte ham bedst, fandt hans Persolighed af en saa trofast og lødig Art, at de satte ham meget højt.

Morten Andreas Pedersen og Stine Overgaard havde 7 Børn. De 5 døde som smaa, de to, Mette Marie Mortensen og Karen Mortensen, døde i 18—20 Aars Alderen — alle af Tuberkulose.

V. Slægtled.

Jens Pedersen Bukh og Grete Marie Pedersdatter.

Jens Pedersen Bukh,

f. 11.-2.- 1815.

Da Jens Pedersen Bukh 1839 blev gift, købte han sin Faders Gaard, den gamle Slægtsgaard. Den laa i den vestligste Udkant af Flade By, Nord for Vejen. Gaarden bestod kun af 2 Længer, som begge vendte i Øst-Vest, og Ladelængen laa nærmest ved Vejen. Jens Bukh, som jo blev rig gift, købte omtrent samtidig den Gaard, som laa lige over for Slægtsgaarden, Syd for Vejen, og som havde sin Mark ned midt gennem dennes Mark. Dernæst solgte Jens Bukh samme Aar til sin Broder Steffen, som da ogsaa var blevet gift, de to Gaardes Vangelodder, som stødte op mod hinanden og laa i det vestlige Flade ved begge Sider af Vejen, som gaar til Gullerup. Der flyttede Steffen Pedersen Bygningerne fra den gamle Slægtsgaard ud. Peder Mortensen var ikke tilfreds med, at Sviger-

sønnen solgte Jord, og da Jens lod falde nogle Ord om, at ogsaa Grete syntes, de havde nok i Indmarks-lodderne fra de to Gaarde, irriteredes kun yderligere den gamle; man skulde ikke lade Kvinderne raade, sagde han. Jens Bukhs Gaard blev efter Salget af Vangene paa godt $7\frac{1}{2}$ Td. Hrtk.

Jens Pedersen Bukh var jo ikke døbt med Navnet Bukh. Men skønt han skrev sig og kaldte sig Jens Pedersen og ikke kunde lide at blive kaldt andet, blev han stadig kaldt Jens Bukh, vel navnlig fordi han bar samme Navn som Bedstefaderen Jens Pedersen Bukh.

Som det forannævnte ogsaa tyder paa, var han en handlekraftig og dygtig Mand. Han maa vist nærmest karakteriseres som en livlig Natur, selv om han ogsaa havde en kraftig Islæt af jydsk Sindighed, maa-ske en Arv fra Moderen. Han havde Sans for Livets muntre Side, og han havde et meget opladt Sind over for Fremskridt og Oplysning. Han begyndte som en af de første paa Eggen med Mergling og Dræning. I 1848 blev han indvalgt i Sogneraadet, kun 32 Aar gl., og sad der til 1855. I 1861 kom han atter ind og blev da Formand. Han sad denne Gang i Sogneraadet til 1868. Bl. a. var han Skolepatron og Fattigforstander. — Han var i politisk Henseende Venstremand og kørte sammen med sin Broder Steffen de 4—5 Mil til Bjerget paa Hannæs for at stemme paa en Venstrekandidat. Han var ogsaa Grundtvigianer — han og hans Broder vist de eneste i Sognet. Hvor dybt dette sidste stak, kan jo ikke undersøges, men man tager vist ikke fejl ved at antage, at det mindre var ud af en personlig kristelig Trang end ud af Trangen til Fremskridt og Oplysning, han blev Grundtvigianer. I alt Fald stod han venlig over for Højskolen, og han var ogsaa med i det kristelige Røre, som medførte Dannelsen af Valgmenigheden paa Mors. Før den Tid løste de Sognebaand til Pastor Ingerslev i Skarum. Naar de unge, grundtvigske Lærere paa Eggen o. a. 1863 holdt Møder hos Lærer Søndergaard, Flåde, var Jens Bukh med som den eneste ældre. 1862 deltog han i det grundtvigske Vennemøde i København (ved hvilken Lejlighed man bl. a. besøgte Grundtvig).

Jens Bukh synes mærkelig nok at have staaet sig godt med Lærer Henrichsen¹⁾. Denne skriver i sin Selvbiografi, hvor ellers næsten intet og ingen finder Naade

1) Se Side 53.

for hans Øjne: „Da min Nabo, en ung Mand, Jens Pedersen eller Jens Buch, og en af de opvakte Bønder, hvis aandelige Syn og Sans gik langt uden for og ud over det almindelige, saae dette for Folket der i Egnen et halvt Mirakkel, anlagde han ikke alene selv en Plantage, men skjenkede mig endog et Stykke Jord paa 3 Skp. Land“.

Til Belysning af Jens Bukhs Personlighed anfører jeg yderligere følgende efter Sønnen Peder Bukhs Erintringer: „Min Fader befattede sig ikke meget med os, før vi kunde gøre Gavn i Marken eller i Stalden; men han ynkede ikke over os, selv om vi blev dygtig trætte, ligesom han heller ikke beklagede os, naar vi kom hjem fra Skolen og havde faaet dygtig Prygl¹⁾). Jeg skulde en Gang køre Harve paa nogle meget lange Agre. Jorden var vaad og blød, og det hængte ved de tungt beslaaede Træsko, og jeg var saa træt, saa jeg syntes, jeg kunde ikke mere. Min Fader saae paa samme Stykke, og jeg tænkte paa, hver Gang jeg kom forbi ham, at jeg vilde klage min Nød til ham, men jeg turde ikke godt. Endelig blev det for svært, og jeg holdt stille og sagde, at jeg kunde ikke mere. Men det hjalp ikke, jeg maatte blive ved.“ — „Jeg har flere Gange hørt min Fader sige, at en god Opdragelse var den bedste Arv, man kunde give sine Børn, og ud fra den Betragtning handlede han saa godt, han forstod. Dette blev siden til stor Velsignelse for os, alt eftersom hans Syn paa Opdragelsen ændredes²⁾). Jeg tror nok, min Fader var en oplyst Mand i Forhold til Tiden, og i mange Henseender var han en Fremskridtsmand. Han kendte da lidt til Grundtvig og omtalte ham med stor Agtelse³⁾“.

Jens Bukhs Kone Grete Marie Pedersdatter var en dybere og tungere Natur end sin Mand. Paa en egen rolig, sagtmodig og vindende Maade forstod hun at omgaas Folk, ogsaa de 7 Sønner og den ene Datter, som voksede op i Hjemmet og som var mere end almindelig oplagt til Uro og Løjer.

Det var saa skønt at komme der, fortæller gamle Folk, som kom i Hjemmet som Børn, vi kunde gøre, hvad vi vilde, og Grete kunde saadan komme af Sted med os. Kunde Sønnerne ikke forliges, hvad nok

¹⁾ Side 12; herfra og Citatet ud har ikke før været trykt.

²⁾ I grundtvigsk Retning. (P. B.).

³⁾ Side 15.

kunde ske, kom hun med en Bemærkning som: „Vær nu stille, lille Børn, der bliver nok Vej imellem jer“.

Men selv om Grete Bukh var behersket i sin Fremtræden, er det dermed ikke sagt, at hun af Natur var særlig blid og harmonisk. Det er mit Indtryk, at hun baade havde Hang til Tungsind (efter Moderen) og til Stejlhed (efter Faderen). Hendes Ansigtstræk kunde ogsaa tyde derpaa. Men hun evnede at beherske begge Dele.

En dyb Guds frygt havde hun med som Arv fra sit Hjem, og den synes inderliggjort med Aarene under Paavirkning maaske fra baade hendes Moder og hendes Sønner, saa man aner hendes inderligere Tilslutning bag ved hendes Mands Interesse for det grundtvigske.

Sønnen Peder Bukh fortæller i Erindringerne, at der fandtes nogle faa Bøger i Hjemmet, blandt dem Anders Vedels Oversættelse af Saksos Danmarks Krønike. Og han fortæller, at Moderen gerne vilde have en af Sønnen til at læse højt om Aftenen. Det var kristelige Bøger, der blev læst, blandt andre en om Augustins Moder Monika som Hustru og Moder og en om Jung Stilling. Men siden læste han Bladet „Budstikken“, udgivet af F. E. Bojsen, for Moderen; det maa man vel saa have holdt i Hjemmet.

Endnu hører til Billedet af denne Kvinde at nævne hendes store Renligheds- og Ordenssans, noget hun kan have arvet efter sin Fader.

I Jens Pedersen Bukhs og Grete Marie Pedersdatters Efterkommere mærkes Blanding, Spillet og Brydningen — til Tider i samme Person — mellem hans større Udadvendthed og Handlekraft og hendes mere grublende og tungere Indadvendthed. Der er ogsaa Træk i den yngre Slægt, der har Rod tilbage i den Forening af Stejlhed og Mildhed, som det gamle Hjem i Klitgaard frembød.

Et enkelt Vidnesbyrd om Hjemmet har vi fra en helt fremmed. Det fortæller baade om Sønnernes Medleven i Tidens Rørelser og om deres Kærlighed til Moderen:

„I Sommeren 71, den første Sommer, jeg var paa Mors, fik vi Besøg af min Farbroder, Frederik Barfod¹⁾. Han vilde gerne lære Lillelund at kende og tillige den nordjydske Egn, og det var meget fornøjeligt. Han skrev og arbejdede om Formiddagen og vilde gerne se sig om derefter. „Min Pen er

¹⁾ Den kendte Historiker.

Jens Bukh og Grete med de to yngste Sønner

min Plov", plejede han at sige. Vi var saaledes en Dag ovre i Ansgarskirken, hvor Stilladset var taget ned, og de kønne Hvælvinger stod frit. Vi talte med Haandværkerne Peder Dalgaard og Jens Boll, læste et Brev fra Rasmus Lund o. s. v. — Peder Mortensen (som han den Gang hed) fra Flade, der var Lærer ved Højskolen, var der ogsaa, og da Lillelund tænkte paa at tage en Tur op til Flade for at vise Barfod den smukke Udsigt over Fjorden til Thisted, spurgte han P. M. om Vejen derop. — „Vil I tage herom ad, vil jeg følge med og være Jeres Vejviser". sagde han, og det tog vi med Tak imod. — Vi kom saa ind i hans gamle Hjem, hvor hans gamle Forældre endnu stod for Styret, og blev vel modtagne. Men der var flere voksne Sønner. Da vi kom ind i den store, gammeldags Dagligstue, blev vi straks imponerede ved at se flere Rifler eller Geværer og Stuen pyntet med grønne Grene. — „Naa, I er nok Jægere her", sagde Onkel Frederik. „Nej, men vi er danske Skytter", svarede straks en af dem, „og vi venter vor Mor hjem i Alten, hun er oppe at besøge vor Broder i Vendsyssel". Det Svar beundrede Barfod. Han kunde ikke glemme de jyske Karle, der allerede den Gang var i Skytteforening, som da var temmelig ny, og at de tog saa kønt mod deres Mor, glædede ham meget, og han bragte deres Ros

med over til København, hvor vi saa siden hørte, han havde fortalt om de jydsk Karle paa Mors“. (Af Charlotte Lillelunds „Minder fra Mors“ i Hist. Aarb. for Mors III (1921) S. 59 f).

Der er nu, da alle deres Børn er døde, kun faa Minder opbevarede til Karakteristik af Jens Bukh og hans Kone. Deres Sønner kom ellers ofte til at nævne dem, og den overordentlige Agtelse og Kærlighed, de da altid blev omtalt med, vil for mange af Børnebørnene være et værdifuldt Minde. Spørger man ældre Folk, som har kendt dem, faar man i Reglen kun en almindelig Udtalelse som: Det var et godt Hjem hos Jens Bukhs; det er helt sikkert.

Et Par Træk skal dog berettes:

Da Jens Bukh skulde til Nykøbing og have Papirerne skrevet i Anledning af sin Overtagelse af Fødegaarden, kørte han selv og havde sin Fader og Svigerfader med. Da de var kommet til Byen og stod af Vognen, sagde Peder Mortensen: „Havde jeg vidst, du vilde have kørt saa rask, saa vilde jeg have gaaet“. Men straks genmælede Peder Lauridsen paa sin hastige Maade og med sin lidt skingre Stemme: „Havde jeg vidst, du vilde have kørt saa langsomt, saa vilde jeg have gaaet“. „Saa var jeg klar over, at jeg havde truffet den rette Fart“, føjede Jens Bukh til, naar han fortalte Historien — som jo iøvrigt mere karakteriserer de to gamle end ham selv.

En anden Gang kørte Jens Bukh til Nykøbing med Korn. Hans Kone sad hos ham oven paa Læsset og holdt ved en Krukke Smør. Ned ad en Bakke knækkede den Bolt, som forbinder Vognstangen med Vognen, saa denne er ved at løbe paa Hestene. Men Jens Bukh drejer dem hurtig til Side og lader sig glide ned ad Læsset, saa han blev ved at holde ved Tømmen, mens Vognen fortsatte ned ad Bakken. „Gud i Vold, bette Grete!“ sagde hendes Mand.

Folk, der har kendt Jens Bukh, fortæller, at han kunde sige meget med faa Ord. Til Tider kunde han falde i Tanker og være fraværende. Han kunde — som de fleste paa den Tid — godt drikke en Taar over Tørsten (og det tog nærmest til paa hans gamle Dage, navnlig da hans Kone var død, og han savnede hende saa overordentlig — han kunde gaa og kalde paa hende). Ved et Bryllup blev han set siddende gravalvorlig seende i Salmebogen — men syngende en munter Vise. Han lavede ogsaa selv ved Lejlighed Vers. Følgende 1. Vers af en Sang om en Slagter huskes endnu:

„Paa Hjørnet af „Slimigterstræde“
der bor en Mand til manges Glæde;
han gik omkring og slagted' Svin,
hans Yndlingsdrik var Brændevin.“

Jens Bukh var bekendt for at være hurtig til et rammende og ofte tillige morsomt Svar. Engang var han inde ved en lidt brydsk Boghandler i Nykøbing, som hed Dyhr. Han tiltalte Jens Bukh paa følgende Maade: „Naa, De Bukh eller Vædder eller hvad (en Ed) det nu er, De hedder“. Men Jens Bukh riposterer straks: „Ja, det er da Dyr (Dyhr) begge Dele“.

Der fortælles, at Jens Bukh „gjorde sig vred“, naar der skulde rives Korn sammen, saa der kunde blive mere bestilt.

Juleaften fremsagde han en Bøn, hvori det hed: „Vi, som under dette Tag er samlet nu, skal ej altid tilsammen blive, men Gud, lad os tilsammen være hos dig i Evighed, Amen“. Imens han sagde Bønnen, løb Taarerne ned ad hans Kinder.

Salmen „Paa Gud alene —“ var Grete Marie Bukh særlig kær og blev sunget ved hendes Begravelse.

Jens Bukh og Grete døde begge 1880. De havde 10 Børn: 2 Døtre og 8 Sønner. Den ældste af Børnene var:

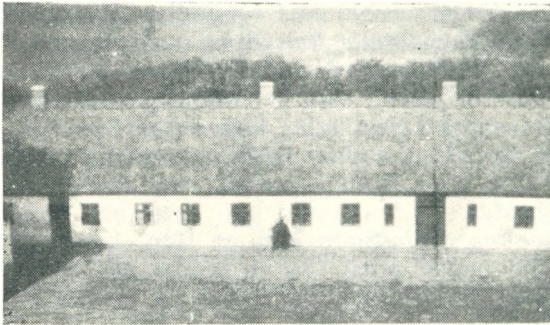

Sidsel Jensen Bukh

Sidsel, f. 1840. Død ugift 1865

Den anden Datter, Karen, og en Søn, der hed Kristen, døde som Børn.

I det følgende skal fortælles og de 7 Sønner og deres Efterkommere.

Stuehuset paa Bavnegaard, set fra Gaardspladsen.

De 7 Brødre i deres yngre Dage:
Poul Lars Jens
Morten Peder Larsen Peder Mortensen Niels

De 6 Brødre i deres ældre Aar:
Jens Poul
Peder Mortensen Niels Peder Larsen

VI. Slægtled. 1.

Peder Larsen Jensen

(brugte ikke Navnet Bukh), f. 1841, d. 1826, g. 1867 m. Kirsten Villadsen, f. 1840, d. 1917, Datter af Gaardejer Villads Jensen Haaning, Flade, og Hustru Johanne Mikkelsdatter.

De ældste af Søskeneflokken — og ogsaa Peder Larsen — fik deres første Skolegang hos et Par ældre Koner, Gret' Knorborg og Gret' Appelen. Derefter kom de i Skole hos Sognets Lærer Povl Henriksen (Lærer i Flade 1833—56). Han var en mærkelig Mand. Han er blevet kaldt „Morslands Voltaire“ og var i alt Fald paavirket af de franske Revolutionstanker eller Oplysningstanker. Han var ikke Fritænkter, men radikal og rationalistisk i religiøse Spørgsmaal og en fanatisk Modstander af den kristelige Vækkelse paa Mors, som han spottede, bl. a. i Avisartikler. Han var stærkt begejstret for den politiske Frihed. Han var meget flittig, belæst og velbegavet og synes ogsaa paa sin Maade at have været nidkær i sin Gerning. Men flere af hans personlige Egenskaber gjorde ham uskikket til at være Lærer. Han var stejl og kantet, ubehersket og hidsig. Peder Bukh skriver om ham¹⁾: „Han slog rigtignok, saa det sved, og saa bandede han saa rent over alle Grænser og skældte os ud for det værste, han kunde hitte paa, f. Eks. Djævelunger, der var sprungen ud fra Helvede for at slæbe ham Sjælen ud af Legemet. Han rykkede os i Ørene og trak os i Haaret, slog os med Linealen over Fingrene, ja, pryglede i det hele løs paa os med, hvad han kunde faa fat paa. En Gang, da vi havde Indenads-Læsning, og han gik med Hjorts Læsebog i Haanden, blev han saa gal, saa han smed Bogen efter mig og min Sidekammerat, som læste i samme Bog; vi dukkede os lidt, og Bogen gik ud af Vinduet; det gottede vi os rigtig over, især da min Fader og Farbroder i det samme kom lige forbi Vinduerne. Min

¹⁾ Side 15.

Fader var dengang noget, man kaldte Skolepatron. Vi kom tit grædende hjem og kiagede vor Nød til Fader; men jeg tror aldrig, han beklagede os eller gjorde noget, for at det skulde blive anderledes. Han mente vel som andre den Gang, at dette hørte nødvendigt med til Opdragelsen.“

Peder Larsen var stejl som Læreren og græd aldrig, hvor meget han end blev pryglet. Hvad Kundskaberne angaar, blev Udbyttet ringere end Børnenes Evner berettigede til at vente, og Skolegangen kunde ogsaa gaa ud over vigtigere Sider af Livet, som f. Eks. naar Bønner indterpedes under stadig Prygl og Skænd.

Engang var Peder Larsen som Barn i Klitgaard og skulde da hjælpe sin Bedstefader at vande Stude; han kunde ikke faa dem til at lystre og græd over det. Da sagde Peder Mortensen: „Du skal aldrig græde, Peder, saa maa du hellere bande lidt“. Det var saaledes ikke nogen „blødsøden“ Opdragelse, Peder Larsen og hans Søkende fik. Havde de ikke haft deres gode Moder, var nok den mildere Side af deres Personlighedsliv blevet underernæret. — Konfirmationsforberedelsen har vist ikke paa den Tid været mere kvægende for Barnesindet end Skolegangen. Præsten var fra 1854 til 1874 Pastor Vesterboe. Han var eller blev da paa sine gamle Dage temmelig sindsforvirret og fortalte de utroligste Historier, navnlig fra sin Præstetid paa Grønland. Til Konfirmanderne sagde han i Peder Larsens Tid: „Nu har jeg konfirmeret saa og saa mange Hundrede Børn, men kun 2 er faren vild, og dem har jeg skrevet til og faaet omvendt“.

Kun 15 Aar gl. (1856) blev Peder Larsen af sin Fader sendt til en „højere Bondeskole“ i Odense i Salling. Det var nærmest, hvad vi nu vilde kalde en Efterskole. Det var en ren Kundskabsskole med Undervisning i fremmede Sprog, Matematik o. s. v., megen Lektielæsning og Eksamen. Peder Bukh skriver¹⁾: „Da min Fader blev opmærksom paa, at en Skole for den konfirmerede Ungdom var begyndt derovre i Salling, troede han straks, at der var Lejlighed til at give os noget af det, som han kaldte den bedste Arv, og min Broder, som da var konfirmeret, blev udrustet til at rejse til Salling.“

¹⁾ Side 18.

Denne Skolegang var imidlertid ikke noget, der passede for Peder Larsen. Han længtes efter sit Hjem og det praktiske Arbejde, og efter 8 Dages Forløb rejste han hjem igen. Da han ikke var til at overtale til at rejse tilbage til Skolen, gik hans Fader hen til Lærer Henrichsen og talte med ham om Sagen, og de blev enige om at sende den næstældste Broder Peder Mortensen til Skolen i Stedet for.

De to Brødre, Peder Larsen og Peder Mortensen, var ret forskellige, og der er det, som tyder paa, at Peder Larsen somme Tider følte sig lidt tilsidesat i Forholdet til Broderen, der kom ud i Verden og siden kom hjem paa Besøg som den „studerte“ Søn.

Peder Larsen var Dragon i Aarhus og fortalte siden med Glæde om den Tid, ogsaa om de enkelte Heste, hvis Udseende og Egenskaber han nøje kunde beskrive. Han bevarede fra da af en særlig Omhu for Heste. Men bortset fra Soldatertiden kom Peder Larsen ikke hjemme fra, før han blev gift.

Det var endnu paa den Tid Skik, at Forældrene bestemte, hvem Børnene skulde giftes med. Denne Myn-dighed blev dog vist kun af Jens Bukh og Grete forsøgt anvendt overfor de to ældste Børn, i hvis Sind Metoden nok ogsaa satte sine Saar, hvorom dog ikke her kan tales. — Peder Larsen blev gift med en Enke, som havde levet i et ganske kortvarigt Ægteskab med Gaardejer Niels Sørensen, faldet i Kampen ved Sankelmark 6. Februar 1864¹⁾. Kirsten Villadsen sad ved Gaarden, som laa ude i Flade Klutter tæt ved Salgjerhøj. Den overtog Peder Larsen nu, men det var mager Jord og meget bakket og besværligt at dyrke. P. L. blev aldrig ret tilfreds der. Gaarden laa lavt, ligesom indestængt af Bakkerne, hvad der virkede trykkende paa P. L.s urolige og higende Sind. 1875 solgte han Gaarden til sin Broder Morten og flyttede med Kone og tre Børn til Tvis ved Holstebro, hvor han købte Gaarden „Nyholm“.

Aarene i Tvis blev økonomisk strenge for P. L. og Kirsten. Gaardens Jord var nyopdyrket Mosejord, hvor Kornet ofte daarligt kunde modnes. Den fugtige Bund var desuden usund for Dyrene, og flere Kreaturer, men især Faar og Lam døde. — P. L. var Fremskridtsmand. Han avlede flere Roer og brugte mere Kunstgødning end almindeligt den Gang. Han

¹⁾ En Mindetavle hænger i Flade Kirke.

købte Tærskemaskine, og baade den og Hakkelsesmaskinen blev trukket ved Hestegang. Men da der kom daarlige Tider, kom Indtægterne ikke rigtig til at svare til de store Udgifter. Trods Slid og Nøjsomhed — og Kirsten stod i ingen af Delene tilbage for sin Mand — var der Tilbagegang. Alligevel handlede P. L. videre ud fra Ordet: Den, som intet vover, intet vinder.

Men saa kunde Modet godt pludselig svigte P. L., der som flere af hans Brødre var et Stemningsmenneske. Kirsten var mere ligevægtig og var i saadanne Stunder den, der holdt Humøret oppe. P. L. vilde ogsaa gerne holde sig glad, særlig for Børnenes Skyld. Han kunde le særlig hjertelig, fortælle spøgefulde Historier paa en meget lun og rammende Maade (ikke mindst fra Drengetiden derhjemme) og lege med sine Børn.

Det kunde jo knibe med at faa Tid til noget saadant, men f. Eks. om Julen tog han sig Tid dertil.

P. L. havde en stor Uvilje mod omløbende Personer og hvem, han syntes, kom for let til deres Penge. En Gang i Provisorietiden kørte en Frue fra en af Sognets største Gaarde rundt for at samle Penge ind til Københavns Befæstning. Efter nogen Snakken om de alt for mange Penge, der efter P. L.s Mening skulde anvendes i dette Øjemed, lod Fruen et uforsigtigt Ord falde om, at Komiteen jo ogsaa skulde leve. Da var Maalet fuldt, og P. L. lod i en hvas Tone Fruen vide, at hun kunde bruge sin Tid og sine Heste til noget bedre end at køre rundt og tigge Penge til saadant noget Narreværk.

I anden Henseende var Tiden i Tvis en rig Tid. Der gik en kristelig Vækkelse hen over Egnen, som P. L. og hans Kone fik Forbindelse med. For P. L. var det sikkert den gode Arv fra Barndomshjemmet, der nu blev taget op og tilegnet.

Det var Præsten Møller, kaldet „lille Møller“, der blev Midtpunktet i Bevægelsen, og om hans Forkyndelse samledes ogsaa Folk fra andre Sogne, deriblandt P. L.s Broder Lars og hans Kone, som da boede i Vinding. Ikke saa sjældent samledes en Kreds i P. L.s Hjem efter Gudstjenesten, hvor man saa samtale og sang enten af Salmebogen eller af Morten Eskesens Sangbog. Ved en saadan Lejlighed blev P. L. rigtig sig selv og gik hjertelig op i Fællesskabet.

Selv om Midlerne var smaa, vilde han ogsaa, da den Tid kom, have sine Børn paa Højskole.

I 1888 blev Gaarden i Tvis solgt, og Familien flyttede til Mejrup paa samme Egn i „den gamle Præstegaard“. I Mejrup boede P. L.s til deres Død; en Tid, efter at Sønnen havde faaet Gaarden, i en mindre Ejendom og i de sidste Aar i et Hus ved Siden af Datteren Marie og hendes Mands Gaard.

P. L.s Syn blev ret tidlig daarligt, og de sidste 14—15 Aar var han helt blind. Han havde i sin Ungdom lært at sno Reb. Det kom ham nu til Gode, for dermed forslog han Tiden i de sidste Aar og kunde gøre Arbejdet godt trods Blindheden. Han søgte ved Siden deraf at holde Sindet friskt ved at komme i Holstebro Valgmenighedskirke og til Møder, og han vilde meget gerne have en eller anden til at læse for sig.

Men næsten altid maatte han jo i sin Blindhed hjælpes af andre, var afhængig af andre og maatte rette sig efter andre. Det kneb for ham med sin noget stride og selvstændige Natur. Maaske var han den af Søkendeflokken, der havde det vanskeligste Sind. — Der kunde komme en stærk Ensomhedsfølelse over ham, og han kunde have svært ved at finde sig til Rette i sine Kaar, saa han kunde godt lægge nogen Tyngsel over siue nærmeste.

Men til det sidste kunde ogsaa den gamle Sindets Munterhed være over ham, og en Glæde af dybere Art gav han ogsaa ofte Udtryk ved at synge de gamle Salmer, hvoraf han kunde mange udenad. Derved tik han Hjælp mod Sorg og Savn. En Morgen, kort før han døde, bad han sin Datter Johanne fremsige dette Vers:

„Min Jesus, er jeg en af dem, vil du mig kalde din,
staar jeg for dig som hine fem med Blus
i Lampen min?
O, lad mig ej til Hvile gaa, før jeg kan herom
Vished faa,
før du kan faa det Svar af mig: Du ved, jeg
elsker dig.“

Peder Larsen Jensen eller Peder Jensen, som han blev kaldt paa Holstebroegnen, døde 1926, 84 Aar gl.; hans Kone var død 9 Aar før.

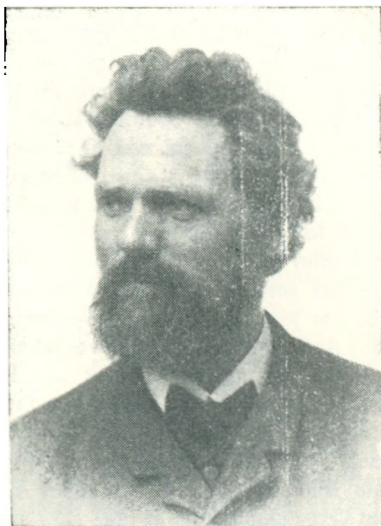
Jeg husker, min Fader en Gang har sagt, at P. L.s Særkende var hans stærke Retssans.

Børn:

- 1 **Sidsel Jensen**, f. 1868, g. 1893 m. **Snedker Rasmus Knudsen**, f. 1868, Søn af Knud Knudsen, Svinninge, og Hustru Kirsten.
 - A **Alfred K.**, f. 1894, g. med **Mary Christiansen**, f. 1893 i Sønderlund v. Roskilde, Datter af Nattevagt Lars Christiansen og Hustru Sidsel. — Bor i Roskilde, fastansat ved Roskilde kommunale Arbejde.
 - a **Inga**, f. 1917.
 - b **Else**, f. 1918.
 - c **Holger**, f. 1920.
 - d **Orla**, f. 1922.
 - B **Anna**, f. 1899, g. m. **Theodor Jørgensen**. — Bor i Herløv v. København.
 - a **Gudrun**, f. 1927.
 - b **Kristian**, f. 1929.
 - C **Peder**, f. 1904.
 - D **Kristian**, f. 1907.
- 2 **Johanne J.**, f. 1871, g. m. **Gartner og Gaardejer Martin Rasmussen**, f. 1859, Søn af Landmand Lars Rasmussen, Forlev, og Hustru Marie Klausen. — Boede i Mejrup, nu i Holstebro.
 - A **Kirstine**, f. 1894, g. m. **Gaardejer Laurids Rosager**, f. 1890, Søn af Gaardejer Niels Rosager og Hustru Hansine Rasmussen. — Bor i Gudme.
 - a **Niels Kristian R.**, f. 1917.
 - b **Hjalmar**, f. 1919.
 - c **Harald**, f. 1920.
 - d **Sigrid**, f. 1922.
 - e **Agnete**, f. 1926.
 - B **Marie**, f. 1904, g. 1927 m. **Lærer Frode Vestergaard**, f. 1900, Søn af Pastor Vestergaard, Elling, og Hustru Marie. — Bor i Raabjerg.
 - a **Harald**, f. 1928
 - C **Martha**, f. 1906, g. 1930 m. **Harald Refsgaard**, f. 1904, Søn af Gaardejer Peder Refsgaard, Hjerm, og Hustru Maren Hjortshøj. — Bor i hendes Fødegaard i Mejrup.
 - a **Henning Peder Refsgaard**, f. 1931.

- D Eva, f. 1908.
E Karl, f. 1912.
- 3 **Grethe J.**, f. 1874, g. m. Gaardejer Kristen Elkær, f. 1872, d. 1925, Søn af Gaardejer Mads Elkær, „Elkær“ i Mejrup, og Hustru Sidsel. — Bor i „Elkær“.
- A Karen Elkær, f. 1908.
B Kirsten — f. 1911.
- 4 **Marie J.**, f. 1877, d. 1931, g. m. Gaardejer Søren Dalby, f. 1873, Søn af Gaardejer Kristen Sørensen Dalby, Borbjerg, og Hustru Bodil Kristine Kristensen. — Boede i „Agerbæk“, Mejrup.
- A Johanne, f. 1905.
B Kristen, f. 1907.
C Peder, f. 1908.
D Bodil Kirstine, f. 1910.
E Kirsten, f. 1914.
F Kristine, f. 1916.
- 5 **Niels Jensen**, f. 1879, g. m. Marie Andersen, f. 1884, Datter af Kjeld Andersen, Tvis, og Hustru Petrine Andersen Nielsen. — Bor i Nørre Omme.
- A Peder Kristian, f. 1907.
B Dagmar Kristine, f. 1909.
C Kathrine, f. 1911.
D Anna, f. 1918.
E Sigrid, f. 1921.
- 6 **Ane Jensen**, f. 1882, g. m. Frederik Elkær, Søn af Mads Elkær, „Elkær“ i Mejrup, og Hustru Sidsel. — Bor i Mejrup.
- A Sigurd Elkær, f. 1909.
B Kirstine Elkær, f. 1924.

VI. Slægtled. 2.

Peder Bukh, ca. 40 Aar gl.

Peder Mortensen Jensen Bukh,

f. $12/2$ 1844, gift 17. Maj 1867, død i Ollerup $23/4$ 1924. Hustru Maren Christensen Dissing, f. i V. Jølby $18/1$ 1837. Død i Ollerup $21/12$ 1924.

Peder Mortensen er den af Jens Pedersens Bukhs Børn, der er mest at fortælle om. Bl. a. fordi han selv har nedskrevet sine Erindringer, men ogsaa fordi hans Liv er mere omskifteligt end de andre Brødres.

Hans Skolegang var til at begynde med den samme som den ældre Broders. Men hans Sind var ikke helt det samme. „Jeg var af dem, der fik mindst Prygl i Skolen, ikke fordi jeg var mere begavet end andre, og endnu mindre fordi jeg var mere skikkelig; men jeg havde den Vane at skrike op i højen Sky, saa snart jeg blot blev truet med Prygl¹⁾“. — Han var

¹⁾ Dette som de følgende Citater fra de førnævnte Erindringer.

kun 12 Aar gammel, da han afløste Broderen paa Skolen i Salling:

„Jeg befandt mig straks godt, jeg længtes ikke efter Hjemmet og var stolt af de mange Bøger, som jeg nu skulde til at arbejde med. At jeg ikke længtes efter mit Hjem i den Alder, maa vist have sin Grund i, at jeg ikke havde det godt hjemme; med Undtagelse af min Moder var der nemlig ingen, der holdt af mig. Jeg var vist noget af en Vigtigper, hvilket godt kan rime sig med min Glæde over de mange Bøger, hvis Indhold jeg end ikke anede. En anden Ting mindes jeg ogsaa, som stadfæster det. Naar vi legede „holde Skole“, vilde jeg altid være Lærer, og da jeg gik op og ned af Gulvet med en Bog i den ene Haand og en Tamp i den anden og følte mig da meget overlegen. Hvordan det nu end forholdt sig, saa var jeg altid Genstand for mine Brøders Drillerier, og Tjenestefolkene var slemme elter mig og skyldte mig for alle Slags Unoder, og jeg følte det som en Befrielse at komme hjemme fra. Paa denne Skole var jeg saa et Aar og senere efter min Konfirmation et halvt Aar, og noget fik jeg vel ud af det. Tegning og Landmaaling var jeg meget optaget af. Jeg kan endnu se mig selv gaa hen over Marken med lange Støvler og Landmaalerstok i Haanden, ja, saa var jeg ikke „bitte Per“ eller „den tykke Dreng“, som de spottende kaldte mig derhjemme“. [Disse Udtalelser maa staa for P. M.s egen Regning. Man maa formode, at Udtrykkene om, at han ikke havde det godt, og at kun hans Moder holdt af ham derhjemme, er for stærke]. Han var 2 Halvaar paa denne Skole, og hans Fader vilde derefter have haft ham paa Seminarium. Dette havde P. M. ingen Lyst til, men han kom i Stedet 18 Aar gl. paa Næsgaard Landbrugsskole.

„Jeg har tit takket Gud for, at det lykkedes for mig at blive optaget paa Næsgaard, ikke saa meget for det, som det derved lykkedes mig at komme til, men meget mere for det, som jeg derved kom bort fra. Det vilde ellers have faldet mig meget vanskeligt at komme ud af alt det meget, som vilde ødelægge det bedste i mig. Jeg var ret tidlig kommen til at gøre Karls Arbejde; allerede da jeg var fyldt 15 Aar, gik jeg med om Høsten til at meje; jeg var med i Mergelgraven og Tørvegraven og ved andet strengt Arbejde, og saa maatte jeg jo ogsaa være med som Karl ved deres Forlystelser, og det var alt andet end sundt. Jeg kom dermed ind i meget, som ikke passede med det bedste af mig. Det var Dansegilder og Legestuer, hvor det undertiden endte med Svir og Slagsmaal. Dansen foregik i usle, elendige Stuer med Lergulv og ikke højere til Loftet, end at en voksen Mand netop kunde komme

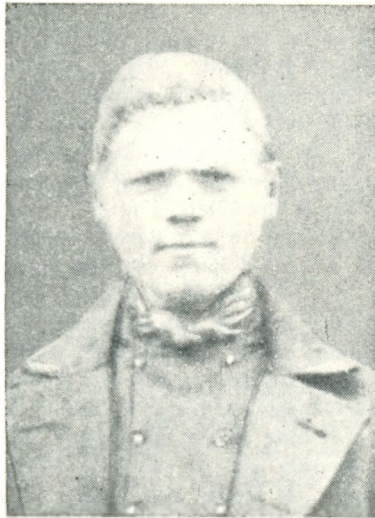
ret under Bjælkerne. Belysning var fra et Par enkelte Tællelys, der enten stod i Vinduerne eller i Hjørnerne af Stuerne, saa der stedse var halvmørkt. En gammel Husmand besørkede Musiken, om hvilken man sagde, at den var taktfast, selv om han baade spillede og sov paa en Gang. Ja, dette Kunststykke kunde han virkelig gøre, men synderlig livlige var Tonerne da ikke. Vi kom sjælden i Gang med Dansen før efter Sengetid og blev saa gerne ved lige til Morgenstunden. Der var vist mange, der ligesom jeg gik med mod deres Forældres Vilje og uden deres Vidende, og vi maatte jo derfor snige os ud af Bagdorene efter Sengetid. Ved Siden af Dansestuen var i Reglen Skænkestuen, hvor der kunde købes Kaffe-Puns og Brændevin, og der gik det saa løs med Drikkeriet til hen mod Morgenstunden; og saa kunde det godt indtræffe, at det endte med Slagsmaal. Ja, saadan saa Ungdomsforlystelserne ud i min Ungdom, og det var meget lidt, vi kendte til af bedre Art; det skulde da være Høst- og Julegilderne, som havde den Fordel, at de holdtes i Hjemmene; men de var ellers meget beslægtede med de ovennævnte Legestuer. Jeg følte godt, at det var galt, og tænkte tit paa, at det ikke førte mod det Maal, som det bedste i mit Hjærte længtes efter; men jeg mægtede ikke at bryde af. Det, der bidrog meget til, at jeg ikke turde fortsætte paa den vante Maade, var Hensynet til mine Forældre, som allerede var stærkt tyngt af Familiesorger, og derigennem og derefter kom saa Hensynet til Gud, som jeg ogsaa nødig vilde volde Sorg. Naar jeg gik alene ved mit Arbejde i Marken, kunde jeg græde og jamre over min elendige Tilstand, og jeg greb flere Gange til det Raad at synge i højen Sky for at døve Smerterne i mit Indre, og dog kunde jeg længes efter de elendige Forlystelser. Paa den Tid købte jeg en Bønnebog med Bønner til hver Dag i Aaret, og i lange Tider gik jeg hver Morgen ind i et Kammer og bad inderligt og alvorligt efter denne Bog. Vi havde paa denne Tid en Tjenestekarl, som jeg var meget fortrolig med, og i hvem jeg søgte en Forbundsfælle, men jeg tror ikke rigtig, han forstod mig; hvor vilde det have været en Lykke for mig, om jeg havde fundet en god Ven, som jeg rigtig kunde have talt ud til; men jeg var ene og magtesløs. Dog, Gud var med mig mere, end jeg anede.

Vinteren 1861—62, den sidste Vinter før jeg kom hjemmefra, blev jeg kendt med de gudelige Forsamlinger, som holdtes dels af Skolelærer Ovesen i Solbjerg og dels af Friskolelærer Niels Peter Jespersen. Jeg havde hørt megen Tale om disse hellige Folk henne i Solbjerg og Øster Jølby. Der fortaltes, at de druknede deres Tobakspiber i Tørvegravene, fordi

de mente, det var Synd at ryge Tobak ; de satte Brødet ind i en kold Ovn og satte sig saa udenfor og bad til Gud, at det maatte blive bagt. Dette og meget andet af den Slags blev fortalt. Skønt jeg var inde i en svær, aandelig Kamp, faldt det mig dog aldrig ind, at jeg skulde have Hjælp fra den Kant ; jeg kunde jo ikke tænke, at det var rigtig fat med de Folk ; men at tale ilde om dem eller være med til at fortælle de Historier, der gik om dem, det var jeg heldigvis ikke fræk nok til ; jeg syntes, jeg vidste for lidt Besked om det ; men saadan helt udenfor det kunde det heller ikke gaa at være for et saa oplyst, ungt Menneske som jeg. Jeg gik da i al Hemmelighed med til et Møde i Gullerup Skole, hvor Lærer Ovesen fra Solbjerg skulde tale. Der hørte jeg saa for første Gang i mit Liv levende Tale om Kristendom og levende Sang. Jeg var fuld af Forbavselse over, hvad jeg hørte ; det var saa naturligt, jævnt og sandt altsammen, saa jeg gav mig straks over. Han talte om „Den fortabte Søn“ saadan, at jeg følte det som talt alene til mig. Der hørte jeg første Gang Salmen „Kirken er som Himmerige“, og den blev jeg stærkt grebet af. Da det Vers blev sunget, hvori der staar: „Mit er Povls, mit er Peders“, syntes jeg, det var mig, der blev kaldt paa. Det sidste Vers: „Hele Verden ej opvejer“, blev sunget med usædvanlig Liv og Kraft, og jeg syntes da, de var de lykkeligste Mennesker paa Jorden. Jeg fik ikke talt med nogen den Aften, men gik ene hjem, fyldt af, hvad jeg havde hørt. Ikke længe derefter var jeg med til et Møde af samme Slags, og da kom Niels Peters Jespersen og hilste paa mig, og vi var fra den Aften meget gode og fortrolige Venner, og den Brevveksling, vi førte i de to Aar, jeg var paa Næsgaard, havde stor Betydning for mig. Nu kunde jeg ikke andet end tage „de hellige“ i Forsvar, naar de blev angrebne, og dermed var jeg inde i en ny Kamp, som førte til, at jeg kom til at staa ene mellem mine Omgivelser i Byen og i min Familiekreds. Det havde jeg svært ved at bære. Fra et Gilde hos min Farbroder gik jeg grædende hjem straks efter, at jeg var kommen, fordi jeg maatte høre ilde for, at jeg var „hellig“. Da jeg klagede derover til min Fader, forstod han dog godt, at det ikke var saa galt, hvad jeg havde gjort, og trøstede mig saa godt han forstod.

De to Aar, jeg var paa Falster, var i aandelig Forstand en Fastetid for mig. Den eneste aandelige Næring, jeg fik, var Brevene fra Niels Peter Jespersen ; men han var da ogsaa flittig til at skrive. En Gang imellem fik jeg et Brev fra mit Søskendebarn, Else Klitgaard, min Bedstemoders Husholderske og Sygeplejerske. Hun blev i den Tid forlovet med Skolelæ-

rer Søndergaard i Flade. Det var ogsaa rare Breve. Naar jeg skrev til hende, skrev jeg altid kære Søskendebarn, og hun ligesaa til mig, men da Forfinelsen begyndte at virke lidt paa mig, skrev jeg kære Kusine, og hun var villig til at tage ved Lære, hun skrev det samme til mig næste Gang. Jeg maatte da meddele hende, at hun var min Kusine, men jeg var hendes Fætter. Ja, sikken en Uvidenhed!

Peder Mortensen Bukh (fra Næsgaardtiden)

Det var i Foraaret 1862, at jeg kom til Næsgaard for at lære Landvæsen; jeg var da 18 Aar gammel. Jeg kom jo i mine Vadmels Klæder og med mit jyske Maal, og ingen af Delene passede paa dette Sted. Forstanderen sagde flere Gange, at Maalet var at gøre os til pæne, dannede, unge Mænd og pille alle Bondenykker ud af os. Jeg var villig som skyldig og gjorde, hvad jeg kunde, for at deres Bestræbelser kunde lykkes saa godt som muligt for mit Vedkommende. Jeg talte saa fint, som jeg kunde, og var tit ærgerlig over, at Folk alligevel kunde høre, at jeg var en Jyde. Jeg fik ogsaa efter nogen Besvær min Fader til at sende mig Penge til fine Klæder, saa jeg fandt mig lidt efter lidt ret godt til Rette med Forholdene. Det var et Par Gilder, der blev gjort for os, og hvortil der blev indbudt fine Frøkener fra Stubbekøbing og fra Herregaardene deromkring, for at vi skulde lære at bevæge os mellem fine Folk. Det kunde jeg ikke hitte Rede paa og kom galt af Sted den ene Gang efter den anden“.

Eleverne paa Næsgaard skulde gaa i Kirke hver tredie Søndag. „Jeg gik trolig i Kirke, naar min Tur kom, indtil jeg opdagede det uværdige i at lade sig tvinge til den Slags. Det var Chr. Berg, den senere bekendte Politiker, der gjorde mig opmærksom paa det; han var den Gang Skolelærer paa Bogø. Hvordan det gik til, at jeg det Aar om Julen besøgte ham, kan jeg ikke bestemt nuske, men han maa vist have været paa Næsgaard til en eller anden Eksamen, og der maa han have givet sig i Tale med os og saa opdaget, at jeg ikke havde det godt under de tvungne Forhold, og han maa da have indbudt mig til et Besøg. Nok er det, jeg besøgte ham og kom derved sammen med Th. Rørdam, som den Gang var i Stege; han var af Berg indbudt til at prædike i Bogø Kirke Nytaarsdag. Der var jeg saa i Kirke, og om Eftermiddagen var jeg sammen med disse elskværdige Mennesker, som gjorde hvad de kunde for at sætte Mod i mig.

Rørdam indbød mig da til et Besøg i Stege, hvor jeg vilde faa Lejlighed til at høre Bojsen, som jeg holdt saa meget af fra Budstikken. En af mine Kammerater, H. M. Kofoed fra Rønne, nu Landinspektør og Landstingsmand paa Bornholm, var jeg efterhaanden blevet gode Venner med, vi kunde i nogen Maade forstaa hinanden og tale lidt sammen om aandelige Ting. Vi blev enige om, at vi til Fastelavn skulde følges ad til Stege for at høre Bojsen og besøge Th. Rørdam. Fastelavns søndag Morgen gik vi saa over Møen og naaede til Stege til Kirketid. Det første, der mødte os, da vi kom til Rørdam, var den skrækkelige Nyhed: Dannedvirke rømmet uden Kamp. Vi to unge Mennesker var vel ikke saa stærkt grebne af det danske Aandsliv, saa vi kunde føle Ulykken i hele sin Dybde; men vi blev den Dag saadan draget med ind i det, saa vi glemmer det aldrig. Da vi kom i Kirke, saa vi den store Forsamling præget af dyb Sorg, og da Bojsen, som vi havde glædet os saadan til at høre, kom paa Prædikestolen, kunde han slet ikke tale, men fremsagde Salmen „Alt staar i Guds Faderhaand“. Derefter blev der sunget en Salme, og dermed var Gudstjenesten forbi. Om Eftermiddagen besøgte vi Bojsen i hans Hjem; men Samtale blev der ikke meget af. Bojsen laa paa sin Sofa i den dybeste Sorg. Der blev talt om forskellige Muligheder, som Forrædderi og Oprør i København, og gentagende Gange spurgte man: „Hvad mon Grundtvig siger?“

I Efteraaret 1862 var det, Jens Pedersen Bukh var med til det grundtvigske Vennemøde, og P. M. rejste til København for at være med. Han forstod ikke Talerne, men fik et mægtigt Indtryk af Salmesangen.

Efter Næsgaard-Opholdet kom han til at bestyre en Gaard i Solbjerg paa Mors, som hans Fader havde forpagtet til ham. Han deltog regelmæssigt i de Møder, de kristeligt vakte Lærere lod afholde, og lærte paa den Tid ogsaa den senere Højskoleforstander A. Kr. Poulsen Dahl at kende. Og da han begyndte Højskolen i Galtrup 1864, blev P. M. stadig Gæst der.

„De Foredrag, jeg hørte, og de Samtaler, jeg havde med Poulsen, klarede saadan op for mig, at alt omkring mig blev nyt. Jeg var meget fantasirig, og jeg malede nu mange store og lyse Billeder af min Fremtid. Ligeledes havde jeg en stor Lyst til at føre andre ind paa det samme, som jeg var saa optaget af, og jeg talte om det ved enhver Lejlighed. Jeg udsatte mig derved for en Del Spot og Haan, som jeg ved at holde det mere for mig selv havde været fri for; men det laa nu ikke for mig. Min Bedstemoder i Klitgaard laa i denne Tid syg, og hun var meget tung i Sindet. Jeg gik en Gang imellem derned for at trøste hende, og der var rig Lejlighed til at udvikle mine Tanker om kristelige Ting. Mit før omtalte Søskendebarn, som var hos hende endnu, hjalp mig trolig, og det er sikkert nok, at vi havde Udbytte af Samtalerne. Om Bedstemoder trøstedes meget derved er mere tvivlsomt; det var i al Fald det samme om igen for hver Gang. Jeg var overordentlig glad ved disse Besøg, og naar jeg tit sent om Aftenen gik hjem, var jeg saa optaget af gode og store Tanker og Forsætter, saa Tiden og Vejen blev mig for kort. Det samme var Tilfældet for mig, naar jeg havde besøgt min Faster, Else Bovbjerg. Det var et Sted, hvor vi holdt meget af at komme som Børn, da vi var jævnaldrende med hendes Børn. Nu var den yngste Søn, Anders, syg; han havde i hele sin Opvækst været en svag Stakkel, og nu havde han Tæring. Det var omtrent paa samme Tid, som min Søster døde af samme Sygdom. Der er ingen Tvivl om, at disse Sygdomme og paafølgende Dødsfald havde samme gode Følger i begge Familiekrede. Naar jeg kom til lille Anders for at tale om hans Forhold til Gud, var min Faster meget opmærksom Tilhører, og efterhaanden som hun blev klog paa, at der var noget nyt i min Maade at tage Sagen paa, blev hun bange, og hun blandede sig mere og mere ind i vore Samtaler. Den grundtvigske Anskuelse om Daabsordet var ikke meget kendt, og det var jo den, jeg var saa glad ved. Hun mente, det var noget forvoent og urimeligt, at jeg turde fastholde, at jeg levede i min Daabspagt, og kunde sige et ubetinget „Ja“ til Forsagelses- og Trosordet. Hun mente, at det højeste og rigtigste, vi kunde komme til i dette Forhold

var at sige, „vi vilde gerne, men vi kan ikke“. Jeg fik derved en Forstaaelse af, at vor Uenighed grundede sig paa en forskellig Opfattelse af, hvad Forsagelse og Tro er. Da jeg ud fra denne Forstaaelse en Aften kom til at spørge hende, om hun da ikke helst vilde være fri for Djævelen og alle hans Gerninger og alt hans Væsen, svarede hun med den dybeste Alvor „Jo, det ved Gud, a vil, bitte Per“, og dertil bemærkede jeg saa: „Dette er at forsage, og naar vi saa føler vor Afmagt, vender vi os i Troen til Gud Fader, Søn og Helligaand, og venter saa al Kraften derfra. Dette gør vi Ret i at gentage med Hjerte og Mund, for at det i os, som siger ja dertil, kan vokse og udvikles. Dette er Bekendelsen, og dermed er Betingelsen til Stede for Frelsergerningen“. Om jeg nogensinde før havde været klar over dette, eller det var under Samtalen, det klaredes for mig, det ved jeg ikke; men jeg ved, at den Samtale var til megen Velsignelse for os begge, og efter den Tid forstod vi hinanden saa godt og havde saa megen Glæde af hinanden, og min Faster havde den store Glæde, at hendes Børn efterhaanden kom med ind under den samme aandelige Paavirkning. Flere af dem kom siden paa Povlsens Højskole, hvor jeg da var bleven Lærer. Fra de øvrige Hjem af min Familie, baade paa min Faders og Moders Side, kom Børnene ligeledes paa Højskolen, og jeg havde der den store Glæde at være medvirkende ved den Udvikling, som de fik paa Skolen, hvad jeg saa højlig trængte til.“

Den anden Vinter, Povlsen Dahl holdt Højskole, gik P. M. ind paa efter Anmodning at blive hans Lærer paa Skolen. — „Det kneb noget for min Fader at sige ja dertil; men han trøstede sig saa med, at det ikke var noget ondt, jeg vilde, og at jeg kunde vel komme lige saa god fra det, som jeg gik til det. Min Fader havde vel nok flere Grunde, hvorfor han ikke syntes om den Bestemmelse, vi havde taget; men blandt disse var den vigtigste vel nok den, at han syntes, jeg var for ung og uerfaren til at tage det Ansvar paa mig, som Navnet Lærer førte med sig. Dette slutter jeg deraf, at han nævnede Vorherres Ord til Nikodemus: „Er du en Lærer i Israel og ved ikke det“. Han sagde ikke noget til Forklaring deraf; men jeg tænkte meget paa det siden, og i de 7 Aar, jeg var hos Povlsen, vilde jeg ikke kaldes Lærer; jeg kaldte mig altid Povlsens Medhjælper. Men Kampen var ikke dermed endt. Da Eleverne kom, og vi var kommen lidt i Gang, mærkede jeg snart, at de var af samme Mening som Befolkningen ude omkring, hvilket jo ikke ret vel kunde være anderledes, da de fleste var fra selve Øen; men det værste var, at de jo havde adskillig mere Magt end de andre. De var fast bestemt paa,

at de skulde snart gøre det af med mig, og Povlsen skulde blive nødt til at tage en eksamineret Lærer. November Maa-
ned var drøj. December gik lidt bedre. Eleverne begyndte
at holde lidt af mig, fordi jeg altid var villig til at hjælpe dem
ved alt, hvad de bad mig om, selv om de ogsaa havde dril-
let mig. Dette betroede en af Eleverne sin Moder og Søster, da
han var hjemme om Julen. Søsteren blev snart efter min Kone.
Efter Jul gik det meget fornøieligt og godt, jeg var jævnd-
rende med de fleste af Eleverne og havde let ved at komme
i Samtale med dem, baade om hvad jeg havde fortalt dem
og om, hvad Povlsen talte om. Jeg var altid med til Povl-
sens Foredrag om Middagen, saa kunde jeg bedst være Mel-
lemmand. Efter Samtalerne kunde jeg saa meddele Povlsen,
hvad de ikke havde forstaaet, eller hvad de ikke syntes om,
og saa tog han saa meget bedre fat næste Gang. Det var en
dejlig Tid; vort Arbejde lykkedes saa godt til stor Glæde baade
for os og de unge. Dog en Kæmp havde jeg endnu at bestaa
denne Vinter; men den var ikke saa alvorlig som den første,
men gik helt gemytligt til. Povlsen søgte hen paa Vinteren
til Amtet om en Pengeunderstøttelse til Skolen, og som Svar
paa Ansøgningen fik han den Besked, at vilde han tage sig
en eksamineret Lærer, saa skulde de tage Sagen under Over-
vejelse. Men heller ikke her bøjede Povlsen af; han søgte
fremdeles om Understøttelsen. Ja, saa skulde da Skoleraadet
have Lov til at holde Eksamen en Gang i Marts Maaned. Dette
gik Povlsen ind paa, og en skønne Dag kom saa Amtmanden
i Uniform og Provsten i al sin Værdighed og et Par til af
Amtsraadet. Der var mange af Omegnens Beboere i Skolen
den Dag for at høre, hvordan det skulde spænde af. Povlsen
holdt da først et historisk Foredrag, og saa kom Turen til mig.
Jeg talte da med Eleverne om Møddingen, dens Indretning og
Indhold, samt om dens Behandling baade der og i Marken.
Derved kom vi jo til at tale baade om Ammoniak og Salpe-
tersyre, Kvælstof, Ilt, Brint, Fosforsyre, Kali og meget andet,
som de Herrer Amtmand og Provst med flere slet ingen For-
stand havde paa; og det gjorde jo svært Indtryk paa dem,
at Eleverne vidste saa god Besked om disse Ting. Provsten
kom og klappede mig paa Skulderen og roste mig i høje To-
ner i hele Forsamlingens Paahør. Dermed var endelig Kam-
pen endt. Det var i Folks Øjne lige saa godt som Skolelæ-
rereksamen.

Om Søndagen samledes vi i Erslev Kirke om Pator Frand-
sens Forkyndelse; til ham havde mange løst Sognebaand, han
var en ualmindelig livlig Mand baade som Taler og Sanger;
at høre ham, mens han gik op og ned ad Kirkegulvet, syngte

for til Salmerne „Den signede Dag med Fryd vi ser“ eller „Jesus Kristus Frelsermanden“, det hører til mine bedste Minder“.

Da Frandsen rejste fra Øen, blev Valgmenigheden dannet og dens Kirke „Ansgarkirken“ bygget, og P. M. tog med Liv og Lyst Del i begge Dele.

I Sommerferien tog han forskellige Fodture, navnlig gen-Jylland, og han traf ogsaa Kr. Kold. En kort Tid var han paa Askov Højskole, men nogen sammenhængende og grundig Uddannelse fik han aldrig, hvad han siden savnede og beklagede.

„Den Opfattelse, som Folk i Almindelighed havde om Præsters og Læreres Uddannelse med den store Kundskabsmasse og de mange svære Eksamener, ligesom ogsaa deres Maade at undervise paa, med Udenadslæsning og Overhøring, var mellem min Omgangskreds paa Mors saa grundigt ændret, at det endog var ved at gaa til den anden Yderlighed: Foragt for Kundskaber og Studering; det skulde være Liv altsammen. Havde man bare Kærlighed og Lyst til at gøre Godt blandt Mennesker, saa kom alt det andet af sig selv. For denne Yderlighed blev jeg et Offer.

Jeg var hos Povlsen i 7 Aar, fra Efteraaret 1866 til Efteraaret 1873, og det var rige Aar. I Foraaret 1866 fik jeg Ærinde til Dissing i Vester Jølby. Jeg havde været der i Besøg sammen med Sønnen, som var Elev hos Povlsen den første Vinter. Det var henimod Slutningen af Vinteren og da havde jeg lagt Mærke til den livlige og venlige Datter Maren Dissing, og hende kunde jeg ikke glemme igen. Jeg havde nu faaet opdaget, at hendes Stedfader solgte Saavikker, og deraf kunde jeg bruge 5 Skp., og det var jo Ærinde nok. Dette førte til Brevveksling, Forlovelse og i Foraaret 1867 den 17de Maj til Bryllup. Efter Aftale med Niels Peter Jespersen skulde jeg denne Sommer gaa i hans Sted i Friskolen. Han skulde til Vendsyssel for at begynde en Friskole i Højsted. Jeg var da forvoven nok til at mene, at nu kunde vi holde Bryllup og flytte ind i Friskolen, og det gjorde vi. Hvordan jeg holdt Skole for en stor Flok Børn den Sommer, det tør jeg ikke sige noget om; men livlig og glad det var jeg, og jeg holdt meget af Børnene, saa jeg fortrøster mig til, at jeg ikke gjorde nogen Skade.

Samme Sommer købte vi en lille Gaard i Nærheden af Skolen, og nu skulde jeg til at være Landmand igen, men frendeles Lærer ved Skolen.

Det gik godt med Skolen i nogle Aar, og det klarede sig for mig mer og mer, at det passede for mig at være med i denne Gerning, hvorimod Landvæsenet faldt mig til Besvær,

og jeg solgte da Gaarden til min Kones Broder Kristen Dis-
sing. Det var i Foraaret 1874*.

For at hjælpe paa Indtægterne paatog P. M. sig at bo og
være Uddeler i en Brugsforening, som blev begyndt i et af ham
opført Hus. Men dette Arbejde tog ham saa meget Tid, at han
maatte holde op med Skolearbejdet. Fra denne Tid skriver P. M.:

„Jeg forstod saa godt Salmen „At tro og bekende til Da-
genes Ende, det er Saliggørelsens Vej“, og jeg kunde tale be-
gejstret om, hvad Betydning det havde at tro med Hjærtet og
bekende med Munden; men til selv at bekende var jeg ikke
naaet. Jeg indsaa, det var galt, og følte det som en stor
Uoverensstemmelse i mit Liv; men alligevel, det varede noget,
inden jeg naaede dertil. Vorherre hjalp mig i en Drøm: Jeg
syntes at staa over for en Mand, der vilde lære mig Pagtens
Ord, og jeg maatte sige Ordene højt, og da jeg var kommen
paa Gled, vaagnede jeg, og da var min første Tanke: Har
Vorherre hjulpet dig saa langt, saa kan jeg umuligt være be-
kendt at holde op, og jeg fortsatte da indtil Enden.

Jeg tør ikke sige, at det derefter blev stadigt med at be-
kende hver Aften, men dog nogenlunde. En lille Pige paa
8—9 Aar, som paa den Tid var hos mig, hjalp mig da tit paa
Gled. Hun var fra et fattigt Hjem, hvor der var mange Børn.
Hun var opnævnt efter min Moster, Inger Kirstine, som tillige
var min Gudmoder. Dette Barn kunde næsten hver Aften
minde mig om at bede til Gud Fader. Det var i den Tid, jeg
havde Forpagtningen i Solbjerg. Da jeg senere blev gift, og
vi selv fik Born, har jeg jo mangfoldige Gange erfaret, at Bør-
nene kan være til stor Hjælp i den Henseende, navnlig min-
des jeg i den Aledning vor Plejedatter Kirsten, som var lidt
ældre end vor ældste Datter Jutta. Naar jeg tidt paa Grund
af Travlhed og daarligt Humør ikke kunde komme af Sted
med at bekende Troen og bede Fadervor med Børnene om
Aftenen, blev jeg tit beskæmmet, men i Grunden meget glad
ved at høre hende bede med de smaa inde i deres Sovekammer.

Mens jeg var ved Højskolen, kom Skytteforeningerne frem
her i Landet, og vi læste i Bladene om, hvordan der blev ta-
get fat det ene Sted efter det andet, og vi maatte jo ogsaa
være med. Jeg havde ikke været Soldat; ved Sessionen blev
jeg taget til Hestepasser eller Køresvend, men fik saa højt et
Nr., at jeg ikke kom ind. Desuagtet tog jeg fat som Delings-
fører. Ved Povlsens Hjælp fik vi fat i nogle gamle Geværer
med Bajonetter til; og vi begyndte med Geværekserstsits: Ge-
vær paa Skulder, Gevær ved Fod o.s.v. Dette kunde vi ar-
bejde med i timevis, og hvad vi kunde hitte paa derudover,
var kun lidt Marchøvelser med højre og venstre om. Det var

rede dog ikke længe, inden vi fik lidt Skydeøvelse i Gang, men det kostede Penge og de var vanskelige at faa fat paa. Vi skød ind mod en stor Bakke og Kuglerne gravede vi med stor Omhyggelighed ud, og jeg fik dem med hjem og støbte dem om ved Komfuret. Jeg havde en halv Mil til Skydepladsen; Kugler, Krudt og hvad vi ellers skulde bruge, kørte jeg i en Barnevogn til Pladsen. Det varede dog ikke længe, inden der kom Folk med, som havde været Soldat, og de talte om Træhesten, og lidt efter fik vi da ogsaa en saadan lavet. Den blev indstaldet i en af de nærmeste Gaarde, men maatte jo slæbes ud paa Skydepladsen, hver Gang vi skulde bruge den. Det muntrede jo lidt paa Sagerne, men anden Gymnastik kendte vi ikke, og Bagladeriflerne kendte vi heller ikke endnu. Der blev snart oprettet flere Kredse paa Mors og ligeledes i Thy, og det hele blev indordnet som Thisted Amts Skytteforening, som skiftevis afholdt Præmieskydning i Nykøbing og Thisted. Jeg tog meget ivrig Del i det altsammen, baade som Skytte og Taler ved Festerne. Jeg var med som Skytte ved et stort Møde i Horsens, hvor det stormede saa svært, saa flere af Teltene blæste om.

Arbejdet bag Disken i Brugsforeningen blev mig imidlertid for trist i Længden, og jeg længtes efter at faa fat paa noget andet. Det var gode Tider for Landmændene, og jeg havde to Brødre, som var rejst syd paa ad Holstebro og der købt hver en Gaard. Ejendommene var meget dyre paa Mors, og det hed sig, at man kunde gøre god Forretning ved at købe i Holstebroegnen. Der var flere af mine bekendte, som havde købt Ejendomme der.

Jeg fik Huset solgt ret godt til et Par Gaardmænd, som vilde beholde det for Brugsforeningens Skyld. Min Fader fulgte mig saa syd paa ad Holstebro til, hvor vi besøgte mine Brødre, den ene i Tvis, den anden i Vinding. Der var mange Gaarde til Salg, og vi saa paa en Del, men blev ved at rejse syd paa gennem Ringkøbing og Skjern, til vi kom til Dalager i Borris Sogn. Der købte vi saa den gamle Krogaard for 30,000 Kr., hvoraf de 24,000 stod som fast Laan. Der var 60 Tdr. Land Agerjord, 8 Tdr. Land Eng og 90 Tdr. Land Hede og nye og gode Bygninger, saa der var jo noget for Pengene; men det blev alligevel noget strengt noget, jeg der gik i Lag med. Jeg fik nok hele Besætningen med, men den var ikke god. Jorden var mager og udpint; der var i flere Aar solgt Foder fra Gaarden.

Mens jeg var rejst ud for at se mig om efter et nyt Hjem, gik min Kone og Børnene derhjemme og var lidt vemodigt stemte og spændte paa, hvad Udfaldet skulde blive. Det var

jo ikke alene vor Familiiekreds, vi tænkte paa at rejse bort fra, men det var en stor og god Vennekreds, som vi var godt sammenlevet med, og saa komme saa langt bort mellem helt fremmede Mennesker. Det var ikke saa underligt, at hun kunde være lidt modfalden og betænkelig ved et saadant Opbrud. Da var det en Dag, at den lille 6-aarige Margrethe spurgte sin Moder, hvad der var i Vejen, og da hun fik det at vide, sagde hun: Lad os bede til Gud Fader, saa giver han os nok et nyt Hjem! De gik da sammen ind i Soveværelset og bekendte Troen og bad Fadervor, og den lille Margrethe sagde nu: Nu giver Gud Fader os nok et nyt Hjem!

Det var i Foraaret 1876, vi rejste til Borris; det var en lang og kold Rejse, som det meste af Vejen maatte foretages paa aaben Vogn. Den lille Margrethe, som ikke var rask i Forvejen, blev forkølet og døde 14 Dage efter at vi var kommen der. Det var en stor Sorg at begynde med, og det blev 3 svære Aar. Vi havde Uheld med alt muligt: Mistede snart en Hest, dernæst en af de bedste Køer, mange store Svin døde af Rødsyge og maatte graves i Jorden, vor udmærkede Orne stod en Morgen paa Hovedet i Svinekarret og var død. Af Faar og Lam mistede vi mange, ikke at tale om Høns og Kyllinger, som døde i Mængde. Naar vi dernæst mindes, at Tiderne slog stærkt om for Landmændene i de Aar, saa vil man nok kunde forstaa, at det blev svært for os at komme igennem. Folk i Omegnen mente vist ogsaa, at det vilde gaa galt, og det kneb derfor ogsaa med Krediten. Dog gik det alligevel nogenlunde. Vi lik meget ud af Mejeriet, som jeg selv passede. Vi brugte den Gang at afkøle Mælken i Vand, og det fik vi godt indrettet. Smørret sendte vi selv til England, og til vort eget Brug købte vi Smør af Naboerne.

I aandelig Henseende stod det smaat til i Borris den Gang, der var ikke noget som helst af den Bevægelse, vi var vant til fra Mors. I Nabsognet Bølling var en Pastor Ollerik, som vi syntes godt om at høre, og der tog vi hen en Gang imellem til Kirke. Der var i Borris en flink gammel Skolelærer, som hd Jepsen; han vilde nok være med til gøre noget for den konfirmerede Ungdom, og vi blev da enige om at holde en Aftenskole sammen om Vinteren. Derved kom jeg lidt i Berøring med Ungdommen paa Egnen, og dette havde jeg nogen Glæde af.

En Aften var jeg sammen med nogle Mænd fra Nabolavet i Besøg hos Jepsen, og Samtalen faldt da — mærkværdig nok under Kortenspil — paa Ungdommen, og hvad der kunde gøres for den. Jepsen gjorde da opmærksom paa en gammel, megen forfalden Læseforening, som var i Sognet. Han mente,

at den burde opfriskes, og der burde anskaffes nye og gode Bøger. Det faldt da mig ind at bemærke, at det maaske ogsaa kunde være godt at afholde nogle gode Foredrag; det kunde maaske give Lyst til at læse de gode Boger, som de tænkte paa at skaffe. Dette faldt i god Jord hos de tilstedeværende, skønt de vel ikke rigtig vidste, hvad jeg mente. — Nu er der en gammel Skik i Kortenspil, som gaar ud paa at sætte lidt Liv i Spillet, naar det bliver for kedeligt: Man „sætter Fingeren i Koppen“. Det betyder saa, at alle er med uden Hensyn til Kortene. Jeg bad da de tilstedeværende om at stikke Fingeren i Koppen for at tilkendegive, at de alle vilde være med. Dette gjorde de, og dermed var Foredragsforeningen i Borris stiftet. Jeg blev valgt som Formand. Dette gav Anledning til, at jeg blev kendt med en Del Højskolelærere og Foredragsholdere, hvilket vi fik megen Glæde af i vort Hjem, eftersom de næsten altid boede hos os, naar de kom til Foreningen. Det var Niels Hansen, Maltbæk, Maltesen, Vrigsted, Stensballe, Uldum, Christensen, Hoven, Lund, Vejstrup, og flere andre. Adjunkt Feddersen fra Viborg var i Borris i den Tid for at være med ved Udgravning af en Kæmpehoj. Han kom ogsaa i vort Hjem, og med ham talte jeg en Del om, at Landvæsenet ikke rigtig tilfredsstillede mig, og at jeg havde Lyst til at blive Landinspektør. Dette var en gammel Tanke, som paa denne Tid levede stærkt op i mig. Han raadede mig meget stærkt til at følge min Lyst. Hvis jeg paa denne Tid havde kunnet slippe af med Gaarden, havde jeg vist gaaet den Vej; men det kunde jeg ikke.

Foruden Foredragsforeningen var jeg medvirkende ved Oprettelsen af en lignende i Sønder Felding. Sognepræsten der kaldte den en Hvepsere, som han nok skulde vogte sig for af faa sin Haand ind i. Ved mit Bekendtskab med Sønder-Feldingerne fik jeg et Par Aar efter Lejlighed til at være medvirkende ved Rasmus Nielsens Valg som Folketingsmand i den Kreds. Dette var baade første og sidste Gang, at jeg paa den Maade har taget Del i den politiske Kamp.

Efter nogle indledende Forhandlinger flyttede jeg den 12. Februar 1879 til Snejbjerg. Jeg havde gjort en ret rar Byttehandel og her faaet en mindre Gaard. Jeg skulde have 12,000 Kr. i Bytte, og Besætningerne skulde med faa Undtagelser blive hver paa sin Plads. Der kom vi til at bo i Foraaret 1879 og blev der til Efteraaret 1881. Det var i mange Henseender en lettere og rarere Tid end de tre Aar i Borris. Paa den Tid var Karl Rønne Præst i Snejbjerg, og i hans Hus kom vi tit. Vi havde ikke langt til Hammerum Højskole, hvor Rasmus Nielsen var Forstander. Deromkring boede en Del

grundtvigske Folk, som vi kom sammen med ved Møderne paa Skolen. I Herning blev der paa den Tid holdt en Del Skolemøder, hvor navnlig Egnens Lærere og Præster mødtes for at drøfte Skolepørgsmaalene; men ogsaa Egnens Beboere kom med. Ved disse Møder var jeg altid med og tog ivrig Del i Forhandlingerne. Jeg prøvede ligesom i Borris at holde Aftenskole sammen med Læreren i Snebjerg, men det blev der snart sat en Stopper for. Der var Indremissions-Folk i Sogneraadet, og de var bange for, at jeg som Grundtvigianer skulde paavirke de unge i en gal Retning, og saa kom de meget højtideligt den anden Aften, efter at vi havde begyndt, og forbød mig at være med ved Undervisningen. Jeg fortsatte da i vort Hjem for de enkelte, som havde Mod til at følge mig. Dette havde jeg baade Glæde og Udvikling af, og jeg har senere været glad ved at spore Virkningen af de smaa Sanmenkomster.

I de 7 à 8 Aar, der nu var gaaet, efter at jeg var kommet fra Højskolen i Galtrup, havde jeg tit længtes efter at komme tilbage til Skolearbejdet igen, og mens jeg var i Snebjerg, gjorde jeg Forsøg paa at komme til en eller anden mindre Højskole, hvor jeg syntes, jeg bedst maatte kunne gøre Fyldest. Paa denne Tid kom Trier til Herning for at holde Foredrag. Hans Hustru var med, og de kørte med os hjem og boede hos os om Natten. Den næste Dag kørte jeg for dem til Borris, hvor han ogsaa skulde holde Foredrag.

Paa denne Tur aabnede jeg mit Hjerte for Trier og fortalte ham, hvad jeg længtes efter, og hvad jeg havde gjort for at naa det. Han hørte meget deltagende paa mig, og slutelig indbød han mig til at komme til Vallekilde til Efteraarsmøde. Dette tog jeg glad imod, og de otte Dage, som jeg derved kom til at opholde mig paa Højskolen, var noget nær de skønneste Dage, jeg nogensinde har oplevet, og da jeg næste Aar fik samme Indbydelse, betænkte jeg mig ikke paa at møde igen. Ved dette Efteraarsmøde var det saa, at det blev bestemt, at jeg maatte komme til Vallekilde som Lærer ved Højskolen, hvis kunde faa Gaarden i Snebjerg solgt. Dette gik overordentlig let. I Løbet af en 3 Maaneders Tid fik jeg Gaarden solgt, fik holdt Auktion over en Del Indbo, som vi ikke kunde føre med, og den 4de November, noget sent om Aftenen, holdt jeg mit Indtog paa Vallekilde Højskole, hvor vi blev overordentlig venlig modtaget. Eleverne var mødt et Par Dage før, og et Par Dage efter begyndte jeg den Virksomhed, som jeg nu i 25 Aar har været med i.

I disse 25 Aar gik det ikke i alle Maader, som jeg havde tænkt mig, eller som jeg havde ønsket; men alligevel: Gud

ske Lov for den Tid. Gud ske Lov for Vennekredsen, vi altid har haft omkring os, og navnlig paa vore Børns Vegne maa vi takke Gud og Mennesker for de gode Omgivelser.“

Ved P. M.s Død skrev hans mangeaarige Medlærer og Forstander ved Vallekilde Højskole, Povl Hansen, en Artikel om ham i Højskolebladet¹⁾). Om Tiden ved Galtrup Højskole hedder det der: „Med en luende Ildhu og en rørende Beskedenhed søgte han at fylde sin Plads“. — Povl Hansen fortæller om, at Trier indbød P. M. til Efteraarsmødet, og fortsætter saa:

„Peder Bukh kom, og under Mødets Forløb var han lutter Fyr og Flamme. Ingen deltog med større Iver og Dygtighed i Forhandlingerne, og mellem Foredragene saa man altid en Kreds af Mennesker samle sig om den høje, anselige Mand med det store røde Skæg. Jeg mindes, hvordan der under en saadan Samtale netop blev ringet til Aftensmad; Peder Bukh afbrød da Samtalen med de Ord: „Dette maa vi have frem til Forhandling i Skolestuen i Aften. Jeg er villig til at indlede, om Trier giver Tilladelsen“. Og det gjorde Trier.

Hele dette Efteraarsmøde fik sit ejendommelige Præg af denne mærkelige jydsk Bondemand.

Næste Efteraarsmøde kom Peder Bukh ogsaa til Stede, og nu blev det aftalt mellem ham og Trier, at Gaarden skulde sælges og Peder Bukh med Familie flytte til Vallekilde for paa ny at tage Højskolearbejdet op til Novbr. 1881.

Samme Efteraar blev ogsaa jeg Lærer ved Højskolen. Jeg ankom nogle Dage før Novbr. Først den 4. Novbr. ankom Peder Bukh med Hustru og deres fire Børn, hvoraf den yngste, Niels (nu i Ollerup), var ganske lille. De troned alle højt paa Toppen af deres vældige Flyttelæs, der kom fra Jyderup St.

Det gjaldt nu for os at faa Undervisningsfagene fordelt saadan, at det alt kom til at passe bedst for os forskellige Lærere. Peder Bukh begyndte med at skulle holde fire Foredrag om Ugen, og for at aflaste Trier skulde han helst tage Sagn- og Litteraturhistorien. Men vor nye Medarbejder opdagede da her maaske for første Gang, at til Udfyldelsen af det Fag slog hverken hans Uddannelse eller hans Forkundskaber til. Opgaven mislykkedes.

Med en stærk og ydmyg Selverkendelse forstod Peder Bukh snart dette: Et Slag var tabt, men der var endnu Tid til at vinde et nyt. I Undervisningen i de almindelige Skolefærdigheder viste Peder Bukh sig snart som Mesteren. Ingen

¹⁾ For Fredag d. 9. Maj 1924.

af vi andre kunde faa Eleverne til at forstaa en Regneopgave som han, ingen havde den Taalmodighed til at rette Fejl og hjælpe til Rette med Tegnearbejdet som han. I Skønskrivning blev hans Hold langt foran alle de andre.

Jeg tror at turde sige, at hele Lærerstabten den Gang arbejdede fortrinligt sammen. Lidt efter lidt fandt hver af os sin Plads og det Emne, som hver især kunde bringe mest ud af over for Elevflokkten. Og alle erkendte vi her Peder Bukhs Overlegenhed paa de her nævnte Omraader. Han slap for Foredragstimerne, dog med Undtagelse af enkelte Landbrugsforedrag, og Fysik. Han klemte saa paa med Regneundervisningen, dog saaledes, at han især fik Begynderholdene. Til videregaaende Regning saa vel som Mathematik strakte hans egne Kundskaber ikke til.

Derimod havde han under sit Ophold paa Næsgaard sat sig godt og grundigt ind i Landmaaling og Nivellering med forudgaaende geometrisk Tegning. Ogsaa Frihaandstegning fik han grumme meget ud af.

Med intet andet Fag drev han det dog saa vidt som med Skønskrivningen. Af en kendt Skønskrivningslærer i København førtes han ind paa den ejendommelige Fremgangsmaade, der gaar under Navn af Taktskrivning. Dette lidet regnede Fag fik under hans Ledelse en fremskudt Plads. Alle Elever uden Undtagelse vilde her deltage; ogsaa vi Lærere maatte gennemgaa et Kursus. Det var forbavsende, hvad han kunde udrette. Elevernes forskellige Haandskrift kunde være saa uensartet som vel muligt, havde Mesteren blot nogle Timer haft dem under Behandling, saa skulde de nok nærme sig liverandre, og inden han var færdig, var det som om alle skrev den samme smukke, tydelige og letlæselige Skrift, som vi kendte den fra Peder Bukhs egen Pen. Det var rent ud forbavsende.

Peder Bukh gav Kursus ogsaa uden for Skolen og udgav ogsaa nogle Skrivehefter, som i mange Aar var meget brugt ud over Landet, hvor man havde lært at benytte hans Fremgangsmaade.

Sin største Indsats i Arbejdet med de unge gav P. B. dog sikkerlig under Samtalens Form. Uopslidelig og for alle os andre ubegribelig var hans Lyst og Evne til at samtale med Eleverne. Saa godt som hver Aften og ellers næsten til enhver Tid paa Dagen, hvor der ikke gaves Undervisning, fandt man Peder Bukh siddende mellem sine kære Elever, ivrig optaget af, hvad der rørte sig blandt dem, for allevegne, hvor det var muligt, ad den Vej at hjælpe dem til Rette. Kom man da tilfældigvis gennem Skolestuen, fik Peder Bukh gerne Lej-

lighed til med en Ytring at faa en standset og draget med ind i Santalen. — Aah, hør lidt, Povl Hansen — kunde han f. Eks. sige — hvad vil du mene om det, Peder Jensen her siger om Børneundervisningen? Og nu skulde han nok sørge for, at man ikke slap bort igen, før Spørgsmaalet var blevet gaaet grundigt efter.

Ved Elevernes Forhandlingsmøder var han saa godt som altid til Stede. Utrættelig søgte han ogsaa der at vække Elevernes Interesse og klare Spørgsmaalene saa vidt det stod til ham.

Skete det en og anden Gang, at Eleverne misforstod et af mine Foredrag eller Dele deraf, fik Peder Bukh det altid at vide fra sit Ophold blandt dem, og kunde han ikke selv fjerne Misforstaaelsen, kunde jeg være sikker paa ved første givne Lejlighed at høre ham banke paa min Dør og derpaa begynde: Den eller den Udtalelse maa du tage op igen i dit Foredrag, Eleverne stejler over for den og forstaar dig ikke; dette har stødt dem, og hint kan misforstaas o.s.v.

Selvfolgelig fulgte jeg hans Vink og lod Sagen gaa til ny Behandling den følgende Dag, omend maaske i en helt anden Forbindelse.

Efter nogen Tids Forløb købte Peder Bukh sig Jord og byggede sig Huset „Nørrejylland“ og blev her Bestyrer af det store Brevsamlingssted. Atter nogle Aar senere købte han Ejendom paa den nærliggende Lammefjord og blev saaledes — ved Siden af, at han fremdeles vedblev med Lærergerningen — atter Gaardmand. Som saadan var han en af Egnens Foregangsmænd i de Aar, da de store Andelssager holdt sit Indtog blandt Egnens Befolkning.

Og som han havde været med til at bygge Valgmenighedskirke paa Mors, kom han nu med i den samme Opgave i Vallekilde, da „Korskirken“ i 1882 skulde opføres her. Intet Sted følte Peder Bukh sig bedre hjemme end i Valgmenighedens Kreds. Faa Steder blev han ved sin Bortrejse savnet stærkere end ved vore maanedlige Menighedsmøder — her befandt han sig som Fisken i Vandet. Han havde i Aarens Løb gennemgaaet en rig kristelig Udvikling og tilegnet sig en ualmindelig rig Oplysning i alt, hvad der hørte Guds Rige til, og aldrig satte han sit Lys under en Skæppe, men hørte til Menighedens bedste Ordførere.

Som Dagene gik, og Peder Bukh efterhaanden kom op i Aarene, kom han til at lide af Tunghørighed, der bestandig tog til, og da han naaede „Støvets Aar“, var den bleven saa stærk, at den slog Bom for hans Arbejde i Skolen. Han trak sig da tilbage, og kort efter at have fejret sin 70 Aars Fest

brød han op fra Vallekilde, der i en Menneskealder havde været hans Hjem og hans Manddoms bedste Virkeplads. I Ollerup havde hans Datter Kirstine og hans Svigersøn Lars Bækthøj overtaget Højskolen efter Kristensen-Randers Fratrædelse. Hos ham virkede den Gang hans yngste Søn Niels Bukh som Gymnastiklærer. Her fandt de gamle Lærerfolk nu deres gode Alderdomshjem, hvor de endnu i adskillige Aar kunde leve og færdes midt i den Kreds af dansk Ungdom, som de begge holdt saa meget af.

Maren blev den længst levende; som gammel 87-aarig Kvinde har hun nu maattet sige sin Husbond det sidste Farvel.“

I Ollerup Højskoles Aarsskrift for 1924 skriver Forstander Lars Bækthøj ved Peder Mortensen Bukhs Død bl. a. følgende:

„De fleste ældre Elever fra Vallekilde kender Bedstefader som Peder Mortensen. Senere antog han Slægtsnavnet Bukh og kaldtes saa Peder Bukh. Han blev ved at være Lærer i Vallekilde i 31 Aar og han blev ved at være Lærer med Liv og Lyst. Han havde en stor Evne til at samtale med Eleverne. Aften efter Aften var han at finde i Skolestuerne med en Kreds af unge omkring sig; og det er et stort Spørgsmaal, om han med Hensyn til det at øve aandelig Paavirkning eller rettere til at lade det „Liv“, der rørte sig i ham, „forplante“ sig til Ungdommen, kunde være naaet videre, selvom han var blevet Foredragsholder. Thi i dybeste Forstand har jo hans Ungdoms Lærere Ret, at det er Livet i Hjertet, det kommer an paa.

Peder Bukh tog Del i mange praktiske Opgaver ved Siden af Lærergerningen. — I en Række af Aar drev han en Gaard, som han ejede paa den inddæmmede Lammefjord. Til sidst hindrede en tiltagende Tunghørighed ham i at være Lærer, og da vi ved den Tid havde overtaget Ledelsen af Højskolen her, flyttede han og Bedstemoder herover. Her fulgte han fremdeles Højskolearbejdet med Iver og Glæde og kunde til det sidste vinde sig Venner blandt de unge.

Han havde et mægtigt Livsbegær i sig og det faldt ham længe svært at skulle sige Farvel til det, der havde optaget hans Sind saa stærkt. Men i de sidste Uger var han blid og stille og sov saa roligt hen en Morgenstund.“

Peder Bukh følte sig nøje knyttet til sin Slægt, og han kom ikke saa sjældent paa Besøg i Flade. Jeg husker fra min Barndom, hvor festligt det var, naar han kom. — Naar han var til Stede, fik Samtalerne

altid mere Indhold. For mig kom han fra da af til at personliggøre Livets ideelle Side. — Naar der kom unge Slægtninge paa Vallekilde Højskole, tog han sig omsorgsfuldt af dem. Da jeg traf ham som gammel Mand paa Ollerup Højskole, var han endnu den forstaaende og kloge Vejleder.

Han havde ikke let ved at blive gammel. Dertil var han en for virksom og ildfuld Natur. Livet havde et forunderligt stærkt Tag i ham. — Han var fra sin Ungdom meget haandsnild og navnlig dygtig til Udskaering. Han samlede og udskar hele Sæt af Møbler til sine Børn, foruden et Utal af Smaating som Syskrin, Papirknive o. l. Hans Fantasi- og Iderigdom sammen med et Drag af kunstnerisk Drift (alt gaaet i Arv til Sønnen Niels) fik her Udfoldelse. Da han i sine seneste Aar foruden en stærk Tunghørighed ogsaa blev meget svækket paa Synet, maatte han holde op dermed. Saa tog han fat paa at sno Reb af Høstbindegarn. Virke maatte han — og det meste færdige Arbejde blev da ogsaa omsat i Penge.

Han sang en Salme, mens han drejede paa Vindekrogen. Saadan holdt han Modet oppe og Sindet i Ligevægt. Ingen af Delene gik af sig selv for ham.

Peder Bukh fik aldrig det belæste Lærerpræg over sin Skikkelse. Han blev ved at være Bonde. Hans Bondeslægt saa vel som andre Bønder følte aldrig, at han var den, der fra en højere Stand og Stade rakte Gaver ned til dem. Han var en af deres egne, et Udtryk for det bedste i dem selv, for det, de selv gerne vilde være. Fra sin Ungdom af og Livet igennem var han med til at styrke den aandelige Side af Livet i hans Slægt.

— I Ollerup Højskoles Aarsskrift for 1925 skriver Forstander L. Bækhøj i Anledning af Maren Bukhs Død: „Kun et halvt Aar efter „Bedstefader“s Død fulgte hans gode Hustru ham i Graven. Det var et rigt Menneskeliv, her var afsluttet. — Hun var en stilfærdig og arbejdsom Kone med en næsten grænseløs Kærlighed til sine Børn. Hun havde ogsaa Sans for Menigheds- og Folkeliv, men Hjemliv var det bedste for hende.

Deres Børn er:

- 1 **Jutta Mortensen**, f. 1868, g. 1893 m. Morten Christian Hansen, f. 1865, Søn af Lærer Ole

Hansen, Harlev, og Hustru Katrine. — Bor i Amerika.

A Margrethe Bukh H., f. 1895, g. 1920 m. Lee Marwin Rixe.

B Cathrine Bukh H., f. 1897.

- 2 **Kirstine Mortensen**, f. 1874, Lærerinde ved Vallekilde Højskole, g. 1906 i Vallekilde m. Lars Bækhøj Andersen, Søn af Husmand Kristen Andersen, Torup, Mors, og Hustru Mette Thorsdatter.

Lars Bækhøj udvandrede sammen med Forældrene til Argentina 1889: opholdt sig i Danmark 1897 - 99, i Argentina 1899—1901 og atter i Danmark 1901—06; Lærer ved Ollerup Højskole 1903—05, ved den danske Skole i Tandil i Argentina 1906—10, atter ved Ollerup Højskole 1911—14; Forstander for denne fra 1914. Medstifter af og Bestyrelsesmedlem i Dansk Skoleforening i Argentina 1908—10; Medlem af Ollerup Menighedsraad og at Bestyrelsen for Foreningen af Menighedsraadsmedlem i Fyns Stift. Formand for Foreningen for Højskoler og Landbrugsskoler. Har skrevet: Argentinas Historie, Juan Fugl, Adolf Petersen. (Fra „Den blaa Bog“).

A En Dreng, f. 1907, død straks.

B Nanna, f. 1909, d. 1910.

C Ellen Bækhøj, f. 1912.

D Inger Bækhøj, f. 1913.

E Kristen Bækhøj, f. 1915.

F Signe Bækhøj, f. 1917.

- 3 **Jens Mortensen Bukh**, f. 1877. 4 $\frac{1}{2}$ -aarig Læretid i Maskinfaget, 2 Aar Maskinsmed hos Hans Nielsen, Vallekilde, 2 $\frac{1}{2}$ Aar hos Hansen og Schrøder, Kolding. Udlært 1895. Arbejde paa Orlogsværftet i 2 Aar og læste samtidig til og bestod 1. og 2. Del af Maskinisteksamen. — Arbejde paa forskellige Maskinfabrikker i Tyskland og Schweiz fra 1897—1901. Hos Burmeister & Wain, København, 1901—02. Arbejde paa forskellige Maskinfabrikker i England Sommeren 1902, i Amerika til Efteraaret 1904, læste til og

bestod den amerikanske Maskiningeniøreksamen i Amerika Eftersommeren 1904.

Begyndte Maskinfabrik i Hørve 1904, Firmaet Bukh og Gry. Virksomheden omdannedes i 1905 til A/S, og Fabrikken flyttedes til Kalundborg. Har siden været Leder af A/S Motorfabrikken Bukh, Kalundborg, der som Specialitet fremstiller Motorer.

Gift med Ingeborg Andersen, f. 1891, Datter af Gaardejer, Folketingsmand Rasmus Andersen, Ridder af Dannebrog, Medlem af Overskyldraadet m. m., og Hustru Marie Petersen.

A Holger, f. 1911.

B Niels, f. 1912.

C Grethe, f. 1914.

D Jutta, f. 1916.

E Ester, f. 1917.

- 4 **Niels Ebbesen Bukh**, f. 1880. Ugift. Sømand 1896—98. Landmand og Delingsfører 1898—1902 med Ophold paa Høj- og Landbrugsskoler; Gaardforpagter 1902—07; Gymnastiklærer fra Statens etaarige Kursus 1909. Sygegymnasteksamen 1909; Skolelærereksamen 1912; Kursus paa Statens Lærerhøjskole i Naturfag 1913—14; Forstander for Ollerup Delingsførerskole fra 1914; Leder af Damarks Gymnastikopvisning i Antwerpen, Brüssel, Paris og England 1913 og ved Olympiaderne i Stockholm 1912, Antwerpen 1920 og Paris 1924; Leder af Rejser med Hold af Gymnastikhøjskolens Elever til Opvisninger i en Række Lande, i 1931 „Jorden rundt“ (Rusland, Kina, Japan, Amerika), indbudt af disse Landes Regeringer.

Grundlægger af „Grundgymnastik“ eller „Primitiv Gymnastik“, opført Gymnastikhøjskolen i Ollerup 1919—20, siden Forstander for denne; opført Danmarks første Svømmehal 1926.

Medlem af Gymnastisk Selskabs Tillidsraad og af Frivilligt Drengeforebunds Repræsentantskab. Forfatter af: Grundgymnastik eller Primitiv Gymnastik. — Ridder af Dannebrog. — Udkastet Tanken om et alt godt Ungdomsarbejde omfattende Landsorganisation: „Fri dansk Ungdom“.

Niels Bukhs Betydning for Gymnastikken har været af grundlæggende og nyskabende Karakter. Han er den Lingske Gymnastiks Reformator, der har frigjort den for „Systemets“ Spændetrøje og rettet Opmærksomheden alene paa Gymnastens legemlige Tilstand, hvoraf i Almindelighed følger, at der maa begyndes med saakaldte „passive Øvelser“, hvorved „stive“ Led frigøres, og slappe Muskler opøves. Legemet faar sin rette Holdning, sin naturlige Harmoni og Virkeevne. — Det er dog ikke Stedet her til nærmere at redegøre for Niels Bukhs Gymnastik og Virksomhed.

Hans Personlighed er udpræget oprindelig og selvstændig; hans udholdende Energi vil den, der har kendt hans Moder, naturligt betragte som en mødrene Arv; men det er dog heller ikke vanskeligt hos Niels Bukh at finde værdifulde Egenskaber, som er Slægtsarv paa fædrene Side.

VI. Slægtled. 3.

*Brødrene Lars, Poul og Jens (i Række fra venstre)
som Gardister.*

Poul Møller Jensen,

f. 11.—7.—1845, g. 1864 med Mariane Christensen, f. 1840 i V. Jølby. Død 1889 i Nymark, Torslev, begravet paa Skæve Kirkegaard. — G. 2. Gang 1890 med Ane Marie Andersen, f. 1844 i Taars Sogn, Enke efter Gaardejer Hans Chr. Larsen, Lille Ødegaard, Torslev Sogn. Død 1924 i Hellum, begravet paa Hellum Kirkegaard.

Poul Møller boede først en kort Tid i et Hus i Flade Klit og forpagtede dernæst en Gaard i Solbjerg.

Omkring 1870 flyttede han til Vendsyssel og købte Gaarden Vester Rattisodde i Taars Sogn. Nogle Aar efter flyttede han til Møllergaard i Hugdrup, Skæve Sogn. Denne Gaard var paa 60 Td. Ld. Paa det Sted faldt den væsentligste Del af Povl Møllers Manddomsgerning. Han oparbejdede en god Heste- og Kreaturbesætning og anlagde en smuk Have med en temmelig stor Løvplantage ved. Han sad i Sogneraadet fra 1883 til 1888 og var Fattigforstander og Skoleforstander. Han karakteriseres af Kollegaer som faamælt, paalidelig og meget bestemt og afgjort i sit Standpunkt. — Hvor han kom, var han vellidt, agtet og respekteret.

Povl Møller opdrog sine Børn strengt og krævede absolut Sandhed og Lydighed af dem. Han sluttede sig til det grundtvigske Livssyn og var derudfra meget kritisk over for Tidens offentlige Skolevæsen. Han krævede mere Frihed i Skolen, Frihedsmand, som han helt igennem var. Han var Modstander af al Læren udenad og var vist helier ikke tilfreds med Kommuneskolens Religionsundervisning.

En Tid holdt han saa selv en Lærer i Hjemmet, og da det blev for kostbart, underviste han nogle Aar selv sine Børn med lidt Hjælp af Sognets Lærer. Men det kneb at faa Undervisningen tilfredsstillende gennemført. Omkring 1890 kom Børnene til at gaa i Kommuneskolen.

Heller ikke, hvad Præst angaar, lod Povl Møller sig nøje med den Mand, som var beskikket af Offentligheden, hvis han ikke kunde tilfredsstille hans indre Behov. Da han flyttede fra Taars til Skæve (3 Mil), løste han Sognebaand til Præsten i Taars. Paa et senere Tidspunkt gik han i 2—3 Aar næsten hver Søndag de 2 Mil fra Nymark til Taars for at komme i Kirke hos Pastor Hougaard. — Der samledes nogle bestemte Familier i Povl Møllers Hjem i 80erne til Samtale om kristelige Emner og til Salmesang. Senere drøftedes mest Politik.

Povl Møller var stærk politisk interesseret. Skønt nu en ældre Mand sluttede han sig til det radikale Venstre, hvis Fører der paa Egnen var hans gode Ven, Landstingsmand Jørgen Hald. Det var bl. a. social Interesse og Interesse for aandelig Frihed, der fik ham til at slutte sig til det Parti, og han var meget ivrig og varm i Forsvaret for det.

Da de daarlige Tider i 80erne kom, bestemte Povl Møller sig til at sælge Gaarden. Blandt flere Købere var ogsaa en Svoger til Skolelæreren, og man var samlet i Skolen for at handle. Men der var en Sæk hjemmeavlet Græsfrø, som Køberen vilde havde med, men som Povl Møller ikke vilde give Slip paa, da han havde lovet en anden den. Saa rejste han sig pludselig, bød Godnat og gik. Køberen troede, det var Spøg, men Læreren, som kendte P. M., vidste godt, at naar han var gaact, kom han ikke igen for at handle. Køberen vilde godt give Slip paa Frøet for at faa handlet, og han løb efter P. M., men han var borte. Og Dagen efter vilde P. M. slet ikke sælge Gaarden til den Pris. Der gik nu et Aars Tid, saa byttede han Gaarden bort og fik Nymark i Torslev, en Ejendom paa 22 Td. Ld. Det første Aar, han boede der, døde hans første Hustru.

I Torslev var han Medlem af Hjælpekassen og i Bestyrelsen for Husmandsforeningen. Han blev opfordret til at lade sig vælge ind i Sogneraadet, men sagde nej, da han dengang var 60 Aar gl. og desuden blev antaget til Uddeler i en temmelig stor Foderstof-forening, hvor hele hans Tid blev taget i Brug ved Uddelingen, Optrævningen af Penge o.s.v. Han kom paa den Maade meget omkring til Folk og var velset hos alle. Navnlig var Børnene glade for ham; og det var meget almindelig — navnlig da han blev gammel —, at Børnene løb ham imøde, naar de saa, han kom, og han havde da altid et venligt Ord og ofte tillige en lille Historie til dem.

Sin Gaard forpagtede han bort til en Stedsvigersøn, Jens Jørgen Olsen; siden til en Stedsøn. I 1913 solgte han Hjemmet til sin Søn Kristian og flyttede snart efter selv hen til førnævnte Jens J. Olsen, som boede paa Gaarden Vester Barkholt i Skæve. Her boede han en Del Aar og havde stadig Arbejdet med Foderstof-foreningen. Da Jens J. Olsen saa solgte Gaarden, flyttede Povl Møller hen til sin Stedsøn, Smedemester Alfred Chr. Larsen, Hellum Stationsby, hvor hans Kone døde. Endelig flyttede Povl Møller i 1928 hen til sin Datter Kristine og Svigersøn Ole Peter Jensen (Høj) i Skæve, hvor han kom til at opholde sig i godt 2 Aar. Efter 10 Dages Sygeleje døde han 25.—3.—1931, 85³/₄ Aar gl., og blev begravet paa Skæve Kirkegaard ved Siden af sin første Hustru.

Povl Møller var en meget stærk Mand og holdt sig rask og kraftig op i sin høje Alderdom, saa han f. Eks., da han var over 80, kunde gaa fra Feggesund til Sdr. Draaby paa Mors (henimod 2 Mil). Han holdt sig ogsaa sjælelig frisk og ungdommelig omtrent til det sidste. Han sagde aldrig ret meget. Man havde aldrig Indtryk af, at han sagde noget bare for at holde Samtalen gaaende. Han kunde gøre et noget lukket eller indesluttet Indtryk. Men i Virkeligheden ejede han en overordentlig lun Munterhed, og han havde en sjælden Sans for Skæmt og Morsomheder. Han var baade god til og holdt særlig paa sine gamle Dage meget af at fortælle morsomme Historier, som han havde et stort Forraad af. Ogsaa Gaader med et komisk Point yndede han at stikke ud. — Han rimede med stor Lethed og skrev ofte skæmtende Breve til sine Brødre paa Vers. — Hans Fingerfærdighed var stor. Naar han paa sine ældre Dage drog ud til Familien — til Mors kom han da ofte — saa havde han Legetøj med til Børnene, som han selv havde lavet, navnlig Ting af Staaltraad eller Træ, som det var Opgaven enten at skille ad eller sætte sammen. Han kunde dog ogsaa dreje og snitte Vaser og lignende af Træ, som tog sig pynteligt og fikst ud. — Povl Møller var maaske den mest særprægede af Brødrene.

Der var en stor Børneflokk:

- 1 **Frederikke Jensen**, f. i Solbjerg 1865, g. 1896 med Niels Peter Houstrup, f. 1857 (Enke, i første Ægteskab 5 Børn). Han var Karetmager og Landmand i Houstrup, Taars Sogn. Sogneraadsformand, Sogneraadskasserer. Forretningsfører i Taars Brugsforening, Medlem af Skolekommission, Menighedsraad og Skyldraad samt flere Tillidshverv. — Bor i Taars.
 - A **Andreas Valdemar H.**, f. 1898, g. 1928 med Karla Margrethe Nielsen, f. 1904 i Taars. Bor i Taars.
 - a **Ragna**, f. 1929.
 - B **Dagmar M. Houstrup**, f. 1899.
 - C **Astrid**, f. 1900, g. 1927 med Søren Peter Pedersen, f. 1891 i Dybvad. Bor i Dybvad.
 - a **Richard Houstrup Pedersen**, f. 1928.

- D Thorvald, f. 1901, g. 1925 med Emilie Nielsen, f. 1905 i Taars. Bor i Astrup.
a Thorkild, f. 1926.
b Aksel, f. 1928.
c Else, f. 1930.
- E Johanne Pouline, f. 1904, g. 1928 med Ejnar Hansen, f. 1890 i Kundby. Bor i Kundby.
a Grethe Houstrup Hansen, f. 1928.
- F Ingrid, f. 1905.
- G Esther, f. 1907.
- 2 **Sidsel Jensen**, f. 1868, g. med Bygningshaandværker Anders Chr. Jensen, f. 1866, Søn af Jens Chr. Andersen og Hustru Petrine. Boede først i Ugilt, derefter i Nørre Taars, i Sæsing, i Houstrup, i Lørslev og i Sæsing Stationsby.
- A Agnes Petrine, f. i Ugilt S. 1889, g. med Adolf Karlsen, f. i Hjørring 1878, Søn af Thomas Karlsen og Hustru Karen.
a Dagny Kathrine, f. i Taars S. 1914.
b Harry, f. i Taars S. 1915.
c Anna, f. i Taars S. 1916.
d Thomas, f. i Ugilt S. 1919 }
e Christian, f. i Ugilt S. 1919 } Tvillinger.
f Valdemar, f. i Ugilt S. 1923.
g Henry, f. i Vrejlev S. 1925.
- B Marius, f. i Taars S. 1890, g. med Hedvig Mikkelsen, f. i Ugilt 1897, Datter af Lars Peter Mikkelsen og Hustru Amalia.
a Ingeborg Marie, f. i Taars S. 1914.
b Valborg Johanne, f. i Taars 1915.
- C Dagmar, f. i Taars Sogn 1892, g. med Niels Bundgaard, f. i Gerding S. 1894, Søn af Erik Bundgaard og Hustru Karen.
a Kaj Lykke, f. i Randers 1920
- D Ejnar, f. i Taars S. 1894, g. med Kirstine Jensen, f. Aasted S. 1894, Datter af Jens Chr. Christensen og Hustru Kirstine.
a Orla, f. i Aasted 1922.
- E Valdemar, f. 1897. Død.
- F Jenny Kirstine, f. i Taars S. 1899, g. m. Emanuel Houstrup, f. i Taars S. 1889, Søn

af Niels Peter Houstrup og Hustru Andrea.

G Ida Marie, f. 1901 i Taars S.

H Olga Johanne, f. 1903 i Taars S.

I Krista Pouline, f. 1906 i Taars S.

J Poul Møller, f. 1908 i Taars S.

- 3 **Ingeborg Jensen**, f. 1869, g. 1909 med Enkemand Niels Chr. Mortensen. Bor i Utha, Forenede Stater. Ingen Børn.

- 4 **Margrethe Jensen**, f. 1871, g. 1891 med Chr. Peder Sørensen, Søn af Husmand Mads Peder Sørensen. — Boet flere forskellige Steder, nu Aalborg.

A Marie Sørensen

B Torvald —

C Poul Møller —

D Thomas Emanuel —

E Magdalene —

F Martha —. Død.

G Christian

} alle gift.

- 5 **Kristine Jensen**, f. 1872 i Taars, g. 1894 med Ole Peter Jensen Høj, f. 1872 i Højen, Hugdrup, Skæve S., Søn af Simon Jensen. — Boede først i et Hus i Hugdrup, og Peter Høj var Arbejdsmand, købte saa den lille Ejendom Hungerholt i Smaagaardene og drev den (med Køer som Trækraft) op til et Mønsterbrug. Købte senere P. H.s Barndomshjem. Flere offentlige Tillidshverv.

A Cemine Mariane Jensen, f. 1895.

B Laurids Møller Jensen, f. 1896, g. 1921 med Karen Andrea Thommine Skaanheden.

C Christian Martinus Høj Jensen, f. 1898.

D Elise Marie Jensen, f. 1900, g. 1920 med Gaardejer Anker Hansen, Lille Fuglsang i Torslev, f. 1890, Søn af Søren Peter Hansen og Hustru Julia Andersen, Lille Fuglsang.

- E Olga Jensen, f. 1901.
- F Valborg Marie J., f. 1904.
- G Jens Hardi J., f. 1906, g. 1929 med Karen Marie Jensen, f. 1911, Datter af Jens Ditlev Jensen og Hustru Elenora Kristense Andersen, Ovnstrup, Skæve.
- H Herman J., f. 1907.
- I Holger, f. 1908.
- J Karla Necholette, f. 1909.
- K Laurits Lund J., f. 1911.
- L Helga Kristine, f. 1913.
- M Rosa Nanny, f. 1915.
- N Herluf Højgaard J., f. 1917.
- 6 **Else Jensen**, f. 1874, g. med Christian Peter Christensen, f. 1864, Søn af Arbejdsmand Lars Peter Christensen og Hustru Johanne Marie Mortensen, Hugdrup. — Christian Peter Christensen, kaldet Peter Rask, var først Arbejdsmand i Hugdrup, men byttede sig senere til en lille Ejendom i Hannested Sogn. — Rejste 1902 til Amerika.
- A Dagmar Marie Poulina Christensen, f. 1895, g. i Amerika med en Mand ved Navn Diethart, som er død.
- a Robert John Diethart, f. 1919.
- b Et Barn, f. 1921, død straks efter.
- c Elisabeth Diethart, f. 1926.
- B Emanuel Rask Chr., f. 1897. Død 1900.
- C Hjalmar Rask Chr., f. 1899.
- D Johanne Marie, f. 1901, gift i Amerika m. en Mand ved Navn Fræncis, som er død.
- a Alberta Fræncis, f. 1925.
- E Frances Margrete, f. 1903, gift. Hendes Mand hedder Kox. Bor i Amerika.
- a Konstance Kox, f. 1927.
- b Frederik Kox, f. 1929.
- F Rosa Mariane Chr., f. 1905.
- G Poul Møller Chr., f. 1907.
- H Eva Kristine Chr., f. 1908.
- I Thorvald Nymark Chr., f. 1914.

- 7 **Marie Jensen**, f. 1876 i Rattisodde, g. 1901 m. Niels Christian Sørensen, f. 1876, Søn af Christian Sørensen og Hustru Marie, Klarup, Taars. Boede først i Sortkjær, Torslev S., siden i Grønborg, Hellum S., overtog saa Bestyrerpladsen paa Sterup Fattiggaard i Jerslev Sogn; men da Maries Helbred ikke kunde slaa til, sagde de Pladsen op og købte en lille Ejendom i Terpet, Taars. Her blev Niels syg og delvis lammet, hvad siden tiltog, saa han søgte og fik Invalidrente. Ogsaa Marie blev her syg og døde samme Dag. Niels solgte Ejendommen og flyttede først til Taars Stationsby, siden til Østervraa, hvor han døde 1930.
- A Christian S., f. 1902 i Taars, g. 1927 med Marie Christina Petersen, f. 1907 i Frøslev, Datter af Peter Carl Petersen og Hustru Anna Christine Jensen, Frøslev.
- B Anna Marie, f. 1905, f. 1905 i Taars, g. 1927 med Christian Peter Christensen, f. 1893.
a Else Marie, f. 1928.
b Povl Møller Chr., f. 1931.
- C Astrid, f. 1908 i Taars, g. m. Herman Emil Nordenbæk, f. 1897, Søn af Jens Jørgen Nordenbæk og Hustru Kristine, Østervraa.
- 8 **Jens Bukh Jensen**, død som Barn.
- 9 **Niels Kristian Jensen**, f. 1878, g. 1903 med El-sine Kristine Christensen, f. 1881, Datter af Eskild Christian Gotfred Christensen og Hustru Ane Johanne Kristine Nielsen, Graverhus, Volstrup.
Niels Christian Jensen er Bygningshaandværker. Boede først i Hørby St.; overtog fra 1914 Barndomshjemmet Nymark, Torslev Sogn.
- A Gotfred Møller J., f. 1904.
B Jens Møller J., f. 1906.
C Povl Møller J., f. 1908.
D Helga Johanne Møller J., f. 1909.
E Valdemar Møller J., f. 1912.
F Ella Møller J., f. 1913.
G Anna Møller J., f. 1915.

H Alfred Møller J., f. 1918.

I Ejner Møller J., f. 1920.

K Ingeborg Møller J., f. 1921.

(Foruden de 10 er 2 døde som spæde).

- 10 **Valdemar Jensen**, f. 1881 i Hugdrup i Skæve, g. 1. Gang 1901 med Mathilda Kristine Andersen, f. 1877, Datter af Landpost Eduard Andersen og Hustru Magdalene Nielsen, Østervraa. Død 1902. — Gift 2. Gang 1904 med Karen Bertelsen, f. 1884, Datter af Landmand og Købmand Jens Larsen Bertelsen og Hustru Ane Johanne Jensen, Nødbak i Skæve. Valdemar Jensen boede først til Leje $\frac{1}{2}$ Aar i Nyborg, Skæve S., og arbejdede paa Dybvad Teglværk, købte saa en lille Landejendom paa Hejselt Mark, boede der i 10 Aar og købte saa St. Nedergaard i Try, Torslev S. — Kommunekasserer.

Børn af 1. Ægteskab:

A Martin Christian Jensen, f. 1902 i Torslev.

Børn af 2. Ægteskab;

B Ema Mariane J., f. 1905.

C Jens Møller J. f. 1906, g. 1930 med Anna Eskildsen, f. 1909, Datter af Gaardejer Jørgen Eskilhsen og Hustru Rasmine. — Bor i Budgaard, Kærby, Hald St.

D Johannes J., f. 1908, g. 1931 med Esther Marry Doris Larsen, f. 1909, Datter af Hans Peter Larsen og Hustru Dagmar. — Bor i København.

E Esther Marie J., f. 1911.

F Rosa Margrethe J., f. 1913.

G Anna Elisabeth, f. 1915.

H Frimodt Møller J., f. 1918.

I Ove Erling J., f. 1920.

J Ellen Johanne J., f. 1922.

- 11 **Morten Andreas Jensen**, f. 1883 i Hugdrup, Skæve S., g. 1925 med Johanne Sørensen, f.

1896 i Astrup. — Morten Andreas Jensen er
Handelsgartner i Aarhus og driver tillige Hønseri.

A Povl Møller J., f. 1926. Død 1927.

B Jens Bukh J., f. 1927.

- 12 **Karen Jensen**, f. 1884 i Skæve. g. 1909 med
Jens Staugaard Larsen, f. 1881, Søn af Gaard-
ejer Christian Larsen og Hustru Karen Jensen,
Aneksgaarden i Lindum. — Jens Larsen boede
først i et Statshus i Try 3—4 Aar, byttede sig
saa til Lille Ødegaard i Try, solgte den 1915
og købte Sønder Voldsted (62 Td. Ld.) i Torslev.
Et Par Aar efter fik han højre Fod amputeret,
men kunde snart efter med en kunstig Fod igen
deltage i Arbejdet. 1922 brændte Gaarden, 20
Td. Ld. blev frasolgt, og Gaarden opbygget igen.

A Krista Larsen, f. 1909.

B Helga Larsen, f. 1910, g. 1930 med Valde-
mar Jensen, f. 1905, Søn af Gaardejer Sø-
ren Kr. Jensen og Hustru Kristine. Bor i
Nygaard i Vodskov.

C Karl Møller L., f. 1911.

D Herdis L., f. 1913.

E Christian, f. 1915.

F Elna, f. 1921.

G Edith, f. 1924.

H Holger, f. 1927.

(Foruden de ovennævnte er 3 døde).

(Povl Møllers 2. Hustrus Børn af 1. Ægteskab: Laura Kri-
stine Larsen, f. ca. 1867, Magnus Chr. Larsen, f. ca. 1970, Ni-
koline Larsen, f. ca. 1872, Marie Larsen, f. ca. 1874, Jakob Chr.
Larsen, f. ca. 1877, Alfred Chr. Larsen, f. ca. 1885, Herman Ni-
kolaj Larsen, f. ca. 1887).

VI. Slægtled. 4.

Lars Jensen Bukh

Lars Jensen Bukh

f. 1847, d. 1885, g. 1. Gang m. Maria Andrea Pedersen, f. 1845, d. 1876, Datter af Gaardmand Peder Frensen og Hustru Mete Christensdatter, St. Hillerslev, g. 2. Gang m. Mariane Jensen, f. 1841, d. 1926, Datter af Gaardejer Jens Christian Jensen, Vinding, og Hustru Karen Jensen.

Lars Jensen Bukh er den midterste i Brødréflokken. Han har da ret haft Lejlighed til at deltage i de muntre Lege og Drengeløjer, som der i Slægten gaar „Sagn“ om. Han var tillige den af Brødrene, som den Slags laa mest for, fantasifuld, livsglad og slagfærdig, som han var. Han blev da tit Anføreren ved den Slags muntre Optrin; i alt Fald er Fortællingerne særlig knyttet til hans Navn, og nogle af dem skal her gives:

En særlig yndet Leg var denne: Brødrene tog fat i Hjør-

ner og Kanter af et stort Rapssejl. En af de yngste (eller ofte en meget lille Søn af en Nabohusmand) blev anbragt midt paa Sejlet. Nogle mindre, vuggende Ryk efterfulgtes paa Kommando af et meget hurtigt og kraftigt, som fik den lille paa Sejlet til at fare til Vejrs — efter Sigende til Tider saa højt, at han kunde se over Tagrygningen og ned paa Stenbroen inde i Gaarden. Kunsten var saa for den flyvende at faa den rigtige Ende ned først og for de andre at undgaa, at han faldt uden for Sejlet.

Taget paa Skolen var utæt, og en Dag dryppede Vandet fra Loftet ned paa Børnene. Da Læreren var gaaet ud, fandt Lars Lejlighed til at tørre Loftet i hans Kones Forklæde, som derefter blev puttet væk. Da Læreren spurgte, hvor det var, svarede Lars: „Det har Lazerus taget!“ (han har vel været kendt af de andre Børn under det Øgenavn).

Da man en Gang skulde rive Hø, kunde Brødrene ikke finde Riverne, og deres Fader sagde ærgerlig: „Kan I ikke finde de River — de ligger her jo, saa jeg ikke kan gaa for dem“. — „Aa, kan I ikke lige hjælpe Far over de River“, sagde Lars.

Man kørte Korn ind, og i Stedet for at sidde paa Læsset (hvad der maaske var daarlig Plads til) red Lars ind ad Ladedøren. Faderen: „Hvad skal det forestille?“ Og Svaret kom prompte: „Artilleri!“

En anden Gang sattes Kornet i Stak Syd for Laden, og Lars var paa Stakken, som havde faaet et for lille Omfang, saa man i Stedet maatte gaa i Højden. „Nu kan jeg se, de trækker Hestene ud nede i Gaarden,“ lød det der oppe fra. Man arbejdede i Stilhed en Tid, saa kom en ny Melding: „Nu kan jeg se, de sejler over nede ved Vildsund“ (hvortil var en Mil — og imellem var meget høje Bakker!)

Nogle Stude skulde „røres“, og det fandt netop Sted i Middagsstunden, da Jens Bukh sov. I Stedet for at trække Studene paa ordinær Vis spændte Lars dem for et Par Halvogne og kørte rundt i Gaarden. Faderen lukkede Vinduet op: „Kan vi ikke blive fri for det Spektakkel?“ „Jo“, svarede Lars og satte Studene i Trav ud af Gaarden og ad „Kortbek“ til. Men Farten blev for voldsom, Vognen skiltes i to, og Studene slap til sidst helt fri af Køretøjet, som Lars selv maatte trække hjem.

Baade Povl, Lars og Jens blev Gardister, de to sidste samtidig, og Povl var paa samme Tid inde til Manøvre. Der fortælles om Lars, at da han kom til Glyngøre, begyndte han at „snakke fornem“, og da

de naaede Skive, kunde hans Broder Jens slet ikke forstaa ham!

Efter at have aftjent sin Værnepligt blev Lars forlovet, og efter Brylluppet 1874 flyttede de nygifte til Vinding ved Holstebro, hvor der var købt en Gaard, Øster Ramskov, paa ca. 80 Tdr. Ld., hvoraf Halvdelen var nyopdyrket Hede. Resten var ret god Jord, Bygningerne var ogsaa gode, men Gaarden var forsumt.

Efter kun 2 Aars Ægteskab døde Lars Jensen Bukhs Kone, og han stod nu alene med en lille 1aarig Datter i den fremmede Egn. Økonomisk sad han ret haardt i det, og der blev arbejdet meget haardt baade af Husbonden selv og af hans Karl og hans Pige, to unge Morsingboer, som var rejst med Lars Jensen derned, og som senere blev gift med hinanden (Martinus Martinussen og Ane, se S. 111, 7.).

L. J., som til Tider kunde være højt oppe, var i denne Tid dybt nede i Nedtrykthed. Men Spasmeren og Spøgefuglen fornægtede sig heller ikke, og naar han kom til Holstebro, var han i denne Tid ikke utilbøjelig til at søge lystigt Selskab paa den Gæstgivergaard, hvor han holdt ind. — Men efter at have indgaaet nyt Ægteskab 1878 indmeldte han sig i Sognets Afholdsforening og stod som Medlem til sin Død.

Lars Jensens 2. Kone var Enke efter Gaardejer Anders Andersen, Haskjær i Vinding. Haskjær var en af Sognets bedste Gaarde paa ca. 60 Tdr. Ld., men med gamle Bygninger, saa der snart maatte opføres 3 ny Udlænger. L. J. var nu Ejer af 2 Gaarde, som dog begge var ret stærkt forgældede. Han selv og hans Kone boede paa Øster Ramskov, mens Haskjær blev passet af førnævnte unge Karl og Pige. Der fulgte nu nogle Aar med et lykkeligt Hjemliv og i strengt Arbejde.

Efter 2 Aars Forløb solgte de Øster Ramskov og flyttede til Haskjær. Nu kunde al L. J.s Energi samles om Driften af denne Gaard. Han fandt Mergel paa Marken og begyndte at mergle — til største Forundring for Sognets øvrige Bønder, som fandt det ganske vildt saadan at køre Ler paa Jorden.

Der var ogsaa andre Ting, som bragte L. J. i Modsetning til sine Sognefæller. Han sluttede sig som eneste Gaardmand i Sognet til Venstre og maatte sammen med Sognets Biskolelærer J. C. Christensen

(den senere Politiker) tage mangan Tørn for sine politiske Meninger, naar Sognets Mænd mødtes. Og da der som nærmeste Nabo til Gaarden var baade en Smedie og en Mølle, var der rig Lejlighed til at mødes og komme i Diskussion, en Lejlighed, L. J. ikke lod gaa fra sig, naar der da var Tid dertil.

L. J. gik ogsaa foran paa Egnen med Roedyrkning; og da han tillige begyndte at tale om at faa oprettet et Andelsmejeri, var Sognebønderne lige ved at bedømme ham som en Spekulant, der var ladet med vilde Ideer.

I Praktis frugtede Ideerne godt, og med Bedriften gik det fremad. L. J. kom til at sælge Mergel til næsten hele Sognet, og 1884 begyndte Vinding Andelsmejeri, men da var L. J. allerede død.

L. J.s og Marianes 2. Barn, en Pige, blev født 1880, men døde 9 Maaneder gl. I 1882 fødtes dem atter en Datter, som ligeledes døde, inden hun var Aar gl. Og 1884 begyndte L. J. selv at blive syg (galoperende Tæring). I disse Aar sluttede L. J. og hans Hustru sig til det grundtvigske kirkelige Liv paa Egnen og løste Sognebaand til Felding Kirke, hvor, som før nævnt, Pastor Møller var Præst, og hvor de samledes med Broderen Peder Larsens Familie og andre efter Gudstjenesten til et rigt Samvær. Ud fra Erindringer her om skriver Peder Larsens ældste Datter: „Farbroder fra Vinding husker jeg grant; der var noget lyst og frejdigt over hans kraftige Skikkelse, og han førte altid noget nyt og friskt med sig, naar han kom. Paa ham passede det, at Alvor og Gammen kan godt sammen“. Videre skriver hun om Sorgen ved hans tidlige Død, kun 38 Aar gl., og om, hvordan kristne Venner og Slægtninge i Kærlighed søgte at trøste baade hans nærmeste og sig selv. Før Brødrene fra Mors rejste hjem fra Begravelsen, blev der sunget en Salme. Der var jo Vemod og Sorg, men i Tonen var der Hjerteklang. Der var en Trosikkerhed og Fortrøstning, som bar og løftede opad, i det, de sang: „Syng højt Guds Folk, det er fuldragt! Vor Frelser Sejer vandt, al Verden er ham underlagt, hvis Blod paa Korset randt“.

Mariane Jensen solgte Gaarden 1888 og flyttede til Holstebro, hvor hun overtog en Brødforretning, som hun drev til et Par Aar før sin Død.

Lars Jensen Bukh havde i 1. Ægteskab et Barn:

- 1 **Grete Jensen**, f. 1875. Hun kom til Mors og fik Ophold hos sin Farbroder Niels for at gaa til Konfirmationsforberedelse hos Frimenighedspræst Rasmus Lund, Ø. Jølby. Efter at have tjent nogle Aar paa Landet tog hun 1897 til København og fik Arbejde paa en Fabrik, og samtidig traadte hun ind i Frelserens Hær. Da hun 1899 blev syg, rejste hun atter til sin Farbroder Niels og døde Aaret efter paa Nykøbing Sygehus. Hun ligger begravet i Familiens Gravsted paa Flade Kirkegaard.

I Lars Jensen Bukhs 2. Ægteskab var ogsaa et Barn:

- 2 **Anders Bukh**, f. 1879. Som Dreng forskellige Pladser, ogsaa en Sommer hos sin Farbroder Jens. Gik i Holstebro Friskole og konfirmeredes af Frimenighedspræst Morten Larsen. I Gartnarlære og arbejdede som Gartnermedhjælper til 1900 (afbrudt af Soldatertjeneste), da han begyndte som Stationskarl ved De danske Statsbaner. Blev siden Portør og Togbetjent med Bopæl i Aarhus og Thisted. Nu Pakmester og bor i Fredericia. Medlem af Bestyrelsen og Formand for Stationspersonalets Afdeling i 3. Kreds. Bestyrelsesmedlem i Jernbaneetatens Brugsforening fra 1916—22. Fra da af grundtvigsk Medlem af St. Michaels Menighedsraad, Fredericia.

Gift 1904 med Anna Vilhelmine Bonnde, f. 1883, Datter af Lokomotivfører A. V. Bonnde, Aarhus, og Hustru Anna Thomsen.

Eneste Barn:

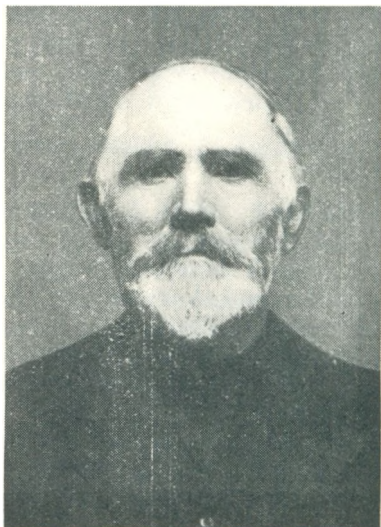
- A **Ketty Inger Bukh**, f. 1906, g. 1932 med Gaardejer Marius Kristian Rasmussen, Søn af Gdr. Kristen Peter Rasmussen, Grundfør pr. Hinnerup, og Hustru Katrine Abelone Petersen. — Bor i „Grundfør“, Bjerndrup pr. Løgumkloster.

(Mariane Jensen havde i 1. Ægteskab 2 Børn:

- 1 **Ane Kjær Andersen**, f. 1860. — Lærte fransk Vask og Strygning og var hos Moderen i Holstebro, hvem kun, skønt selv svagelig, passede til ganske kort før sin Død. Ugift.
- 2 **Anders Christian Andersen**, f. 1873. — Tog

teologisk Embedseksamen 1902. Fra 1905 Lærer ved Randers Realskole. -- Gift 1. Gang med Olga Kaae, 2. Gang med Emma Frantzen. — Børn af dette Ægteskab: Olga, f. 1920, Else, f. 1925, Bent, f. 1930).

VI. Slægtled. 5.

Jens Bukh

Jens Jensen Bukh,

f. 7.—10.—1848, g. 13.—10.—1882 mod Ane Sandal, f. 13.—10.—1860, Datter af Gaardejer Niels Sandal, Bjergby. f. i Erslev 1831, og Hustru Marren Povlsdatter, f. i Bjergby 1834.

Sin Skolegang fik Jens Bukh hos Lærer Henrichsen, sin Konfirmationsforberedelse hos den mærkelige Pastor Vesterboe, hvis usandsynlige Historier J. B. kunde huske en Del af og fortælle — sammen med Træk fra Skolen og Hjemmet — paa en tør og stilfærdig Maade. Men ud derover skønnes det ikke, at han, bortset fra det rent kundskabsmæssige, har faaet synderlig Udbytte af sin Barndomsundervisning.

Som ganske ung kom J. B. paa Galtrup Højskole og senere paa Askov Højskole, og Paavirkningen fra disse Højskoleophold kendtes paa ham hele Livet igennem. Som nævnt aftjente han sin Værnepligt som Gardist.

Efter Giftermaalet overtog J. B. Fødegaarden Bavnegaard. Han var en arbejdsom og dygtig Landmand, om end han havde noget af Mødreneslægstens Konservatisme, saa han var forsigtig over for det ny og uprøvede — i Modsætning til flere af sine Brødre. Men han drev sin Gaard med en næsten stigende Dygtighed, saa længe han levede og arbejdede utrættelig selv med omtrent til det aller sidste.

Han var — som sine Brødre — stærkt optaget af vort Folks Liv, ogsaa i politisk Henseende, Han var flere Aar ordførende Stiller for Venstres Folketingsmand. 1901 var han Medlem af den Delegation, som bragte Kongen Befolkningens Tak for Systemskiftet (se iøvrigt nedenstaaende fra „Morsø Folkeblad“).

Jens Bukh var en dyb religiøs Natur; han og hans Hustru sluttede sig nær til Frimenigheden i Ø. Jølby og var stadige Kirkegængere. Og der er vist gennem hans Manddomsaaar sket en Inderliggørelse af hans Kristenliv. Mens hans ældste Børn i deres Barndom kunde høre ham bruge en Ed en sjælden Gang, laa den Slags ham senere fjernt. Hver Morgen tog han sig Tid til at holde Morgenandagt, hvor travlt der end var. Han undlod det kun de Søndage, han sammen med sin Kone var i Kirke.

Trods Interesserne, der gik længere ud end til Hjemmets Liv, var J. B. en Hjemmets Mand. Han kunde mere sig hjertelig over Børnenes Leg og Tumlen og selv tage Del deri. Vilde en af Børnene have ham til at lege med sig, kunde han ofte sige: „Ja, det faar jeg vel, siden det er dig“ — og saadan sagde han til dem alle. Om Aftenen læste han tit højt, og han læste meget godt. — Juleaften kom han lidt før, der skulde spises, og kaldte alle sammen, for at de kunde synge „Velkommen igen Guds Engle smaa“. Det kunde han ikke undvære. — Naar han om Vinteren kom kold hjem fra Nykøbing, husker Børnene ham sige: „Gud ske Lov for Hjemmen“.

Der blev af Hjemmet paa Bavnegaard ved mange Lejligheder (f. Eks. over for Galtrup Højskoles Elever) vist en udpræget Gæstfrihed. J. B. hørte vel til de mere ordknappe, ligesom tungere end Brødrene, men hans Ord faldt med Vægt, og han var altid rede til at føre en Samtale om aandelige og ogsaa ofte kristelige Spørgsmaal. Da kunde hans Udtalelser vidne om megen og dyb Selvtænkning, f. Eks. over, hvad han

havde hørt eller læst. Hans overordentlige rolige Temperament og gode Forstand gav ham et sikkert og sundt Omdømme, men det var paa den anden Side ikke saadan, at han var særlig færdig og afgjort, hvad Meninger angaar.

Trods sit rolige Væsen var J. B. nok ikke egentlig harmonisk eller blid af Sind. Men det mærkedes i Regelen kun af hans nærmeste, overfor hvem han godt kunde kræve meget og kræve det som en Selvfølgelighed. Et af Børnene, som bemærker noget derom i et Brev, følger saa til: „Men at Far var en god og ydmyg Kristen, kan vi vist sige med Sandhed, og det, synes jeg, prægede ham, hans Arbejde og hele hans Maade at være paa. Jeg tror aldrig, jeg har kendt et Menneske saa støt og rolig som Far; han har aldrig vist Forjægethed. Far var skøn at være sammen med, det var altid, som om der kom noget skønt og fredeligt over Stuen, naar Fader var der“. Og videre hedder i Brevet: „I hans sidste Tid kan man sige, at det gode i ham helt fik Overtaget, det var — jeg fristes til at sige — en skøn Tid, da Far laa; han var saa taknemmelig baade mod Gud og Mennesker. Han var godt tilfreds med, at han skulde dø; han sagde en Dag: „Vor Herre har altid været god imod mig hernede og hjulpet mig, hvor meget bedre kan han saa ikke være det, naar jeg kommer hjem til ham“. Far fik en køn og let Død.“

Til sine Børn sagde han i Dagene før sin Død ydmygt, at han maaske ikke havde gjort dem andet godt end lært dem at bestille noget.

Ved hans Død 12. Juni 1930 skrev „Morsø Folkeblad“:

„I Gaar er en af Øens gamle kendte Skikkelser gaaget bort. Det er Gaardejer Jens Bukh i Flade, som er død i en Alder af 81 $\frac{1}{2}$ Aar.

J. B. havde ikke været rask i de sidste halvandet Aar. Alderen begyndte at gøre sig stærkt gældende, og i den sidste Maanedes Tid maatte han ligge til Sengs. Det stod hans nærmeste klart, at det nu var paa det sidste.

J. B. var født i den Gaard, han ejede til sin Død, og som er Bukh'ernes gamle Slægtsgaard. Hans smukke, ranke Skikkelse og hans milde, men samtidig myndige Væsen vil huskes af alle dem, der kendte ham og var kommet i Berøring med ham, hvad enten det var i det private Liv eller ved politiske Møder og Sammenkomster. Alle, der traf ham, blev snart klar over,

at man her havde en rank Personlighed og et retskaffent Menneske for sig. Hele hans Færd var præget af hans redelige Sind og hans varme Hjerte, og det vil vække Vemod, at han nu ikke er mere.

Som den interesserede og velbegavede Mand, Jens Bukh var, kunde det ikke undgaas, at han kom til at tage sin Del af de offentlige Hverv. En Række Aar var han saaledes i Sogneraadet, og forskellige andre Tillidshverv havde han i Aareres Løb. Venstres gamle Frihedstanke havde i ham en varm Talsmand, og i mange Aar var han Formand for den stedlige Venstreforening, ligesom han vistnok i ca. 30 Aar var Valgmand til Landstingsvalgene. Ogsaa ved sidste Landstingsvalg deltog han som saadan. I en Aarrække og indtil sin Død har han siddet i Morsø Folkeblads Bestyrelse, hvor vi vil savne ham som den forstaaende og interesserede Mand, han var."

Om Jens B.s Jordefærd skreves i „Morsø Folkeblad“:

„J. B.s gamle Gaard, hvis lange, rolige Længer ligger halvvejs skjult mellem Flade Bakker, laa badet i Solskin i Gaar, da Folk fra nær og fjern strømmede til for at følge dens Ejer til Graven. Der hvilede en egen Søndagsfred over den smukke Gaard, hvis Stuer efterhaanden fyldtes af Naboer, Slægtninge og Venner, mens andre stod i stille Klynger under de store, skyggefulde Træer eller spadserede i den idylliske Have. Den gamle Slægtsgaard mindede om Jens Bukh, som jo ogsaa har boet hele sit Liv der og præget den med sin rolige og retlinede Personlighed. Der var den samme milde Fred over Omgivelserne, som der var over hans stoute Skikkelse.

Ved Halvfemtiden blev den blomstersmykkede Baare sat ud i Gaarden, og man sang „Tænk naar en Gang den Taage er forsvunden —“. Saa bad Lærer Søndergaard Fadervor, og efter endnu en Sang satte det store Tog af Biler — fire og tyve i Rad — sig i Bevægelse for at køre til Ansgarskirken i Øster Jølby.

Efter Salmen „Jeg lever og ved —“ talte Pastor Krøigaard, der gik ud fra Paulus Ord til Timotheus: Strid Troens gode Strid og grib det evige Liv, til hvilket du er kaldet og har aflagt den gode Bekendelse“.

Det er — udtalte Pastor Krøigaard — Paulus Opfordring til denne yngre Medarbejder. Men naar han da tænker paa sit eget Liv, saa siger han paa sine gamle Dage for sit eget Vedkommende: Jeg har stridt den gode Strid, fuldendt Løbet og bevaret Troen. — Mon ikke mange snarere maa sige:

Jeg har mange Gange i Striden givet op, og mit Løb er ikke blevet fuldendt. Jeg synes ikke, jeg har opnaaet det, som jeg skulde, og hvor sikker er min Tro. Men naar et Menneske kan sige som Paulus, saa ligger der jo ingen Selvros deri, saa er det ud fra den Bevidsthed, som Paulus et andet Sted giver Udtryk for: Af Guds Naade er jeg det, jeg er, og hans Naade imod mig har ikke været forgæves.

Men kan et Menneske maaske være ængstelig for at sige det om sig selv, saa kan det maaske siges som et Vidnesbyrd om en anden, hos hvem man ser noget af dette virkeliggjort. Naar man tænker paa J. B., synes jeg, man møder noget af dette, at Troens gode Strid er stridt, at Løbet er fuldendt og Troen bevaret. At Troens gode Strid er stridt, det ligger jo deri, at et Menneske kan have Fred i sit Hjerte over for Døden. Og noget før Døden kom, kunde J. B. netop sige dette. Han vidste jo, hvad Vej det gik, og Tanken om Døden kan jo nok volde et Menneske Uro og Bekymring, kan gøre et Menneske angst og mismodigt, men J. B. sagde saa kønt: „Jeg bad Gud, om han vilde give mig sin Fred, og den fik jeg“. Det var Freden over for Døden, han havde fundet. Han lærte at sige Verden ret farvel, det, som „aldrig lærtes her paa Jor'd, var Jesus, ej du i dit Ord hos os, som du er hjemme“.

Med J. B. er saa den sidste af de gamle Brødre, som har levet her paa Mors, gaaet bort. Der var over dem et eget Præg. Man kunde se og mærke, at de var i Slægt, og at det var en gammel Slægt, som havde Slægtspræget over sig. Ved at se paa dem, kom man til at tænke paa et Ord i Selma Lagerlöfs Bog „Ingmarsønnerne“, hvor hun lader den gamle Enke sige: „Vi Ingmarer bør give Folket et godt Eksempel. Vi skal vise, at vi er ydmyge over for Gud“.

Hos J. B. var der noget af denne Gudsfrygt, dette at være ydmyg over for Gud, dette at i Troen paa Gud og i Livet af hans Naade, der er Livskilden. Det gjorde sig ikke saa stærkt gældende i hans Tale, men de, der kender lidt til Hjemmet, ved, at Troen paa Gud og Livet med ham havde sin Plads i det Hjem og har præget det. Der var hos J. B. noget ægte, noget paalideligt, noget, som man fik Tillid til. Der var ikke noget overfladisk og ikke noget Stillen sig an, det var en gammel Bonde, en gammel kristen Bonde. Det er en af de Skikkelser, som vil blive savnet. Maatte der saa ske noget af det, der synges om i Sangen:

Mens Graven kastes, Vuggen gynger,
og Liv udsletter Dødens Spor,
saa immer sig igen forynger
hver ædel Slægt i Syd og Nord.

Det, som var det inderste i den tidligere Slægts Liv, deres

Gudsforhold, deres Tro, maatte det bestandig forynges i den kommende Slægt. J. B. sad jo i Slægtsgaarden. Den gamle Gaard var hans Hjem, og det var han stærkt knyttet til; men dog ikke stærkere, end at han forstod, hvor han virkelig har hjemme, saa at det, der gaar igennem den Salme, vi nu skal synge, var hans inderste Ønske og Tro og Haab:

O, Gud ske Lov, det hjemad gaar,
did op, hvor Faderhuset staar,
højt over Kors og Grave,
hvor Himmel-Broderen, Guds Søn,
jo har beredt en Plads saa skøn
for dem, som Hjemve have.

Ja, Gud været lovet, at der er beredt en saadan Plads for dem, der Hjemve have, for dem, der er kommet ind i et levende Barneforhold til Gud, og som derfor vil være hjemme, hvor han bor Gud hjælpe os til at leve som hans Børn, leve i Barneforhold til Gud i vor Daabs Naade, og Gud give os, naar Timen kommer, at kunne komme hjem der, hvor han har beredt os Plads“.

Efter Præstens Tale udtalte den gamle Anders Dissing nogle Mindeord om den afdøde, og saa sang man „O, Gud ske Lov, det hjemad gaar“. Ved Graven, hvor Pastor Krøigaard forrettede Jordpaakastelsen, sang man „Krist stod op af Døde“, og den afdødes Svoger, Sogneraadformand P. Sandal, Bjergby, bragte Familiens Tak for den store Deltagelse. Han føjede dertil en personlig Tak til sin afdøde Svoger og Ven, der altid havde været en god Raadgiver for ham.

J. B. var jo — sagde P. Sandal — en erfaren Mand. Det er ret sjældent, at en Mand faar Lov til at leve samme Sted i 81 Aar. J. B. havde den Lykke at komme til at bo i den gamle Slægtsgaard og bevare den, og det er sikkert et lykkeligt Liv, han har levet der sammen med sine Folk, med hvem han delte Glæder og Sorger i de begivenhedsrige Tider. Jeg vil gerne sige Tak for, hvad han har været for mig, og jeg vil her ved hans Grav sige, at han har været en god Mand for sin Hustru, en god Fader for sine Børn og en god Svoger og Ven. — Vi vil bevare hans Minde i taknemmelig Erindring.

Den smukke Højtidelighed sluttede med Sangen „Kirkeklokke, ej til Hovedstæder.“

— — Med foranstaende haaber jeg at have tegnet et sandt Billede af Jens Bukh. Maaske mangler dog det Drag af Lune og Langsomhed, som ellers var ejendommelig nok for ham. Følgende ubetydelige Træk kan minde om det: Der skulde være Kommunevalg, og Socialisterne vilde erobre Flertallet. Da J. B.

saa det store Opbud af Socialdemokrater — med deres Koner, udbryder han; „Det her gaar sandelig gal! a faar skam hjem efter An!“ — og Ane kom, og der kom en Ane mere; men det gik alligevel galt.

Jeg husker, at jeg som Barn følte det som noget helt i sin Orden, at Farbroder Jens boede paa Slægtsgaarden; han repræsenterede, syntes jeg baade da og senere, mere end nogen anden Slægten, var ligesom dens Personliggørelse, om end han vel (som Peder Larsen og Povl) afgjort slægtede mest paa Klitgaardsiden. — Han var en god Mand.

Jens Bukhs Kone lever endnu og bor i Gaarden, hvis Drift ledes af de to ugifte Døtre Sidsel og Karen. Der var 8 Børn:

- 1 **Margrethe B.**, f. 1883, g. 1909 med Gaardejer Jens Larsen Søndergaard, f. 1884, Søn af Gaardejer Lars Søndergaard, Flade (3, C, b, S. 22), og Hustru Karen Svenningsen. Margrethe B. døde 1919. Boede i Tødsø.
 - A Karen, f. 1910. F Aage, f. 1917
 - B Anna, f. 1911. d. 1918.
 - C Margrete, f. 1912. G Ejnar, f. 1919.
 - D Laurids, f. 1914.
 - E Jens, f. 1916 d. 1918.
- 2 **Maren Sandal B.**, f. 1885, g. 1912 med Gaardejer Povl Pedersen, f. 1882, Søn af Smed Mikkel Peder Sørensen, Bjergby, og Hustru Maren Poulsen. — Bor i Tøving.
 - A Peter Sørensen P., f. 1913.
 - B Jens Bukh P., f. 1915.
 - C Margrete P., f. 1921.
- 3 **Sidsel Bukh**, f. 1887.
- 4 **Jens Bukh**, f. 1889, g. 1912 med Kirstine Lynggaard, f. 1888, Datter af Gaardejer Peder Lynggaard, Klitgaard, og Hustru Sidsel Søndergaard. Bor i sin Hustrus Fødegaard i Bjergby. Sognefoged.
 - A Jens B., f. 1913.
 - B Peder Lynggaard B., f. 1914.
 - C Gunnar, f. 1915.

- D Harald, f. 1917.
E Sidsel Lynggaard B., f. 1918.
F Anna, f. 1920.
- 5 **Marie Bukh**, f. 1991, g. 1921 med Enkemand efter sin afdøde Søster Jens Larsen Søndergaard.
A Jens Bukh S., f. 1923.
B Aage, f. 1925.
C Ida, f. 1926. D Helga, f. 1929.
- 6 **Karen Bukh**, f. 1893.
- 7 **Niels Bukh**, f. 1897. g. 1923 med Emma Martinussen, f. 1899, Datter af Husmand Martinus Martinussen, Flade, og Hustru Ane. — Bor i en Gaard, han har bygget paa Fødegaardens Mark, „Nygaard“. Senere købt Jord til fra „Kortbek“.
A Margrethe, f. 1924.
B Peder Mortensen B., f. 1926.
C Anna, f. 1927.
D Ellen, f. 1929.
E Helene, f. 1930. Død 1931.
- 8 **Lavrits Bukh**, f. 1899, g. 1919 med Marie Lynggaard, f. 1890, Datter af ovennævnte Peder Lynggaard og Hustru. — Bor i en Gaard, som er bygget paa Nandrup Mark i Flade.
A Sidsel Lynggaard B., f. 1920.
B Anna, f. 1922.
C Jens, f. 1924.
D Karen Margrete, f. 1926.
-

VI. Slægtled. 6.

Morten Bukh

Morten Jensen Bukh,

f. $\frac{7}{11}$ 1850, d. 1927, g. 1874 med Ane Nørgaard Kristensen Kær. f. 1845, d 1908, Datter af Christian Kær, Jannerup, Thy, og Hustru Marie.

Morten Bukh var meget lille og svag, da han blev født (og Barndommen igennem). Man ventede, han vilde dø, saa da hans Gudmor — som Skik var — ved Daaben medbragte et Sæt Tøj, var det Ligtøj. Hans Svaghed medførte, at han i særlig Grad blev sin Mors Dreng; han var god til at hjælpe hende inde i Huset.

Han var Elev paa Galtrup Højskole, var en Tid paa en større Gaard i Vendsyssel for at lære Mejeri-væsen (deraf vel hans senere store Omhu for Mæl-kens Behandling), og endelig var han Infanterist i Viborg. Kort Tid efter blev han gift og overtog, som

tidligere nævnt, sin Broder Peder Larsens Gaard i Flade Klitter.

Morten Bukh havde Sans for det kønne i Naturen og havde stor Lyst og Evne til at holde sin store Have smuk og i Orden. Han plantede mange Hundrede Naaletræer i Lyngbakkerne, og hans Plantage og Have med de pyntelige og nøjagtigt klippede Hække blev meget beundret.

Det var jo en slidsom Ejendom at arbejde med; men Morten Bukh og Ane var de rette Folk paa den Plads. Begges store Flid og hendes Dygtighed og Nøjsomhed i Huset bragte Hjemmet godt gennem 80ernes daarlige Tider Tidligt var man oppe, og naar Morten Bukh ikke arbejdede i Haven om Aftenen, saa lavede han Husflidsarbejde, bandt Løb af Halm eller lavede forskellig Slags Flettearbejde af hjemmeavlede Pil, som han selv flækkede og behandlede. Eller han kartede Uld, strentede Ten eller vandt Garn, mens hans Kone spandt.

Dog kunde hans trods Travlheden tage sig Tid til i Mørkningen at tage Børnene paa sine Knæ og ved Skæret fra Kakkellovnen fortælle for dem, bl. a. af den gamle Pagts Historie, som Børnene husker endnu. — Men det var Ane Nørgaard, som læste højt for Børnene, f. Eks. Ingemanns Romaner.

Morten Bukh var livlig, havde let ved lune Bemærkninger og smaa morsomme Historier, saa Børn og unge befandt sig altid godt i hans Selskab. — De unge holdt Salonskydning ved hans Bakkeskrænter, og de opbevarede Fane, Riffel og Ammunition hos ham. Før Forsamlingshuset blev bygget, fik de ogsaa Lov til at holde Festligheden bag efter Præmieskydningen hos Morten Bukhs. Han deltog selv i Skydningen og var bagfter utrættelig til at lege med de unge og hitte paa Morsomheder for at øge Feststemningen.

Morten Bukh var Formand for Sognets Afholdsforening en Række Aar. Og Husflidssagen havde ogsaa i ham en af sine mest hjælpsomme Venner i Sognet.

Som den endnu ungdommelige, milde og morsomme Mand husker jeg Farbroder Morten fra min Barndom. Men ret tidligt svækkedes han, bl. a. af Gigt, og som andre af Brødrene svækkedes han ogsaa paa Syn og Hørelse. Han fik da, særlig efter sin Kones Død, svært ved at holde Bedriften i god Gænge. En Antydning af en vis Upraktiskhed eller Afmagt

overfor Livets ydre, praktiske Side, som ellers kun findes som et skjult Anlæg i Slægten, viste sig hos ham. Han kom tillige til at gruble over kristelige Spørgsmaal og kom nok til Tider i en ikke ringe Sjæle-nød, inden han tilsidst fandt Fred. Han sluttede sig til Frimenigheden i Ø. Jølby.

Som den beskedne og ydmyge, gæstfri og milde gamle Mand husker vi yngre ham bedst. Saadan var han, naar vi besøgte ham, og han som ganske blind sad og arbejdede flittigt med den Rebslagning, ogsaa han tydede til som gammel.

De to ældste af Ægteparrets Børn blev undervist hjemme de første Aar, saa kom de i den førnævnte Friskole, der begyndte hos Ole Peter Steffensen, men fortsatte i en selvstændig Bygning.

Børnene er:

- 1 **Grethe Marie B.**, f. 1875, g. 1. Gang 1899 med Lærer Niels Peter Jensen, f. 1875, Søn af Jens Christian Jensen, Rakkeby, Vendsyssel, og Hustru Karen Kirstine Jensen. — N. P. Jensen var Lærer i Flade fra 1899 til 1900 og i Gimlinge paa Sjælland 1900—1901, da han døde.

Grethe Bukh blev gift anden Gang 1909 m. Gaardejer Lars Jensen, f. 1867, Søn af Gaardejer Jens Rasmussen, Vemmeløse, og Hustru Kirsten Kældsatter. — Bor i Vemmeløse.

(Lars Jensen var 1. Gang gift med Anna Marie Henriksen, f. 1877, d. 1907. I dette Ægteskab 1 Søn: Jens Rasmus Kristian Jensen, f. 1904, g. m. Gudrun Jensen. Bor i „Ryagergaard“, Gimlinge. Børn: Tove, f. 1927, Odda, f. 1929).

Børn i Ægteskabet mellem Grethe Marie Bukh og N. P. Jensen:

- A Gudrun Jensen, f. 1901, g. 1924. m. Rasmus Skov Rasmussen, f. 1898, Søn af Christian Rasmussen, Skørpinge, og Hustru Marie Skov. — Bor i „Egegaard“, Flakkebjerg.
 - a Keld, f. 1927.
 - b Orla, f. 1929.

Grethe Marie Bukh og Lars Jensens Børn:

- A Anna Marie, f. 1910.
- B Henning Keld, f. 1912.
- C Sigurd, f. 1917.

- 2 **Jens Bukh**, f. 1878, g. 1904 med Ane Pedersen,

f. 1864, Datter af Povl Krogh Pedersen (Frøslev), Tødsø, og Hustru Ane Elisabeth Aggerholm. — Boede i Erslev, Skærbæk og „Kærgaard“ i Flade. Nu bygget en Gaard paa Kortbeks Jord i Flade.

A Anna. f. 1905.

B Poul, f. 1906, g. 1932 m. Karen Blaabjerg, Datter af Gdr. Mikkel Blaabjerg og Hustru Jensine Østergaard, Solbjerg. — Overtaget „Kærgaard“ i Flade.

C Marie, f. 1909, g. 1931 m. Oskar Kortbek, f. 1907, Søn af Gaardejer Peder Kortbek, Flade, og Hustru Petrea Glintborg. — Bor i hans Fødegaard „Kortbek“ i Flade.

3 **Kristian Bukh**, f. 1882, g. 1922 m. Karoline Korsgaard. — Bor i Fødegaarden.

4 **Niels Ebbesen Bukh**, f. 1887, g. 1919 m. Else Katrine Riis, f. 1897, Datter af Musiker Poul Riis, Rakkeby, og Hustru Jytte Marie Blaabjerg. Bor i „Vangsgaard“, Redsted, Mors.

A Henry, f. 1920, d. 2 M. gl.

B Anna, f. 1922.

C Henry. f. 1924.

VI. Slægtled. 7.

Niels Bukh

Niels Lynggaard¹⁾ Jensen Bukh,

f. ²⁴/₈ 1853, d. 1928, g. 1880 m. Johanne Pedersen Ringgaard, f. 1855, Datter af Gaardejer Peder Ringgaard, Gullerup, og Hustru Ane Bovbjerg (Søster til Kristen B., 3, Side 30).

Niels Bukh blev vist som den yngste af Søkendeflokken en Del forkælet som Barn af sin Moder. Han kom — ogsaa som den yngste — baade som Barn og senere til mere at arbejde med Kreaturerne end med det øvrige Arbejde paa Gaarden, saa han blev som Landmand dygtigere i Stalden end i Marken.

En kort Tid var han Soldat i Viborg (taget til Garde, men overført til Infanteriet), derefter kasseret paa Grund af Nærsynthed.

Som ung var han nær Ven med en velbegavet

¹⁾ Opkaldt efter den Side 35 nævnte Niels Lynggaard, men og saa med Tanke paa Farbroderen Niels.

Søn af Lærer Søndergaard, Flade, (han blev siden sindssyg). De to førte rige Samtaler, og Niels Bukh havde fantasifulde og idealistiske Drømme om Fremtiden, vist ogsaa Tanker om en Gerning af aandelig Art. Han var som ganske ung Elev paa Galtrup Højskole, senere paa Askov Højskole. Et halvt Aar opholdt han sig som Landvæsenselev paa Næsgaard Landbrugsskole.

1880 blev han gift og købte den sydligste Del af Faderens Jord, hvor en Gaard blev bygget paa en Plet Jord, som paa de tre Sider var omgivet af Eng; deraf fik Gaarden Navnet „Engholm“.

Det blev et muntert og levende interesseret Hjem, der dannedes i „Engholm“. Ogsaa for Niels Bukh passer Betegnelsen: Stemningsmenneske; og Overgangen mellem lyse og mørke Stemninger kunde være bratte. — Han holdt af det festlige. Var han i det rette Humør, og han var heldigst, kunde han skabe Feststemning i en hel Forsamling; men hjemme ytrede hans Trang til Fest sig paa den Maade (særlig i de yngre Dage), at der skulde gøres noget morsomt ud af selv en nok saa ubetydelig Begivenhed — om ikke andet, saa skrives en Vise derom. En Nat var en stor Tyr fra Naboherregaarden Nandrup kommet løs og gik brølende uden for Sovekammeret, hvor dens Ryg ragede langt op for Vinduerne. Den gjorde Mine til at ville knuse Ruderne — inden for hvilke man diskuterede, om Moder og Børn var bedst sikret paa Loftet eller i Bagerovnen. Hvordan Situationen yderligere udviklede sig fremgaar nogenlunde af nedenstaaende Vers af et længere Digt, som ved et Par tilkaldte Venners Hjælp blev sammensat, da Faren var overstaaet:

„Jeg hurtig sprang af Sengen op
og fik kun halvt beklædt min Krop.
Saa gik jeg til Jens Kristian hen
og sagde: Hør, staa op, min Ven,
sæt dig saa paa den brune Hop'
og rid til Nandrup i Galop
og bed dem skaffe Tyren væk,
hvis ej, jeg tror, jeg dør af Skræk.“

Ogsaa over for sine Børn kunde Niels Bukh være munter. Han var god til at fortælle for dem og fortalte meget for de ældste af Børnene. Han læste ogsaa godt op og holdt meget deraf. Det var almindeligt, at han læste op for alle, der hørte til paa Gaarden, om Vinteraftnerne.

Som Landmand var N. B. vel nok over jævnmaalet. Han fik Morsø Landboforenings Præmie for vel-drevne Landbrug. Han var selv flittig, arbejdede i alt Fald hurtigt, men kunde saa godt holde Pauser ind imellem. Han havde stor Ordenssans, og han lagde navnlig Vægt paa at holde Stalden pæn og ren. Paa Kvægbrugets Omraade var han Forkæmper for det jydsk Kvæg, og han havde en gammel Stamme og en meget yderig Besætning, men man mærkede, at Sagen interesserede ham af andre Grunde end den økonomiske; det var ham mere en Følelsessag end en Forstandssag; det jydsk Kvæg skulde bevares i Jylland.

I det hele arbejdede han helst med, hvad der havde en ideel Side foruden den praktiske. Han var en ivrig Forkæmper for Andelssagen og var med ved Oprettelsen af Faartoft Andelsmejeri; senere var han Talsmand for at bygge et Andelsmejeri i Flade, og endelig var han mere end nogen anden den drivende Kraft ved Oprettelsen af Morsø Andesslagteri, hvor han en Del Aar sad i Bestyrelsen og ved sin Afgang som Bestyrelsesmedlem blev udnævnt til Æresmedlem.

N. B. var i det hele taget en igangsættende Kraft. Han vilde gerne have Forandring. Han holdt af noget nyt. Og han havde Fantasi, Dristighed og Vidsyn. Til at holde ud var han ikke saa god. („Nu er det et skjøn længer“, sagde han tit). Men han var alligevel trofast over for, hvad han havde faaet kær.

Som den egentlige Leder af Foretagender, Foreninger o. s. v. var han ikke særlig egnet. Han havde ikke det rette praktiske Greb, og hans Meninger og Fremgangsmaade var i Reglen ikke de manges. En Paastand, han havde Forkærlighed for, var den, at Flertallet aldrig havde Ret.

N. B. havde stor Lyst og ogsaa nogen Evne til at udtrykke sig skriftlig og navnlig mundtlig. Ved Lejlighed skrev han smaa Artikler i „Morsø Dagblad“ og siden, da dette Blad gik ind, i „Morsø Folkeblad“. Og ofte holdt han Smaataler — muntre el. alvorlige, til Tider stærkt bevæget — ved festlige Lejligheder, Generalforsamlinger, politiske Møder o. s. v. Der kunde heri ligge en vis Ærgerrighed eller Lyst til at spille en Rolle; men der var samtidig en ikke ringe Trang til at gøre Gavn og en Drift til at virke ind paa andre Mennesker. N. B. havde slet ingen Fristelse til at

lade Verden uden om sig gaa sin egen skæve Gang. Han var aldrig blaseret eller ligeglad. Han var utrættelig og umættelig, naar det gjaldt at komme i Forhold til ny Tanker og særlig ny Mennesker. Han fulgte interesseret med i Dag- og Ugeblade (Højskolebladet og Bavnem), læste mange Bøger, ogsaa ret tunge og vanskelige Bøger, som omhandlede religiøse, historiske el. tidsmæssige Spørgsmaal (ikke saa meget opbyggelige eller rent oplysende Bøger) Og han ejede en meget sikker og sund Dømmekraft over for aandelige Spørgsmaal.

Han var fordomsfri og næsten ganske ligegyldig over for de almindelige Omgangsformer. Med en frimodig Selvsikkerhed og maaske halvvejs naiv Tiltro til Mennesker gik han lige paa og gav sig i Snak med høje og lave, kendte og ukendte, helst dus med alle. Tilfældig Medrejsende o. l. var han straks i Samtale med, og der skulde kun en ringe Forhaandskendskab til, før han fandt Anledning til at opsøge og faa en Samtale med et Menneske.

N. B. levede med i Folkets Liv. Den sønderjydske Sag havde helt hans Hjerte, og hvor Lejlighed gaves, søgte han at vække Forstaaelse for Betydningen af Sønderjydernes Kamp. Genforeningen var ham en oprigtig Glæde, og han fik rejst en Genforeningssten i Flade. — Endnu husker jeg ham tydelig i Aaret 1910 komme glædestraalende ud efter at have læst Avisen og sige: „Vi har faaet et nyt Venstreministerium med en Friskolelærer som Konsejlspræsident og en Højskoleforstander som Kultusminister“. — Gennem saadanne Udtalelser evnede han at knytte sine Børns Hjerter til vort Folks Liv. Navnlig var dog N. B. optaget af, hvad der angik Folkets aandelige Liv, og grundtvigsk Kirkeliv og Skoleliv havde i ham en varm Forkæmper. Han var yderliggaaende Frihedsmand paa det aandelige Livs Omraade, var der enige med Folk som Frimenighedspræsterne Brücker og Morten Larsen. Ogsaa i sin Opdragelse var han Frihedsmand. Børnene gik, som hans Brødre Jens' og Mortens, i Friskole. Han brugte aldrig at formane eller holde Opsyn, lige saa lidt som han brugte haarde Midler. Han gav Frihed, viste Tillid og appellerede til Børnenes Ansvarsfølelse. En Søn var paaEfterskole, men længtes saa meget, at N. B. sagde: Du kan jo komme hjem igen. Netop det blev Grunden til, at Sønnen blev. Den samme havde senere

en Overgang Hældning til Indre Mission. Faderens kærlige og fordomsfri Forstaaelse sammen med hans alvorlige Tale om Rigdommen i det grundtvigske Livs-syn var i høj Grad med til at vinde ham tilbage til Hjemmets Opfattelse. N. B. var over for sine Børn besjælet af en levende Retfærdighedsfølelse. De skulde alle nyde ens Ret, og han vilde saa nødig gøre Forskel.

Som for flere af hans Brødre var det ikke let for N. B. at blive gammel. Livets Virkelighed var ikke kommet til at svare til Ungdommens lyse Drømme. N. B. syntes, at saa meget var mislykkedes og smuldreret for ham. Med sit urolige, higende, livsbegærende Sind havde han svært ved at resignere. Men han blev som ældre i sit Sinds Dyb en meget ydmyg Mand. Hans nærmeste blev Vidner til et alvorligt og stilfærdigt Arbejde paa som gammel at blive mere ligevægtig, selvbehersket og kærlig. — Den sidste Gang, jeg talte med min Fader, og Døden var i Vente, sagde han bl. a.: Du synes maaske, det er sært, jeg ikke vil, vi skal til Alters herhjemme; men jeg synes, det kan være lige godt, enten jeg kommer det en Gang mere eller ikke. Det er jo ikke saadan noget, det kommer an paa.

Niels Bukh og hans Kone boede i deres sidste Aar efter at have overladt Gaarden til den ældste Søn i et Hus ved Siden af. Han blev efterhaanden tunghør. Ogsaa han arbejdede da med Husflid, bl. a. Reb-slagning. Lediggang kunde ingen af Brødrene holde ud.

Jeg aftrykker „Morsø Folkeblad“s Omtale af hans Begravelse:

„Amtsraadsmedlem Klaus Dalgaard udtalte, at naar han her vilde mindes Vennen Niels Bukh, kom han først og fremmest til at tænke paa hans Indsats ved Oprettelsen af Morsø Andelsslagteri. Det var Niels Bukh, der først fremsatte Tanken om et Andelsslagteri paa Mors. Med sin stærke Energi førte han Sagen frem og vandt Tilslutning blandt Øens Befolkning. Her mindes jeg ham særlig som den solide og trofaste Arbejdsfælle, ogsaa i de Aar, der fulgte. Naar Slagteriets Historie engang skal skrives, vil Niels Bukh blive nævnt som den, der tog Initiativet og derigennem satte sig et Minde. — Ogsaa paa andre Maader var han en Foregangsmand, og hans Deltagelse i Forhandlingen blev altid paahørt med megen Interesse. Nu stedes han til Hvile efter et virksomt Liv, og vi vil mindes ham som en trofast Arbejdsfælle og god Ven. Baade personlig og paa Øens Landmænds Vegne¹⁾ siger jeg Tak til Niels Bukh og Ære være hans Minde.

¹⁾ K. D. var Formand f. Morsø Andelsslagteri og Morsø

Fra Hjemmet i Flade kørtes til Ansgarskirken, under hvis Buer Niels Bukh saa ofte har siddet.

Pastor Krøigaard talte ud fra Paulus 2. Brev til Korinthierne, hvor han overfor Menigheden ligesom vilde gøre sin Ret gældende til at sætte dem i Rette, vise dem, hvad han kunde rose sig af, skønt det stred mod hans Natur at rose sig selv.

Her ved Niels Bukhs Kiste kunde vi ogsaa som Paulus nævne mange Ting til hans Ros og Anerkendelse. Han var et Menneske, der havde sit eget Ansigt, ikke veegt og ubestemt, men karakterfast; han tilhørte en gammel Slægt og var paa mange Omraader en Foregangsmand og en Mand med en fast Overbevisning. Fra sin Ungdom var han med, hvor der var Liv og Vækst, var blandt de første Elever paa Poulsen Dahls Højskole, han levede med i Menighedens Liv og var stærkt politisk og samfundsinteresset. Der kan findes mange rosende Ord og meget godt at sige om ham, og dog var han et Menneske med Fejl, baade synlige og usynlige.

Da Døden med sikre Skridt nærmede sig, trøstede Niels Bukh sig ikke med, at han havde brugt sin Tid godt paa mange Maader, levet med og været vaagen; han blev ikke Farisæeren, der takkede Gud, fordi han var, som han var; men han følte, at det kom ikke an paa, hvad vi kan roses for, inen om vi staar ret vendt overfor Gud paa Sandhedens Grund; som den trælbundne Synder, der trøster sig til, at Faderen tager Barnet til Naade. Han trøstede sig ikke med, hvad han havde udrettet, men til Guds Naade.

Gud give, at Niels Bukh maa faa opfyldt, hvad her var hans inderste Ønske.

Faderen tager vel Barnet til Naade,
saa tager trælbundne Syndere du!
Gud, for du kender vor Skabelses Gaade,
Støvtraade-Værket du kommer i Hul!)

— — — — —
Aldødes Søn, Højskoleforstander Bukh, Vejstrup, udtalte, at det var svært at gøre det rigtig klart, hvordan Far var. Hans Personlighed kunde ikke trækkes op med et Par Streger. Der var noget mærkeligt, mangfoldigt og levende ved ham. Han vidste, hvad det var at leve et Menneskeliv. Livet blev aldrig for ham noget selvfølgeligt; men han levede med det for Øje at kunne dø, naar han havde fundet Kilden til Livet. Han vidste, at Mennesket er skabt for at leve med Gud. Det falder ikke saa naturligt for os at nævne mange store Egen-skaber hos Far, men eet er sikkert: han forstod at leve et Menneskeliv, og det lykkedes for ham. Han var et af de mest levende Mennesker, jeg har kendt; han kunde aldrig blive træt

1) De Linier vendte N. B. ofte tilbage til sine sidste

af at komme i Forbindelse med nye Folk og nye Tanker. Han holdt aldrig op med at tage imod og blev ved at udvikles til det sidste. Aaben og paalidelig var han over for alle menneskelige Forhold, og han havde en mærkelig sikker Dømmekraft, hvad enten det gjaldt Bladartikler, Foredrag eller Mennesker, han havde mødt. Han havde Sindet aabent for alle Livskilder, baade folkelige og kristelige. Far forstod, hvad der var det største i Livet, og der er derfor mere Grund til at samles i Tak for de Livskilder, som var Fars Livsindhold, end til at sørge ved hans Død. Han havde noget ved sig, som gjorde, at han fik mange Venner, og han vidste, at det ikke var Menneskers ydre Evne og Fuldkommenhed, det gjaldt om over for Gud. Far var en ydmyg Mand med en meget stærk Skyldfølelse, og han fortrøstede sig til, at Guds Kraft netop fuldkommes i Skrøbelighed. Han vidste, at han som syndigt Menneske kan opleve, hvad det vil sige at blive et frelst Menneske. — Guds Velsignelse over Fars Minde iblandt os og over hans Sjæl i Himlen.

— — —

Efter at Kisten var sænket i Graven, og Pastor Krøigaard havde forrettet Jordpaakastelsen, takkede aldødes Søn, Jens Bukh, Enghelm, for den store Deltagelse. Som den af Børnene, der havde været mest sammen med Faderen, kendte han ham bedst, og han maatte sige, at det var egentlig først nu, han rigtig forstod, hvorfor Folk satte saa megen Pris paa Faderen. Det var hans overordentlig levende Personlighed, der gjorde ham til, hvad han var baade hjemme og ude. Tak til de Organisationer, der har tænkt paa Far ved hans Død, og Tak til alle.

Niels Bukhs Kone lever endnu.

Børnene:

- 1 **Margrethe Bukh**, f. 1881, g. 1905 m. Gdr. Karl Larsen, f. 1880, Søn af Gdr. Niels Larsen, Sierslev, Store Hedinge, og Hustru Karen Sofie Nielsen. Bor i „Overgaard“ i S. Draaby.
 - A Karen Nørvang L., f. 1906.
 - B Rigmor Nørvang L., f. 1908.
 - C Johanne Nørvang L., f. 1909, d. 1924.
 - D Dagny Nørvang L., f. 1912.
 - E Niels Nørvang L., f. 1913.
 - F Gudrun Nørvang L., f. 1915.
 - G Anna Nørvang L., f. 1917.
 - H Holger Nørvang L., f. 1919.

- 2 **Ane Bukh**, f. 1883, g. 1904 m. Gdr. Laurits Thomsen Lauritsen, f. 1871, Søn af Gdr. Klaus Larsen, Flade, (se S. 24) og Hustru Ane Sørensen (se S. 24). Boede først i hans Fødehjem i Flade. Nu i Lødderup.
- A Anna Lauritsen, f. 1905.
 - B Holger, f. 1906.
 - C Karen, f. 1907.
 - D Harald, f. 1910.
 - E Hans, f. 1912.
 - F Johanne, f. 1913.
 - G Klaus Kristian, f. 1915.
 - H Signe, f. 1916.
 - I Niels Bukh L., f. 1918, død samme Aar.
 - J Dagny, f. 1919.
 - K Ellen, f. 1921, død samme Aar.
 - L Niels Bukh L., f. 1922.
 - M Helga, f. 1924.
- 3 **Katrine Bukh**, f. 1885, g. 1912 m. Gdr. Kristian Thøgersen, f. 1888, Søn af Gdr. Jakob Thøgersen, Flade, og Hustru Karen Lauritsen (Søster til ovennævnte Laurits Thomsen Lauritsen). Bor i Flade.
- A Svend Thøgersen, f. 1913.
 - B Niels, f. 1914.
 - C Jakob, f. 1915.
 - D Aage, f. 1918.
 - E Jens, f. 1921.
 - F Johanne, f. 1924.
- 4 **Jens Bukh**, f. 1889, g. 1921 m. Anna Spaabæk, f. 1895, Datter af Gdr. Jørgen Spaabæk, Sevel, og Hustru Jensine Jensen. Bor i „Engholm“ i Flade.
- A Niels Bukh, f. 1922.
 - B Kirsten, f. 1924.
 - C Johanne, f. 1925.
 - D Eli, f. 1929.
 - E Helge, f. 1930.
- 5 **Peder Bukh**, f. 1895, g. 1923 m. Metha Christiane Andersen, f. 1900, Datter af Gdr. Anders Truel-

sen Andersen, V. Vedsted, og Hustru Dorthea Klemmensen. — Efter en fri Uddannelse blev Peder Bukh Lærer ved Frederiksborg og Ollerup Højskoler. 1927 Forstander for Vejstrup Højskole. 1931 Præst for Aal Valgmenighed (Oksbøl St.).

- A Folmer Bukh, f. 1924.
- B Kirsten, f. 1927.
- C Agnete, f. 1929.
- D Grethe, f. 1931.

Hermed slutter denne Slægtsbog. Lad den være tilegnet den sidst nævnte: Grethe Bukh med Ønsket om, at hun — og med hende mange i Slægten — maa komme til at ligne sin Oldemoder Grete Marie Pedersen, som hun er opkaldt efter.

„Mens Graven kastes, Vuggen gynger,
og Liv udsletter Dødens Spor,
saa immer sig igen forynger
hver ædel Slægt i Syd og Nord,
og Mindet, som Guds Miskundhed
forplanter sig i tusind Led.“

De 7 Brødres Efterkommere samlet til Slægtsfest paa Bavnegaard 1932.

Nærværende Bog om Slægten Bukh er trykt i 500 Eksemplarer. Den ikke forud bestilte Del af Op- laget henligger hos Valgmenighedspræst Peder Bukh, Oksbøl St., hvor Bogen kan købes. Prisen er 2 Kr., som f. Eks. kan sendes i Frimærker sammen med Be- stillingen. Dog vil Bogen ogsaa kunne faas hos Gaard- ejer Jens Bukh, Bjergby, og Gaardejer Jens Bukh, Eng- holm, Flade. Og den af de enkelte Slægtsgrene, ved hvem Uddelingen af de bestilte Eksemplarer sker, vil ogsaa være villig til at modtage Nybestillinger.

Til Udgifter ved Bogens Udarbejdelse indskød 8 Fættene hver 25 Kr., ialt 200 Kr. Af disse har jeg brugt til Arkivhjælp, Rejser, Ophold i Viborg, Forsen- delser, Porto, Rejseudgifter ved Trykningen m. m. ca. 112 Kr. — 50 Kr. har jeg modtaget som Honorar for Arbejdet.

Udgifterne ved Bogens Trykning er følgende:

Sætning og Trykning af 8 Ark a 68 Kr.	544 Kr. 00 Øre
Papir til 8 Ark	75 „ 20 „
Omslag og Trykning af Omslagsbillede	19 „ 50 „
Bogbinderarbejdet	58 „ 50 „
Clichéer (til Billederne)	201 „ 92 „
	<hr/>
	899 Kr. 12 Øre

÷ Rabat for Kontant.

Disse Udgifter er eller bliver dækket paa følgende Maade:

Rest af de indskudte 200 Kr.	38 Kr.
De forudbestilte Bøger	283 „
Laan fra 4 Familiemedlemmer (indtil Bogens Restop- lag er solgt) a 100 Kr,	400 „
Tilskud fra Klitgaard-Legatet	ca. 150 „

O x b ø l, d. 3. December 1932.

Peder Bukh.

Forord

Det er nu 50 år siden, at bogen om slægten Bukh udkom, og der er fra flere sider yttret ønske om at få en fortsættelse. Den her trykte fortsættelse omhandler dog alene Ane og Jens Bukhs efterkommere.

Da bogen er udsolgt, genoptrykkes den med en fortsættelse, en 2. del. Mens 1. del hovedsagelig bygger på oplysninger fra kirkebøger og Landsarkivet, vil fortsættelsen i højere grad bygge på skriftlige og mundtlige beretninger fra Ane og Jens Bukhs børnebørn.

Der vil i denne del af bogen blive benyttet den nu gængse form for retskrivning.

Sæby, januar 1984

Karen Søndergaard

Jens Bukh Pedersen, Tøving, byder velkommen til slægtsfesten i Bavnegaard.

Slægtsfesten i Bavnegaard 1981

En aften sad nogle af Ane og Jens Bukhs børnebørn sammen ved en fest, og et af dem sagde, at det kunne være skønt en gang at samle alle fætre og kusiner og deres ægtefæller. Det var det almindelig enighed om, men det var Karen Margrethe og Oskar der foreslog, at så skulle det være en rigtig slægtsfest, hvori også børn og børnebørn skulle deltage, og festen skulle holdes i Bavnegaard.

Man henvendte sig til et par af hver gren af familien, der en aften mødtes hos Jens og Ellen for at tilrettelægge sammenkomsten, der blev fastlagt til lørdag den 25. juli kl. 14.30.

Interessen og tilslutningen var overraskende stor. Af knap 200 mulige meldte 150 sig for at deltage.

Nu mødtes initiativtagerne igen og fordelte de praktiske gøremål mellem sig.

Men vejret – hvordan ville der mon arte sig? Ville det drukne i regn? Det ville nok være sikrest at dække op i laden, og det gjorde man så.

Alt var vel forberedt. Der var pyntet med blomster ude og inde, og det var glade og feststemte familiemedlemmer, der samledes om de lange, veldækkede kaffeborde.

Bageste række f. venstre: Ida Nielsen, Jens B. Pedersen, Peder Bukh, Gunnar Bukh, Ejnar Søndergaard, Harald Bukh, Peter Pedersen, Jens Bukh, Karen Søndergaard.

Forreste række f. venstre: Margrethe Pedersen, Anna Jensen, Sidsel Jakobsen, Karen Margrethe Tøfting, Anna Riis, Ellen Bukh, Margrethe Bundgaard, Anna Bukh.

Vi indledte festen med et synge: Som dybest brønd gi'r altid klare vand.

Senere fandt en præsentation af de forskellige familiegupper sted. Af VII. slægtled er kun Emma, der var gift med Niels Bukh, Nyholm, tilbage, og yngste deltager i festen var kun to måneder gammel. Af Ane og Jens Bukhs 25 børnebørn var de 17 til stede, tre er døde og fem forhindret i at deltage.

Vi sang endnu en af de sange, der i bedstefars tid hørte med til en fest i Bavnegaard: Udrundne er de gamle dage.

Jeg var blevet bedt om at læse et par småstykker, moster Karen har skrevet – vistnok da hun var elev på Ollerup højskole. Jeg benyttede lejligheden til at rette en varm tak til Karen Margrethe og Oskar, fordi de ville se os og feste med os. Derefter læste jeg moster Karens beskrivelse af sin fødeby, Flade, og et brudstykke af hendes muntre beretning om den sidste høstdag og om de skikke, der endnu på den tid hørte til den sidste høstdag og -aften.

Efter sangen: Blæsten går frisk over Limfjordens vande, kom børnene i gang med at lege i haven og i gården. Nogle af de voksne var en tur på Dejbjerg, og andre studerede de gamle kort og billeder, der var udstillet i gæstekammeret.

Da der var udtrykt ønske om at få slægtsbogen genoptrykt og viderført, var der lagt papir frem, for at man kunne notere navne og årstal på alle dem, der var kommet til siden 1932, og på dem, der ikke er mere.

Der var ligeledes ønske om, at vi skulle fotograferes, og der blev straks skikket bud efter en fotograf.

Snart var eftermiddagen gået, og vi samledes om de medbragte madkurve.

Inden vi skiltes, rettede Jens Bukh Pedersen en tak til vore værter. De, og alle, der har medvirket til, at det hele skulle klappe, er vi tak skyldige; det blev en festdag, vi sent vil glemme.

Karen

Bagest fra venstre: Marie, Sidsel, Margrethe, Maren og Jens. Siddende fra v. Karen, Ane og Jens Bukh, stående Laurids og Niels.

2. del

Da Jens Bukh omkring 1880 overtog Bavnegaard, var han ikke ganske ung. Han blev gift med Ane Sandal på hendes 22 års fødselsdag, d. 13.10.1882.

De fik otte børn, og det er især om deres liv og virke, der skal fortælles i denne del af slægtsbogen.

Peder Bukh skrev i sin indledning til 1. del: »Den slægt, hvis historie her skal skrives, er en bondeslægt fra Mors. - Der er ingen, der har været bosat uden for Mors, og der er ingen, der har »læst«. Det er en slægt af jævne, velstillede bønder«.

Denne karakteristik kan for så vidt også gælde for Ane og Jens Bukhs otte børn, for udover et højskoleophold og for norges vedkommende i en kort periode en plads uden for øen, søgte de alle tilbage og fandt deres virke der.

De fulgte godt med i de fremskridt, der skete inden for landbrug og husdyrhold. De sluttede op om frimenigheden, og hvis der var mulighed derfor, sendte de deres børn i friskole.

De otte søskende voksede op og levede i en tid i rivende udvikling, en tid med krige og kriser, en tid, der var præget af op- og nedgangsperioder. De oplevede at telefon, elektricitet, radio og fjernsyn fik indpas i hjemmene, og at det blev muligt at flyve jorden rundt på nogle få timer.

Der er i deres levetid sket langt større tekniske fremskridt end i de foregående seks slægtsleds tilsammen.

Bedstemor

Ane Sandal, f. 1860, datter af gårdejer Niels Sandal, Bjergby, og Hustru, Maren Poulsdatter.

Ane gik i den lille friskole i Bjergby.

Der fortælles, at hun i foråret 1882 var i Engholm for at søge plads. Der var Jens Bukh på besøg. Det blev dog ikke til noget med fæstemålet, men da hun skulle gå, sagde Jens: »Lad mig låne en jakke, så vil jeg følge Ane på vej!«

På den tur blev de enige om at gifte sig og at holde bryllup allerede om efteråret.

Jens Bukh trængte hårdt til at få en dygtig kone på gården, de andre brødre havde hver fået deres arvepart udbetalt, så der skulle slid og sparsommelighed til, for at få økonomien rettet op igen.

Det lykkedes fuldt ud for de to, der på en smuk og harmonisk måde udfyldte hinanden. De levede i sandhed »et jævnt og muntert, virksomt liv på jord«.

Ane Bukh var dygtig til at karte og spinde. Jeg ved ikke, om hun også kunne væve, men hun havde to koner, Marie Smed og Else Græsborg, til at væve for sig, og hun har nok hjulpet til med opsætningen.

Når Else Græsborg kom med et stykke »væv«, satte hun sig beskedent på bænken lige inden for døren. Børnene, der var vant til at sige I til ældre mennesker, sagde også I til hende. Da sagde hun meget bestemt: »I skal sige du til mig, når I kan sige du til Vorherre, kan I også sige du til mig«.

Da Ole Højrup fra Nationalmuseet bad mig skrive om uldens tilberedning, fandt Karen både væveprøver og garn. Der var bl. a. prøver af de dynebolstre, Marie Smed omkring 1912 vævede til Maren og Jens, da de skulle giftes.

Det var skik og brug, at man om vinteren lå med hjemmevævede lagner i sengene. Karen fortalte, at når de om foråret havde vasket færene, blev de uldne tæpper vasket i det samme vand, det blev de både rene og bløde af.

I et brev fra Nationalmuseet skrev Hanne Frøsig bl. a.: »Væveprøverne er særdeles interessante for museet at eje; dynestofferne har smukke borter, farverne er så fint afstemte, vævegarnet er meget fint spundet. Ane Bukh må have været dygtig til det arbejde. Og strikkegarnet er en sjældenhed for

museet at erhverve. Det hører til de ting, som var alt for almindelige i sin tid til, at man har fundet dem interessante at gemme. Men det har jo stor kulturhistorisk betydning«.

Ane Bukh var god at gæste, og i de år, hun var enke, fik hun ofte besøg af familie og venner.

Ane Bukh døde i 1948. Hun var den sidste af et slægtled, der havde sat dybe spor efter sig, og som det er værd at mindes.

Om hendes jordefærd skrev Morsø Folkeblad: »Under stor deltagelse begravedes enkefru Ane Bukh, Bavnegaard, Flade, i går fra Ansgarkirken. Til båren var sendt et væld af kranser.

Frimenighedspræst Sv. Krøjgaard holdt en smuk og gripende tale over afdøde, hvis gode egenskaber han fremhævede. Pastor Krøjgaard mindedes sin første tid på Mors, da han altid var sikker på at træffe Ane og Jens Bukh i kirken. Trofast mødte de op, skønt der var lang vej fra Bavnegaard til Ø. Jølby. Trods travlhed på gården havde ægteparret altid tid til at holde andagt, og gennem 64 års virke på Bavnegaard satte Ane Bukh sig et godt eftermæle.

Ved graven takkede den afdødes søn, Niels Bukh, for den store deltagelse.

Bagefter mødtes følget i forsamlingshuset til en mindestund. Her blev bl. a. talt af friskolelærer A. Sørensen, Bjergby, der fremhævede den afdødes store indsats for friskolebevægelsen på Mors«.

Karen

Friskolernes opstående på Mors

For rigtigt at forstå, hvad det var, der i midten af forrige århundrede fik forældre til selv at undervise deres børn, til at ansætte en omgangslærer eller til at bygge en friskole, kan det være ganske nyttigt at se på, hvordan den danske folkeskoles kår og vilkår var på den tid.

I bogen »Den danske landsby« beskrives de således:

»I loven af 1814 var der ingen bestemte regler for undervisningsmetoder. Men i årene efter 1822 indførtes den indbyrdes undervisning i adskillige skoler efter ønske af Frederik VI personlig. De bedre begavede børn skulle hjælpe de dårligere begavede eller mindre fremskredne med at læse og regne efter tabeller, der var hængt rundt om i skolestuen, mens lærerne blot skulle lede det hele ved korte kommandoråb eller stød i en fløjte.

Denne undervisningsform blev dog skarpt kritiseret allerede af samtiden; men den blev først ophævet i 1865.

Der var skoletvang fra 7 års alderen, men den blev ikke indført i praksis, da forældrene ønskede at anvende de lidt større børn som arbejdskraft. Regeringen imødekom forældrenes ønske, at børnene kunne fritages for skolegang uden hensyn til alder, dog at de ind til konfirmationen søgte skolen to gange om måneden.

Efter 1830 udgav Grundtvig en række afhandlinger, hvor han hævdede, det var nødvendigt med fællesundervisning for alle samfundets klasser. Ludvig Chr. Müller kritiserer undervisningen, som den drives: »Læseundervisningen indskrænker sig i almindelighed til øvelse i at udtale ord højt, som findes trykte i en bog, uden at børnene har mere begreb om, hvad de udtaler end en papegøje eller stær ... kun de færreste kan bruge en bog. Ikke én blandt ti kan skrive sit modersmål nogenlunde ordentligt«.

Det var hårde ord, og der skulle gå mange år, før det blev væsentligt bedre.

Derfor opstod der hos nogle forældre et ønske om at give deres børn friere skolegang, end de kunne få i folkeskolen.

Og derfor sluttede nogle forældre på Mors sig sammen og ansatte en omgangslærer, der underviste i nogle hjem i Tøving, Galtrup og Ø. Jølby. Af disse kan nævnes Chr. Niel-

sen, N. P. Jespersen, Poulsen Dal og Lars Vad, der en længere årrække holdt skole i Tøving.

Ane Sandals forældre lod deres ældste børn gå den lange vej til Galtrup, for at de kunne gå i en fri skole, og de gik den lange vej med glæde.

Tanken om at få begyndt en friskole i Bjergby brændte sig imidlertid stærkere og stærkere på.

De byggede den første skole rent bogstaveligt, idet Kristen Boll og Anders Kristensen gjorde arbejdet, og Niels Sandal og Peder Josefsen kørte materialerne uden en øres vederlag.

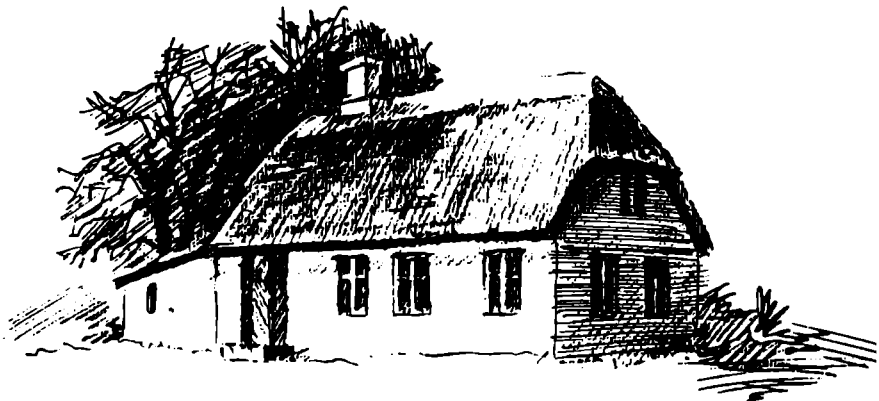
Deres lærer, Kristian Pedersen, opholdt sig sommeren 1868 hos lærer N. P. Jespersen i Galtrup og om vinteren var han elev hos Kristen Kold i Dalum.

I 1869 tog han så sin gerning op i friskolen med en sådan ildhu, at hans elever mindes ham med ærbødighed.

Kristen Pedersen havde sin seng stående i skolestuen; det var jo husets eneste rum. Om middagen gik han med et af børnene hjem til spisning, resten kunne han selv klare, når han fik, hvad han skulle bruge. Kontant løn fik han foreløbig ikke.

Snart blev skolen for lille, der kom flere familier til, og i 1880 købte man Peder Svenningsens ejendom og byggede skolestue til. Skolekredsen forærede Kristen Pedersen skolen og jorden, der hørte til, det var så hans løn. Trofast og opofrende tjente han friskolen i Bjergby og friskolesagen på Mors, så længe det var ham muligt.

(Uddrag af artikel af A. P. Spangsege ved skolens 75 års jubilæum i 1944)

Bjergby friskole

Flade friskole

Da Ane og Jens Bukhs børn nærmede sig skolealderen ønskede forældrene, at de skulle gå i en friskole. Sammen med brødrene Morten og Niels Bukh, Ole Peter Steffensen og et par familier fra Gullerup byggede de den lille friskole, hvor de seks ældste af børnene fik deres skolegang.

60 år senere skrev en elev, Dorte Weste, denne »minderune«:

»Der var engang ... ja, sådan begynder lidt vemodigt så mange gode, gamle eventyr, og sådan begynder også det eventyr, der hedder Flade friskole. Den var engang, men er ikke mere, den synede så lidt, og dens levetid var kun kort, men dens blomstringstid var rig og skøn og står for os, som dengang var elever, i næsten eventyrglans.

Den lille skoles historie begyndte hos gårdejer Ole Peter Steffensen, Vester Flade, i efteråret 1886 (se IV. slægtled 7, s. 31).

På den tid havde det grundtvigske og koldske livssyn allerede fundet et godt grosted og hjemsted her på vor lille ø, særlig vel på Midt- og Nordmors. Ole Peter havde siddet på skolebænk både hos Trier og Kold, og da hans børn voksede til og kom til at trænge til skoleundervisning, blev det en hjerteresag for både ham og hans hustru at få oprettet en lille friskole, der skulle forsage al gold remseri og bygge hele undervisningen op på det levende ord.

I huset var en 17 årig tjenestepige, datter af Niels Peter Lyndrup, Gullerup Mølle. De havde skønnet, at hun havde rige evner, og da hendes lærer, friskolelærer Kr. Pedersen, Bjergby, anbefalede hende på det bedste, besluttede de at bede hende om at blive børnenes lærerinde. Opgaven syntes hende alt for stor, men da de lovede hende et ophold på Askov højskole, gik hun med angst og glæde ind til den gerning, der i nogle år skulle komme til at bære så rige frugter for både hjem og skole.

Allehelgensdag 1886 begyndte så skolen i Ole Peters gæsteværelse med ni børn. – Året efter blev børnetallet så stort, at skolen måtte flytte over i naboensorststue, og igen et par år efter, da flere familier havde sluttet sig til, besluttede forældre-kredsen, som da bestod af brødrene Morten, Jens og Niels Bukh og Ole Peter Steffensen, Flade, og Niels Peter Lyndrup

og Søren Wester, Gullerup, at bygge en lille skole længere østpå, på sydsiden af en bakkeskråning.

De havde vist alle været på Triers, Kolds eller Povlsen Dals højskole og var enige om, at de, selv med økonomiske ofre, ville give deres børn den undervisning og opdragelse, der for dem var den bedste og den eneste rigtige.

Mens skolen blev bygget, havde Kirsten Maria sit første Askovophold, og stor var hendes glæde, da hun kunne tage fat påny i eget hus og med forøgede kundskaber, og dermed også forøget tro og tillid til sin gerning.

Hvor var du lille og beskeden, du min barndoms kære skole; men hvor var der i dybeste forstand højt til loftet og vidt til væggene. Hvor kunne Kirsten Maria med sin pragtfulde hukommelse og sin stærke og inderlige indlevelse i historien gøre denne levende og anskuelig for os. Vi så og levede med dem, alle de henfarne slægter. Og hun var ikke karrig, men øste ud til os af historiens rige forråd. Vor egen historie, verdenshistorie, islandske sagaer, Norges kongekrønning m. m.«.

Således beskriver Dorthea Wester starten af friskolen, og hun fortsætter sin beretning om Kirsten Maria således: »Hun forstod at gøre undervisningen så alsidig, så afvekslende og interessant, at den aldrig blev kedelig for os. Hun gav sig med hele sin sjæl og al sin opfindsomhed og med en vældig energi hen i sin gerning. Mon nogen skolebørn har fået en bedre opøvelse i dansk, regning, geografi, tegning, naturfag end vi fik?«

Dorthea Wester fortæller videre, at religionstimerne var dog de bedste og rigeste, her fik de tillige med det, de fik derhjemme, en skat, de aldrig kunne og ville miste. Hun slutter sin minderune med linjerne:

*»Der skinner en sol i lys og løn,
hvor ånd og mund har mæle,
som fugle små, når skov er grøn,
da kvidre barnesjæle«.*

I maj 1897 forlod Kirsten Maria Lyndrup Flade friskole og giftede sig med Lars Povlsen, Bjergby.

De følgende fem år skiftede skolen ofte lærerinde, børneantallet faldt, og i 1902 lukkede skolen.

Marie og Karen fortsatte deres skolegang i Gullerup friskole, hvor de to yngste, Niels og Laurids, fik hele deres skolegang.

60 år efter Flade friskoles tilblivelse samledes de elever, der boede på Mors, i Bavnegaard hos Ane og Karen Bukh med Kirsten Maria for at takke hende for, hvad hun havde givet dem i deres barndom.

Fra valgmenighed til frimenighed

I dag, da det er almindeligt, at børn – også i ikke-grundtvigske kredse – følger deres forældre til nadverbordet, er det lidt svært at forstå, at spørgsmålet om dette for hundrede år siden kunne skabe sådan et røre, at folk meldte sig ud af folkekirken, og at en valgmenighed blev omdannet til frimenighed, som det skete i Ø. Jølby.

I bogen »Præsten Rasmus Lund og frimenigheden på Mors«, skriver Jens Damsgaard:

»Hele den historiske udvikling, der førte til valgmenighedens dannelse, var båret frem af en stærk trang til fællesskab ved nadverbordet.

I Ansgarkirken var der så godt som hver søndag altergang. Det er jo klart, at under sådanne forhold kom børnene tidligt til at føle trang til at følge forældrene, og så turde hverken Lund eller menigheden nægte børn adgang til nadveren, fordi de var under 14 år.

Rasmus Lund brugte at tage konfirmanderne til alters samme dag, som de konfirmeredes, og endelig holdt han ikke for børnenes vedkommende særligt skriftemål. Man han meddelte dem nadveren umiddelbart efter bekræftelsen af dåbspagten.

Lund tog gentagne gange børn til alters under 14 år, og han blev tiltalt derfor. Først fik han en bøde, og siden ved kgl. resolution af 20. januar 1883 blev anerkendelsen som valgmenighedspræst frataget ham«.

Menigheden stod sammen om Rasmus Lund, og valgmenigheden blev til frimenighed.

Borgerlig og kirkelig vielse

Da Ansgarkirken blev omdannet til frimenighed, skete der så godt som ingen forandringer i gudstjenesten, og frimenigheden kunne virke i langt større ro end valgmenigheden havde kunnet.

Tilbage stod spørgsmålet om kirkelig vielse, de, der tilhørte frimenigheden, var jo trådt ud af folkekirken.

Der måtte komme en løsning på vielsesspørgsmålet, og denne kom, da pastor Lunds datter, Marie, den 24. september 1886 skulle giftes med frimenighedspræst Søren Anker Møller, Klim.

Herom fortæller redaktør Henrik Fog, Nykøbing: »Lund tog til Nykøbing og talte med øvrigheden, by- og herredsfoged Riise. Denne var nærmest ved at gå ud af sit gode skind, da han skulle til at vie præst og præstedatter. Han havde aldrig udført en borgerlig vielse eller tænkt sig muligheden af at kunne komme til at udføre en sådan. Men Lund forklarede på sin jævne og rolige måde hele sagen og fremgangsmåden, og borgmesteren blev nu meget venlig. Marie meldte sig ud af folkekirken, og vielsen kunne lovligt finde sted.

Den borgerlige vielse sattes til tidlig på formiddagen – vistnok kl. 9. Vognene blev holdende på Rådhusstorvet de få minutter ceremonien varede. Man kørte så lige derfra til Ansgarkirken, hvor den kirkelige højtid fandt sted«.

Det var det første tilfælde af borgerlig vielse inden for frimenigheden, snart fulgte flere efter, og det varede ikke længe, før den skik blev almindelig.

75 år senere

»Der var bryllup i Ansgarkirken i Øster Jølby lørdag formiddag – for første gang siden menigheden blev omdannet til frimenighed for 75 år siden. En lovændring har åbnet mulighed for vielse i en frimenighed. Det første par, der blev viet, var Else Margrethe Vester, Bjergby, og Steen Yde Kristensen, Thisted«. (Morsø Folkeblad).

Udskrift
af
Protokol for Borgerlige Egelshaber i
Nykøbing Stads og Hørs Herred

Aar 1909 den 6 August Formiddag Kl. 10 midt for Herredsfogden for Hørs Herred, hans Forfald for hans est. Saldning lig eand jur. E. Nordberg, Ungkuel og Landmand Jens Lassen Søndergaard af Stads og Løgn her godes Bist sammesteds som ønskede at skedes til borgerlig Egelforenings Indgaaelse med hinanden, i det Bortden hore til Formeningheden i Peter Fjølby.

Formant blev

1. Regerens Regering om at skedes til borgerlig Egelshabs Indgaaelse.
2. Den i Lov af 13 April 1851 foreskrevne Kundgørelse hinglaet paa Hørs Herredets Ting den 16 Juli 1907.
3. Daabsaktes, hvorefter Brudgommen er født i Stads den 17 August 1884 og konfirmeret i Stads Kirke den 17 April 1898.
4. Daabsaktes, hvorefter Bruden er født i Stads og Løgn den 12 September 1883.
5. Aktes fra Formeningstingsraad Th. Balcke, hvorefter den den hore til Formeningheden i P. Fjølby.
6. Aktes fra Løgnpræsten i Stads, hvorefter Bruden er udskreven af Skolen i Oktober 1897.
7. Aktes fra Stads Løgnpræsidents Løgnraad, hvorefter Brudgommen, hvis Forsoegelse vel anerkjendes, ikke i de sidste 5 Aar har været udsat for Sættelighed.
8. Erklæring fra Brudeparret om, at de Bort som moet de fødes i Egelshabet, skulle ogsaa drage i den evangelisk lutherske Tro.
9. Aktes fra Brudgommens Fader Lars Søndergaard af

Stade, hvor efter han sam tykker i Egteskabets Indgaaelse. Brudgommen og Lyse, at hans Forældre er Gaardejer Lars Søndergaard af Stade og Hustru Karen Hørgaard Sønneningsen.

Bruden og Lyse at hendes Forældre er Gaardejer Jens Jensen. Bux af Stade og Hustru ^{se det andet} Anne ^{Lindsted}.
 Som Forlovne for, at de iøvrigt intet for at den iøvrigt intet for Egteskabets Indgaaelse var tilstede Gaardejer Lars Søndergaard og Jens Jensen Bux, by og af Stade.

Herredsof den atskilte, at der ikke for ham var medlagt noget Forbud imod Egteskabets Indgaaelse.

De Lovens Forskrifter saaledes var opfyldte og havde Herredsof den, for de Paagældende den i Justitsministeriets Cirkulære af 28 Juni 1851 foraktet Formaningsstale og efter at de begge havde erklæret det for deres Vilje at indgaa Egteskab med hinanden, forog det kan Egteskab som lovligh og med fuld borgelig Eglighed at var indgaaet.

Som Vidner var tilstede Prestforvaren N. Nielsen og Kontorist N. Jensen.

Det hylfede op læst og med Underkrift bekræft. det.

Hordberg.

Est.

Jens Larsen Søndergaard. Margrete Bux.
 Jens Bux. Lars Søndergaard.

Vidner.

Nikolaus N. Jensen

*

*

4 W

Udskriftens Rigtighed bekræftes

den 7 August 1909

B. B. B. B.

VII. slægtled. 5

*Margrethe**Jens*

1. **Margrethe Bukh**, f. 1883, g. 1909 med Jens Larsen Søndergaard, f. 1884, søn af Lars Søndergaard, Flade, og hustru, Karen Svenningsen. D. 1919.
Boede i Tødsø.

Margrethe var den ældste af Ane og Jens Bukhs børn. Hun gik i den lille friskole, hendes forældre og farbrødrene Niels og Morten havde været med til at bygge.

Som ung var hun på Vallekilde højskole, hvor hendes farbror, Peder Mortensen Bukh, var lærer og Poul Hansen var forstander.

Margrethe fik siden plads på Fyn, men måtte på grund af en knæskade forlade pladsen, som hendes søster, Maren, så overtog.

I Bavnegaard anskaffede man sig en symaskine, og Margrethe lærte at sy. Hun var en rigtig læsehest, og det regnedes for en af hendes unoder, at hun havde en bog liggende i bænkøjernet, som hun læste i smug.

Ejendommen Kirkegaard i Flade

I 1909 blev hun gift med Jens Larsen Søndergaard, Flade.

Jens var den ældste af syv søskende. Han mistede sin mor, da han var elleve år. Han fik en streng opdragelse og måtte tidligt gøre gavn derhjemme.

Som ung var han meget interesseret i husflid og præmieskydning.

Han blev som omtalt gift med Margrethe i 1909. Et par hundrede år tidligere havde hans tipoldefar, Kristen Larsen, hentet sin Margrethe i Bavnegaard. (Se III. slægtled. 3, side 22).

Far og mor købte et stykke jord, der havde hørt til præstegården i Flade, derfor fik deres ejendom navnet »Kirkegaard«. De fik nogle travle år i Flade, de købte mere jord, de byggede til, og børneflokkene voksede år for år.

Mor var dybt forankret i det grundtvigske livssyn, hun havde mødt i sit hjem, i friskolen i Flade og i Vallekilde, og det var hendes brændende ønske, at vi børn kunne komme til at gå i en friskole.

Hun fik sit ønske opfyldt, da familien i marts 1918 flyttede til Tødsø, og vi kunne komme til at gå i Tøving friskole, der var oprettet et par år tidligere.

Da var mor allerede mærket af sygdom.

Vi lånte en lukket vogn i Ullerup og i den kørte mor og en sygeplejerske med lille Åge på tre måneder, og jeg, der passede på lille Jens og Laurids, til vort nye hjem. Anna og Grete var kommet sammen med flyttegodset.

De to små drenge, Jens og Åge, døde kort efter. Om som-

Laurids, Grete, Anna og Karen

meren opholdt mor sig meget i haven. Når hun støttede sig til min skulder, kunne jeg hjælpe hende ud og ind.

Året efter blev Ejnar født; men da var mors kræfter udtømt, hun døde tre uger efter, to dage før sin 36 års fødselsdag.

Far var nu alene med fem børn. Han var også alene, den dag han bar sin lille dreng til døbefonten i Ansgarkirken.

Et par år efter giftede han sig med moster Marie. (Se VI. slægtled. 5, nr. 5).

Karen

VIII. slægtled. 1

A. **Karen Søndergaard**, f. 1910.

Bor Rosenstien 2, Sæby.

Karen begyndte sin skolegang i Flade kommuneskole, men fortsatte den i Tøving friskole. Hun ville gerne læse videre, men det kunne der slet ikke være tale om, hun skulle hjælpe til derhjemme.

Efter ophold på Rødding højskole og Snoghøj gymnastikhøjskole ledede hun gymnastik i Tødsø, Tøving og Bjergby.

Da hun et år havde plads i Branderup mølle i Sønderjylland ledede hun gymnastik og folkedans. Hun trænede med et hold folkedansere, der skulle deltage i Det unge Grænseværns årsmøde i Gråsten.

En vinter var hun på Fyn for at starte gymnastikken i en ny gymnastiksal ved Bernstoffsminde friskole. Hun startede med fem hold børn og et hold unge piger. Så ville karlene også have gymnastik, og der blev snart et stort hold. De fik dannet en gymnastikforening og kom i gang med folkedans.

Håndarbejdsuddannelsen fra Snoghøj blev suppleret med et tilskærerkursus, og i vinteren 1938-39 arbejdede hun i Nr. Løgum sogn, som morsingboerne havde tegnet fadderskab til, og hvor de havde været med til at bygge et dansk forsamlingshus.

Der blev snart syv hold til håndgerning og kjolesyning samt gymnastik i skole og forsamlingshus og folkedans i ungdomsforeningen.

Om sommeren deltog hun i Lingiaden i Stockholm.

Derefter blev der råd til en videregående uddannelse, to vintré og lærerkursus på Askov udvidede folkehøjskole.

Så fulgte der 29 års virke ved Stidsholt friskole og ungdomsskole, hvor Marie og Hans Jakobsen var forstandere. Det blev til 29 travle, men rige år med timerne nogenlunde lige fordelt mellem de to skoler.

Den lille friskole ophørte at eksistere i 1970, da hun flyttede til Sæby, og skolen fik nyt forstanderpar.

Karen byggede hus i Sæby og tog straks fat på at få omsorgsarbejde i gang på alderdomshjem, plejehjem og i ældreklubber.

Hun har dog stadig forbindelse til ungdomsskolen, idet hun

er kasserer i skolens elevforening og medlem af skolens repræsentantskab.

Karen er formand for International Liga for Fred og Frihed, Sæbykredsen, og i repræsentantskabet for U-landsfonden af 1962 i Århus. Sammen med fondens ledere har hun rejst i Kenya og Tanzania, og hun er stadig engageret i u-landsarbejde og hjælpearbejde, bl. a. med forsendelse af tæpper til Mother Theresa i Indien.

B. **Anna Søndergaard**, f. 1911.

Bor Torvestien 57, Brøndbyøster.

Anna fik hele sin skolegang i Tøving friskole. Hun kom tidligt ud at tjene, men da hun havde svært ved at finde sig til rette ret længe samme sted, fik hun en noget omskiftelig tilværelse.

Hun har haft et par svære sygdomsperioder. Da hun var først i tyverne fik hun tuberkulose og lå et halvt år på Kommunehospitalet i Århus. Hun blev i lang tid »pustet«, dvs. fik indblæst luft i lungehinesækken for at fremkalde tryk på lungen, så den blev holdt i ro og derved kunne læges. Det krævede stor energi og viljestyrke at komme i gang igen, men det lykkedes, og hun blev rask.

Her skal nævnes nogle af de pladser, hun har haft, for hun arbejdede sig op til at få ret store og krævende stillinger.

Anna var et par år kokkepige på Askov højskole og på Kornetskolen på Kronborg. En længere årrække var hun økonoma ved kvindefængslet i Horserød og siden på gigtsanatoriet i Gråsten.

Anna var god til at tegne, og hun lærte at male porcelæn. Hun har hele Flora Danica spisestellet, som hun har haft på udstilling i København.

Hun har lært sprog og har rejst meget i udlandet, og hun gør det stadig, når der arrangeres pensionistrejser, ligesom hun en gang om året deltager i et otte dages højskolekursus, der afholdes for pensionister.

C. **Margrete Søndergaard**, f. 1912.

Bor Akelejevej 23, Smidstrup Strand, Gilleleje.

Grete, som hun altid er blevet kaldt, var sammen med søsteren Anna på Ollerup højskole i 1932. Siden var hun på septemberkursus på Snoghøj gymnastikhøjskole, og når det var hendes tur til at være pige hjemme, ledede hun gymnastik i Tøving og Tødsø.

Efter et kursus på Hadsten husholdningsskole kom hun i køkkenet på Frederiksborg højskole, et par år efter kom hun til

Hong højskole, hvor hun var køkkenchef i 6 år. Så fulgte der 31 travle år som leder af køkkenet på Frederiksborg højskole.

Grete var en periode medlem af sognerådet i Harreløse og i mange år i menighedsrådet for valgmenigheden. Hun bor nu i et dejligt hus i Nordsjælland, kaldet »Rosenborg« på grund af den smukke rosenallé, der fører ind til huset. Haven rummer efterhånden mange smukke og sjældne planter.

Grete har altid taget sig meget af sine søskendes børn og børnebørn, og de kan slet ikke tænke sig en ferie uden et besøg hos »gamle Grete«.

Grete er stadigvæk i nær kontakt med Frederiksborg højskole, dens tidligere lærere og medarbejdere, og de besøger hende tit og gerne. Og hvis hun ikke har gæster, saver brænde eller arbejder i haven, så er hun nok i gang med at strikke en model til Håndarbejdets Fremme.

- D. Laurids Søndergaard**, f. 1914, gift 1943 med Helga Smedegaard, f. 1921, datter af Katrine og Jens Smedegaard, Tødsø. D. 1962.
Boede i Tødsø.

På grund af faderens gigt og gangbesvær kom Laurids alt for tidlig til at stå for arbejdet i mark og stald.

Efter en vinter på Frederiksborg højskole fik han plads hos Kr. Dalgaard, Tødsø. Her tjente også Helga Smedegaard, og da Laurids i 1943 havde overtaget hjemmet, giftede han sig med Helga.

Gården var gammel, stråtækt og noget forsømt; men det unge par fik efterhånden skik på det hele og fik bygget nyt stuehus og ny stald.

På det tidspunkt var Laurids allerede mærket af sygdom, og han måtte tilbringe en tid på sanatoriet i Skive og på Rigshospitalet i København. Han bar sin skæbne med stor tålmodighed og med støtte fra sin gode kone.

Laurids døde i 1962, og med ham var et usædvanlig mildt og retskaffent menneske gået bort. Det var et stort tab for Helga og de to halvvoxsne børn, Margrethe og Holger.

Helga fik nu en bestyrer, Peter Vigsø, til at hjælpe med bedriften. Et par år senere blev han gift med Margrethe, og de overtog gården.

Helga byggede hus i Gl. Vodstrup og blev sygehjælper på sygehuset i Nykøbing. Den gæstfrihed, familien nød hos hende, mens hun var kone på gården, er ikke blevet mindre, siden hun flyttede i hus, tværtimod, døren er altid åben for Laurids' familie, når de besøger deres fødeø.

Bor Gl. Landevej 82, Tødsø.

Børn:

1. *Margrethe Søndergaard*, f. 1944, gift 1965 med Peder Vigsø, søn af Dagmar og Karl Vigsø, Dråby.
Bor i hendes fødehjem i Tødsø.

Børn:

- A Flemming, f. 1967
- B Lars, f. 1970
- C Anitta, f. 1977

2. *Holger Søndergaard*, f. 1948, bygningskonstruktør, bor sammen med Ane Stine Brix, f. 1934, ekspeditrice, datter af Agnete og Marius Frøkjær, Thisted.
Bor Hanstholmvej 222, Tved, Thisted.

E. **Jens Søndergaard**, f. 1916, d. 1918.

F. **Aage Søndergaard**, f. 1917, d. 1918.

- G. **Ejnar Søndergaard**, f. 1919, gift 1948 med Anna Arentsen Krog, f. 1923, datter af Signe og Rasmus Krog, Erslev.
Bor i Øster Jølby.

Ejnar var kun tre uger gammel, da han mor døde, han var lille og spinkel, men han voksede til og blev både sund og rask.

Som ung tjente Ejnar nogle år hos Jens Have, Alsted. Han skulle have været inde som soldat 4. maj 1940 og havde alle papirer i orden, men så kom 9. april med tyskernes invasion i Danmark, og der stod han så med sine papirer, men uden plads og uden arbejde.

Han har tjent hos Andreas Østergaard i Bjørndrup og været en vinter på Krabbesholm højskole. Han fik plads hos Kr. Sandal i Erslev, og her traf han naboens datter, Anna Krog. De blev gift i 1948, og de boede en kort tid i Thissinghus, men flyttede så til Ø. Jølby, hvor de levede et nøjsomt, men rigt familieliv sammen med deres drenge.

Henning har overtaget ejendommen, og Anna og Ejnar har købt et ret stort hus i udkanten af Ø. Jølby.

Som ung var Anna ude at tjene, og hun har været først på Galtrup og siden på Uldum højskole. Hun gik som barn i friskolen i Ø. Jølby, hvor hendes børn også fik deres skolegang.

Anna går på kniplekursus, og hun laver nogle meget fine ophæng og festremser.

Det sker, at Ejnar fatter stramajnálen og syr korssting eller rya, og det er han efterhånden ganske ferm til.

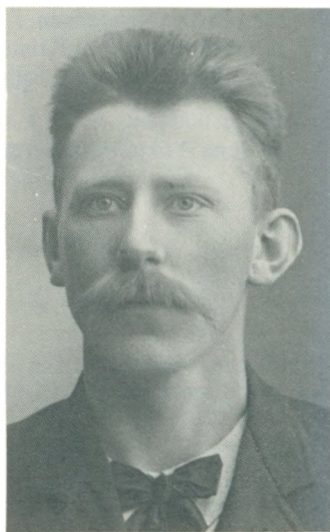
Børn:

1. *Knud Krog Søndergaard*, f. 1951, radiomekaniker. Bor sammen med Lisbeth Jensen, f. 1953, sygehjælper, datter af Anne Lise og Hans Jørgen Jensen, V. Hassing. Bor i Solbjerg.
2. *Henning Krog Søndergaard*, f. 1953, landmand, g. 1979 med Birthe Kristensen, f. 1950, sundhedsplejerske, datter af Gudrun og Toni Kristensen, Fjerritslev. Bor i fødegården, Ø. Jølby.

Børn:

A Jens Ankjær Søndergaard, f. 1979.

VII. slægtled. 5

*Maren**Poul*

2. **Maren Sandal Bukh**, f. 1885, g. 1912 med Poul Pedersen, f. 1882, søn af Mikkel Peter Sørensen og hustru, Maren Poulsen, Bjergby. D. 1974.
Boede i Tøving.

Maren fik sin skolegang i friskolen i Flade. Som ung blev hun elev på Ollerup højskole, hvor J. P. Kristensen-Randers var forstander og Kirstine og Lars Bækhøj var lærere. Det blev indledningen til en meget nær tilknytning mellem højskolen og hjemmet i Bavnegaard.

Maren blev pige på skolen, og det samme gjorde Sidsel året efter, da hun havde været elev, og de var der begge, da Jens kom på skole.

Maren må have befundet sig vel i højskolemiljøet, idet hun siden fik plads på Skamlingsbankens højskole. Hun var også på Brændeskovgaard på Fyn, inden hun blev husbestyrerinde hos Poul Pedersen, Tøving.

De blev gift i 1912.

Enten - eller

I Tøving havde der siden 1861 været gjort friskolearbejde. Undervisningen foregik i et halvt hundrede år i private hjem.

Blandt forældrene i Tøving havde der længe været talt om det ønskelige i at få bygget en friskole, og på grundlag af en privat indsamling med gårdejer Lars Lynggaard Hansen, Kr. Frøkjær Nør og Poul Pedersen gik man i gang, og i 1916 var skolen en realitet.

Foruden de tre ovennævnte bestod skolekredsen da af Mads Vejle, Anton Blåbjerg, Niels Pedersen og Jens Mikkelsen. Da Jens Søndergaards i 1918 flyttede til Tødsø, sluttede de sig også til, og skolekredsen bestod i en årrække hovedsagelig af disse otte familier.

Julie Ottesen var skolens første lærerinde, og efter hende kom der en lang række andre, nogle i kort, andre i længere tid.

Skolen nåede at holde 40 års jubilæum, der fejredes ved en festlighed i skolen med pastor Sv. Krøjgaard som taler.

I alle de år friskolen eksisterede, er de skiftende lærerinder kommet hos Maren og Poul Pedersen. De købte mælk der, formedelst 10 øre pr. liter. Peter har fortalt, at der nok ofte kom lidt rigeligt i spanden, og at modtageren engang havde sagt til ham: »Nå, du vil nok ikke til at måle mælk af, når du kommer i himlen!« Han kan også huske, at hans mor og lærerinden ofte diskuterede, så Poul måtte dæmpe dem lidt ned. »Tag jer selv til først«, sagde han en dag, de havde været lidt hårde i deres dom over en anden.

Maren og Poul deltog i mange af de to-dages friskolemøder, der blev holdt forskellige steder i landet.

Poul var fåmælt, men han var en god lytter, og han kunne le så hjerteligt, når der blev fortalt en god historie. Han var snild på fingrene, og han og drengene tilbragte mange vinteraftener med at binde bøger ind og lave andre husflidsarbejder

Tøving Friskole 1920

Fra venstre i bageste række: Julie Ottesen, Marie Krülmann, Kristian Vejle, Niels Lynggaard Hansen, Valdemar Frøkjær Nør, Ingrid Poulsen, Karen Vig Nør og Anna Lynggaard Hansen. I midterste række: Ejnar Pedersen, Peter Sørensen Pedersen, Kresten Bukhave Nør, Mads Blaabjerg, Anders Valdemar Vejle, Anna Søndergaard, Anna Pedersen, Karen Søndergaard og foran fra venstre: Aksel og Elna Pedersen, Grete Søndergaard, Karen Margrethe og Sidsel Lynggaard Hansen og Anna og Thyra Mikkelsen.

Poul Pedersen døde i 1955.

Morsø Folkeblad giver denne skildring af hans virke:

»Gårdejer Poul Pedersen, Tøving, er efter få dages sygdom afgået ved døden, 73 år gammel.

Poul Pedersen kom meget tidligt til at stå på egne ben, idet hans far døde, da Poul kun var 16 år gammel, og han måtte hjælpe sin mor med at drive gården, til han selv kunne overtage den for omkring 45 år siden.

Gennem det arbejde, han i tidens løb lagde på ejendommen, viste han sig som en dygtig og energisk landmand, og ved sin beskedne og stiltfærdige fremtræden fik han mange venner.

Foruden at passe sin gård kunne han afse tid og kræfter til andre områder, og han har i tidens løb haft adskillige tillidshverv, bl. a. i sognerådet, mejeriet, venstreforeningen og brandkassen. Han var desuden ejendomsskyldsvurderingsmand. Hvad han så end påtog sig, så udførte han et godt og pligtopfyldende arbejde.

Poul Pedersen efterlader sig hustru og tre børn.

Familiebillede taget 1918 i haven hos Maren og Poul Pedersen, Tøving.

søn og en datter bor hjemme, mens en anden søn er gift i Tøving«.

Peter og Margrethe overtog nu gården og deres mor blev boende hos dem.

Maren var særdeles udadvendt, og hun var levende interesseret i verden omkring sig.

Hun var aldrig gladere, end når der var udsigt til at komme ud at se sig om. I mange år foregik skolens årlige sommerudflugt med hest og vogn. Det var festligt med den lange række af vogne med glade børn, der vinkede med flag og råbte hurra til alle, de kom forbi.

Utallige er de ture, hun har foretaget med familien. Også enkelte udenlandsture blev det til.

I de senere år var Maren dog noget svækket og ofte sengeliggende. Margrethe påtog sig da den store opgave at passe hende ved siden af det daglige arbejde på gården.

Maren døde i 1974, 89 år gammel.

VIII. slægtled. 2

A. **Peter Sørensen Pedersen**, f. 1913.

Bor i fødegården, Tøving.

Peter fik sin skolegang i den nye friskole i Tøving. Efter konfirmationen var han en vinter på Salling ungdomsskole og siden på Ollerup folkehøjskole.

Peter har viet hele sit liv til landbruget, han var en vinter på Ladelund landbrugsskole for at dygtiggøre sig, og gården bærer da også præg af hans store dygtighed og ordenssans.

Som sine søskende gik han til gymnastik, og han var med ved landsstævnet i Ollerup.

Han har været medlem af gymnastikforeningens bestyrelse og formand for ungdomsforeningen i Tøving samt i bestyrelsen for sparekassen.

Peter har foretaget utallige bilture i ind- og udland. Norge har været det foretrukne feriemål, men der er også blevet til ture i Østrig og England.

Peter var i mange år medlem af folkedansereforeningen og han har deltaget i mange stævner både herhjemme og i udlandet.

B. **Jens Bukh Pedersen**, f. 1915, gift 1938 med Ellen Nielsen, f. 1916, datter af Sine og Mikkel Nielsen, Tøving. D. 1982.

Boede Ullerup mark, Tøving.

Jens var den livligste af Maren og Poul Pedersens børn. Han var altid parat med en rask replik.

Han var en vinter elev på Salling ungdomsskole, og fik siden delingsføreruddannelse på Ollerup folkehøjskole, hvor Niels Bukh kom en gang om ugen for at lede delingsførerholdet.

Jens ledede i mange år gymnastikken i Tøving, og en tid også i Flade.

I 1938 blev han gift med Ellen Nielsen, som han havde gået i skole sammen med. Hun var, som han, interesseret i gymnastik og var i flere år en sikker fløjmand på Tødsø holdet, mens hun tjente i præstegården. Hun fik et højskoleophold på Rødding højskole inden giftermålet.

Ellen og Jens byggede en gård på jord, der var udstykket fra Ullerup.

Ellen gik med i arbejdet i mark og stald. Jens var mere udadvendt, han ville gerne ud at tale med folk, og han havde flere tilidshverv, han var medlem af sognerådet, i bestyrelsen for Flade Mejeri og formand for Tøving Venstreforening. Jens interesserede sig også for politik og for, hvad der foregik ude i verden, og han var glad for at komme ud og se andre lande og deres sæder og skikke. Da mejerierne på Nordmors arrangerede en tur til England, var Jens med. Det blev en stor oplevelse for ham, og han fortalte ofte om den rejse, og om, hvad de havde set derovre.

I mange år havde han og Ellen det hverv at uddele ugeblade på Mors. Deres son, Poul, var ugebladsdistributør, og to gange om ugen kørte de til Thisted og hentede ugeblade, som blev fordelt til alle butikker og kiosker på øen.

Jens var medarrangør ved den store familiefest i Bavnegaard i 1981.

Kort tid efter blev han syg, og da han ikke havde kræfter til strengt arbejde, fik han lavet et hønsehus til dværghøns for dog at have noget at gå og pusle med.

På en campingtur til Tåsinge blev han alvorlig syg. Han blev flojet til Nykøbing sygehus, hvor han få dage efter døde, 67 år gammel.

Deres tre børn er alle bosat uden for øen. Ved deres og broderens hjælp driver Ellen gården videre.

Ellen har ikke mistet interessen for gymnastik, som hun stadig dyrker. Hun er stille og beskeden og er med sit milde væsen afholdt af familie og venner.

Børn:

1. *Poul Bukh Pedersen*, f. 1941, vognmand, g. 1966 med Inger Wisborg, f. 1942, ekspeditrice, datter af Asta og Herluf Wisborg.
Bor Snebjerg, Herning.

Børn:

- A Marlene, f. 1967
- B Rikke, f. 1969
- C Jacob, f. 1969

2. *Lis Bukh Pedersen*, f. 1944, sygehjælper, g. 1979 med Gunnar Moldrup, f. 1940, chauffør, søn af Agnete og Anker Moldrup.
Bor Svenstrup ved Aalborg.

Børn:

- A Jan, f. 1970
- B Dorte, f. 1971

3. *Birthe Bukh Pedersen*, f. 1951, sygehjælper, g. 1974 med Niels Meiner Jensen, f. 1949, plejehjemsleder, søn af Lilly og Bøje Jensen.
 Bor i Nibe.

Børn:

- A Jens, f. 1975
 B Bøje f. 1977
 C Louise, f. 1981

- C. **Margrethe Pedersen**, f. 1921.
 Bor i fødegården i Tøving.

Margrethe har som sine brødre været først på Salling ungdomsskole og siden på Ollerup folkehøjskole.

Hun har haft plads på Stidsholt ungdomsskole og i Ljørslev præstegård, men som eneste datter har der været brug for hende derhjemme.

Margrethe har taget del i ungdomsarbejdet i sognet, hun har deltaget i gymnastik og folkedans og forskellige kurser.

I de mange år hendes mor var svagelig, har Margrethe været meget bundet til hjemmet.

Siden har hun en gang om ugen været frivillig medhjælper på Riises Minde, et arbejde hun er meget glad for. Hun kører tur med kørestolspatienter, køber ind for dem og hjælper med et strikkearbejde, der ikke vil lykkes eller med montering af et håndarbejde.

Når Ensomme gamles Værn tager på udflugt, tager hun med for at hjælpe, hvor der er behov for det. En evnesvag pige glæder sig hver torsdag til hendes besøg og følger hende hele dagen. Ensomme gamles Værn afholder hvert år kursus for de frivillige, og der deltager hun gerne.

Margrethe og hendes mor har i mange år samlet på udklip fra Morsø Folkeblad, når der var noget af interesse for familien. Kronikker, referater og nekrologer fra udklipsbogen har været til uvurderlig nytte og støtte ved udarbejdelsen af denne del af slægtsbogen.

VII. slægtled. 5

Sidsel

3. **Sidsel Bukh**, f. 1887, d. 1937.
Boede Bavnegaard, Flade.

Sidsel var nok den livligste af søstrene. Hun havde en livlig fantasi, og da hun tillige var fingernem, kunne hun fremstille næsten alt, hvad hun havde brug for. Hun kunne tømre et hus sammen til kyllingerne, men hun beklagede sig dog over, at hun ikke kunne tække - husene havde jo stråtag den gang.

Hvis hun og hendes søskende ville opnå noget hos deres far, var det Sidsel, der skulle klare sagen. Således overrumplede hun ham en gang, mens han læste avisen, og fik lov til at holde et danse-gilde i storstuen.

Sidsel har været elev og pige på Ollerup højskole.

Af efterladte breve fremgår det, at hun har tjent hos Frode A. Dal i Ø. Jølby.

Frode A. Dal, der var søn af tidligere højskoleforstander Povlsen Dal, var bager. Han var en lang årrække organist ved Ansgarkirken, og i henvend 20 år ledede han sangforeningens kor, der en gang om ugen mødtes i hans hjem.

Sidsel har også været på Liselund menighedsskole ved Sla-

Flade Friskole 1898.

I bageste række fra venstre ses som nr. 2 Maren, nr. 4 Margrethe og nr. 6 Sidsel. Foran hende (med de blanke knapper) står Jens. På bænken foran sidder som nr. 2 Marie og nr. 4 Karen. Desuden er der fire børn fra Engholm, Katrine, Ane, Jens og Peder og den yngste af Morten Bukhs børn, Niels Ebbesen Bukh.

gelse, hvor der et par gange om året afholdtes to ugers samvær med talere og deltagere fra hele Norden. Man samledes med den grundtvigsk-prægede personlighed Niels Dael som midtpunkt.

Sidsel havde ingen børn selv, men hun omfattede sine søskendes børn med stor kærlighed. Få kunne som hun fortælle eventyr, rim og remser. Og skulle der være fest i Bavnegaard, var hun sjælen i arrangementerne.

Fra min allertidligste barndom kan jeg huske, at vore dukker altid blev væk op til jul, men de dukkede op igen juleaften, og nu manglede de hverkan arme eller ben, og de havde fået nyt tøj. De havde været under behandling hos moster Sidsel.

Flokken af børnebørn blev større, og nu skulle der rigtige gaver til. Så drog hun og Karen til Nykøbing for at købe bøger, spil, stoffer til forarbejdning af gaver og meget mere, så den store vadsæk var propfuld, når de kørte hjem.

Mon ikke alle børnebørnene med stor glæde tænker tilbage på de mange 2. juledagsfester i Bavnegaard, hvor vi dansede om juletræet, fik gaver og legede ordsprogsleg.

Efter bedstefars død i 1930 drev Karen og Sidsel gården videre ved hjælp af en bestyrer. De holdt de gamle traditioner i hævd, og arbejdet gik som før både ude og inde.

Da moster Sidsel var omkring 50 år gammel, indhentede sygdommen hende. Hun lå på sygehuset nogle måneder, men fik sit ønske opfyldt og kom hjem, da hun skulle dø.

Hun døde i september 1937.

Det var en streng tid for bedstemor og moster Karen, der nu havde mistet deres bedste støtte.

Der blev så stille i Bavnegaard, da Sidsel var død.

Karen

- - -

Deres bestyrer, Kresten Krog, var til uvurderlig hjælp, ikke mindst nu, da Sidsel var død. Hans virke i Bavnegaard kom til at strække sig i over 30 år.

Kirstine og Jens

VII. slægtled. 5

4. **Jens Bukh**, f. 27. juni 1889, g. 14.6.1912 med Kirstine Lynggård, f. 29.9.1888, datter af Sidsel og Peder Lynggård, Klitgård.

Jens Bukh var af Bukh-slægtens Bavnegårds-gren. Folk, der kendte det gamle brødrekuld, har sagt, at slægtspræget var slået godt igennem. Der var otte børn på Bavnegård, og Jens var nummer fire i rækken.

Han blev, som sine to brødre, uddannet ved landbruget og var på Ollerup højskole. Det var før fætterten Niels Bukhs tid på skolen.

Ved giftermålet overtog de hendes fødehjem i Bjergby.

Om brylluppet har Karen Bukh berettet i en stil skrevet på Ollerup højskole:

Et bryllup

I juni måned for tre år siden fik jeg indbydelse til at komme til bryllup. Brudgommen var af min familie, og bruden, i hvis hjem brylluppet skulle stå, var fra nabobyen.

Da vi, der hørte til den nærmeste familie, skulle med til Nykøbing, hvor vielsen skulle foregå på Rådhuset, blev dagen selvfølgelig imødeset med stor glæde og forventning, da vi aldrig havde været med til det før.

Jens Lynggaard, Marie Lynggaard, Peder Lynggaard, brudeparret Kirstine og Jens Bukh, Jens Bukh, Lars Lynggaard. Nederst: Sidsel Bukh, Maren og Poul Pedersen, Karen Bukh.

Bryllupsdagen oprandt med klart vejr og dejligt solskin, og tidlig om morgenen kørte vi så afsted til brudens hjem, hvor vi skulle spise frokost og være færdig til at køre til Nykøbing kl. 8. Da vi kom, var bruden pyntet, og hele huset stod i festglans; alle vegne var der pyntet med flag og blomster. Da vi havde spist frokost og drukket kaffe, blev der spændt for, og vi kørte så afsted den næsten tre mil lange vej til Nykøbing.

Kl. 11 skulle vi være på Rådhuset, og på slaget 11 indfandt borgmesteren sig i stiveste puds, uniform og trekantet hat. Derefter gik vielsen for sig på stiv og højtidelig måde; brudeparret skrev deres navne under, så var det forbi.

Nu skulle vi hen og drikke kaffe, som vi nok kunne trænge til, da det var ved middagstid, og vi straks skulle ud at køre igen på den støvede landevej til Øster Jølby, hvor det øvrige brudefølge skulle møde os ved kirken. De var allerede mødt, da vi kom, og så snart der var spændt fra, gik vi i lang procession til den blomstersmykkede kirke, hvor vi tog plads og sang: »Det er så yndigt at følges ad«. Derefter holdt præsten en god tale til brudeparret, og til tonerne af »Jert hus skal I bygge« vandrede vi parvis op at ofre, først vi unge, og derefter de gamle. Så sang vi nok en salme, og højtideligheden var forbi.

Nu fik enhver travlt med at ønske brudeparret til lykke, og

imens blev der spændt for, vognene blev nu ordnede efter familie og rang, som det sig hør og bør. Da vi kom omtrent til bryllupsgården, kunne vi høre musikanterne, som sad nede i haven og spillede »Der er et land«. Endelig var den lange køretur forbi, og vi skulle nu have os vasket og børstet inden middagen.

Straks efter blev vi budt til bords, og der blev snart fyldt omkring de lange borde i storstuen og dagligstuen. Nu kom de hvidklædte opvartere med suppen, og skeerne kom i gang, derefter fik vi helleflynder og steg, så blev der sunget og holdt et par taler, blandt andet blev der også mindet om, at der ikke havde været bryllup der i gården siden brudgommens bedsteforældre var blevet gift. Nu havde vi hvilet os lidt, og kunne tage fat på vingelé og kransekage med vin til. Endelig var spisningen forbi, den havde været i tre timer, og vi unge længtes efter at røre benene i en svingom, men vi måtte jo vente til opvarterne havde spist og bordene flyttet ud.

Imens skiftede vi kjoler, spadserede i haven eller beså de mange brudegaver, som i løbet af dagen var strømmet ind.

Imidlertid var der gjort ryddeligt i storstuen, og musikanterne stemte op med en vals, som brudeparret ene dansede. Så kunne vi begynde at more os, og skønt det var meget varmt, gik dansen dog lystigt.

Ud på aftenen blev der serveret kaffe og chokolade.

Da kl. var hen ved 3, begyndte det at lysne i øst, og vi var trætte af at danse, så vi fandt det passende at tage hjem.

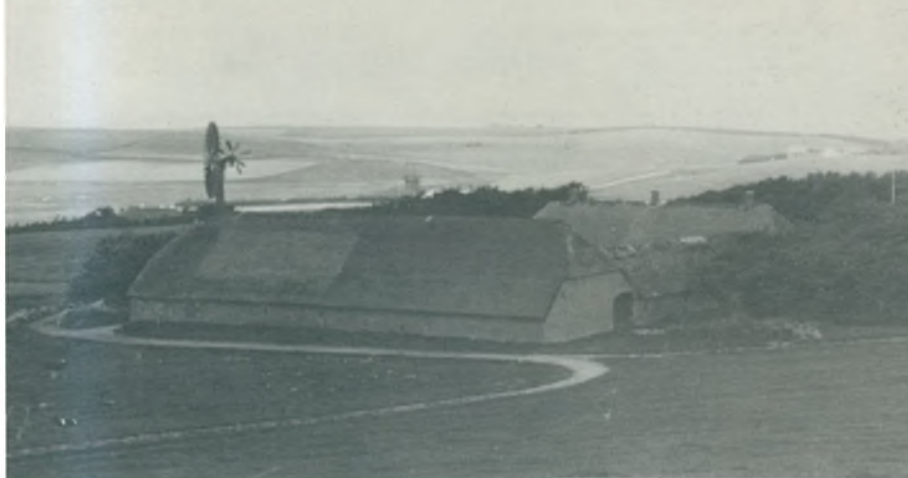
Da vi kom hjem, var det hel lys morgen; men det kneb ikke med at falde i søvn efter den lange og anstrengende dag.

Der blev gjort et godt og respektabelt arbejde på gården. Jens Bukh drev et alsidigt landbrug med lige vægt på stald og mark. Hans indsigt i faglige spørgsmål og hans initiativ vakte andres respekt. Han blev bl. a. udtaget til dommer for jysk kvæg ved ungskuerne. Han var også medlem af Morsø Landboforenings bestyrelse.

Om et par af de første år på gården har Jens Bukh selv skrevet (på omslaget af en bog med Blichers digte):

Årene 1914-15

»Året 1914 begyndte med megen regn og lidt frost, og endelig først i april kom der tøvejr, men jorden var i høj grad ubekvem. Når en mand stod på slæben, kunne man knapt se, hvor han havde kørt. Med harvningen gik det ikke stort bedre, vi harvede 4 gange igennem med sæddækker, og dog var der kun så megen

Lindbjerggaard 1920

muld om de tørre knolde, at de lige kunne dække kornet, og hvor kornet blev lagt, var jorden hård som et lergulv.

Den 8. maj kom der en lille tår vand, dog så meget, at både korn og frø kunne skyde, men koldt var det hele foråret lige til den 10. juni.

Når ordsproget siger, at maj kulde gør laderne fulde, så må 1914 absolut ikke regnes med. Fra 8.-16. juni var vi i København. Tørken vedblev, høsten blev ualmindelig lille, og græsset groede kun elendigt, og samtidig blev kålroer og turnips angrebet af larver, så bladene på store strækninger var helt ribbede. Mange pløjede roemarken og såede påny, jeg truede også et stykke, men lod det dog være.

Flere gange i sommerens løb drog tordenbyger forbi, endog så nær som i Fårtoft. Der fik de rigeligt vand. Først den 6. juli, altså efter 8 ugers tørvejrr kom regnen i form af en voldsom tordenbyge, der var ledsaget af storm, som væltede flere møller.

Høsten kom selvfølgelig tidlig, sidst i juli høstede rug og det andet korn fulgte hurtigt efter. Varm havde sommeren været lige fra den 10. juni og høsten igennem, så varmt, at det var næsten uudholdeligt at være i sengen.

Efteråret var ligeledes tør, så man vanskeligt kunne skrællepløje og gødnings- og roekørselen foregik ualmindelig let. Først omkring 1. oktober blev jorden rigtig opblødt.

Høsten tegnede til at blive meget lille, men det var dog først da den var kommet i hus, at man kunne se, hvor lidt der var, men af meget god kvalitet. Roehøsten var også lille, 600 tdr. mindre end i 1913 og 1000 tdr. mindre end i 1912, Der måtte spares på foderet, derom var alle enige, og før jul fik vore kreaturer ikke nær det, de kunne æde.

Den 1. august 1914 brød krigen ud, og snart indkaldtes i hele

landet. Her blev de første indkaldt midt om natten, og ingen troede, at vi kunne undgå krigen. I disse dage taltes der kun om krig.

Den 5. august blev flere indkaldt, deriblandt vores karl. En forfærdelig masse rygter om krigen var i omløb, men det aller-meste var løgn.

Vi så et luftskib (Zeppeliner), der sejlede ude over Vesterhavet.

Straks ved krigens begyndelse blev eksporten stoppet både til England og Tyskland, så vi hverken kunne komme af med kreaturer, smør, flæsk eller æg. Efter nogle dages forløb lød det dog, at nu var der atter åben, men næsten straks efter blev der meddelt, at det var stoppet. Sådan gik det en uges tid med stoppet en dag og åben en anden. Men efter en halv snes dage forløb blev eksporten genoptaget omtrent som tidligere.

Straks efter krigens begyndelse steg hestepriiserne, og de vedblev at stige, så at en førsteklasses hest betaltes med 2000 kr. Omkring 1. august kunne man købe linkager til 6,85 øre pr. pund. Jeg købte 5000 pund, i januar kostede samme 14 øre og andre kager steg naturligvis i forhold dertil. Korn steg fra 5 til 11 øre i november. Da solgte jeg 25 tdr. korn, og i begyndelsen af 1915 steg prisen til 14-15 øre, da solgte jeg ca. 60 tdr.

Kreaturer, flæsk og smør holdt omtrent den normale pris, dog var smørret ved nytårstid i 136 øre pr. pund. Hen på vinteren steg kreaturerne også en del, så at en almindelig stud kostede godt 40 øre pr. pund.

Fra 1. august til 1. november havde vi flere karle: N. Thomsen, Marinus Andersen, Laurids Bukh og Åge Steffensen.

Straks efter krigens udbrud kom så godt som al handel til at foregå kontant, men da eksporten var stoppet, og vi intet kunne udføre, så det hele en tid lidt broget ud.

I januar 1915, da vi kastede sne, både lynede og tordnede det«.

Jens Bukh var en flittig mand. Foruden at passe bedriften sammen med sin dygtige kone, fik han også tid til at tage del i sognets arbejde. Han var medlem af sognerådet i 21 år, heraf 20 år som formand. Flere store arbejder blev til virkelighed i hans formandstid, bl. a. en ny skole i Alsted. Nordmorsvejen var han med til at forberede.

Han var altid optaget af tidens strømninger og blev den første i Bjergby, der ejede en bil.

I 1947 solgte Kirstine og Jens Bukh gården til sønnen Peder og flyttede ind i et hus, som de byggede på gårdens jord.

Kirstine og Jens Bukhs børn og børnebørn 1947.

Bageste række fra venstre: Peder Bukh, Jens Jensen, Jens Bukh, Gunnar Bukh, Harald Bukh med Niels Peter, Peter Damsgaard.

Midterrækken fra venstre: Sidsel Damsgaard med Svend Erik, Else Bukh med Kristian, Thora Bukh med Jakob, Jens Bukh, Kirstine Bukh, Anne Bukh, Anna Bukh med Poul, Anna Jensen med Agnete og Gudrun.

Forreste række fra venstre: Kirstine, Karen Marie og Jens Bukh, Jens Kr. Jørgen Damsgaard, Elly Bukh, Jens Bukh. Senere fødte børnebørn: Karen Bukh, Egon og Hans Jensen, Gunhild Bukh, Henning Bukh. Bjarne Damsgaard.

Endnu i en årrække, indtil 1958, passede han hvervet som sognerådsformand.

I de seneste år tog han det mere med ro, men fulgte i øvrigt med i hvad der rørte sig og passede stadig nogle tillidshverv. mange bøger blev læst. Bjergby bibliotek måtte ty til de større biblioteker for at dække behovet.

Den ugentlige bridgeaften hørte også med. I mere end 30 år forsømte han ikke disse aftener.

Jens Bukh døde den 12. februar 1967 og ligger begravet ved Ansgarkirken.

I forbindelse med dødsfaldet skrev Morsø Folkeblad bl. a.: »Jens Bukh var en mand af få ord, men med bestemte meninger, læste meget og var interesseret i sin slægts historie.

slægten karakteriserede ham med citatet: »En mand af gammel dyd og dansk oprigtighed«.

Kirstine Bukh døde den 7. april 1974, 85 år gammel.

I Morsø Fokeblad stod at læse: »Kirstine Bukh, født Lynggådr, var fra Klitgård i Fårtoft. I 1912 blev hun gift med Jens Bukh og sammen overtog de Lindbjerggård i Bjergby, som de i 40'erne overdrog til en søn.

Siden boede parret i et hus de havde bygget på ejendommens jord.

Kirstine var en dygtig og arbejdsom kvinde, der på en enestående måde har været sin mand behjælpelig i drift af gården og som sognerådsformand. De to hjalp hinanden trofast«.

Gunnar

Min bedstefar

Set med nutidens øjne ville Jens Bukh nok let blive karakteriseret som autoritær, stivnakket og hovmodig.

Alle, der haft det held at kende ham mere end flygtigt, ved, at intet er mere forkert.

Med et solidt fundament i landets og slægtens historie, liberalismen og det grundtvigske livssyn var han en helt usædvanlig sammensat personlighed, der hvilede i sig selv.

Stout, jordnær og upåvirkelig af leflen var han respekteret af alle – børn som voksne. En respekt der ikke skyldtes frygt, men en respekt for personen. Man vidste hvem han var, og hvad han fandt rigtigt og forkert.

Bedstefar var ikke blandt de mest talende. Han talte når det var nødvendigt. Var emnet historie eller politik kneb det derimod aldrig med ordene. Så var han en levende og engageret fortæller.

Poul

Min bedstemor

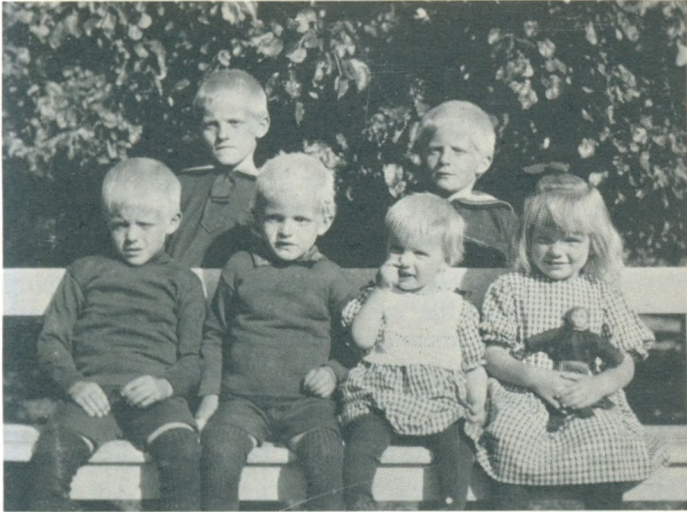
I de mange år hun fik lov at leve – hun blev 85 – forgyldte hun vort liv.

Hun var en ener, en begavet lytter og fortæller. Enestående tolerant og retfærdig – havde humor og levede for at skabe glæde.

Havde man behov for et fristed for at søge trøst eller bare snakke, gik man aldrig forgæves hos bedstemor.

Når jeg tænker på bedstemor, hører jeg altid hendes hjertelige latter. Hun lo meget – også hvis der var problemer. Hun fik dem altid drejet og gjort til noget forbipasserende. Og det slog aldrig fejl – kort efter lo hun og vi andre lo med.

Bedstemor var det stabile og retfærdige bagland for bedste-

*Jens og Peder.
Gunnar, Harald, Anna og Sidsel.*

far og hele familien, men ville aldrig selv fremhæves på nogen måde.

Gunhild

— — —

Kirstine og Jens Bukh var stærkt knyttet til Gullerup friskole, hvor deres seks børn, trods skiftende lærerinder, fik en god skolegang.

VIII. slægtled. 4

- A. **Jens Bukh**, f. 11. april 1913, g. 23. april 1937 med Thora Jensen, f. 16.7.1912, datter af Karen Marie og Jakob Andreas Jensen, Solbjerg.

Jens var på Ollerup højskole. I sine unge år var han en ivrig skytte. Han aftjente sin værnepligt i Viborg og har senere været mangeårigt medlem af hjemmeværnet. Et medlemskab der blev belønnet med fortjenstmedalje for trofast tjeneste.

Samme år, som de blev gift, købte Jens og Thora en landbrugsejendom i Thorup, hvor de fortsat bor.

Jens har været en dygtig landmand. Ikke mindst det sortbrogede kvæg har haft hans interesse.

Et nybygget hus har nu udskiftet landbrugsejendommens bygninger.

Børn:

1. **Karen Marie**, f. 21.10.1940.
Gik som sine søskende i Skallerup friskole. Siden Galtrup Efterskole, Viborg Gymnastikhøjskole og Skals Håndgeringsskole. G. 25.9.1965 med Vagn Fredholm, f. 15.4.1936, søn af Johanne og Svend Fredholm, Bjergby.
De driver en landbrugsejendom i Vester Jølby.

Børn:

- A Ole, f. 1969
 - B Bent, f. 1970
 - C Kim, f. 1971
2. **Kirstine**, f. 23.11.1941, g. 21.10.1965 med Kent Frederiksen.
Kirsten er ansat i Sparekassen SDS, København.
Bor i Ganløse.
 3. **Jens**, f. 9.11.1942, g. 1975.
Uddannet som murer og har senere specialiseret sig i at lægge marmorgulve.
Bor i Brørup.

Børn:

- A Lasse, f. 1976

4. *Jakob Andreas*, f. 29.5.1946.
Uddannet som landmand og har en gård i Gesten. G.
8.3.1975 med Else Marie Elbæk, f. 9.5.1947, datter af
Kirsten og Peder Elbæk, Vejen.

Børn:

- A Allan, f. 1976
B Jan, f. 1978
C Mette, f. 1983

- B. **Peder Bukh**, f. 28. oktober 1914, g. 13.4.1941 med Else
Kirstine Roslev, f. 27.8.1918, datter af Kristiane og Jens
Roslev, V. Hvidbjerg.

Var på Ollerup højskole og Ladelund landbrugsskole.

Peder og Else købte i 1941 en landbrugsejendom i V. Hvid-
bjerg. I 1947 overtog de Peders fødegård, Lindbjerggård i
Bjergby, som de stadig driver.

Han blev i 1958 valgt som sognerådsformand i Alsted-
Bjergby og afløste her faderen, Jens Bukh, der havde haft dette
hverv i 20 år.

Han beholdt posten til kommunesammenlægningen i 1970.
Har også haft bestyrelsesposter i Morsø Elværk og Vestkraft
samt i repræsentantskabet for Morslands Folkeblad, tillige
med arbejde i landvæsens- og ligningskommissionen.

Børn:

1. *Jens*, f. 29.6.1942.
Han har været på Galtrup Efterskole, Rødding højskole
og Bygholm landbrugsskole. Senere uddannet som revisor
og merkonom og driver revisorvirksomhed i Sundby. G.
29.4.1972 med Inger Steffensen, f. 2.10.1945, datter af
Erna og Gunnar Steffensen, Ml. Jølby.

Børn:

- A Bjarne, f. 1974
B Morten, f. 1978
C Annette, f. 1980

2. *Kristian*, f. 4.7.1946.
Student fra Nykøbing gymnasium. Uddannet som dyr-
læge på Landbohøjskolen. Efter en periode som assistent
købte han i 1976 praksis i Oddense, Salling. G. 4.7.1970
med Inger Marie Thøgersen, f. 22.7.47, datter af Anna og
Jens Thøgersen, Vils.

Børn:

- A Lene, f. 1973

B Birgitte, f. 1975

C Anne, f. 1981

3. *Henning*, f. 13.8.1952.

Har været på Salling ungdomsskole. Udlært som smed og har siden 1974 været ansat hos »Cimbria« i Thisted som montør. Nu firmaets regional salgschef i Afrika. G. 5.7.1980 med Hanne Foged Pedersen, f. 11.7.1947, datter af Henny og Jens Pedersen, Thisted.

Bor i Nors.

Børn:

A Vibeke, f. 1974

B Dorthe, f. 1981

C. **Gunnar Bukh**, f. 10. november 1915, g. 12.9.1939 med Anna Jensen, f. 9.9.1915, datter af Karen Marie og Jakob Andreas Jensen, Solbjerg. Bor i Bjergby.

Uddannet som landmand og tjente bl. a. hos Jens Lynggård i Klitgård.

I 1935-36 ophold på Ollerup højskole.

I 1939 købte han jord fra sit fødehjem, Lindbjerggård i Bjergby. Her byggede han og Anna samme år en landbrugs-ejendom, som de fortsat driver. Undervejs er der købt mere jord til. Interessen har i særlig grad været knyttet til kvægavlen.

Gunnar har i en årrække været engageret i arbejdet omkring Bjergby friskole og i nogle år som bestyrelsesformand. De tre børn har alle gået i Bjergby friskole.

Den historiske interesse er stor og Gunnar har gjort en række fine stenalderfund på sine marker.

Børn:

1. *Elly*, f. 18.6.1943.

Har været på Galtrup Efterskole, Viborg gymnastikhøjskole, Engelsholm håndgerningsskole og tilskærerskole i Aalborg. G. 23.5.1968 med Poul Bovbjerg, f. 27.5.1941, søn af Margrethe og Peder Bovbjerg, Outrup.

Bor i Østergaard, Fjallerslev.

Børn:

A Per, f. 1970

B Gunnar, f. 1972

C Ann Marie, f. 1975

2. *Poul*, født 3.5.1946.

Har været på Galtrup Efterskole og taget præliminære-

samen på Vebbestrup kostskole. Ansat i politiet i 1968 og er nu politikommissær hos rigspolicechefen. G. 24.11.1973 med Birthe Hansen, f. 12.10.1949, datter af Esther og Otto Johannes Hansen, Sunds.
Bor i Værløse.

Børn:

A Morten, f. 1974

B Claus, f. 1977

3. *Gunhild*, f. 13.4.1951.
Uddannet som sygeplejerske på Thisted sygehus. Arbejder nu på Københavns amts sygehus i Herlev. Samlever med Claus Henrik Phigalt, f. 10.1.1949, søn af Lilly Agnethe og Poul Henning Olsen, Søborg.
Bor i Bagsværd.

Børn:

A Christian, f. 1982.

- D. **Harald Bukh**, f. 6.4.1917, g. 21.10.1941 med Anne Bukhave, f. 24.2.1921, datter af Sørine og Niels Peter Bukhave, Tøving.
Bor Bukhave, Tøving.

Anne og Harald har begge været på højskole, Anna i Ry og Harald i Ollerup.

Da de blev gift, købte de en ejendom på 20 tdr. sæde i Nord Tøving. Fire år senere overtog de Annas fars fødehjem, Bukhave, der på det tidspunkt var ret forfalden med stråttækte udhuse. Gården var uden elektricitet og med en lille besætning, så der var nok at tage fat på.

Der er bygget ny kostald, svinestald og lade. Stuehuset er repareret, isoleret og har fået nyt tag.

Med enestående flid, dygtighed og omhu er gården blevet forbedret, så den i dag betragtes som en af de bedst drevne der på egnen.

Harald har været sognefoged, og der bliver tid til at samle på gamle mønter.

Børn:

1. *Niels Peter Bukh*, f. 26.3.1945.
Landmand og svejser.
Bor Bukhave, Tøving.
2. *Karen Bukh*, f. 11.9.1948.
Sygeplejerske, g. 1972 med Aage Korsgaard, ingeniør, søn af Else og Svend Korsgaard, Lødderup.
Bor i Nykøbing.

Børn:

- A Claus, f. 1973
- B Henrik, f. 1975
- C Trine, f. 1978

E. Sidsel Lynggaard Bukh, f. 4.10.1918.

Sidsel var på Ollerup gymnastikhøjskole og havde tillige et ophold på Hadsten husholdningsskole. Hun var meget interesseret i gymnastik og ledede gymnastik i Bjergby flere år, et enkelt år havde hun plads i huset, ellers hjalp hun til hjemme, både ude og inde.

I 1939 blev hun gift med Peter Poulsen Damsgaard fra Sundby, og samme år overtog de hans forældres gård, Bruunsgaard i Sundby, som i mange år havde været i slægten Damsgaards eje.

Sidsel døde 5. maj 1966.

I 1976 solgte Peter Damsgaard gården og købte et hus i Sundby, hvor han bor nu.

Deres fire børn er født i Sundby.

Børn:

1. *Jens Christian Damsgaard*, f. 13. juni 1940.
Han blev 21.6.1964 gift med Bente Holberg Nielsen, f. 9.7.1941, Kjellerup, Hørup sogn, som datter af gårdejer Clemmen Nielsen og hustru, Anna Hoberg. Tog studentereksamen fra Silkeborg seminarium 1964. Jens Christian og Bente er begge lærere ved skolen i Rindum ved Ringkøbing, hvor de også bor.

Børn:

- A Bo, f. 1965
- B Peter, f. 1968
- C Torben Clemmen, f. 1973

2. *Jørgen Damsgaard*, f. 3.1.1943.

Han blev gift 2.6.1967 i Bedsted kirke med Karen Marie Nielsen, f. 16.7.1946 i Sindbjerg som datter af Gudrun og Marinus Nielsen. Jørgen Damsgård er gårdejer og tillige ansat som plejer ved sygehuset i Viborg øst. Karen Marie er sygeplejeassistent.

De bor i Løvel ved Viborg.

Børn:

- A Jan, f. 1968
- B Claus, f. 1971
- C Lars, f. 1973
- D Allan, f. 1981

3. *Svend Erik Damsgaard*, f. 28.11.1944.
 Gift 22.3.1981 med Jonna Nørgaard Jensen, født 27.12.1953, datter af Elisabeth og Jens Kristian Jensen, Nykøbing.
 Efter endt skolegang var Svend Erik på efterskole og arbejdede ved landbruget indtil militærtjenesten. Efter ophold på Rødding højskole blev han ansat ved postvæsenet i Nykøbing M.

Børn:

- A Christian, f. 1970
 B Erling, f. 1971
 C Henrik, f. 1981

4. *Bjarne Damsgaard*, f. 11.3.1951.
 Bjarne tog studentereksamen fra gymnasiet i Nykøbing 1970. Demitteret som civilingeniør fra Danmarks tekniske Højskole i 1976. Ansat som civilingeniør hos Forsvarets Forskningstjeneste.
 Bor i København.

F. Anna Bukh, f. 17.4.1920.

Hun var i sine unge dage ude at tjene en gang, var ellers hjemme, hvor hun hjalp til både ude og inde. En sommer var hun på Vallekilde højskole.

Den 17.4.1941 blev hun gift med Jens Jensen fra Sundby. Jens var f. 22.7.1913, søn af Sidsel og Jeppe Jensen, Sundby.

Sammen overtog de den gamle slægtsgård, Sundbygård i Sundby, som de drev sammen i mange år, indtil Jens døde 65 år gammel.

I forbindelse med dødsfaldet skrev Morsø Folkeblad bl. a.: »Jens Jensen var kendt på egnen, især for sit gode humør og fordi han godt kunne lide at være sammen og snakke med andre«.

Anna solgte siden gården til sin yngste søn og byggede et hus i Sundby, hvor hun bor nu.

Børn

1. *Agnethe Jensen*, f. 11.3.1943.
 Hun gik, som senere hendes søskende, i Sundby skole. Derefter på Jebjerg ungdomsskole og Frederiksborg højskole. Agnethe, der er ugift, bor i N. Sundby. Hun er beskæftigelsesvejleder i Vadum.
2. *Gudrun Jensen*, f. 11.3.1943.
 Hun var som sin tvillingsøster på Jebjerg ungdomsskole

og Frederiksborg højskole. Hun blev 29.8.1975 gift med Jens Vangsgård Nielsen, Sundby, f. 3.9.1941, søn af Ingrid og Anders Nielsen, Sundby. Gudrun er kontorassistent og Jens er teknisk assistent.

De bor i Hjørring.

Børn:

A Anders, f. 1976

B Dorthe, f. 1978

3. *Egon Jensen*, f. 12.9.1948.
Fik realeksamen i Solbjerg, udlært som tømrer og konstruktør. Blev gift 19.9.1978 med Lene Worm, f. 14.1.1952, datter af Kirsten og Ove Worm, Thorup. Egon er nu taksator for Baltica.
De bor i Mejrup.

Børn:

A Signe, f. 1980

4. *Hans Kristian Jensen*, f. 16.6.1954.
Fik realeksamen på Solbjerg, siden på Asmildkloster landbrugsskole. Han blev 31.1.1981 gift med Anne Margrethe Håning, f. 20.2.1954, datter af Ragnhild og Charles Håning, Flade. De overtog Hans' fødegård, Sundbygård.

Børn:

A Joan, f. 1976

B Jens, f. 1980

VII. slægtled. 5

Marie

5. **Marie Bukh**, f. 1891, g. 1921 med **Jens Larsen Søndergaard**, Tødsø (se VII. slægtled. 5, nr. 1). D. 1953.
Boede i Tødsø.

Maries barndom har nok været præget af de omskiftelser, der førte til lukning af den lille friskole i Flade, så hun kom til at fortsætte sin skolegang i Gullerup friskole. Marie lærte stejlskrift i skolen, og bevarede livet igennem denne karakteristiske skriveform.

Hun fortalte sjældent om sin barndom. Men hun har fortalt, at tøjet – som det var skik dengang – gik i arv fra de ældre til de yngre søskende. Hun »arvede« Jenses sko, og hun syntes, det var en stor skam, at hun skulle gå med et par drengesko på fødderne.

Marie var elev på Ollerup højskole, og hun fortalte med glæde om opholdet og om cykelturene til Svanninge bakker og Bregninge kirke på Tåsinge.

Hun havde plads hos Johan Georg Jensen i Ø. Jølby, og hun omtalte ham med stor respekt. Han var meget velhavende, og i

Ejendommen i Tødsø

huset, han byggede, var der et stort badeværelse, som på den tid blev betragtet som det vildeste luksus.

Ellers har Marie hjulpet til derhjemme i Bavnegaard, hvor der for det meste var to af døtrene hjemme ad gangen, og hun har deltaget i gymnastikken i forsamlingshuset.

Da mor blev syg, flyttede vores pige til Bavnegaard, og Marie kom for at passe mor og være husbestyrerinde hos os.

Da Ejnar blev født og mor døde, tog hun sig af ham, som havde han været hendes eget, og efter et par års forløb blev hun og far gift med hinanden. De fik fire børn, to drenge og to piger.

Vi var nu to hold børn, men vi har altid følt os som en stor børneflok.

Far havde været en slider; men en medfødt hoftefejl og en tiltagende gigtlidelse gjorde, at han ret tidligt blev uarbejdsdygtig og kun kunne gå ved hjælp af to stokke, men han slap for det, han gruede allermost for – at skulle blive sengeliggende. Han troede ikke på, at han skulle blive gammel, og da familien syntes, han skulle have nyt tøj til sin yngste datters konfirmation, kunne han ikke se, at der var nogen grund til det, for det ville han jo ikke få brug for.

Men han tog grundig fejl; sygdommen gik så nogenlunde i ro, at han fik en tålelig tilværelse, og der blev brug for både dette og flere sæt tøj.

Vi børn klarede nu arbejdet i mark og stald, og Marie spinkede og sparede for at vi rent økonomisk kunne klare krisen i trediverne.

I 1943 overtog Laurids ejendommen, og far og Marie flyttede til Syd Tødsø. Her fik de ti gode og rolige år sammen, til hun døde i 1953.

Jens Søndergaard på Hvilehjemmet i Glyngøre

Marie var stille og beskedent og hun havde svært ved at give sine følelser til kende. Hun var meget arbejdsom, og hun nynnede tit på en salme til arbejdet, og da oftest denne:

*»Kærlighed fra Gud
er det store bud,
er det eneste, jeg ved,
blev i kærlighed,
og du har Guds fred,
thi Gud selv er kærlighed«.*

Far opholdt sig i mange år på hvilehjemmet i Glyngøre, og der var han meget glad for at være.

Han kom i forbindelse med Ole Højrup fra Nationalmuseet. Han bad far skrive om livet på landet i gamle dage. Far skrev om arbejdet i mark og stald, om tækning og mønning af huse, om ølbrygning og andre huslige gøremål samt om bryllupper og andre familiefester.

Far tilbragte sine sidste år på Erslev alderdomshjem, hvor han døde en uge før sin 90 års fødselsdag.

VIII. slægtled. 5

A. **Jens Bukh Søndergaard**, f. 1923, d. 1972.

Boede i Thisted.

Jens gik som sin søskende i Tøving friskole. Han kom tidlig til at tage del i arbejdet derhjemme, og han kom også ud at tjene.

Det viste sig meget tidligt, at han havde den samme hoftefejl som sin far, og den var allerede i 20 års alderen så generende for ham, at han måtte opgive at blive landmand.

Han boede nogle år sammen med sine forældre i Syd Tødsø og slog sig på kurvemageriet. Senere købte han hus i Vildsund, hvor han om sommeren havde is- og pølsebod, indtil han flyttede til Thisted, hvor han lejede et værelse og et stort, lunt kælderrum til værksted.

Hans store fritidsinteresse var musik, og han traktede flittigt sin harmonika.

Jens døde i 1972, kun 48 år gammel.

B. **Aage Søndergaard**, f. 1925, g. 1965 med Erna Johansen, f. 1929, datter af Marianne og Kr. Johansen, Ø. Jølby.

Bor Anemonevej 1, Fårup v. Nykøbing.

Der kunne godt skrives en lang historie om Aages barndom, for han var en rigtig vovehals, og et par gange var det også nær gået galt, f. eks. da han var alene og kæntrede i en båd på Tidselkæret, eller da han faldt på hovedet ned i en sav, han havde stillet på højkant.

Aage havde i sin ungdom flere virkelig gode pladser. Som den eneste af brødrene var han soldat. Han var en vinter elev på Rødding højskole og det blev en stor oplevelse for ham. Da hans ældre bror, Laurids, blev syg, passede han gården.

Efterhånden havde han sparet så mange penge sammen, at han kunne købe en landejendom i Erslev. Erna Johansen, Ø. Jølby, kom som husbestyrerinde, og et par år efter giftede de sig og fik sønnen Bent.

For nogle år siden solgte de gården og købte hus i udkanten af Nykøbing, og Aage fik arbejde ved Metallic.

Børn:

1. **Bent Johansen Søndergaard**, f. 1966.

Går på handelsskole. Bor hjemme.

- C. **Ida Søndergaard**, f. 1926, g. 1953 med Jørgen Chr. Nielsen, f. 1927, søn af Marie og Aksel Nielsen, Skovby Nymark.
Bor Huggetvej 127, Skovby Nymark, Bogense.

Efter at Ida i 1943 havde været elev på Stidsholt ungdomsskole, gik hun i gang med at få en handelsuddannelse, og hun startede på Lødderup mejeri med at sælge smør og ost.

Hun var en sommer på Ryslinge højskole, og da hun var færdiguddannet, kom hun til Skovby brugs på Nordfyn. Der mødte hun Jørgen Chr. Nielsen. De blev gift og købte en nærliggende købmandsforretning, som Ida passede. Jørgen Chr. arbejdede ved landbruget, men blev senere postbud.

Købmandsforretningen blev nedlagt, og Ida arbejdede en tid som kassedame i en nærliggende brugs.

Da de boede i et ferieområde, var det nødvendigt for Ida at lære tysk, og da hun var begyndt, fortsatte hun, indtil hun kunne tage HF eksamen i tysk.

Ida og Jørgen Chr. har taget del i det kulturelle liv i sognet, og i mange år var de blandt hovedkræfterne, når der skulle spilles dilettant. Jørgen Chr. var i mange år i bestyrelsen for forsamlingshuset.

Børn:

1. *Birgit Nielsen*, f. 1957, d. samme år.
 2. *Aase Nielsen*, f. 1960.
Køkkenlederassistent, bor sammen med Per Lundorff Nielsen, f. 1957, elektroingeniør, søn af Inger og Børge Lundorff Nielsen, Søndersø.
Bor Bakkeskråningen 4, Odense.
 3. *Svend Nielsen*, f. 1962.
Tømrer. Bor hjemme.
- D. **Helga Søndergaard**, f. 1929, g. 1954 med Verner Lund, f. 1933, søn af Jenny og Carlo Lund, Ny Gesinge, Tåsinge.
Bor i Verners fødegård, Vandmøllegaarden, Stemmersvej, Ny Gesinge.

Helga var en sommer elev på Stidsholt ungdomsskole og om vinteren pige der. Hun har dog med flere afbrydelser tilbragt det meste af sin ungdom på Frederiksborg højskole, hvor hendes søster var køkkenchef, i alt fem år. En vinter var hun sammen med en veninde pige på Voss højskole i Norge. De var også sammen to somre på den gamle middelalderborg, Drags-

holm i Nordsjælland, der var omdannet til sommerpensionat. Den mellemliggende vinter var hun elev på Danebod højskole, hvor Verner Lund fra Tåsinge også var elev, og de forlovede sig.

Han fik aftjent sin værnepligt, og Helga var nogle måneder hjemme, mens hendes mor var syg.

Helga og Verner blev gift i 1954, og Verner fik arbejde ved postvæsenet i Svendborg. De boede i Verners hjem.

Nogle få timer efter at deres datter, Inga, blev født, døde Verners far pludselig. Verner måtte opgive sit arbejde ved postvæsenet og blive landmand, og han og Helga købte gården.

Jenny blev boende sammen med dem i mange år. Hun blev siden gift med Niels Jacobsen og flyttede til Skovballe.

I mange år har de haft gæster på »bondegårdsferie«, især mange fra Norge. Nogle kommer år efter år til stor glæde for begge parter.

Når gæsterne omtaler opholdet i Vandmøllegaarden er der altid to ting, de nævner, Verners hjertelige latter og Helgas gode mad.

Børn:

1. *Inga Lund*, f. 1954.

Husholdningslærer og køkkenleder, Skelskør højskole, g. 1980 med Karsten Lund Pedersen, f. 1958, førstekommiss i brugsen, søn af Kathe og Poul Pedersen, Sorø.
Bor Haverupvej 6, Sorø.

Børn:

- A Christa, f. 1980
B Morten, f. 1983

VII. slægtled. 5

Karen

6. **Karen Bukh**, f. 1893. D. 1966.
Boede Bavnegaard, Flade.

Karen begyndte sin skolegang i friskolen i Flade, og da den ophørte at eksistere i 1902 fortsatte hun i Gullerup friskole. Hendes jævnaldrende, fætterten Peder Bukh, Engholm, kom ligeledes til at gå den lange vej til Gullerup.

Børnene i Engholm måtte selv bestemme, hvor de ville fortsætte deres skolegang. Jens valgte at gå det sidste år i kommuneskolen, mens Peder valgte friskolen.

I sin erindringsbog »Folket formede mig«, har han fortalt om skolen og to af de lærerinder, der har været tilknyttet den.

Gudrun og Elise var begge gode fortællere, og han skriver, at de fortalte litteratur og Danmarkshistorie, så det fængslede, og at børnene i perioder levede så stærkt med i fortællingen, at de i frikvartererne legede det, de havde fået fortalt.

Han fortalte videre, at bibelhistorien fik størst betydning for dem, den blev fortalt ud af fortællerens personlighed, så det greb dem og gav dem tro.

Ollerup. Folkehøjskolen set fra haven.

Deres lærerinde, Elise, der stammede fra Møn, blev senere gift med Peder Mortensen Lynggaard (se nr. 7, side 43).

Derhjemme i Bavnegaard kunne der nok – med så stor en børneflokk – af og til gå livligt til. En af de ældste søstre havde en aften beklaget sig over, at hun ikke kunne få ro til at skrive brev, for Jens savede med løvsav, Marie spillede på harmonika og Niels og Laurids sloges.

Som de fleste af sine søskende var Karen også elev i Ollerup og i længere tid også pige der. Lars Bækhøj, der var gift med hendes kusine, Kirstine, var nu forstander ved skolen.

Der er ingen tvivl om, at årene i Ollerup har betydet umådelig meget for hende, og hun fortsatte med at holde forbindelse vedlige med Bækhøjs og andre, hun havde lært at kende i Ollerup.

Resten af sit liv tilbragte hun hjemme i Bavnegaard. Hun var meget arbejdsom og altid beskæftiget ude og inde.

Karen deltog gerne i møder og sammenkomster, men hun var meget beskeden og stilfærdig og aldrig den, der gjorde sig bemærket.

Nogle af de stile, hun skrev, men hun var på højskole, viser, at hun havde både lune og fantasi, og at hun var god til at formulere sig. Hun fortæller om den sidste høstdag, at den altid gik med sang og lystighed, når der var udsigt til at blive færdig, og at det ofte næsten var mørkt, når de kom hjem med det sidste læs. Hun fortæller videre:

»Det er heldigst, at det sidste læs ikke er alt for stort, da hele personalet skal op at køre hjem, og nu bliver der en ordentlig syngen og sludren; men før vi ved af det, er vi hjemme i den mørke lade, som nu er helt fuld foruden en stor havrestak i går-

En flok piger fra Flade og Bjergby-området til gymnastik-opvisning i Galtrup ca. 1910. Bagest fra venstre nr. 2 Marie, nr. 3 Karen, nr. 5 Kristiane Søndergaard. Foran hende, nr. 4 fra venstre Karen Søndergaard. Karen og Kristiane var søstre til Jens L. Søndergaard.

den. Nu går det i en fart med at få malket og få os pyntet lidt, for vi skal ind og spise steg og rødgrød, og da kan det hælde, som vi sidder bedst, at der ind ad døren kommer et grueligt spøgelse, en høstmand, som naboens karle har skabt af et knippe halm og noget gammelt tøj. Et sådant uhyre kan fremkalde stor rædsel og forstyrrelse. De mest modige farer jo ud for at finde gerningsmændene og se at få dem med ind, og det er da ikke umuligt at træffe en hel bande mellem buskene i haven; men de er ikke helt uvillige til at følge med ind.

Er det nu så heldig, at der er en, som kan spille på harmonika, får vi os en fornøjelig dans, og der er ikke spor træthed at mærke, skønt vi har slidt og slæbt hele dagen.

Ud på aftenen drikker vi chokolade og kaffe, så slutter vi gildet med en sang, og naboens karle, som måske ikke er færdige med deres høstarbejde, skal hjem og hvile ud til næste dag. Men da kan det hælde, når vi endelig er blevet færdige til at gå i seng, at der ikke er spor af sengekæder hverken i karle- eller pigekammeret, og nu bliver den en søgen og leden overalt, og først ud på natten er der ro og stilhed i lejren«.

Da Sidsel var død og hun og bedstemor blev alene, kom der ofte gæster på besøg; men efter bedstemors død blev besøgene sjældnere og sjældnere, og Karen blev ensom.

Men det skete, at der kom fjernere slægtninge for at se den

gamle slægtsgård, så lavede hun op, viste rundt og fortalte, og hun gjorde det med stor glæde.

I de senere år forhindrede sygdom hende i at tage del i menighedens liv, som hun higede imod og længtes efter.

*Som tørstige hjort monne skri
alt efter det rindende væld,
så monne og efter dig hige,
o herre, min tørstende sjæl;
thi du er den levende kilde,
og drikke så gerne jeg ville
for aldrig at tørste igen.*

Karen døde i 1966 og blev begravet på Ansgars kirkegård ved siden af Sidsel.

Et kapitel om livet i Bavnegaard ender her.

Men historien om Bavnegaard er ikke slut. Den vil der blive fortalt videre om andetsteds i bogen.

Karen

Niels og Emma

VII. slægtled. 5

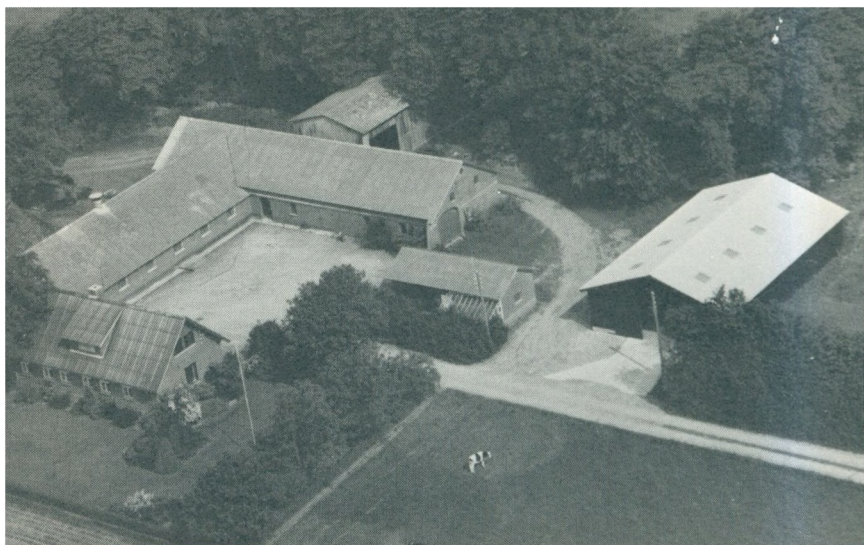
7. **Niels Bukh**, f. 1897, g. 1923 med Emma Martinussen, f. 1899, datter af Martinus Martinussen og hustru, Ane, Flade. D. 1978.
Boede i villa Bavnehøj, Flade.

Allerede som dreng var Niels interesseret i jagt. Han havde lavet en træbøsse og gik rundt og sagde: »Puf - puf«. Da han blev spurgt om han skød noget, svarede han, at han lige havde set »kanten« af en ræv.

Foruden højskoleopholdet i Ollerup var Niels også på Asmildkloster landbrugsskole. Under 1. verdenskrig var han indkaldt til sikringsstyrken, og da der var russiske krigsfanger i København, havde han og hans kammerater det hverv at holde vagt over dem.

Niels og hans bror Laurids var et par kraftkarle, der var i besiddelse af mange kræfter, og at de også kunne bruge dem, vidner følgende beretning om.

»Efter genforeningen i 1920 skulle der rejses en mindesten i Flade. Fundamentet var lavet, og man havde diskuteret, hvordan man dog skulle få den store sten på plads. I middagsstunden gik de to brødre hen for at kikke på stenen. »Tag så fat, Laurids!« sagde Niels, og så løftede de lige så stille stenen på plads«.

Nyholm

Niels og Emma blev gift i 1923. De fik 25 tdr. sæde jord fra Bavnegaard og byggede ejendommen Nyholm. Senere købte de 12 tdr. sæde fra Kortbæk og senere Kr. Præsts ejendom ude i klitten til græsning af kreaturer.

Niels var en dygtig landmand, der især beskæftigede sig med det sortbrogede kvæg; men det var ikke præmier og lignende, der havde hans interesse, men det solide arbejde hjemme på Nyholm.

Senere plantede han en frugthave og gjorde meget ud af læplantning, Han holdt høns og blev landboforeningens inspektør i hønseavl.

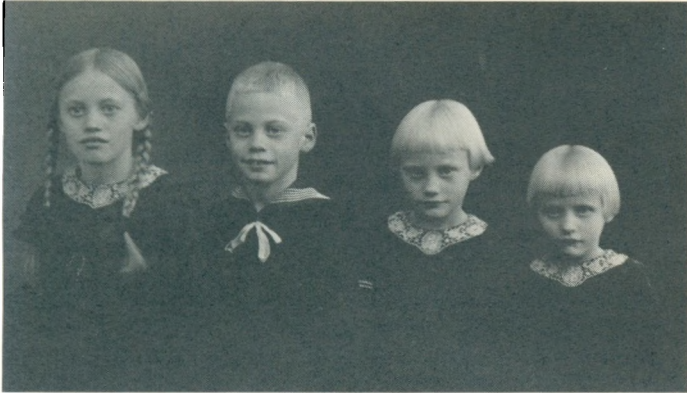
Niels var interesseret i natur og dyreliv. Han kunne se, hvor der havde været ræve, og han var god til at fange dem. Engang blev han dog bidt, da han tog en med de bare næver.

En gang var han med ude at skyde dykænder på fjorden. Det blæste op, og de fik vanskeligheder med båden, så de landede ovre i Salling. De bad en fisker sejle sig til Nykøbing, men også denne båd havde de uheld med, så det var med nød og næppe, de kom i land. Niels nåede først hjem langt ud på natten.

I 1964 afstod de gården til sønnen Peder og byggede villa Bavnehøj i udkanten af Flade by. Niels var fortsat aktiv i have og drivhus, som han passede med stor omhu.

Niels døde i 1978, 82 år gammel.

Morsø Folkeblad skrev da bl. a.: »Niels Bukh havde flere tilidshverv, bl. a. i brugsforeningen og brandforsikringen. I 46 år var han medlem af Morsø Folkeblads bestyrelse. Under besættelsen var han aktiv i modstandsbevægelsen.

Margrethe, Peder, Anna og Ellen

- Niels Bukh havde et lyst og livligt sind, og af sine ungdomskammerater huskes han ikke mindst for sin rigdom på fantasi, men en stærk nedsat hørelse satte sit stærke præg på ham i de seneste år.

Han efterleves af sin kone og fire børn, hvoraf de to døtre er gift og bosat henholdsvis i Salling og i Nykøbing, mens en tredje datter og sønnen driver Nyholm videre«.

Med Niels Bukh er den sidste af børnene fra Bavnegaard gået bort. Hans enke, Emma, er den eneste, der er tilbage af dette slægtled.

Klar til gymnastikopvisning

Min mor

Min mor, Emma Martinussen Bukh, er og har altid været et glad menneske.

Hun er født 1899 i Flade sogn, et lille sted der lå lige neden for Salgjerhøj.

Hendes forældre, Ane og Martinus Martinussen, fødte 10 børn, hvoraf hun var nummer ni. Der var små kår, men det var stræbsomme folk, der forstod at opdrage den store flok til selvstændige og dygtige børn, der tidligt måtte ud og klare sig selv.

Mor fortæller tit og gerne om sin barndom og om hvordan de tog fantasien til hjælp, når de legede.

Det kom hende senere til gode. Under krigen, hvor man ingenting kunne købe, trevlede hun gamle ting op og strikkede igen, gammelt tøj blev sprættet, vendt og syet igen.

Hun prøvede som ung pige forskellige steder, en tid var hun på Flade mejeri, senere på Vandel mejeri i Thy, hvor hun skulle hjælpe til i mejeriet. En tid var hun i huset på Sjælland, det var mens far var soldat i København. Senere var hun på Galtrup højskole, og det var lidt usædvanligt for den tids småkårsfolk.

Fra den tid og fra hele sin barndom lærte hun en masse sange, som hun også lærte os børn, og som hun endnu i sit 85. år kan udenad og synger smukt og rent.

Gennem højskolen blev hun også meget interesseret i gymnastik, som hun blev ved med at dyrke til langt op i årene.

Husholdningsforeningen har også haft hendes interesse, og vi børn fik tidligt lov at være med i arbejdet, og det var hende meget magtpåliggende, at vi lærte at holde et hjem rent og pænt.

Mor og far beskæftigede sig i det hele taget meget med os børn, de byggede legehuse med en lille have til, som vi så selv skulle passe. Om vinteren var det snehytter, der blev lavet. Og så lavede far »himmelsving« på isdammen. En pæl rammet i jorden midt i dammen, hvorom der blev bundet et langt reb, forbundet med en slæde. Ved at skubbe rebet rundt om pælen kunne slæden få en vældig fart, og en lille episode derfra kan jeg ikke lade være med at nævne.

Anne og Peder var gået over på denne her dam og skulle prøve den. Det var tøvejr og de gik gennem isen og sad fast i den fedtede jord. Peder fik fødderne op af støvlerne og nåede således hjem, men Anna måtte blive stående indtil der kom hjælp. Hjemme i køkkendøren stod purken stille et øjeblik inden det lød: »Ja, sån si a uked!«, han troede vist, han skulle ha' skænd.

Desværre husker mor ikke meget mere; men sangene og rimene husker hun, hendes humør er altid godt, og hun er altid glad og taknemlig, når naboer og venner kigger ind i Nyholm, hvor hun efter fars død er flyttet tilbage til.

Jebjerg, den 10.1.1984

Margrethe

VIII. slægtled. 7

- A. **Margrethe Bukh**, f. 1924, g. 1948 med Ejler Bundgaard, f. 1916, søn af Marie og Kresten Bundgaard, Flade. Bor Jebjerg i Salling.

Margrethe, som nu er keramiker, legede allerede med ler som barn. Den lerholdige jord derhjemme blev formet til små jdepotter og brændt i et hul i et dige, men de kunne selvfølgelig ikke holde.

Margrethe fattede tidlig interesse for gymnastik. Hun fik som 18 årig delingsføreruddannelse på Rødding højskole og har ledet gymnastik gennem mange år. Selv deltager hun som aktiv gymnast endnu.

Da Margrethe og Ejler blev gift i 1948 købte de en gård på 43 tdr. land i Nannerup ved Jebjerg. Den blev bygget op og moderniseret.

Men også landhusmødre trænger til at komme ud mellem andre. Margrethe blev formand for husholdningsforeningen i Jebjerg, senere i hovedkredsstyrelsen og i amtsrepræsentantskabet.

Efter at børnene var blevet større, tog hun A.V.G. kursus på Skive seminarium og begyndte samtidig at få undervisning hos en keramiker i Skive. Hun fik hurtigt begyndt at undervise og var et stykke tid oppe på 10 forskellige hold om ugen. Voksenundervisning er et dejligt stykke arbejde, syntes Margrethe, og efter at hun er holdt op med selv at give undervisning, er hun nu formand for voksenundervisningsnævnet i Sundsøre kommune.

Efter at Ejler Bundgaard i 1971 blev syg og ikke kunne drive gården længere, solgte de og byggede hus i Jebjerg. Der er bygget et hyggeligt lille værksted og udstillingslokale til. Hun har stadig nogle timers undervisning i keramik på Salling ungdomsskole.

De fik fire børn, en søn og tre døtre.

Børn:

1. *Knud Bundgaard*, f. 1949. Politibetjent, ansat ved bevillingsnævnet i København. Bor Amager.
2. *Karen Marie Bundgaard*, f. 1953, g. 1982 med Niels

Kirkegaard, f. 1953, søn af Gudrun og Herluf Kirkegaard, Kolding.

Bor Fruens Bøge, Odense.

Karen Marie er ergoterapeut på Odense sygehus. Niels er uddannet maskinmester og snart færdig som ingeniør.

Børn:

A Mads, f. 1982

3. *Lene Bundgaard*, f. 1955, g. 1979 med Karl Johan Stranddorf, f. 1957, søn af Kirsten og Karl Stranddorf, Århus.

Bor Risskov, Århus.

Lene er børnehavelærerinde på Risskov børnehave og Karl Johan er fuldmægtig i Fællesbanken i Århus.

4. *Anne Bundgaard*, f. 1959, bor sammen med Jørgen Dalgaard Andersen, søn af Lilly og Arne Andersen, Selde. Bor Selde.

Anne har handelsskoleeksamen, men ønsker at blive gartner. Jørgen er møbelsnedker.

B. **Peder Mortensen Bukh**, f. 1926.

Bor Nyholm, Flade.

Peder har, som sine søstre, gået i skole i Flade. Et par år efter konfirmationen var han en vinter på Haubro ungdomsskole og nogle år senere på Ollerup gymnastikhøjskole, hvor han var på Niels Bukhs elitehold.

I halvtredserne ledede han gymnastik på Mors.

For at dygtiggøre sig til landmand tog han en vinter på Asmildkloster landbrugsskole.

Inden han skulle overtage fødegården, ønskede han at komme ud og se sig om. Han rejste til Amerika, hvor han opholdt sig fra 1958-60. Han arbejdede på en farm i Arizona og siden i Californien. For at opleve noget mere af Amerika foretog han sammen med en kammerat en biltur rundt i USA op til Canada, og derfra har han en masse dejlige og meget interessante lysbilleder.

I 1964 overtog han Nyholm, som han driver med stor dygtighed. Det er kvægbruget, der har hans store interesse. Han har en af de fineste sortbrogede besætninger på Mors og han opdrætter og sælger avlstyre til kvægavlforeninger i hele Jylland.

C. **Anna Bukh**, f. 1927.
 Bor Nyholm, Flade.

I sine unge dage prøvede Anna forskellige ting. Hun var bl. a. på Rødding højskole, Borrehus husholdningsskole og en tid var hun stuepige på godset Bistrup ved Langå. Et tilskærerkursus i Århus fik hun også gennemført.

Men ellers har hun hjulpet til derhjemme. Da hendes forældre flyttede op i huset i Flade, overtog hun husførelsen derhjemme i Nyholm samtidig med at hun hjalp forældrene meget.

Det har optaget meget af hendes tid, men der har også været tid til at tage del i gymnastik og foreningsarbejde. En masse fine håndarbejder er det også blevet til i årenes løb

Efter faderens død i 1978 flyttede moderen tilbage til Nyholm, hvor Anna påtog sig at passe hende, da hun ikke kunne være alene.

En gang om året har Anna ferie. Hendes rejse er gået mange forskellige steder hen, først til de mere almindelige rejsemål, men senere blev det til Nordnorge, Grønland, Rusland, Egypten, Gambia m. fl.

Til jul og fødselsdage samler hun traditionen tro hele familien, og det glæder alle sig til.

D. **Ellen Bukh**, f. 1929, g. 1956 med Svend Pedersen, søn af Carla og Kresten Pedersen, Sejerslev.
 Bor i Nykøbing.

Som ung var Ellen meget omkring i Danmark. Hun var på Borrehus husholdningsskole og på Snoghøj gymnastikhøjskole. Hun var siden i køkkenet på Hvilsted kro som kokkepige. Hun begyndte så at læse til børnepædagog på socialpædagogisk seminarium i Århus.

Ellen har også interesseret sig meget for gymnastik og har ledet gymnastik inden hun tog fat på sin uddannelse.

Hun blev i 1956 gift med Svend Pedersen, der var møbel-snedker. Efter uddannelsen fik hun arbejde i Århus, og senere i Aalborg på en afdeling fra Vodskov ved Aalborg.

I 1969 flyttede de til Flade, hvor de byggede hus. Der blev næsten på samme tid bygget en observationsskole i Flade, hvor hun arbejdede et stykke tid.

De blev skilt, og Ellen købte hus i Nykøbing, hvor hun arbejder som socialpædagog. Et stykke tid har hun også været børnehavelærer ved friskolen i Ø. Jølby.

Hun har to børn.

Børn:

1. *Ole*, f. 1963.
Læser til cand. økon. på Århus Universitet.
Bor i Århus.
2. *Lisbeth*, f. 1967.
Går på gymnasiet i Nykøbing.
Bor i Nykøbing.

Marie og Laurids

VII. slægtled. 5

8. **Laurids Bukh**, f. 1899, g. 1919 med Marie Lynggaard, f. 1890, datter af Peder Lynggaard, Klitgaard, og hustru, Sidsel Søndergaard. D. 1968.
Boede Højgaard, Flade.

Laurids var den yngste af den store børneflokk i Bavnegaard. Han gik i skole i Gullerup, og det var ofte en drøj tur for et par smådrengene som ham og Niels at gå den lange vej, og de har nok af og til haft nogle svinkeærinder. De gik ofte langs stranden fra Gullerup til Flade, og det skete, at strømperne var våde, når de havde fanget efter blindål i fjorden.

Da de var lidt større, skulle de trække nogle kreaturer til Nykøbing, og de fik en krone at solde for. De fik kreaturerne afleveret og nu gjaldt det så om at få mest muligt for pengene. En købmand reklamerede med »5 pund svesker for en krone«. Dem købte de, og de havde nu proviant til hjemturen. Hvordan maverne siden reagerede, melder historien intet om.

Laurids kunne måske af og til knibe sig en fridag. Den forårsdag, kreaturerne skulle på græs første gang, skulle han i hvert fald have fri.

Han fattede tidligt interesse for opdræt af jysk kvæg.

Da familien nogle år senere skulle besøge fætre og kusiner i Vendsyssel havde de lejet en rutebil, og der fortælles, at hver

Højgaard

gang han og hans brødre så en sortbroget ko, måtte chaufføren standse, for at de kunne tage den i nøjere øjesyn.

Da Laurids og Marie giftede sig i 1919, købte de en ejendom i Flade, som de drev med stor dygtighed og flid. Ejendommen blev forbedret og efter 30 hårdt slid blev Laurids udnævnt til »Årets æresbonde«.

»Den flotteste pokal, der uddeles ved dyrskuet i Nykøbing, er Nykøbing bys jubilæumspokal til en landmand, der gennem en årrække har udført et dygtigt arbejde til eksempel for andre. Pokalen blev første gang uddelt i fjor og tilfaldt da Nicolaj Nørsgaard, Elså. I går blev pokalen tildelt gdr. Laurids Bukh, Højgaard, Flade.

Laurids Bukh, der er godt 50 år, købte allerede som 21 årig ejendommen i Flade – bakket, uensartet jord, dårlige bygninger.

Senere har han købt jord fra Nandrup. Ejendommen er nu på ca. 40 tdr. bygsædeland. Der er opført nyt stuehus og ny kostald.

Laurids Bukh driver et fortrinligt typisk landbrug med jysk kvæg som grundpillen, en stor og god besætning – trods gentagne uheld med kastning, en af de bedste på Mors. – Markerne er i fortrinlig orden og pasning. Læplantning om lettere arealer.

Laurids Bukh, der har egnens tillid og agtelse, har i det hele og store søgt at undgå offentlige hverv, hvilket er lykkedes for en del, fordi han bor på sogneskellet.

Både han og hans dygtige hustru har lagt deres arbejde i den hjemlige bedrift, hvor det ikke har været uden synlig virkning.

Marie og Laurits Bukh med børn, svigerbørn og børnebørn. Øverst f. venstre Johannes Jakobsen, Kirsten Marie Jakobsen, Sidsel Jakobsen med Karen, Gerda Bukh, Jens Bukh, Laurits Bukh, Laurits Bukh Jakobsen, Marie Bukh, Anna Riis Jensen, Frede Jakobsen, Johannes Riis Jensen, Karen Margrethe Tøfting med Laurits, Oskar Tøfting. Anden række f. venstre: Holger Jakobsen, Jørn Bukh, Lisbeth Bukh, Peder Riis Jensen, Niels Aage Riis Jensen, Bodil Riis Jensen, Karen Marie Tøfting, Else Tøfting.

Og nu kommer altså ærespokalen som en anerkendelse af rang.

Pokalen uddeles efter indstilling af sognerepræsentanterne«. (Efter Morsø Folkeblad).

Marie Lynggaard gik i skole i private hjem, bl. a. i Lindbjerggaard og i L. Ringgaards hjem. Hun var elev på Vallekilde højskole, mens Poul Hansen var forstander der. Siden var hun i huset hos folkemindesamleren Henning Frederik Feilberg i Askov og hos en faster i Odder.

Hendes børn fortæller, at hun var meget beskeden og nøjsom, når det gjaldt hende selv, men hun var god ved sine børn og undte dem det bedste, hun kunne yde.

De fortæller, at deres fars humør godt kunne være svingende. Han kunne være tungsindig, navnlig sidst på vinteren, når han længtes efter at komme i gang med forårsarbejdet.

Men når børn og forældre fra Bjergby friskole var på udflugt,

Bjergby Friskole

var han den, der kunne underholde hele selskabet, og så var han i sit es.

Når skolebørnene skulle i lejrskole, sørgede han for, at de fik nye kartofler med. Og da skolen fejrede sit 100 års jubilæum, var det Laurids, der gav is til alle børnene.

Marie døde i 1968, og da Laurids ikke længere kunne klare sig alene, flyttede han op til Anna og Johannes Riis, hvor han boede til sin død i 1974, da han var 75 år gammel.

Deres fire børn er alle gift og bosat på Mors.

VIII. slægtled. 8

- A. **Sidsel Lynggaard Bukh**, f. 1920, g. 1939 med Johannes Jakobsen, f. 1915, søn af Marie Sandal og Jakob Mikkelsen, Gullerup.
 Bor Hanklitgaard, Flade.

Sidsel gik i Bjergby friskole.

Der var stor aktivitet i ungdoms- og gymnastikforeninger på Mors, da Sidsel var ung, og det var næsten en selvfølge, at de unge også skulle have et højskoleophold. Sidsel valgte Vallekilde højskole.

Da hun var 19 år, blev hun gift med Johannes Jakobsen, der havde overtaget præstegårdsforpagtningen ved Ansgarkirken.

Efter 12 års forløb købte de Hanklitgaard i Flade, en landejendom på 48 tdr. land.

Flytningen foregik en streng vinter, og vejen ind til gården var lang, hullet og ujævn og svær at passere med flyttegodset, fortæller Sidsel. Gården har en meget smuk beliggenhed i nærheden af Limfjorden og en af øens største geologiske seværdigheder, Hanklit.

Johannes døde i 1981, da han var 66 år gammel.

Morsø Folkeblad bragte da denne nekrolog: »Johannes Jakobsen var født på Kjeldbjerggaard i Gullerup. Han voksede op i en stor søskendeflok og lærte landbruget fra de tidlige år. Efter skolen tjente han flere steder, bl. a. på en gård ved Odder og hos Chr. Dalgaard i Galtrup, hvor han lærte kvægavlens finesser. Desuden fik han tid til en vinter på højskole.

Som ganske ung landmand blev han bedt om at føre forpagtningen af frimenighedens præstegård i Ø. Jølby videre efter en ældre bror, der skulle overtage Kjeldbjerggaard.

Den unge forpagter giftede sig med Sidsel Bukh fra Flade, og de grundlagde i præstegården et rigt familieliv, der blomstrede videre i Hanklitgaard, som de senere købte.

Her skabte Johannes Jakobsen en stor og god besætning af røde malkekøer og mange præmier blev hentet hjem fra dyrskuer i Nykøbing. I en del år havde han bl. a. den højstydende røde malkeko på Mors. Interessen for kvægavlen førte ham naturligt ind i bestyrelsen for Flade mejeri og i 12 år var han mejeriets formand.

Hans interesse for skolevirksomhed førte til bestyrelsespo-

ster i den daværende Gullerup friskole og i Morsø ungdomsskole.

Fra drengeårene havde Johannes Jakobsen en stor interesse for jagt og fiskeri, hvilket skabte ham mange venner, også blandt unge. Han var et glad menneske, der lyste op, hvor han kom. Selskabsmenneske var han også, både når der skulle synges, hvad han var meget glad for, og når der skulle spilles et slag kort. Dertil kom, at han havde sine meningers mod, og hans udsagn kunne man stole på. Han foragtede lunkenhed og snobberi, og han var uhyre hjælpsom. Disse gode egenskaber gjorde ham elsket og respekteret, og han vil blive savnet i familien og den store vennekreds.

Johannes Jakobsen efterleves af sin kone og ægteparrets fem børn, to døtre, der er gift og bosiddende i henholdsvis Herning og Sperring i Thy, og tre sønner, der alle bor på Mors«.

Børn:

1. *Frede Jakobsen*, f. 1940, murermester, g. 1966 med Gerda Bukhave, datter af Helga og Thorvald Bukhave, Flade.
Bor Heltoften 12, Nykøbing M.

Børn:

- A Birgit, f. 1968
- B Anni, f. 1971
- C Bente, f. 1976

2. *Kirsten Marie Jakobsen*, f. 1942, børnebogsforlægger, g. 1963 med Jens Olsen, lærer ved handelsskolen, søn af Ebba og Richard Martin Olsen, Mariager.
Bor Tjakovskivej 12, Herning.

Børn:

- A Peter Bjarke, f. 1964
- B Søren Martin, f. 1972.

3. *Laurids Bukh Jakobsen*, f. 1944, landmand, g. 1974 med Elinor Sørensen, pædagog, datter af Inger og Carl Emil Sørensen, Nykøbing.
Bor Heltoften 65, Nykøbing M.

Børn:

- A Thomas, f. 1976
- B Henriette, f. 1980

4. *Holger Jakobsen*, f. 1954, mekaniker, bor sammen med Annette Vilsgaard, f. 1960, lærer, datter af Karen og Poul Vilsgaard, Frøslev.
Bor Trehøje 16, Oddense, Balling.

Børn:

A Jonas, f. 1982

5. *Karen Bukh Jakobsen*, f. 1957, gift med Knud Møller Pedersen, f. 1954, landmand, søn af Tinne og Johan Møller Pedersen, Sdr. Vium.
Bor Todbølvej 42, Sperring, Thisted.

Børn:

A Gitte Bukh, f. 1977

B Martin Møller, f. 1980

- B. **Anna Bukh**, f. 1922, g. 1945 med Johannes Riis-Jensen, f. 1917, søn af Maren og Jens Nicolaj Jensen, Tøving.
Bor Nordmorsvej 27, Flade.

Anna og hendes søskende gik i Bjergby friskole, den skole hendes oldefar havde været med til at bygge, hvor hendes bedstemor gik i skole og hvor hendes børn senere skulle få deres skolegang.

Men der er unægtelig en forskel på den første lille, tarvelige bygning og den nu fuldt udbyggede skole.

Anna var ude at tjene og var elev i Ollerup, inden hun i 1945 blev gift med Johannes Riis-Jensen, og de købte en landejendom i Flade.

Johannes er uddannet mekaniker og har værksted ved gården, så der er nok at se til.

Han er interesseret i sang og går til korsang, der stadig ledes af den nu 86 årige Niels Sandal.

Anna er meget hjælpsom, og da hendes forældre trængte til hjælp, var hun altid parat til at give dem en håndsrækning.

Da hendes mor var død, og hendes far ikke længere kunne klare sig alene, flyttede han op til Anna og Johannes, hvor han fik en god og kærlig pleje.

For nogle år siden begyndte Anna at arbejde som hjemmehjælper, et begreb som ikke kendtes for 50 år siden, men som giver de ældre mulighed for at forblive i deres hjem, så længe det kan lade sig gøre, og med de hjælpemidler, der kan skaffes.

Anna kommer i syv forskellige hjem, og hun siger, at nok kan det være anstrengende, men det giver en vis tilfredsstillelse og mening i tilværelsen at kunne gøre noget for dem, der trænger til hjælp og opmuntring.

Anna og Johannes har tre børn, to sønner og en datter.

Børn:

1. *Niels Aage Riis-Jensen*, f. 1946, teknikumingeniør, g.

1972 med Vibeke Jakobsen, f. 1951, småbørnspædagog, datter af Rigmor og Hans Jørgen Jakobsen, Bistrup. Bor Uldalsvej 68, Nr. Sundby.

Børn:

A Niels Bo, f. 1968

B Louise, f. 1974

2. *Peder Riis-Jensen*, f. 1949, musikpædagog, g. 1971 med Lone Thing Poulsen, f. 1949, lærer, datter af Karen og Thorvald Thing Poulsen, Esbjerg. Bor Karlsbjergvej 9, Broby Fyn.

Børn:

A Ane, f. 1973

B Kirsten, f. 1977

3. *Bodil Riis-Jensen*, f. 1954, friskolelærer, bor sammen med Hans Rasmussen, f. 1950, efterskolelærer, søn af Sigrid og Hans P. Rasmussen, Svendborg. Bor Birkevej 36, Broby Fyn

Børn:

A Mette, f. 1975

B Anne Kirstine, f. 1979

C Jakob Esben, f. 1982

- C. **Jens Bukh**, f. 1924, g. 1953 med Gerda Sørensen, f. 1934, datter af Margrethe og Poul Sørensen, Bjergby. Bor Højgaard, Flade.

Jens gik i Bjergby friskole, mens A. Sørensen var lærer der. Han var elev på Ollerup højskole, og for at dygtiggøre sig til landmand tillige på Korinth landbrugsskole.

Han var soldat, først i Viborg og senere i Thisted, hvor han havde vagttjeneste ved Dragsbæklejren, der husede flygtninge fra de baltiske lande.

Han tjente ved Poul Bukh, Kærgaard i Flade.

Ved sit giftermål i 1953 overtog han hjemmet, og hans forældre byggede en mindre ejendom i nærheden.

Jens driver alsidigt landbrug med kvægavl som største interesse, og gården bliver, som i hans forældres tid, passet godt i alle måder.

Gerda hjælper til i stalden, det er hende, der passer grisene. Hun er en god hjælp for sin mand, og hun har været en god svingerdatter, siges der om hende.

Jens er mest interesseret i det daglige arbejde på gården, men

han har dog været i bestyrelsen for friskolen og for forsamlingshuset.

De har fire børn, to sønner og to døtre.

Børn:

1. *Jørgen Bukh*, f. 1954.
Tømrer. Bor Hammersvænget, Nykøbing.
2. *Lisbeth Bukh*, f. 1955, teknisk assistent, bor sammen med Keld Berg, f. 1948, søn af Vera og Peter Berg, Nykøbing.
Bor Kirkebakken 14, Vils.

Børn:

A Morten, f. 1978

B Rikke, f. 1982

3. *Margrethe Bukh*, f. 1959, kontorelev, bor sammen med Eskild Kærgaard, f. 1957, murer, søn af Ingeborg og Erik Kærgaard, Sundby.
Bor Landlystvej 12, Vodstrup.
4. *Bent Bukh*, f. 1963.
Soldat i Thisted. Bor i Thisted.

- D. **Karen Margrethe Bukh**, f. 1926, g. 1947 med Oskar Emil Tøfting, f. 1921, søn af Marie og Kresten Frøkjær Tøfting, Sundby.
Bor Bavnegaard, Flade.

Da Karen Margrethe og Oskar blev gift i 1947 købte de en landejendom i Gærup, og de boede der indtil 13. januar 1967, da de flyttede til Bavnegaard.

Deres børn er alle født i Gærup, og den mindste var kun 2 år, da de flyttede til den gamle slægtsgård i Flade.

Karen Bukh var død nogle måneder forinden, og der havde hersket nogen uvished om, hvem der kunne og ville føre Bavnegaard videre. Alle ønskede jo, at den skulle blive i familien.

Oskar havde været syg; men efter mange overvejelser besluttede de sig til at sige ja til at overtage gården, som i mellemtiden var blevet passet af Kresten Krog, der da havde været bestyrer på gården i over 30 år.

Da afgørelsen var truffet, gik det meget hurtigt med at flytte og lave de nødvendige forandringer. Gulvet i spisekammeret over kælderen blev sænket, så det kom i højde med de øvrige gulve og rummet blev lagt til stuen, ellers blev der ikke foretaget ret mange ændringer.

Senere er stuehuset blevet gennemrestaureret, der er kommet ny ydermur, nye vinduer og nye gulve. Men gæsteværelset med himmelsengen ser ud, som den altid har gjort.

Nu som før bliver der taget godt imod familien udefra, når de kommer for at se den gamle slægtsgård. Måske kunne Karen Margrethe og Oskar endda ønske, at endnu flere ville kikke indenfor.

Børn:

1. *Marie Bukh Tøfting*, f. 1949, sygeplejerske, gastrokopi-assistent, g. 1970 med Carl Richard Toft, f. 1944, mejerist i mælkekondenseringsfabrik, søn af Sonja og Henry Toft, Stagstrup.
Bor Risvænget 10, Holstebro.

Børn:

- A Karin, f. 1972
- B Claus, f. 1975
- C Lars, f. 1979

2. *Kresten Frøkjær Tøfting*, f. 1951, d. 1955.
3. *Else Bukh Tøfting*, f. 1956, sygeplejerske, g. 1976 med Carl Edvard Nyby Boll, f. 1949, smed, oliefyrsmontør, søn af Karen og Kresten Nyby Boll, Flade.
Bor Grønningen 16, Ø. Jølby.

Børn:

- A Karen, f. 1978
- B Anders, f. 1981

4. *Laurids Bukh Tøfting*, f. 1957, landmand.
Bor Heltoften 13, Flade.
5. *Hanne Bukh Tøfting*, f. 1965, afløser på Erslev plejehjem.
Bor Heltoften 34, Flade.

Hermed slutter 2. del af slægtsbogen. Vi har konstateret, at Ane og Jens Bukhs otte børn alle var bosat på Mors, men tillige, at deres efterkommere efterhånden er spredt ud over det ganske land.

Nogle af dem er beskæftiget ved landbruget, det gælder især dem, der blev på øen, flere er beskæftiget i helt andre fag, og nogle har »læst« og gået videre ad den vej.

Men fælles for de fleste af dem er, at de har noget af

slægtspræget over sig, de er arbejdsomme, retsindige og levende interesserede i, hvad der rører sig i tiden.

Vort ønske skal da være, at disse gode egenskaber også i fremtiden må være kendetegnende for slægten Bukh.

Karen

Slægtsfest på Bavnegaard 1981.

På sidste side i slægtsbogen fra 1932 har Peder Bukh redegjort for bogens tilblivelse og især de økonomiske omkostninger.

Også for at illustrere den økonomiske udvikling fra 1932 til 1984 laves en tilsvarende opstilling her.

I 1932 blev trykt 500 eksemplarer til en stykpris á 2 kr.

Denne 2. udgave er trykt i 300 eksemplarer.

Udgifterne ved trykningen er således:

Sætning og trykning m.v.	kr. 23.155
Papir	kr. 1.781
Bogbinderarbejde	kr 2.758
Ialt	<u>kr. 27.694</u>

Prisen pr. bog bliver således ca. 95 kr.

I forbindelse med trykningen er der foretaget en del rettelser i 1. del.

Udgifterne ved bogens fremstilling er afholdt af nogle kusiner og fætre (Ane og Jens Bukhs børnebørn).

Bogen kan købes hos:

Karen Søndergaard, Rosenstien 2, 9300 Sæby.

Peder Bukh, »Nyholm«, Stensagervej 20, Flade,
7900 Nykøbing Mors.

Gunnar Bukh, Grydhøjvej 19, Bjergby, 7950 Erslev.

Værløse, juli 1984
Poul Bukh

TIL SLÆGTS-NOTER:

